

ANSELMI LA V.
DVNENSIS IN CANTICA CANTI-
corum, & in Apocalypsin Enarrationes.

NVNC PRIMVM LIBER IN LVCEM EMIS-
sus est. Auctorem autē claruisse Tritthemi us scribit anno Do-
mini 1110: ac nouo expositionis genere vtriusque Testamē-
ti scripturas glosa interlineari & marginali ex Patrum scriptis
explanasse.

PARISIIS,

Apud Poncetum le Preux, sub insigni Lupi,
via ad D. Iacobum.

1549

Cum priuilegio.

EXTRAICT DES REGISTRES DE LA
Court de Parlement.

LA Court après auoir veu la requeste à elle présentée par Poncet le Preux, l'un des quatre grands Libraires de l'vniuersité de Paris, avec la certification d'aucuns docteurs en la faculté de Theologie, a permis & permet audict suppliant de faire imprimer & vendre les liures par luy recouuers, intituléz, Anselmus Laudunésis in Canticacanticorum, & in Apocalypsin: Defendant à tous libraires & autres de n'imprimer ne vendre iceulx liures durant le temps & terme de troys ans: sans l'adueu & consentement d'audit le Preux, à peine de confiscation desdictz liures, & d'amende arbitraire.   Faict en Parlement le vingt & huictiesme iour de May, 1549.

INDEX EORVM

QVAE IN HIS INCANTICA canticorum & Apocalypsim commentariis insigniora continentur. Numerus paginas indicat, a columnam priorem, b posteriorem.

A

Braham visio in meridie	25.b
A Abraham quinque reges	61.b
Abyssi qui dicantur	43.a
Accubitus regis quid significet	4.b
Accusator piorum diabolus	50.b
Aceruus testimonij	11.a
Aceruus tritici quid significet	18.b
Adam visio post meridiem	25.b
Adolescentulæ quid significant	2.b
de Aegypto egredi quid	4.a
Agnus ab origine mundi occisus	52.b
Alæ sex animalium quatuor	34.b
Alleluia	65.a
Aloes interpretatio	13.a
Altare, Christus	37.b.41.a
Amana interpretatio	12.a
Amantium verba cur ecclesiæ & deo tributa.	2.a
Amen	24.b
Amethystus	71.a.b
Amicæ sponsæ	1.b
Amici sponsi	1.b
Aminadab interpretatio	18.a
Angelorum lætitia de cõsortio sanctorũ.	40.b
Animæ duplex vita & mors	28.b
Animarum sanctarum desiderium	38.a
Animalia quid significant	33.b
Antichristi præcursores damnantur	43.a
Antichristus ex progenie Dan	39.b
Antichristus in quam regionẽ sit venturus.	26.b
Antichristi descriptio	52.a.b.513.a.b
Antichristo reges decem adhærebũt.	49.b.51.b
Antichristi tempore mala euentura	56.b
Antichristi persecutio	58.b
Antichristi damnatio	66.a.b
Antichristi sequacium damnatio	44.a
Apocalypseos argumentum. 23.a. causa, ibid. b. tempus, ibidem.	
Aqua quid denotet	21.b
Aqua, sensus hominis	72.a
Aquila, Christus	34.a
Aquila, Ioannes	34.a
Aquilæ, prædicatores	42.b
Aquilonis natura & significatio	13.a
Arcus significatio	35.b
Areola aromatum	15.b.16.b
Aser quid significet	39.b
Asia quid significet	24.b
Atrium, falsi Christiani	47.a
Aues quid significant	66.b
Aues saturatæ	67.a
Aurichalcum quid significet	26.b
Auster quid significet	13.a

B

Abylonis damnatio	63.a, b.64.a, b
B Babylon cadit	54.b
Babylonis tres partes	59.b
Balaam peccatum	29.a
Balac rex Madiam	29.a
Beniamin quid significet	39.b
Bestia admirationi omnibus	52.a
Bestiæ sedes, familiares Antichristi	58.b
Bestiam adorantes puniuntur	55.a
Bibere quid significet	13.b
Bilibris quid sit	37.a
Blasphemare nomen dei	52.a
Bonum naturaliter desideratur	8.b
Botrus quid sit	5.a
Byssinum quid sit	65.b
C	
Adere in faciem quid	36.b
C Calculus quid	29.a
Calidus quis dicatur	32.b
Calix domini, vindicta	55.a
Canales quid significant	19.a
Cancellus quid	7.b
Candelabrum, ecclesia	26.a
Candelabra aurea	26.a
Cantica canticorum cur sic dicantur, & quid doceant 1.a, b	
Capilli quid significant	10.b.11.a
Capræ quid significant	11.a
Capræ natura, & quid significet	6.b
Caput quid significet	15.b.26.a
Capita septem bestiæ	60.b
Carmeli interpretatio	19.a
Casus duplex Babylonis	54.b
Cauda draconis	50.a
Cedar quis fuerit, & quid significet	3.a
Cedrus quid significet	5.b
Cellaria quid significant	2.b
Centum quid significet	53.b
Cerui natura & quid significet	6.b
Chalcedonius	71.b.72.a
Character bestiæ quid sit	53.a, b
Charitatis gradus	6.a
Christus afflictam ab Antichristo consolatur ecclesiam.	54.a
Christi auxilium contra Antichristũ.	45.b.46.a
Christus obscurabitur tẽpore Antichristi.	38.a
Christus partus ecclesiæ	50.a
Christus, Salomon, dilectus, concionator, pacificus. 1.b	
Chrysopasus	72.a, b
Cincinnati qui sint	14.a
Citharæ significatio	35.b.54.a
Ciuitas, conuocatio sanctorum	9.a
Ciuitas in quadro posita quid	71.a
Clavis abyssi	67.a
Claritas dei	7.b
Coccinea bestia	60.b
in Cœlo cur draco visus	49.b
Cœna magni dei	66.b
Coëleth, Salomon	1.a, b
Coinquinatum nihil in cœlo	73.a

INDEX

Collis thuris quid significet	11. b	Euangelij præstantia	2, a
Colli officium & quid notet	4. b	Euphrates	44, b
Columbæ significatio	5, a, 7. b, 15. b	Exercitus cœlestis	66, a
Columnarum significatio	10. a	Ezechielis visio quatuor animalium	34, a
Concionator quis dicatur	1. a	F	
Comedere quis intelligatur.	13. b	Acula, diabolus	42, a
Coniugatorum officium	16. a	F Falx mittitur ad messem	55, b, 56, a
Cornua altaris quæ dicantur	44. b	Ferculum quid sit	10, a
Cornua & oculi spiritus sanctus	35. b	Fex quid sit	55, a
Coronæ piorum	48. a	Ficus, Iudæa	7, b
Corporalis visio	23. a	Filiæ Hierusalem quæ	3, a
Corporis vita & mors duplex	28. b	Finis, deus	25, a
Corporum resurrectio	68. b, 69. a	Fistula quid significet	12, b
Crater tornatilis quid significet	18. b	Fons aquæ viuæ	70, a
Crocus quid significet	12, b	Fons ecclesia	12, b
Crucis domini radix	21, a	Fons, euangelium	42, a
Crytallus	70, b	Fontes aquarum vitæ	40, b
Cyprus quid sit	5, a, 12, b	Fons hortorum quid fignet	13, a
D		Fontes in sanguinem	58, a
Amascus aduersa Hierusalem	19, a	Foramina quid significant	7, b
D Damnatio ex minimis	64, a	Fornax, Antichristus,	43, a
Damnatorum ordines	63. b, 64, a	Fornicationis vinum	54, b
Damnatorum pœnæ	62, b	Flos, Christus	6, a
Dan filius Israel cur præteritur inter signatos	39, b	Flumen Euphrates siccatus	59, a
Decem cornua	50, a	Flumina quid significant	21, b
Decollatorum animæ	68, a	Flumina in sanguinem	58, a
Denarius, vita	28. b	Freni equorum	56, a
Dentium officium & significatio	11, a	Frigidus quis sit	32, b
Deus se sponte ingerit	9, a	Fundamenta Hierusalem cœlestis	70, b
Dextera quid significet	6, a, b	vt Fur veniet dominus	59, a
Diaboli interpretatio	50, b	Furor quid	66, b
Diabolo cur aer deputatus	59, b	G	
Diabolus mille annis ligatus	67. b	Ad quid significet	39, b
Diaboli & impiorum damnatio	59, b, 97, a	G Galaad interpretatio	11, a
Diabolus nocet quantum ei deus permittit	27, a	Genæ quæ & quid significant	4, b, 15, b
Diademata septem	50, a	Gentium tertia pars damnata	41, b
Dilectio animæ	50, b	Gladius vtraque parte acutus	66, a
Dominica dies	25, b	Gog & Magog interpretatio	68, a, b
Draco, diabolus	49, b	Grandinis significatio	49, a
Draco in terram proiectus	51, a	Grandinis plaga	60, a
Duodecim signati	39, b	Gratia quid sit	24, b
E		Greges tonsæ	11, a
Boris significatio	16, a	Grossi quid significant	7, b, 38, b
E Ecclesię custodes	22, b	Gutturis significatio	19, b
Ecclesię pugna & diaboli	49. a	H	
Ecclesia quorum sit	28, b	Aereses seminatæ	42, a
Ecclesię statum prophetizat Salomon in cantibus. 2, a	50, b	H Helias & Enoch	47, a
Ecclesię victoria	1, a, b	Hermagedon quid	59, a
Ecclesiasticis hypothesi	69, a	Hermon interpretatio	12, a
Elementorum innouatio	33, a	Hierusalem cœlestis descriptio	70, a, b, & dein.
Emptores & venditores Antichristi	5, a	Hinnulo Christus comparatur	7, a
Engaddi interpretatio	27, b	Hædi qui sint	4, a
Ephesina ecclesia	36, b	Hordeum quid significet	37, a
Equus albus quid significet	37, a	Hortus conclusus quid significet	12, b
Equus niger quid significet	37, b	Hyacinthus	72, a, b
Equus pallidus quid significet	18, b	Hyems quid significet	7, b
Esebon quid significet	1, b	I	
Ethicus Salomon in Prouerbiis	54, b	Aspis	33, b, 70, b, 71, b, 72, a
Euangelium æternum		I Idida, Salomon	1, b
		Iezabel quid significet	30, a
		Iesu Naue dux	73, b
		Ignis	

INDEX

Ignis altaris	41,a	Mori in domino	55,b
Imago bestiae	53,a	Mors,diabolus	27,a.37,b
Inaurata bestia	60,b	Mors secunda	69,a
Incensa,orationes sanctorum	41,a	Moyfis canticum	57,a
Increduli qui dubitant de resurrectione	70,a	Moyfes dux filiorum Israel	73,b
de Innocentibus Ioannis testimonium	54,a	Mulier, ecclesia	49,b
Insulae fugientes	59,b	Mulieris & draconis pugna	50,a
Intellectualis visio	23,a	Mundi destructio	68,b
Ioan. interpretatio 23,a. constantia & religio, ibi.		Murenula quid significet	4,b
Ioseph quid significet	39,b	Murus Hierusalem caelestis	70,b
Iraisci concionatoribus licet	14,a	Myrrha quid significet	9,b.5,a
Isachar quid significet	39,b	Mysterium in fronte bestiae	60,b
Iuda quid significet	39,a	N	
Iudaea ficui comparatur	7,b	Ardus quid significet	4,b
Iudaeae excacatio	41,b	Nasi significatio	19,a
Iudas cur primus signatorum	35,b	Natio	35,b
L		Negociatores terrae	64,a
Abia quid significet	16,a	Neptalim quid significet	39,b
Lachrymae absterse	40,b	Nicolaeta	4,a
Lactis significatio	12,a	Nicolaus haereticus	27,b
Læua quid significet	6,a	Niger equus	37,a
Lampades quid significet	21,b	Nigra cur sponsa dicatur	3,a
Laodiciae ecclesia	32,b	Nubes in quibus venit Christus	25,a
Laquearia quae dicantur	5,b	Nubium significatio	25,a
Lectulus quid denotet	5,b	Nubes candida	55,b
Leo, Christus	34,a	Nomen Antichristi	53,b
Leo rugiens quid significet	45,b	Numerus nominis bestiae	53,b
Leui quid significet	39,b	Nuptiae agni	65,b
Libanus quid significet	10,a	O	
Liber scriptus intus & foris quid significet	35,a	Caesus quid significet	70,b
Liber vitae	31,a	Octoginta quid significet	17,a
Lignum vitae quid	28,a	Oculi columbarum quid significet	5,a
Linguas comedere	58,b	Oculi quid significet	11,b.26,a
Locustae natura & significatio	43,a	Odor bonus quid significet	9,b
Loth visio in vespere	25,b	Offendens in vno, omnium reus	30,b.31,a
Lucerna, agnus	73,a	Oleum quid significet	2,a.37,a
Lumen futuri seculi	73,a	Oliua quid	47,a
M		Oriens, Iudaei dicuntur	70,b
Aceriae quid significet	8,a	Osculum, praesentia	2,a
Magog	68,a	Ostium quid significet	14,b
Mali natura & significatio	6,a	P	
Manasse quid significet	39,b	Acificus, Salomon	1,a
Mandragora quid sit	20,a	Palmae significatio	19,a
Manna	29,a	Pardi natura & significatio	52,a
Manus quid significet	16,a	Paries, caro Christi	7,a
Mare in sanguinem	5,a	Particeps esse quis dicatur	63,a
Mare vitreum	56,b	Pastorum officium	9,b
Mare, gentiles, philosophi	41,b	Patmos	25,b
de Mari bestia ascendens	58,a	de Patris persona non fuit dubitatio	24,b
Margaritae	73,b	Pax quid sit	24,b
Margaritae quae	72,b	Peccata ad coelum vsque venire, quid	63,a
Meretrix, Babylon	60,b	Pelles Salomonis quae	3,a,b
Merces animarum	64,a	Pergami ecclesia	29,a
Meridies quid significet	3,b	Persecutio ex falsis fratribus	37,b
Messes terrae arida	55,a	Persecutio sanctos non deterreat	3,a,b
Messis terrae, damnatio impiorum	55,b.56,a	Petra, Christus	7,b
Merum quid significet	55,a	Phialae quae sint	35,b
Michaelis praelium cum dracone	50,b	Phialarum septem explicatio	57,a, & deinceps.
Monile quid significet	4,b.18,b	Philadelphiae ecclesia	31,b.
Mons myrrhae quid significet	11,b	Philosophia inflat	2,a
Montes non inuenti	59,b	Physicus Salomon in Ecclesiaste	1,b

INDEX

Pigmentum quid significet	9, b	Sodales, hæretici, & cur	3, b
Plagæ septem nouissimæ	56, b	Sol, luna, & stellæ obscuratæ	42, a
Poculum aureum bestię	60, b	Solis splendor	72, a
Poderis quid sit	26, a	Solitarii locus	25, b
Portarum significatio	20, a	Spiritualis visio	23, a
Portæ Hierusalem cœlestis	70, b	Spiritus septem qui sunt	24, b
Portæ clausæ	73, a	Sponsa dei, ecclesia	1, b
Prædicatorum officium	36, b	Sponsa ornata viro suo	69, b
Prædicatores possunt irasci	14, a	Sponsus ecclesiæ, deus	1, b
Principium, deus	25, a	Stadium quid	56, a
Prodigus filius	32, a	Stateram habens in manu	37, a
Prouerbia quæ sint	1, a	Stellæ, episcopi	26, b
Prouerbiorum hypothesis	1, a, b	Stellæ cadentes	38, b
Puluerem super caput mittere	64, a	Stolæ albæ significatio	38, a
Punica mala quid significant	12, b, 17, b	Suggestiones draconis	50, b
		Sunamitis quid significet	18, a
Q		Symeon quid significet	39, b
Q Vadrum quid significet	71, a	Synagoga irrationalium videtur	28, b
R		T	
Anarum significatio	59, a	Abernaculum Christi	52, a
R Reclinatorium	10, a	T Tabernaculum, ecclesia	57, a
Regum carnes manducare	66, b	Talentum triplex	69, a
Reges terræ	73, a	Templum, deus	73, a
Reginæ sexaginta	17, a	Templum dei apertum quid	49, a
Regna decem Christo adhærentia	61, b	Templum impletum fumo	57, b
Regnum fumus dei	24, b	Tempore rerum qualitatem notari	25, b
Regnum bestię tenebrosum	58, b	Tepidi qui dicantur	32, b
Resurrectio	68, a	Terra, Christus	51, a, b
Rex quis sit	24, b	in Terra sedentes	54, b
Ruben quid significet	39, b	Terremotus magnus	59, b
Rufus æquus	37, a	Testamenti archa	49, a
Rumphæa quid significet	29, a	Thalamus quis sit	10, b
S		Theologus Salomon in Canticis canticorum.	1, b
Acramentum quid	27, a	Thronus quid	33, a
S Saccus Cilicinus	38, a	Thus orationes significat	9, b
Salomon trinomius tres libros com-		Thyatiræ ecclesia	29, b, 50, a
posuit	1, a	Tigna domorum quæ	5, 4, b
Salomon, typus Christi	1, b	Timidi qui	70, a
Salomonis visio nocte	25, b	Tonitrua quid sint	65, b
Salus quid	50, b	Topazius	72, a, b
Samaritanæ quinque viri	61, b	Torcular vini furoris dei	66, a
Sanctorum exultatio,	64, b, 65, b	Tribus	35, b
Sanctorum glorificatio	69, a	Tribuum Israel explicatio	39, b
Sanguis de lacu	56, a	Triticum quid significet	37, a
Sanir interpretatio	12, a	Tubæ, sancti	65, a
Sapphirus	71, b, 72, a	Turtur quæ	4, b
Sardis ecclesia	30, b, 31, a	Turtur quid significet	7, b
Sardius	71, b, 72, b	V	
Sardonix	71, b, 72, b	Vbera quid significant	11, a, b, 12, a
Scripturæ sanctæ cur clausæ	24, a	Venter quid significet	46, b
Scorpionis natura & significatio	43, a	Venti quid significant	39, a
Sedes quid significet	33, b	Verbum, Christus	24, a
Sensuum corruptio vnde	61, b	Vestimenta sua custodire	59, a
Serpens antiquus	50, b	Viæ quid significant	57, a
Sex quid significant	53, b	Viginti quatuor seniores	33, b
Sex notant persecutionem	36, a	Vinea quid significet	22, a
Sexaginta quid significant	53, b	Vinum quid significet	2, a, 37, a, 55, a
Sexaginta quid significant	9, b, 17, a	Vinum fornicationis	54, b
Signatorum numerus	39, a	Vinum conditum quid significet	20, b
Signum in fronte	39, a	Vinum iræ dei	55, a
Smaragdus	33, b, 71, b, 72, a	Virga ferrea	50, a
Smyrnenſis ecclesia	28, a	Virgula	

ANSELMILAVDV-

NENSIS IN CANTICA CAN- TICORVM ENARRATIONES.

IN INITIIS LI-
brorum causæ dicendæ sunt, quo
modo vel quare compositus sit li-
ber ipse, quas causas Hierony-
mus proœmium vocat. Autor

itaque huius operis de quo agere volumus, tri-
nomius fuit: qui ad numerum nominum suorum
tres libros composuit, & eorum intentionem ip-
sorum nominum interpretatione distinxit. In
primo itaque libro affectuose & dulciter, more
patris filium pie ammonentis, & quasi lac præ-
bentis, quenque fidelem adhuc minus validum,
& nondum terrenis prorsus abrenunciare vo-
lentem erudit. In quo libro pro hac tanta dulce-
dine, Idida quod dilectus sonat, edicitur. In hoc
quippe docet meretricem fugiendam, consortia
malorum, & cætera quæ honestate & probitate
sunt digna faciendæ: in mundo tamen, vt dixi-
mus, adhuc cõmorantẽ. Secundũ nomẽ eius
est Coëleth, quod Græce ecclesiastes, latine con-
cionator dicitur. Concionatorem autem illum
dicimus, qui in concione hominum, id est in cõ-
cilio publicus orator est, prolatione veritatis
nullum verens, nulli blandiens: quod in secundo
libro suo iste facit. Nam vt quasi quibusdam gra-
dibus ascensionis, ad perfectionem quem doctri-
na sua attraheret, cui primo misericorditer, legi-
time tamen terrenis istis cum misericordiæ ope-
ribus concesserat vtendum, quoniam carnalem
& adhuc infirmum animũ celestia & perfectio-
ra non posse tenere credebat, iam ceu validio-
rem & ad altiora sumenda potentem, ad despe-
ctum omnium terrenorum in hoc secũdo libro
inuitat: monstratque quam caduca quamque trãs-
itoria sint cuncta temporalia, sic dicens, Vanitas
vanitatum & omnia vanitas. Hoc vero ad cõ-
templatiuam, cuncta scilicet mundana despice-
re, & cœlestib⁹ inhiare, pertinet: illud aut quod
in primo libro cõcessum erat, ad actiuã vitã. Cu-
ius præterea rei gratia tantũ laborẽ inchoare in
hoc suo tertio libro persuaserit, spiritualiter in-
tendentibus quibusdã terrenis similitudinibus
ostẽdit, ad hoc pfecto vt per despectũ terreno-
rum ad gloriã peruenire possemus æternorum.
In quo opere Salomon, id est, pacificus dicitur.

Liber iste vocatur Cãtica canticorum, & etiã
pluraliter, propter multã excellentiã dignitatis.
Fecit enĩ Salomõ primũ parabolas, scilicet li-
brũ prouerbiorum: in quo simpliciter ostendit
quõ recte vtremur his mūdānis, quod pertinet
ad actiuã vitã, & canticũ simpliciter potest vo-
cari. Dicũtur aut proueria præcepta de vita hu-
mana per aliquas similitudines. Deĩde fecit Ec-
clesiasten, in quo annunciauit oĩa mundana esse
contenenda, vt cũ dicit, Oĩa sunt vanitas. & est

quidã gradus ab actiua ad cõtẽplatiuã: potestq;
dici cãticũ simpliciter. Post hos fecit librũ istũ
in quo docet de dilectione dei, quasi mũdo iam
cõtẽpto: quod pertinet ad cõtẽplatiuã vitã. in-
de vocatur Canticũ canticorũ, scilicet canticũ
excellẽtius prædictis duobus, & cæteris simili-
bus. Nomen huius libri in Hebrẽo, Sir hasirim,
quod valet apud nos, cãticũ canticorũ. Dicitur
Salomon secundũ hos tres libros quos fecit, tria
habuisse vocabula: secundum parabolas vocatur
Idida, id est dilectus. ibi enim instruẽs rudes cõ-
pit ab ipsis diligi: per quod nomen significatur
Christus, qui p excellẽtiã dicitur dilect⁹: de quo
Deus, Hic est filius me⁹ dilectus, Mat. 17. Eccle-
siastes nomen est libri & actoris, & interpre-
tatur cõcionator, scilicet diuersos ad idẽ cõsen-
tire faciẽs. Cõuocantur nãque diuersi in illo li-
bro vt sibi consentiant in contemptu mundi:
quod est tractũ ex similitudine cãtoris, qui diuer-
sorũ voces in vnã cõcordiã moderatur. Item per
hoc nomẽ significatur Christus, qui est ver⁹ cõ-
cionator, docẽs terrena trãsitoria esse spẽnẽda,
& amãda cœlestia. Dicitur quoq; ecclesiastes, qd
ecclesiã egregie gubernat & ad vnã fidẽ conuo-
cat. Secundũ hũc librũ dicitur Salomon, id est,
pacificus. per quod itẽ significat Christum, qui
verus pacificus est & conuocans omnes ad sui
dilectionem. Dicitur & autor in prouerbiis e-
thicus, id est tractans de moribus. Idem in ec-
clesiaste physicus, id est tractans naturam re-
rum. In canticis theologus, sermocinans de di-
uinis. In hoc libro sunt materia, sponsus &
sponsa, amici sponsi, qui & paranympsi dicun-
tur, & amicæ sponsæ. Est autem sponsus deus,
quoniam ipse spondet se ecclesiæ: scilicet si ei
fidem custodiat ne fornicetur cum demone, co-
pulabit sibi tandem in nuptiis. Sponsa dicitur
ecclesia, scilicet firmi in fide, quoniam perfe-
cte sumens fidem spondet se deo & renunciat
pompis Sathanæ. Dicuntur amici sponsi, velut
sancti angeli & perfectiores, vt apostoli, qui
sponsum adiuuant vt amicam suam retineat,
commonentes & adiuuantes ecclesiam, ne ip-
sa cum alieno fornicetur, sed soli deo adhæ-
reat. Dicuntur amicæ sponsæ adhuc teneri in
fide, qui non plene sciunt sponsum diligere, sed
iam exhibent se habiles vt sponsam imitentur,
vt sic bene eruditi à sponsa fiant & ipsi spon-
sa. De hac autem materia hoc modo agit, sci-
licet ostendens qualiter in hac vita sponsus al-
loquatur amicã & per se & per amicos, & quã-
ta affectione recipiat verba sponsi, & qualiter
amicæ sponsæ ostendant se paratas imitari spõ-
sam, & loquantur sponsæ, aliquando & ipsi spõ-
so. Salomon enim adhuc tenens donum sapiẽ-

tię, illuminat⁹ a spiritu sancto prophetizat qualiter ecclesia ante aduentum Christi, & deinde secundum singulos status vsque ad finem mundi sit se habitura erga deū. Est quoque finis & intentio, vt compellat audētes ad dilectionē dei. Scribit autem hic autor vt comic⁹, scilicet nihil ex se dicens, sed inducit ipsas personas loquentes: & quia in nullo amore æquē affectuosa verba amoris inueniuntur, sicut inter sponsum & sponsam, facit eos quasi verbis carnalis amoris loqui. Et sunt hæc prima verba ecclesię iā proximæ aduentui Christi, & nimio amore iā præsentia ei⁹ desiderātis: sicut illi qui dicebāt, Putas videbo? putas durabo? putas inueniet me illa natiuitas? Et sicut carnalis sponsa cui iam egregie per nuncios placuisset sponsum, fastidiēs iā legatos, expetēs ipsius præsentia diceret, Veniat ipse, vt præsens mecum loquatur, & me osculetur: ita hic dicunt fideles illi proxime ante Christū,

*Osculetur me osculo oris
sui: quia meliora sunt ube-
rata uino, fragrantia un-
guentis optimis. oleū effusum nomen
tuū: ideo adolescētulæ dilexerūt te.*

DEVS ipse sicut prænunciatus est per patriarchas & per prophetas, ipse idē iā [Osculetur me], id est iā delectet me [osculo], id est, præsentia [oris sui] id est filii sui, qui dicitur os patris sicut. & verbum: quia per ipsum pater mūdo manifestatur. [Quia meliora sunt vbera.] hic iam loquitur ecclesia præsens cum Christo. ac si ita diceret, cōuertens se ad ipsum præ nimia affectione, Quia vbera, [tua] doctrina euāgelica, meliora sunt [vino:] que doctrina est dulcis refectio & suavis sicut lac. melior est, [vino] id est doctrina philosophorum, que non nutrit, sed inebriat, & superbire facit recipientes, ducit que tandem ad interitum. Vel per vinum accipiamus intellectum carnalem veteris testamēti. possumus etiā per vbera accipere geminam dilectionem, vel duo testamenta spiritualiter intellecta, vel spirituales gratias: & erit tamen eadem sententia cum prædicta. Vbera dico [fragrantia] id est redolentia, & odore suo homines ad se attrahentia. Redolet quippe doctrina illa, & bona opinione ac fama sua ad se attrahit [optimis vnguentis], id est per optima vnguenta. Sunt enim in doctrina euāgelica vnguenta, id est dona spiritualia quæ sunt optima, quantum ad vnguenta carnalia, quibus solebant inungi amatores, vt melius placerēt: vel etiā cœnantes. Hæc autem vnguenta merito optima dicuntur. quos enim inungunt, veros reges ac sacerdotes efficiūt. [Oleū effusum] Alia causa quare desiderasset eū, quia [nomē tuū] effusum est sicut oleū effusū. Oleū quidē dū in vase est, neq; odorē profert, neq; dolores sanat, effusum vero & odorē emittit & dolores sanat: ita nomē dei dū ipse adhuc in sinu patris cōclusus teneretur, parum

vel nihil cognoscebatur: postquam verō carnē sumpsit præsentia sua mundū visitās, seipsum oībus cognoscendū exposuit, odorē, id est famā & bonā opinionē de se emisit: & infusum per dolores bene recipientiū prædicationē suā & peccata sanauit. [Ideo adolescētulæ] scilicet quia tam dign⁹ & tā dulcis es, ideo non solū ego, sed & [adolescētulæ], id est, minores & fragiliores, teneri adhuc in fide [dilexerūt te], i. de omnibus rebus te solū diligendū elegerunt. licet enim ex tēporalibus adhuc sibi cōsolationē sumāt, tamē deum eis tēporalibus præponendū iudicant.

VOX ECCLESIAE.

*Trahe me post te: curremus in odorem unguentorū tuorum. Introduxit me rex in cellaria sua. Exultabimus & lætabimur in te, memores uberum tuorum super uinū. Re-
d: diligunt te.*

TRAHE me post te.] Vidētes cōtēporanei Christi quasi iā imminere ipsius ascensionē, & absentiam consolationis ipsius, rogant eum vt trahat eos post se, id est imitatores sui faciat eos. Et proprie dicit [Trahe] quasi quadā violentia. Videtur enī fieri violētia, vbi corpus natū in peccatis à peccatis liberatur. [Curremus in odorē.] Vox amicarū sponsæ. Audientes bonitatem sponsi, & maiores velle imitatores eius fieri, dicunt sponse, scilicet doctoribus suis, iam degustata dulcedine dei: Tu vis ire post eum, & nos certe curremus tecum, id est, laborabimus tecum obtinere gaudium nuptiarum, positi & fundati [in odore] id est, in prædicatione & fama tua quæ nos attrahit, quæ est [unguentorum tuorum] id est, procedens ex donis spiritualibus per quæ operaris. Bene dicit [currem⁹] Nō enim pigritando & segniter agendo perueniemus ad illud cœleste brauiū. [Introduxit me rex.] Vox ecclesię ad minores quos educauit. Audientes quidē eos deum desiderare, volūt eos ad idem inuitare, vt si ita responderent illi maiores: dicitis quia mecū curretis: & bene curredum est: quia eo perueniētibus summa refectio est. Et hoc ostendit sibi patere cum dicit, [Introduxit me rex,] id est manifestam cognitionē dedit [in cellaria] id est in secreta ecclesię, scilicet vt sciam quid significēt mysteria, sicut in baptismo spūm dari, infantes sola gratia saluari, & similia quæ nō patēt oībus. Vel per cellaria accipiamus plenitudinē beatitudinis, id est æternitātē vitæ, sicut in cellariis reponi solet copia magna bonorū, spe autē iā perfecti viri in beatitudinem æternitatis sunt introducti. [Exultabimus.] Vox minorū qui aliquantulū per fidem prouecti audēt iā spōso loqui in hæc verba, Quia tu dñe spōsam tuā iā in secreta tua introduxisti, ideo & nos præparabimus nos idoneos, vt cū ea introducāmur: & hoc est [exultabimus] scilicet in corpore. i. bene operabimur cū exultatione [& lætabi-

letabimur] in anima, quia letitia bona cogitabimus. vel [letabimur] scilicet, si bona fecerimus, non coacti sed volutarie: & hoc, [in te] id est, omnia tibi attribuemus tanquam primæ causæ, à qua omne bonum radicaliter procedit: & hoc faciemus [memores vberum tuorum,] id est, suavis tuæ doctrine [sup. vinum] sicut superius dictum est. [Recti diligunt te] scilicet bene debemus in te exultare, & te diligere, quia oēs qui recti sunt hoc faciunt, quare nisi hoc fecerimus, recti esse non possumus. Patet finis in oībus p̄dictis, quia siue p̄fectiores siue minores imitari velimus, ad dilectionem dei eorum verbis inuitamur.

VOX ECCLESIAE ITEM.

Nigra sum, sed formosa, filia Hierusalē, sicut tabernacula Cedar, sicut pelles Salomonis. Nolite cōsiderare quod fusca sum, quia decolorauit me sol. Filij matris meæ pugnauerūt cōtra me: posuerunt me custodē in uineis: uineam meam non custodiui. Indica mihi quē diligit anima mea, ubi pascas, ubi cubes in meridie: ne uagari incipiā post greges sodalium tuorum.

NIGRA sum] Vox sp̄sæ ad minores. Audiēs nāq; sp̄sa promissionē minorū quod vellet cū ea currere, timens ne deficiāt in persecutione, vtpote hi qui nondū nisi solā dilectionē dei gustauerāt, & reputāt factos pro infanis, quia habentur in mūdo cōtemptibiles, p̄monet eos vt mala nō cōsiderent, scilicet vt p̄pter hoc desistāt à promissione, sed attendāt quæ merita pro persecutione obtineāt: vt hoc modo dicat, Vos dicitis quod mecū curretis, sed tūc oportet vos denigrari in corpore, sicut ego propter multas tribulationes sum nigra exterius. Et ponit effectū pro causa. Exteri⁹ quidē sum nigra [sed] interius [formosa,] id est bonis virtutib⁹ ornata vobis dico [filie Hierusalē] id est quas ego genui ad fidē, qui etiā iā pacē videtis. Hi autē minores ideo filia dicūtur quia fragiles sexus sunt, & cito decipi & deuocari à fide possunt: & quia maior custodia & diligentia est eis adhibenda quā filiis, scilicet fortioribus, & quia isti confirmati generāt aliquos, dico, quia nigra sū [sicut tabernacula Cedar], id est sicut Cedar habitās in tabernaculis. Cedar fuit filius, vt dicitur Gene. 25. & .i. Paral. .i. Ismael, sed adeo nequā vt à nullo in domū reciperetur, sed semp in tabernaculis habitabat, de quo Origenes, Manus eius in oēs, & omniū man⁹ in ipsum. [Nigra sum sicut Cedar] formosa sicut [pelles Salomōis]. Pelles quidē in quibus habitabat Salomon erāt bene expilatae, & rubricatae, variis picturis ornatae: ita sancti viri expilati sunt omni supfluitate, & sunt ornati

multis generibus virtutū. Bene cōparat sanctos pellibus, quia sicut pellis dicitur corium mortui animalis, ita sancti mortificātes seiplos efficiūt quasi simpliciter pelles, & bene subiunxit [Salomonis,] quoniā istæ pelles, scilicet sancti sunt illud tabernaculū in quo militat verus pacific⁹.

[Nolite cōsiderare] Dico quia nigra sum, sed nolite hoc attēdere, vt propter hoc desistatis ab incepto: [quia sol], id est Christ⁹, q̄ est vera claritas [decolorauit me] scilicet propter ipsū hęc oīa passa sum qui tandē mihi remunerare poterit. [Filii matris meæ] Ostēdit per quos ministros suos deus eam in persecutionibus sic probauit, scilicet p̄ filios matris meæ quæ me prius generauit in carnalitate. Deuisset mihi esse mater sp̄ualis, & me nutrire lacte diuini itellectus. Qui fratres mei [pugnauerūt cōtra me] diuersis generib⁹ persecutionū: & ita persecūdo [posuerunt me custodē in uineis], id est in ecclesiis gentiū. [Vineā meā], id est vineā quā naturaliter excolere & custodire debuissē, [non custodiui] hic notamus illū statum ecclesiæ quā apostoli de Iudæa se transtulerūt ad gētes, sicut dicit apostolus Paulus Actuum. 13. Quia vos repulistis, & indignos verbi dei vos ostendistis, ecce conuertimur ad gentes. [Indica mihi] Vox ecclesiæ illorū, quæ dimissa Iudæa incipit iā ædificare in gentibus: & precatur hic deū nō ipse, sed in persona eorū qui nouiter cōuertuntur: & precatur hic deū, vt det eis cognitionē sui, scilicet cognoscāt in quibus habitet deus vt eos imitentur: cognoscant etiā qui sunt hæretici vt eos nō sequantur: vt ita dicat, Posita sum custos in uineis, & vt eas possim custodire, & inde tibi fructū p̄sentare, [indica] mihi, id est nouis istis: quod certe est ad honorē tuū [vbi pascas], id est in quorum operatione tu reficiaris, vel [vbi pascas], id est quibus pastū p̄bes vt corpus tuū vel refectiōē diuini verbi. Indica etiā mihi [vbi cubes], id est quiescas, scilicet vbi nulla offensio te inquietet [in meridie], id est in splendore maiestatis tuæ vel in feruore charitatis: scilicet qui nō sunt in vesperē, vt iā in eis dilectio frigescat, neq; in mane vt modo sit in eis tenera. Indica dico tu [quem diligit aīa mea], id est, tota affectio mentis meæ: & supponit causam cur hoc precatur [ne incipiā], id est ideo precor vt indices, ne incipiā, id est isti de gētibus noui, adhuc in fide incipiant [vagari], & deuia tenere [post greges sodaliū tuorū], id est, imitando hæreticos, qui dicuntur sodales Christi, quia vt potius decipiant p̄dicant aliquid veritatis, cōsentientes Christo, sed diuersi sunt hæreses interserendo. Si autem per omnia consentirent, non sodales, sed quasi ijdem ipsi dicerentur. Vel sodales quia ipsi se eius sodales & amicos dicunt. Greges bene dicit quia & multi sunt, & sine ratione vera.

Si ignoras te o pulchra inter mulieres, egredere & abi post uestigia gregum, & pasce hœdos tuos iuxta

*tabernacula pastorum. Aequitatu
meo in curribus Pharaonis assimila-
ui te amica mea. Pulchræ sunt genæ
tuæ sicut turturis. Collū tuum sicut
monilia. Murenulas aureas faciemus
tibi uermiculatas argento.*

ECCLESIA.

*Dū esset rex in accubitu suo, nar-
dus mea dedit odorē suū. Fasciculus
myrrhæ dilectus meus mihi, inter ube-
ra mea cōmorabitur. Botr^o Cypri di-
lectus meus mihi, in uineis Engaddi.*

Si ignoras te] Vox sponsi: & facit hic tria. minatur, blanditur sponsæ, ponit etiam facultates quibus ecclesia cognitionem sui possit obtinere. Continuatio. Quæris cognitionem mei? ad quā necesse est tibi [ô pulchra] virtutibus & electione mea ut te cognoscas scilicet dignitatē tuam quā per fidem dedi tibi: & dādo tibi corpus & sanguinem meum, insuper cætera spiritualia dona, quia si ignoras te in qua dignitate sis, ex hoc quod spōsa mea es, [egredere] de cōfortio ecclesiæ [& abi] id est longe fias ab ecclesia, ut etiam perdas virtutes quas pri^o habebas. abi dico [post vestigia] id est imitādo opera [gregum &] sic [pascere hœdos,] id est in foetidis actibus tuis delecteris, & sint tibi pastus: & hoc [iuxta tabernacula pastorum] imitando eos qui se dicunt pastores & in tabernaculis deo militantes, & non sunt, sed hæretici. vel iuxta tabernacula verorum pastorum & non intra. Volunt enim hæretici auctoritatem suarum immunditiarum trahere ex scripturis sanctis in quibus viri sancti militant deo, ut quidam dicti Nicolaitæ quorum hæresis reprobatur, Apoca. 2. b. & ab ecclesia in ca. quidam autē hæretici. 24. q. 3. qui p̄dicant mulieres cōmunicandas, & dicunt, quia apostolus dixit omnia esse cōmunicāda, & alia huiusmodi. [Aequitatu meo]. Positis minis ponit blāditiās, ac si diceret, Si te ignoras egredere: sed nō debes egredi vel te ignorare, quia ego sic honoravi ut te amicā meā facerem, & de Aegypto liberarē quod fuit p̄figuratū in liberatione filiorū Israël de Aegypto. exo. 12. Eductur autē gētilitas de Aegypto, id est, de tenebris infidelitatis, & de potestate Pharaonis, id est de iugo diaboli, per mare rubrū quia per baptismū ubi submerguntur omnes inimici, id est oīa peccata, & hoc dicit [assimilavi te æquitatu] id est illi in quibus militabā enti in curribus, id est inter currus vel in tēpore curruū Pharaonis. Per currus in quibus sedebāt potentes, notatur superbia vel volubilitas huius mundi. [Pulchræ sunt genæ tuæ] Positis minis, & blāditiis ostēdit ei inesse facultates quibus cognitionē sui possit retinere. Dixi, si ignoras egredere, quod non oportet te facere quia habes ge-

nas, & collum quibus potes verā cognitionē tenere. Genæ dicuntur pars illa hominū quæ terit cibum, & mittit in ventrē: ita in ecclesia dicuntur genæ altiores illi qui scripturas terūt, & earū capaces faciunt inferiores: & sicut in genis est signū pudoris, ita illi semper pudorē p̄dicāt, & castitatem, quæ genæ sunt [pulchræ] scilicet multis virtutib^o, & sunt [sicut turturis] quia sicut turtur nunquā habet nisi unū spōsum, nec cantat nisi gemendo: ita isti solum Christū habent sponsum, & gemunt sæpissime pro delictis suis, & aliorum. Colli officium est ut per illud cibus tritus descendat in ventrē, & ut continuet corpus capiti: per quod significantur discipuli illorum altiorum, sicut fuit Timotheus ad Paulum, per quos scripturæ descendunt ad inferiores, & hi per p̄dicationē suā iungunt ecclesiā Christo. [collum] dico ens [sicut monilia] Monile monet aliquos ubi se recipiant, & munit pectus habētis, ne aliquis manus iniiciat: ita isti doctrina sua & muniunt ecclesiā ne adulter diabolus manus iniiciat: & monet minores de ecclesia ubi se recipiant & sequantur. [Murenulas aureas]. Vox amicorū sponsi. Volentes iuuare sponsum, quomodo ecclesia in cognitione sui permaneat, dicunt, Sponsus dat tibi genas, & collum, & nos dabimus ornamenta aurium. Si idem loquuntur hæc qui sunt genæ vel collū, nō nocet. Murenula dicitur à murena quæ plicat se in orbem, & significamus per murenas sententias orbiculatas & perfectas, quibus ornant sancti aurē interiorē, id est intelligētīā. [aureas], id est diuina sapiētia, & charitate conditas [vermiculatas argento], id est, distinctas eloquio optimo. Vel sententias, & sapiētīā quā in se habent, sciunt honestis positionibus, unicuique secundū modū suū dispensare, sapiētibus prout sunt, humilibus similiter. Argentum quod metallū est melius tinuens quā cætera: & per ipsum eloquiū significatur. Et hoc faciem^o dū rex est in accubitu, id est confessione dei, scilicet corporaliter remotus ab ecclesia: vel reportatur hoc ad sequentia [Dū esset rex]. Vox ecclesiæ sic respondentis. Sponsus, & amici sui dant mihi talia ornamenta, & ideo [dilectus meus mihi], id est ad meū honorē, [cōmorabitur inter mea vbera], id est in intimo amore meo: & est p̄missa causa, ac si diceret, Merito debeo eū diligere: quia ipse dedit mihi nardū scilicet virtutes, & hoc dū esset [in accubitu suo], id est passione, resurrectione scilicet quia ipse passus fuit, & resurrexit, ex hoc virtutes mihi dedit, quæ dederūt [odorē suū], id est sibi cōueniētē videlicet bonā famā. Vel [dū esset rex in accubitu suo], id est quia trāquillitatē mentis meę elegit in qua habitaret, ideo [nard^o mea dedit odorē suū]. Nardus est vnguentum quod fit de humili herba: & vocatur ipsa herba similiter nardus, p̄ quā significatur humilitas. & est calidæ naturæ, p̄ quā significat charitas. dilect^o in quā [cōmorabitur inter vbera,] & ipse erit mihi & tristitia magna, & gaudiū magnū. s. de oībus aduersis quæ ipse passus est dolebo, & de quibus non

non

non grauiatus est, ego gaudebo, & hoc dicit, [Fasciculus myrrhæ.] Per myrrham notatur amaritudo, quia ipsa est res amarissima, & ideo ex ea vncta corpora manent integra: quia præ nimia amaritudine vermes non accedunt. Per fasciculum notatur multitudo amaritudinum. Erit itē [dilectus meus mihi botrus Cypri,] id est magnum gaudium. Per botrum habemus vinū in quo est lætitia. Cyprus est locus in quo crescit optimum vinum. Congaudet ecclesia sponso, sicut de resurrectione & similibus. Dixi commorabitur dilectus meus inter vbera mea, & hoc [in vineis Engaddi, id est in ecclesiis, vbi est fons hœdi, quia ibi lauatur foetidi in baptismo, & fiunt candidi. Engaddi autem interpretatur fons hœdi, vel tētatio oculorū. Est autē ecclesia in tētatiōe oculorū posita in hoc mūdo, in quo omnia sunt nobis proposita ad tētādos oculos.

Ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra, oculi tui columbarum.

VOX ECCLESIAE.

Ecce tu pulcher es dilecte mi, & decorus. lectulus noster floridus, tigna domorum nostrarum cedrina. laquearia nostra cypressina.

E C C E tu pulchra.] Vox spōsi audiēs erga se tantam affectionem sponsæ quod dixerat, Dilectus cōmorabitur inter vbera mea, respondet sibi: Quia tāto amore maneo apud te, ecce tu es pulchra: quod bis ponit, notat eā pulchrā & corpore & aīa. [Oculi tui colūbarū,] .i. colūbini, s. simpliciter intuētes, & carētes felle & iuidia.

[Oculi tui,] id est p̄dicatores tui, qui tibi p̄uident vt oculi corpori, erūt [columbarū] Intrāsiue dictum est, id est erunt re vera columbæ, id est septē virtutes habentes, q̄ denotantur per septē naturas columbæ. Colūba enim secus fluēta habitat, vt viso accipitre se mergat & euadat: meliora grana eligit, alienos pullos nutrit, rostro nō lacerat, felle caret, in cauernis petrae nidificat, gemitum pro cātu habet. Ita p̄dicatores sancti secus diuinæ scripturæ fluentia quibus eorum irrigantur corda, inhabitant, vt eorum munimento ab incurſu diabolico euadant: meliora grana, id est meliores sententias, scilicet nō hēreticorū eligunt. Alienos pullos id est hoīes primū a Christo alienatos, qui puli id est filii diaboli fuerāt, doctrina sua nutriūt & exēplo. Rostro nō lacerant, id est bonas sententias hēreticorū more lacerando non peruertunt. Felle carent, id est ira irationabili carēt. In cauernis petrae nidificāt, id est in plagis mortis Christi qui est petra firmissima, nidū ponunt, id est in fide mortis Christi refugiū, vel sp̄e ponunt. Per nidū quippe refugiū & spes designātur. Columba enim adueniente imbre ad nidū fugit, & sp̄e in nido habet. Gemitū pro cātu habet, id est sicut alii delectātur in cātu, ita ipsi in tribulatione & gemitu, [Habet etiā hāc naturā

colūba vt visionē amissam recuperet: ita quoq; p̄dicatores & prouisores ecclesie aliquo dono sancti spiritus amisso per aliquod delictū, recuperant il'ud, sicut Dauid qui spiritū prophetiæ quē amiserat recuperauit. Habet itē hāc naturā quod gregatim volat. Eodē modo p̄dicatores gregatim, id est catholicā fidē tenētes, tēdunt ad alta gressibus bonorū operum atq; virtutū. Nā quot bona opera facimus, tot gressibus ad deū p̄peramus. Alis se defendit colūba, ita boni p̄dicatores sentētiis patrū se muniūt atq; defēdūt.

[Ecce tu] Vox sponsæ. Tu sponse pulchram me vocas, & talem me oportet esse quia tu pulcher es, & ideo nisi pulchra essem tibi coniungi nō possem. [Pulcher] dicitur secūdu diuinitatē [decorus] secūdu humanitatē. [Lectulus] Sponsus pulcher, & sponsa pulchra, & ideo operimenta eorū pulchra. Per lectulū habem⁹ eos in quibus deus quia parūcūq; quiescit in quibus ipse quiescit, nō offenditur ecclesia sed quiescit. Hi autē tales sunt floridi, id est habentes initia bonorū operū. p̄ florē ideo accipimus initiū: quoniā flos p̄cedit fructū. [Tigna domorū] per tigna accipimus fortes illos qui portant p̄dus ecclesie qui sunt cedrini. Cedr⁹ est arbor imputrescibilis, & odore suo vermes occidit: ita isti quoniā habent æternitatē iā saltē spe & p̄dicatione sua & bona fama interficiunt vitia in cordibus aliorū. [Laq̄aria] sunt depēdētia à tignis, & sunt ornāmēta domus, & p̄ hoc significantur illi, qui depēdentes a perfectioribus ornāt ecclesiā institutione bona, & fama qui sunt cypressini. Idē de cypresso quod dictum est de cedro. Cum dicit [domorum vestrarum] dat nobis intelligere ecclesiā illā de gētibus iā aliquātulum adultam.

VOX CHRISTI. CAPVT II

Ego flos cāpi et liliū cōualliū. Sicut liliū inter spinas, sic amica mea inter filias.

VOX ECCLESIAE.

Sicut malus inter ligna syluarū, sic dilectus meus inter filios. Sub umbra illius quē desiderauerā sedi, & fructus eius dulcis gutturi meo. Introduxit me rex in cellā uinariā, ordinauit in me charitatem. Fulcite me floribus, stipate me malis, quia amore langueo. Læua eius sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me.

E G O flos] Vox spōsi, & cōmonet ecclesiā ad passionē sustinendam, & proponit se eis ad exemplum, quia sine sua necessitate multa sustinuit: vt si diceret, Vocauit te pulchram, & tu es, [sicut liliū inter spinas]. Sicut enim spinæ v̄to motæ lacerant liliū ac perforant, sic filia id est mollitiis seculi dediti, inspiratione

diaboli agitati, laniant sanctam ecclesiam, nec tu debes fugere, immo sis lilium: quia ego cum non indigebam fui lilium, id est ego fui flos campi, & fui lilium, scilicet punctus multis persecutionibus, ego quidem qui fui lilium ut pingerer, fui & lilium, id est decus conuallium, id est humilium. Bene Christus flori comparatur, quia sicut flos per se nascitur, & est decus campi, ita Christus sine humano semine natus decus fuit ecclesiae & totius mundi. [Sicut malus] Vox ecclesiae sic dicetis, Amicus meus commonet me ad passionem, & ego parata sum obtemperare ei, freta eius sustentamento, qui est [sicut malus.] Sicut malus attrahit viatores, & odore fructus & bona umbra, deinde ipsius fructus refectio potius quam ceterae arbores: sic Christus & odore bonae operationis & umbra, id est protectione, quod confert spiritualibus donis: & fructu, id est eucharistia melius quam aliquis omnium. & inde subiungit, [Sub umbra illius sedi] id est in protectione ipsius contra aetum diaboli quiescit [fructus eius] id est corpus & sanguis, vel refectio diuini verbi dulcis [gutturio meo] id est cordi meo. Preter haec etiam [introduxit me rex] scilicet qui potes est me sustentare & defendere in omni tribulatione [in cella] in aliquatulam collectionem gentium, quae est conclusa fide & operibus sicut cella, sic multiplicauit ecclesiam [vinaria] dicit quia ecclesia propinat vinum, id est amorem dei quo inebriantur bibentes, adeo ut obliuiscantur parentum & prioris vitae. Cum istis [ordinauit in me charitatem] id est ordine disposuit in me charitatem scilicet in primo loco secundum dignitatem diligam deum, & eum ex totis viribus, deinde proximum, & hoc diuersis gradibus: primo loco patrem, ad ultimum inimicum, & hoc propter deum. Fundatur autem hoc ordine charitas in nobis, ut prius nos ipsos diligamus, & postea proximum, id est ut eandem naturam quam in nobis saluari volumus, ubique eandem saluari velimus. & quia naturam nostram diligimus, ad dilectionem creatoris huius naturae perducimur: & ita dilectio dei quae dignior habetur, posterior tempore habetur. Unde Ioannes, Si quis fratrem quem videt non diligit, deum quem non videt quomodo potest diligere? 1. Ioan. 4. Et quia haec mihi fecit, ideo [amore] eius [languet] id est usque ad defectum carnis me affligo. & quia sic languet, ideo [fulcite me] id est ferte mihi consolationem ex initiatis & perfectis, per flores initia, per mala matura opera scilicet perfectorum. Sunt enim consolationes sanctorum bona opera aliorum. [Læua eius] Dicit Salomō prouer. 3. Longitudo dierum in dextera eius, & in sinistra eius diuitiae & gloria. & ita hic accipimus per læuam seu sinistram temporalia, per dexteram aeterna. & inde dicit sponsa, Amore eius languet, sed ipse me non deseret, quia læua eius, id est haec temporalia sunt sub capite meo, id est sub mente mea, quia mens mea haec continet: & tamen his sustentatur: non posset enim vigilare & cetera huiusmodi facere, si corpus his non reficeretur. Læua dico sub capite [& dextera eius] id est aeterni-

tas tandem recipiet me quam modo obtineo sola spe. Sicut læua indignior est quam dextera, sic temporalia aeternis.

CHRISTVS.

Adiuo vos filiae Hierusalem per capreas ceruosque camporum, ne suscitatis, neque euigilare faciatis dilectam, quoadusque ipsa uelit.

ECCLESIA.

Vox dilecti mei. Ecce iste uenit saliens in montibus, transiliens colles. Similis est dilectus meus capreae hinnuloque ceruorum. En ipse stat post parietem nostrum respiciens per fenestras, prospiciens per cancellos, & dilectus meus loquitur mihi: Surge, propera amica mea, columba mea, formosa mea, & ueni. Iam enim hyems transit, umbra abiit & recessit: flores apparuerunt in terra nostra: tempus putationis aduenit. Vox turturis audita est in terra nostra. ficus protulit grossos suos. uinae florentes dederunt odorem suum. Surge, amica mea, speciosa mea, & ueni columba mea, in foraminibus petrae in cauernis maceriae. Ostende mihi faciem tuam, sonet uox tua in auribus meis. Vox enim tua dulcis, & facies tua decora.

[Adiuo vos.] Vox sponsi. Vidēs amicā suam amore eius languere, & iam totā in tranquillitate mentis, & cōtēplatione persistere, praecipit minoribus & subditis ne peccatis & inobediētis dimoueant illā ab illa quiete: ut si ita diceret, quia amica mea amore meo languet, ideo [vos adiuo filiae Hierusalē] id est qui estis generati in uisione pacis, [per capreas ceruosque camporum] id est si uultis habere capreae naturas & cerui, quas habent sancti. Natura capreae est alta petere, clari intuitus esse, unde dorcas uocatur, id est clarè uidentis: munda pabula eligere, si transfigatur sagitta scit seipsam sanare: ita sancti & altitudinem uirtutum petunt, & scripturas clare & subtiliter intuentur, & mundo pabulo diuini uerbi reficiuntur, & si aliqua sagitta diaboli uulneratur, poenitentia & oratione curant se, currentes ad Christum qui quasi dictamus eiicit ferrum de uulneratis. Cerui haec natura est, ut velociter currat, & cum plures transeunt de loco ad locum, adiuuant se inuicem sustinere onera capitum, deglutiunt serpen-

serpentē, & postea recurrunt ad viuum fontem, quo hausto eijciunt venenum et renouantur: ita facti velociter currūt per hunc campum mundi tendētes ad verā patriā, et portāt inuicem onera sua cōpatientes sibi & necessaria ministrātes, & si aliquando venenum, id est, inspirationem diaboli receperunt, recurrunt ad Christū fontē viuum, quo & venenū diaboli quod receperunt euomant, & deo renouantur. Si tales fieri vultis filiæ Hierusalē, id est vos adhuc teneri [adiuro vos] ne amicā meā suscitētis, id est, ab illa quiete mentis in qua languet contemplando deum dimoueat, vt oporteat eam laborare pro vobis: neq; euigiletis, vt quoquomodo eius quietem peccando pro quo si perceperit laborabit, interrūpatis, & si nō oporteat eā laborare. [vox dilecti mei,] Vox sponsę. Intelligēs affectionem sponsi erga se cum interdixit ne excitetis, Vox hæc inquit, est dilecti mei, id est, qui hoc præcipit me diligit: & quia dixit [quoadusq; ipsa velit] intelligo quod vult vt descendam ad aliquos generandos deo: ad quod dat mihi exemplum sui & auxilium, de quo item dat nobis apostolus & exemplum & autoritatē, cum dicit ad Philip. 1. Cupio dissolui & esse cum Christo multo meli⁹, manere autem in carne necessariū propter vos scilicet ad tempus. [Ecce iste.] Ponit exemplū ipsius, ac si diceret, Bene debeo descendere ad aliquos acquirendos deo, quia ecce sic fecit ipse, & hoc est, Iste qui ita me commonet venit in naturam humanam [saliens in montibus] id est, pedes ponens & habitans in illis qui sunt montes secundum perfectionem & eminentiam virtutum, & etiam eos salire fecit sicut Paulū, quē ex persecutore cito fecit summum prædicatorem, saliens dico in montibus [transiliēs colles] per quos illos aliquanto inferiores mōtib⁹, in quibus licet non ita deus saliat sicut in apostolis & in cæteris montibus, tamen transilit eos id est, vmbra sua tangit eos, quia quandā cognitionem mysteriorum suorum ostendit eis, licet non adeo plenam sicut perfectissimis. [Similis] & bene potest salire, quia similis est caprę, quia nunquam naturas caprę adeo quisquā habuit vt Christ⁹. Similis est [hinnulo ceruorū]. ipse est enim filius ceruorum id est, prophetarum & patriarcharum qui veloces cerui fuerūt. Christus hinnulo cōparatur: quia sicut hinnulus leuis est, nulla carnis mole oppressus distinctus maculis: ita Christus nulla carnis mole pressus fuit, & distinct⁹ oībus virtutibus. [En ipse] Ostēdit exemplū in Christo ostēdit sibi auxilium eius adesse, ac si dicat, Laborare debeo in acquisitionē aliorum sicut ipse fecit: & perficiam, quia est paratus auxiliari mihi: quod est, Ipse, [stat] paratus vt auxilium ferat incipientibus, [post parietem nostrum] id est, in carne nostrę naturę, quę in aliis præter Christū proprie dicitur paries, quia est murus inter deum & homines: quoniam caro est fomes peccati. Habent alię translationes, post ædificationem: quia quicunq; incipiat ædificare in virtutibus, Christus stat post [pa-

rietem] id est, latenter administrat auxilia [respi-ciens per fenestras] id est, visitans & consolans eos manifeste, per apertas scripturas, vt per euāgelia, vel per miracula manifesta, [prospiciēs per cancellos,] id est, per strictas & obscuras scripturas, vt per prophetias, vel per incognita miracula, vel per Iudæorum excacationem, & cætera. Cancellus est strictū foramē macerię. [Dilectus meus loquitur mihi] & prospicit me, & commonet me vbi cum annunciem hoc modo, [Surge,] id est, descende de tua contemplatiōe vt aliquos mihi lucreris. [Propera] quoniā tempus breue est. [Amica mea] id est, quam ego de omnibus elegi [columba] propter simplicitatē, [formosa] secundum virtutes, & sic [veni] quia alios acquirere est tuum ad me venire. [Iam enim] Hæc quoque verba Christi, sed sponsa representat sibi dicta. a. d. Dico surge, prædica, & prædicatio tua non erit infructuosa, quia infidelitas & persecutio iam cessauit in gentibus, & hic est, [hyems,] id est infidelitas iam cessauit in gentibus, nō quod adhuc fidem recepissent, sed habiles se præbebant. [Vmbra] id est persecutio, id est grando contundens [iam abiit & recessit] id est intantum iam cessauit, vt qui persequebantur, modo sequantur. [flores] id est initia virtutum [apparuerunt in terra nostra,] id est in ecclesia, quę est bene culta. [Tempus putationis, id est purgationis, id est superflua refecandi per pœnitentiam, & si qui noluerint, per excommunicationem extra ecclesiam abiiciendi.] [Vox turturis] id est admonitio spiritus sancti, bene recepta, [in terra nostra.] Turtur quę alta petit, proprie spiritum sanctum significat, cuius est conferre altitudinem virtutū. Columba item quę in vallibus habitat, proprie significat eundem spiritum, quia ipsius est dare humilitatem. [ficus] id est, Iudæa [protulit], & dimisit [grossos suos] i. inanes fructus secundum carnalem intellectum legis: qui non perueniunt ad maturitatē, quia nō perducunt ad perfectionē. Iudæa ppter inania opera sua ficui comparatur, quę fructus facit inanes, id est grossos qui nunquam perueniunt ad maturitatem. [Vineę] id est ecclesiam ingredienti [florentes] id est bene operari incipientes [odorē dederunt] id est bonam famam de se emiserunt. Per hæc omnia scilicet cum dicit, Persecutio iam cessauit, & alia huiusmodi, notat statum ecclesię iam bene in gentibus adultę, & propter hoc, [Surge amica mea speciosa,] labora in aliis, & ita [veni columba mea in foraminibus petrę] Nidificat quidem columba in petra, sed non clausa: potius vbi sunt foramina, id est receptacula, & protectiones contra miluos et cæteras importunitates. Per petram habemus Christum propter soliditatem: in quo sunt foramina id est receptacula, quia ipse nullum reiicit ad se venientem, et ipsis est protectio cōtra hæreticos et cæteras impugnationes diaboli: vel per foramina accipiantur plagę proprię dominici corporis quas iubetur ecclesia annunciare, et in ipsis fidē

vestram fundare. A Edificat quoque columba in cauernis maceriae. Dicitur maceria coadunatio lapidum, vbi sic sunt lapides ordinati quod nullus defluat, & ibi sunt caernae, id est, quaedam receptacula. Per maceriam significantur, qui ex diuersis gentibus aggregantur in vnione fidei ecclesiae, & sic sunt ordinati vt nullus defluat vel dissentiat a catholica institutiōe, et in ipsa sunt caernae, id est, ipsi sunt receptacula omnium ad se venientium, et talis breuiter est collecta sententia. [Surge amica] et sis [columba] in foraminibus petrae & caernis maceriae, id est, cū simplicitate annuncia Christum qui non excludit venientes, sed protegit: & praedica plagas ipsius, & vitam sanctorum annuncia imitandā, in quibus erit refugium ad eorum sectam accedentibus. [Ostēde mihi] Hęc quoq; verba sunt spōsi, sed ecclesia representat ea. Dixit mihi sponsus, surge & hęc etiam dixit, Ostende mihi, id est, vt placeat mihi & etiam vt mihi sis honori. [faciem tuam] id est bonam operationem tuam [& vox] id est, admonitio & correptio [tua sonet in auribus meis] id est, sis mihi delectabilis, & vere placebis mihi, quia suavis es, [& facies tua decora] id est opera pulchra, cuius vox & opera aliquando mihi displicuerunt.

Capite nobis vulpes paruulas quae demoliuntur vineas. nam vinea nostra floruit. Dilectus meus mihi et ego illi qui pascitur inter lilia, donec aspiraret dies, & inclinentur umbræ. Reuertere, similis esto dilecte mi capreae hinnuloque ceruorum super montes Bethel.

CAPITE.] Iterū verba sponsi, sed ecclesia representat ea: & rogat sponsus amicos suos, vt iuuent ecclesiam, scilicet remouendo haereticos: ac si dicat, Dilecte mihi surge: & amicis suis, [Capite] id est circunuenite, & sententias eorum falsas & inutiles demonstrate [vulpes] id est, hereticos, qui propter calliditatem vulpi comparantur. vulpes [paruulas] id est, qui se humiles & iustos ostendunt vt potius decipiant, ideo dico [capite] quia [demoliuntur,] id est foueas faciūt & corrodunt vineas. [Nam vinea] & opus est, vt capiantur, quia vinea, id est ecclesia de gētibus, quoniā magna cura excolui, [floruit,] id est, iam initia quaedam in se ostendit virtutum, cuius fructum parāt heretici impedire. [Dilectus meus,] ac si dicat, Prædictis modis monet me amicus meus, & ipse dilectus meus semper est mihi auxiliator, & ego ideo ero ei obediens, & adherens in quantum potero vt adquiram aliquos [illi qui pascitur] id est, delectatur & reficitur [inter lilia] id est, in operibus illorum qui sunt lilia, id est candidati in virtutibus, [donec aspiraret dies,] id est communis resurrectio, quae erit lux vera, & reficiet nos omni exultatione post la-

bores huius vitae [&] donec [inclinetur umbræ] id est, transeant ignorantiae huius vitae. Interim delectatur deus in bonis operibus nostris quae postea non erūt. [Reuertere.] Ipsa ecclesia volēs laborare ad correctionē aliorū gentiliū rogat ipsum deum vt iuuet eam, scilicet ostendat semetipsum illis acquirendis: & hoc est, [Reuertere,] id est condescende istis, & aspira eos interius, quia aliter labor noster erit infructuosus: vel reuertere, quia ab eis per peccata primi parentis recessisti. reuertere ad cognitionem, & vt habitet in istis. dico [Reuertere & esto similis capreae hinnuloque ceruorum.] Natura capreae & hinnuli est, vt licet in summitate montium habitent, descendant tamē in colles vt ab inferioribus videantur. [capreae] dico entis [super montes Bethel] id est, domus dei. Cum enim Christus habitet in montibus, id est in eminentioribus propter virtutes, rogatur descendere ex ipsis [& per ipsos] vsq; ad cognitionē inferiorum.

CAPVT

II

In lectulo meo quae siui per noctes quem diligit anima mea: quae siui illum & non inueni. Surgam & circuibō ciuitatem, per uicos & plateas quærā quem diligit anima mea: quae siui illum & non inueni. Inuenerunt me uigiles qui custodiunt ciuitatem. Num quem diligit anima mea uidistis? Paululū cum pertransissem eos, inueni quem diligit anima mea: tenui illum, nec dimittam donec introducā eum in domum matris meae, & in cubiculum genitricis meae.

IN lectulo meo.] Vox minorū, & vbi ostenditur conuersio minorum, manifestatur effectus praedicationis maiorum: ac si ita responderent modo minores, Tu mater nostra precaris deum vt nos inspiret, quod nobis necesse est: quia aliter ad ipsum venire non possumus, quia per priorem vitam voluptatum nostrarum inuenire ipsum non possumus, & hoc est quod dicit, [In lectulo meo,] hoc est, in mundanis voluptatibus, in quibus omnino quiescebam, [quae siui illum.] Mens enim cuiusq; naturaliter somniat bonum & inuestigat. quae siui illum dico, sed [per noctes] id est, per ignorantias, scilicet per hęc temporalia, vt si quis per diuitias expectat sufficientiam. Illum quidem [quem] modo [diligit anima mea,] id est, tota affectio mentis meae, [& non inueni illum.] Non enim potest aliquis deum adipisci per has dilectiones. Quod bis ponit [quae siui:] notat affectionem quærētis, & multipliciter inquisitionis. [Surgam] &c. quia in lectulo non inueni, ideo surgam à lectulo, scilicet relinquam mundi

mundi

mundi appetitum, [& circuibo] scilicet fragiles diligēter conuertam, & inquiram cognitionem dei [ciuitatem] scilicet matrem meam Hierusalem, conuocationem quidē sanctorum, quę mihi prædicauit [per vicos] id est, inquirendo ab illis qui strictiora præcepta sectantur. [Per plateas] accipimus illos qui laxiora præcepta sequuntur, vt cōiugatos quib⁹ licitū est mundo vti. [Quæsiui illum & non inueni.] Ponit causam quare ab istis quærat, quoniam prius quæsiui vbi non erat, & nō inueni. [Inuenerunt me] Dixi surgā, surrexi & quæsiui & me quærētem inuenerunt, id est, meam affectionem cognouerunt [vigiles] id est sancti pastores qui custodiūt ecclesiā dei. Cum dicit se prius inuentam quam inuenisse, notat nobis vigilantiam & diligentiam quā debent habere pastores in ecclesia, scilicet vt ex quo mouetur aliquis compunctione, parati sint pastores vt eum commoneant, & ad notitiam dei pertrahāt. [Num quem diligit.] Inuenerunt me vigiles ita dicentem eis, [Num vidistis,] id est cognitionem amici mei habuistis: per hoc quod dicit prius loquutum quærentem, cum prius a vigilibus inuentus esset, notat diligentiam & magnam affectionem quærentis. [Paululum.] Quæsiui ab illis, sed eorum ostensione contenta non fui, sed transiui altius quæredo eum, & per ipsos, quia ipsi me instruxerunt quomodo eum quærere debemus, & tandem [inueni] scilicet bonitatem & dulcedinem aliquantulum degustauit. [paululū] ideo dicit, quia sine magno labore cognitio dei habetur. Ex quo enim percipit deus affectionem quærentis, ipse seipsum offert, & sponte ingerit. Inueni dico & [tenui,] id est firmiter adhæsi. [nec dimittā donec introducam eum in domum matris meæ,] id est in plenitudinem gentilitatis, quæ me in carnalibus desideriis educauit [& in cubiculum genitricis meæ,] id est, donec faciam aliquos de gentibus sibi lectulum in quo quiescat sine offensa. Matrem dicit quantum ad educationem, genitricem quantum ad creationem: & notatur hic ecclesia in eo statu in quo plenitudo gentium subintravit.

*Adiuuro uos filiæ Hierusalem,
per capras ceruosque camporū, ne suscitatis neque euigilare faciatis dilectam, donec ipsa uelit. Quæ est ista quæ ascendit per desertum sicut uirgula fumi ex aromatibus myrrhæ & thuris & uniuersi pulueris pigmentarij? En lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiunt ex fortissimis Israel, omnes tenētes gladios, & ad bella doctissimi. uniuscuiusque ensis super femur suum propter timores nocturnos.*

A DIVRO vos] Vox sponsi. Videns namque Christus affectionem huius introductę gentilitatis, quę dicit, [Introducam eum in domum matris meæ,] præcipit iterum subditis ne eam inquietent, sicut superius fecit de matre istius. [Quæ est ista.] Vox Iudæorū. Videntes tam plenariam conuersionem gentilium, admirantes dicunt, [Quæ est ista quæ ascendit] de virtute in virtutem tendēs peruenire ad ipsum deum [per desertum] id est, per totam gentilitatem, quæ dicitur desertū ab omni cultu diuino, scilicet sine circumcisionibus & cæteris institutis legalibus, quæ nos habemus. Ascendit dico [sicut uirgula] id est, recta & gracilis, attenuato corpore, nō impinguato, quæ uirgula sit [fumi] id est leuis, nullo pōdere peccatorum prægrauetur, quin libera altum petat [fumi] dico non qui noceat oculis, sed qui procedat [ex aromatib⁹] scilicet ex quolibet genere virtutum: & determinat ipsa aromata per partes cum dicit [myrrhæ & thuris.] Per myrrham significamus illos qui dediti sunt amaritudinibus carnis vt martyres. Per thus, quod orationes significat, habemus illos qui orationi insistent, & talis est sententia, Ascendunt quidā per mortificationem, quidam proferunt deo bonum odorem, scilicet deuotionem orationum, & non solum per hæc duo genera virtutum ascenditur, sed per vniuersum puluerem. Per pigmentum accipimus quasdam virtutes: per puluerem eas redactas in quandam vilitatem. non enim valent virtutes in arrogātia, sed debet homo vilem seipsum reputare, recognoscens se sibi nunquā posse sufficere. [En lectulū Salomonis.] Vox ipsius ecclesiæ de gentibus respondentis. Inuitat ecclesia de gentibus Iudæos ad amorem Christi, sicut regina Austri 3. Reg. 10. a. de longinquo veniens audire sapientiam Salomonis eos præsentates & familiares ad idem inuitaret. Tu quæris quæ ego sum, & ego tibi dico quæ sponsa sum Salomonis, & hoc potes cognoscere per hæc intersignia sua quæ omnia in me reperies. hoc dicit, En lectulū, Salomō, id est, in manifesto habes, quia inter nos est lectulus, id est, tales sunt inter nos in quib⁹ quiescit sine offensione verus pacificus, & hunc lectulum [ambiūt sexaginta fortes,] id est custodes habemus in ecclesia. Per sexaginta habemus perfectos in decem præceptis. Fortes ideo dicit, quia humiles sunt & potētes resistere aduersarijs: & hi omnes sunt electi [ex fortissimis Israel,] id est, virorum qui vident deum, & omnes hi sunt [tenentes gladios] id est, verbum dei, omnesq; bene sciunt illo gladio percutere [&] hoc est, [ad bella doctissimi.] Hic datur nobis intelligi quod tales debent pastores esse, qui cum habeant diuinam scientiam interius, sciant etiam conuenienter eam exponere prædicando vnicuique secundum modum suum. [Vniuscuiusq; ensis] id est, verbū dei vnicuique eorum commissum facit vnusquisque [super femur suum,] id est, carnem suam, quia vnusquisque mortificationem carnis quam alijs prædicat, in seipso ipse demonstrat [propter

nocturnos timores] id est, propter occultas diaboli concursiones & suggestiones.

Ferculum fecit sibi rex Salomon de lignis libani, colūnas eius fecit argenteas, reclinatorium aureum, ascensum purpureum, media charitate constravit propter filias Hierusalem. Egredimini & uidete filiæ Sion regem Salomonem in diademate quo coronauit eum mater sua in die desponsationis illius, & in die lætitiæ cordis eius.

FERCVLVM fecit.] Ostēdit hic ecclesia quædā inter signa Salomonis in se inueniri per quæ cognosceretur sponsa veri pacifici. ostendit & alia. [Ferculum] dicitur sella portatoria, dicta à ferendo, in qua sedet iudex. ac si diceret, Præter hæc prædicta fecit in nobis quosdam iudices, in quib⁹ & per quos ipse iudicaret, & hostales non elegit debiles vel immundos, sed [de lignis libani.] Per ligna notamus quod robusti sint, nec frangantur aduersis. Per libanum quod interpretatur candidatio, significatur quod mundi sint & candidati virtutib⁹. [Columnas] id est, sustentatores, iudices scilicet perfectiores in quibus alij innituntur, fecit [argenteas] id est, clare tinnientes summo nitore diuini eloquij. [Reclinatorium aureum.] Reclinatorium est illud in quo reponitur caput alicuius ad requiem: per quod intelligimus illos qui diuinitatem dei potius intuentur, & hi sunt aurei, id est, radiantes charitate & sapientia. [Ascensum] id est, ascendentes per gradus virtutum qui quasi non ascendunt, quia ex se nil boni faciunt, sed Christus ascendit in eis, per quem vel cuius auxilio bonum omne facimus. Hos tales fecit purpureos, id est, paratos cuiuslibet persecutioni, & hoc [constravit,] id est, ornauit [charitate] scilicet ut charitas cæteris omnibus virtutibus esset ornamentum, sicut per pulchre deducit B. Paulus. 1. Cor. 13. Charitate dico [media] id est, quæ ab oībus posset æqualiter participari, vel [constravit] charitate, id est, cæteras omnes virtutes inferiores, & constratas, quia nisi per charitatē nihil proficiunt, ut ample declarat D. Paulus. 1. Corin. 13. vel media videlicet prædicta ut ferculum, & cætera in medio posita constravit: & hæc omnia ornamenta posuit in nobis rex [propter filias Hierusalem] id est, propter minores & adhuc teneros animados, ut & ipsi properēt ad istas dignitates, scilicet ut fiant ferculum, ascensus, & reliqua omnia similiter: Vel propter [filias Hierusalem] dicamus, propter Iudæos scilicet, ut Iudæi considerantes dignitatem nostram conuertantur. [Egredimini.] Item vox ecclesiæ de gentibus ad Iudæos. ac si diceret, Per hæc omnia ornamenta potestis me cognoscere sponsam Chri-

sti, & ideo ut vos talia habeatis [filie Sion], id est, vos Iudæi. Ponit Sion pro tota Iudæa. Egredimini, id est dimissa carnalitate Christo adhareatis, & ut egredi possitis, [videte,] .i. cōsiderate [regē Salomonē] id est Christū [in diademate,] id est in victoria passiōis quā cōsequutus est per matrem suam scilicet synagogam, quæ eum cruci affixit. Vel aliter [considerate] Christum [in diademate,] id est, in passione in qua coronam deuicti diaboli obtinuit: qua passione [coronauit eum mater sua] scilicet synagoga quæ eum cruci affixit. Mater dico quæ coronauit eum [in die desponsationis illi⁹] id est Christi, & quando Christus factus est sponsus ecclesiæ, scilicet in utero virginis primo. Dicitur enim thalam⁹ sponsionis venter illius, quia illic diuinitas iungens se humanæ naturæ, a qua per peccatum diuisa fuerat, spondet se deinde cæteris eiusdem naturæ. Secundo & melius ad propositum, dicimus sponsionem factam esse in passione his qui in ipsa fidem fundauerāt. O filiæ Sion cognoscite ipsum regem [in die lætitiæ cordis eius,] id est resurrectionem & ascensionem & alia considerate, quæ omnia vos reuocabunt ad amorem ipsius.

CAPVT

IIII

Quam pulchra es amica mea. quam pulchra es: oculi tui columbarū, absque eo quod intrinsecus latet. Capilli tui sicut grex caprarū, quæ ascenderunt de monte Galaad. Dentes tuī sicut grex tonsarū, quæ ascenderunt de lauacro. Oēs gemellis foetibus, et sterilis non est inter eas. Sicut cocinea uitta labia tua, & eloquium tuū dulce. Sicut fragmē mali Punici, ita genæ tuæ absque eo quod intrinsecus latet. Sicut turris David collum tuū, quæ ædificata est cum ppugnaculis. Mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium. Duo ubera tua sicut duo hinnuli capræ gemelli, qui pascuntur in lilijs donec aspi-ret dies, & inclinentur umbra.

QVAM pulchra es.] Vox sponsi considerantis affectionem illius gentilis ecclesiæ, quæ vellet quascunque posset in amicas sibi attrahere, commendat eam inde. [Oculi,] id est tui prouisores & diligenter intuentes scripturas, sunt columbini, id est simpliciter intuentes, & omni interiori simplicitate fulgentes. oculos dico columbinos [absque eo quod intrinsecus latet,] id est præter intentionem quæ longe pulchrior est. [Capilli tui] id est proxime adheren-

tes capiti & subtiles ac graciles sicut veri pauperes, sunt [sicut grex caprarum.] Grex propter multitudinem: caprę dicuntur, quia & alta petunt & ceteras virtutes habent caprę, quas p̄diximus [quę ascendunt de monte] id est, de eminentia virtutum tendentes ad perfectionem. montē dico [Galaad] id est, ubi est acruus testimonij. Sancti enim non continent virtutes tacite, sed proferunt multipliciter testimonium Christi. Galaad dicitur ideo acruus testimonij, quia Iacob & Laban auunculus eius ibi construxerunt acruum lapidum quasi pacis suę testimonium.

[Dentes tui] scilicet qui sunt in genis fundati, & per quos conteritur cibus, sunt illi sancti, qui conterunt scripturas & inferioribus intelligibiles reddunt, & hi tales sunt [sicut greges tonsarum.] greges, quia multi: tonsę ideo, quia sicut ovis in tonsione deponit vetustatem suā: ita isti deposuerunt omnem suam vetustatem [quę ascendunt de lauacro] Ascendunt quidem sancti ad virtutes de lauatione baptismi, & omnes secundum maiorem sui partem tam oculi quam caput & dentes, sunt generantes deo filios ex utroque populo scilicet Iudaico & gentili. [Omnes] sunt [gemellis foetibus.] quia vnusquisque fidem habet & opera. [Sicut vitta coccinea labia tua.] Vitte officium est, capillos constringere circa caput, ita labia, id est p̄dicatores per quos loquitur deus, constringunt capillos Christo, ne diffluant a capite. Coccineam dicit propter dominicę passionis rubedinem. Vel per capillos possunt accipi cogitationes, quę a mente dependēt & eam ornant. Ipse enim cogitationes coercen- tur p̄dicatione diuini verbi, & circa mentem constringuntur. [Eloquium tuum,] id est doctrina tua [dulce] enutriens sicut lac. [Sicut fragmen mali Punici.] Malum Punicum exterius est rubrum, sed cum frangitur intus apparet candidum. [ita genę tuę,] id est sancti illi perfectiores intus sunt sicut dentes: exterius sunt triti multis persequutionibus, & sunt viles mundo: interius vero cogniti inueniuntur candidi multis virtutibus [absq; eo quod intrinsecus latet] id est intentione quę longe pulchrior est. [Sicut turris Dauid collum,] id est sancti per quos descendunt scripturę ad inferiores habent & cetera officia colli: sunt quę sicut [turris] id est defensio aliorum ad eos confugientium, in qua habitat & militat verus Dauid [quę] turris [est edificata cum propugnaculis] id est firmis & optimis sententijs, quibus procul pellat insultantes inimicos. [Mille clypei] sunt immorantes circa collum, habent illi propugnacula: prodeuntes vero ad bella accipiunt ab illis qui collum sunt, vniuersas sententias quibus se protegant, & hoc dicit per mille clypeos: & accipiunt etiam alias sententias quibus deuincant alios & sibi attrahant: & hoc est quod supponit, [omnis armatura fortium. Duo vbera] id est p̄dicatores tui, in quibus continetur doctrina sancta ex gentili & Iudaico populo: vel etiam ipsi populi qui doctrina nutriuntur, sunt [sicut duo hinnuli caprę gemelli] id

est virtutes hinnuli habent & caprę, & sunt gemelli, id est sibi similes, & assentientes in eadem institutione. Vel possumus accipere per vbera duo testamenta, quę iam a se nō dicuntur dissentientia: vel potest dici de oibus p̄dictis. [pascuntur] id est reficiuntur & delectantur [in lilijs] id est in candidatione & suauis odore bonorum operum. Interim dico [donec aspiret dies] scilicet eterna beatitudo, [& inclinentur vmbre] id est transeant istę ignorantie.

Vadam ad montem myrrhę, & ad colles thuris. Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te. Veni de Libano sponsa mea, ueni de Libano, ueni coronaberis, de capite Amana, de uertice Sanir & Hermon, de cubilibus leonum, de montibus pardorum. Vulnerasti cor meum soror mea sponsa, uulnerasti cor meum in uno oculorum tuorum & in uno crine colli tui. Quam pulchrę sunt mammę tuę soror mea sponsa. Pulchriora sunt ubera tua uino, & odor unguentorum tuorum super omnia aromata. Fauus distillans labia tua sponsa, mel & lac sub lingua tua, & odor uestimentorum tuorum sicut odor thuris. Hortus conclusus soror mea sponsa, hortus conclusus, fons signatus. Emissiones tuę paradisius malorum Punicorum, cum pomorum fructibus. Cypri cum nardo, nardus & crocus, fistula, & cinnamomum cum uniuersis lignis Libani, myrrha & aloë cum omnibus primis unguentis. Fons hortorum, puteus aquarum uiuentium, quę fluunt impetu de Libano. Surge aquilo & ueni auster, perfla hortum meum, & fluent aromata illius.

VADAM ad montem myrrhę] ac si dicat ipse sp̄sus, Talia sunt membra tua, & ego p̄ter hoc faciã omnia meliora, conferendo & multiplicando gratiam, & hoc dicit, Vadam, id est, conferam gratiã ad montem myrrhę [& ad colles thuris.] Per montem myrrhę habemus martyres, per colles thuris confessores qui p̄sentant domino suauem odorem orationum: & merito hoc tibi faciam, quia [tota pulchra es & ma-

cula] id est criminale [non est in te] & quia talis es, [veni] ad me [de Libano] id est de bona operatione facta in vita. [veni] secundum animam, scilicet anima exiens de corpore. [veni de Libano] quia candor virtutum & bona operatio perducit ipsam ad deum: veni resumendo corpus in communi resurrectione, & tunc [coronaberis] id est, victoriarum retributionem accipies. In corpore & anima coronaberis [de capite Amana] id est, de maioribus illorum in quibus vigilat diabolus, ut aliquos dilaniet diabolus. Amana nanque interpretatur dens vigiliarum, & coronaberis [de vertice Sanir,] id est de principibus illorum qui per quasdam ignorantias & fatuitates decipiunt homines. Sanir interpretatur nocturna avis, & per hoc intelligimus ignorantias & occulte decipientes. & cum his coronaberis [de Hermon] id est conuerteres aliquos qui erant Hermon, id est, anathema, quod est separatio: videlicet tales reuocabis domino qui iam non tantum dicebantur separati, sed ipsa separatio a deo. Coronaberis dico [de cubilibus] id est, de illis in quibus cubat & quiescit leo, id est diabolus manifeste fauens. & hæc est sententia, premium recipies, & pro apertis persecutionibus sicut pro supra dictis: & coronaberis [de montibus pardorum] id est, de hæreticis quos de inimicis etiam conuertis, qui dicuntur montes pro nimia elatione: pardi, quia distincti sunt varijs sectis & hæresibus, sicut pardus varijs maculis. [Vulnerasti cor meum.] Dico, veni coronaberis, quia valde te diligo: & hoc dico, vulnerasti cor meum dilectione tua. Sororem eam nominat, quia de eadem natura est secundum humanitatem, & cohæres regni per gratiam adoptionis, ut deducit diuus Paulus Rom. 8. c. & ad Galat. 4. a. [Vulnerasti dico cor meum.] Repetitio præ nimia affectione dilectionis. vulnerasti dico [in vno oculorum] id est quia vniuntur in me vna conspiciendo & inquirendo illi qui sunt in te oculi, & similiter illi qui sunt crines tui, ideo etiam vulnerasti cor meum, quia [mamma tua] id est doctrina tua quod est lac nutriendus [sunt pulchra] id est suauiter deo nutriendos populos. [vbera tua] id est ipsa tua doctrina, sunt [pulchriora vino] id est omni mundana sapientia quæ inebriat & superbire facit habentes. [& odor] id est bona fama spiritualium gratiarum quæ in te sunt, superat [omnia aromata] id est omnia terrena unguenta, & propter hoc ideo [sponsa] vulnerasti cor meum quia [labia tua] id est predicatorum sancti, per quos loqueris, sunt [fauus] id est vas mel continens, id est dulcissimam doctrinam, & non alijs denegantes, sed sunt [distillans] fauus, quia verbo alijs præbent nutrimentum. [sub lingua tua] id est in abscondito cordis tui: quod dicitur esse sub lingua, quia quod ibi est manifestatur per linguam, est [mel & lac] educans paruulos, educans & adultos. Per lac, quod est nutrimentum puerorum habemus doctrinam qua minores educantur: per mel quod pueri gustare nolunt, nec vbera matris parum inde tacta, sed adulti libenter comedunt, habemus doctrinam qua

maiores pascuntur. Vel aliter, [mel, & lac] id est hæc corpora alimenta, [sunt sub lingua tua] id est inferiora, & indigniora quam lingua tua, id est spirituali doctrina, quæ est in lingua tua, [& odor unguentorum tuorum] id est bona fama operum tuorum quibus tegis pudenda, est [sicut odor thuris], id est ita placens deo, sicut bona deuotio in orationibus sanctorum. placent enim deo simul ista in aliquo, orationes & bona opera. alterum enim non placet sine altero. [Hortus conclusus.] Ideo cum prædictis vulnerasti cor meum, quia es proprie hortus, id est proferens diuersa genera virtutum, in quibus ego delector, & pascor, sicut hortus profert diuersa genera herbarum. [hortus] dico [conclusus] id est munitus, & vallatus fide, & operibus, quod nunquam in te pateat aditus inimicis, & furibus. Es [etiam fons signatus]. Fons dicitur ecclesia propter baptismum, a quo lauantur omnes qui sunt ecclesia. Vel fons, quia ipsa ecclesia habet in se diuinam sapientiam, de qua fluunt multæ aquæ, scilicet doctrinæ multæ. Quod dixit bis hortum, fuit ex nimia affectione diligentis: vel per hoc dat intelligere hortum ex Iudæis, & hortum ex gentibus. [Emissiones tuæ] Vocauit eam hortum, modo ponit cuiusmodi fructum proferat hortus iste, id est mala Punica, & similia, & hoc dicit [Emissiones], id est illi quos tu generas deo, sunt mala Punica, id est rubei, & parati cuilibet persecutioni [cum pomorum fructibus] id est cum maturis pomis. Per hæc accipimus sanctos illos qui licet non sint dediti passionibus, faciunt tamen matura opera, quorum odore deus reficitur, & hæc talia poma sunt mihi [paradisus] id est deliciae. delectatur enim deus in talibus sicut aliquis in paradiso. Iterum emissiones tuæ sunt [cypri cum nardo.] Cyprus enim est virga gracili quæ crescit in magnam altitudinem, & habet grana vnde fit regium unguentum: & habet secum nardum, quæ herba humilis est. Per cyprum habemus sanctos qui crescunt in multam altitudinem virtutum, & proferunt grana, id est bona opera, quibus ungitur ac delectatur deus: & semper sunt cum humilitate quæ per nardum significatur. Iterum emissiones tuæ sunt [nardus cum croco]. Crocus est herba habens aureum floré, per quem intelligitur diuina sapientia, quæ non debet in aliquo esse cum timore, sed cum nardo, id est cum humilitate. Sunt etiam emissiones tuæ pariter [fistula, & cynamomum] Fistula est herba rubeum habens corticem, & purgat optime tumores pulmonis: & cynamomum est vilis coloris scilicet cinerei. Per fistulam accipimus illos qui habent in memoria passionem domini, quæ aufert tumores a cordibus eorum, & faciunt se ipsos viles, & comparabiles cineri, nil de se presumentes, sed omnia bonitati dei attribuentes. Dico emissiones tuas. hæc, [cum omnibus lignis Libani] id est emittis pariter cum supra dictis omnia ligna, id est omnes fortes & robustos ad sustinendum pondus ecclesie, qui sunt Libani, id est candidati in virtutibus. Sunt etiam emissiones

tuæ[myrrha & aloë,] id est illi qui maiores & minores patiuntur persecutiones. Aloe nanq; minus amara est quam myrrha: Vel per myrrhā accipiamus passionē martyrij. Per aloë quæ gustu amara est, & interius recepta sanat, accipiamus mortificationem carnis per vigiliis & ieiunia, & similia: quæ licet ad faciendum videantur graua & intolerabilia, tamen interius animam sanant. [Cum vniuersis primis vnguentis,] id est omnia sunt prima vnguenta, id est dona spiritualia, quæ sunt prima & digniora omnibus carnalibus vnguentis, vel per prima vnguenta accipiamus charitatem, quæ prima est inter omnes virtutes. Ostendit fructus: modo ponit vnde ipse hortus habeat irrigationē, quasi diceret, In horto est [fons] id est baptismus, vel diuina sapientia: fons dico [hortorum] irrigans hortum ex iudæis & hortum ex gentibus, & non talis fons qui possit cito euacuari, sed q̄ sit [puteus,] id est altus & profundus, quia quanto magis inquiritur diuina sapientia, tãto p̄fundior inuenitur. Profunda sunt ea quæ in baptismo significatur. puteus dico [aquarum] ex quo [fluunt] aquæ. fluunt quidem ex diuina sapientia aquæ, quæ lauant & mundas reddunt animas. fluunt quoq; ex baptismo aquæ, id est dona spiritus sancti, quæ in baptismo recipiuntur. Aquarum dico [viuētium,] id est animas viuificantium. [quæ] currunt ad correctionē inferiorū [de Libano,] id est de maioribus & de perfectis qui sunt candidati in virtutib⁹. Fluunt dico & non parce, sed abundanter & impetuose. [Surge aquilo.] Quasi dicat, hort⁹ meus tales debet fructus emittere, & vt fruct⁹ eius nō pereat. [Surge aquilo,] id est tu diabole, & fuge. Arbores congelat aquilo, quia frigidus est, vt fructum destruat: ita diabolus constringit congelatq; remouēdo e charitatem à corde hominum, ne proferrant deo fructum bonæ operationis. Surge dico aquilo [& veni auster,] id est vete calide, scilicet spiritus sancte, conferēs ardorem charitatis. [& perfla hortum,] remouendo congelationem infidelitatis, & inspirādo dilectionē dei: [& sic] fluant aromata illius, id est fruct⁹, scilicet odora-menta bonorum operum. Vel aliter, Quia amica mea talis hort⁹ est & huiusmodi fruct⁹ emittere debet, ideo surge tu aquilo, id est diabole, & commoue eam: & tu auster, spirit⁹ sancte, tepida aura tua refice eam, & perfla vterq; hortū meū. Aquilo enim cōmouens arbores facit eas germinare, vt auster succedēs fructū faciat producere. ita persecutio succedēte feruore charitatis gratia spiritus sancti facit ecclesiam fructificare.

*Veniat dilectus meus in hortū suū,
ut comedat fructum pomorū suorū.
Veni in hortū meum soror mea spon-
sa, messui myrrham meam cum aroma-
tibus meis. Comedi fauum cum melle
meo, bibi uinum meum cum lacte meo.*

*Comedite amici & bibite, & inebri-
amini charissimi.*

VENIAT dilectus.] Vox ipsius sponsæ de gentibus. Attendens quidē ecclesia, quod Christus ita commendasset eam, vocās hortum & similia, & etiam præcepisset austro vt eam perflaret, precatur ipsum vt ipse idem veniat, scilicet multiplicādo in eā gratiā suā, Quasi dicat, Quia huiusmodi fructū facere debeo qđ per me nunq̄ possum, Veniat ergo. i. gratiā suam in me multiplicet, quod est venire ipsius: & ita [comedit,] i. fatietur bonis pomis, scilicet operibus suorū, pomis dico quæ sunt fruct⁹. i. nō in flore sed in maturitate, scilicet maturis & p̄fectis operib⁹ suorū delectetur. [Veni in hortū.] Vox sponsi ad ecclesiam. Precaris vt veniam in hortum, sed ego iam veni, id est gratiā cōferendo & multiplicādo visitaui ecclesiā meā, & hoc est quod dicit, Veni in hortum [meum] & de hoc horto meo [messui myrrhā meam,] id est collegi & reposui in secretariis myrrhā, id est martyres sanctos, quos martyres collegi [cum aromatibus meis,] id est aromata, id est confessores meos quorum orationibus ego delector, sicut aliquis bonis odoramentis. [Comedi,] id est facile & cū delectatiōe accepi, & reposui illos qui erant fauus [cum melle,] id est ita stillantes dulcissimam doctrinam, scilicet messui aliquos prædicatores: vel aliter, Myrrhā messui, & alios qui erāt maturi: qui nondū erāt maturi, ad perfectionem duxi, vt mihi fructū facerēt, & hoc est, [Comedi,] id est in corpus meū transdixi quosdam, efficiēdo eos fauum meum. [Bibi vinum,] id est similiter in corpus meū reduxi quosdā qui fuerant vinum, & etiam fide & veritate feruentes & alios inebriantes doctrina [cum lacte] id est cum simplicibus meis qui sunt nutriti lacte, id est doctrina fidei, non alta sentientes: & hos bibi, id est cum delectatione & sine labore mihi incorporauit: vel bibi, quia maturos tales ad beatitudinem assumpsi. [Comedite.] Vox item sponsi ad amicos, & cōmonet eos, vt remota infidelitate per ipsum, quia sunt quidam adhuc tepidi & torpentes, laborent in eis, & remoueant ignorantias cordis ab ipsis. Et notatur hic status ecclesiæ secundum hæc tempora nostra, vbi fidelius prædicatur: Quasi dicat, Ego comedi quosdam & bibi, & vos amici mei comedite & bibite, id est delectamini in his qui in prædicatione vestra praua opera & ignorantias dimiserūt. Comedere dicit de eis quos oportet cōterere & cum labore acquirere. Bibere dicit de illis q̄ cito adquiescunt. [Bibite] dico [& inebriamini,] id est præ nimia delectatione corrigēdi eos, quasi ebrij dimittite omnes curas temporales, & obliuiscimini totius vestræ persecutionis, vt ipsos puros deo reddatis.

*Ego dormio, & cor meum uigilat.
Vox dilecti mei pulsantis: Aperi
mibi soror mea, amica mea, columba*

mea, immaculata mea, quia caput meū plenum est rore, & cincinnati mei guttis noctiū. Expoliaui me tunica mea, quo modo induar illa? Laui pedes meos, quomodo inquinabo illos? Dilectus meus misit manum suam per foramen, & uenter meus intremuit ad tactum eius. Surrexi ut aperirem dilecto meo. Manus meæ distillauerunt myrrhā, & digiti mei pleni sunt myrrha probatissima. Pessulum ostij mei aperui dilecto meo, at ille declinauerat atque transierat.

E G O dormio.] Vox ecclesie, quasi dicat, Precipis nobis laborare & prædicare ad ædificationem aliorū, sed [ego dormio,] id est in tranquillitate mentis me contuli, dormiens & cessans à sollicitudinib⁹ mundi, [& cor meum uigilat,] id est ratio mea deo intenta sola celestia contemplantur, sicut bona amica etiam dormiens amicū somniat. [Vox dilecti.] Dico dormio, sed oportet me quietem interrumpere, quoniam est vox, id est admonitio dilecti mei [pulsantis,] i. p. multa signa & dicta sanctorū me ad prædicationem cōmonentis. per hæc uerba, [aperi mihi] i. prædicando fac aperta corda aliorū mihi, id est ad honorem meū. & ut mihi sit habitatio in eis. Dixi aperi mihi, & opus est. [quia caput meū,] i. quidā prælati in ecclesia mea sunt pleni, id est, habent abundantiam ignorantiarum munitarū quæ per rorē significantur qui in noctibus cadit. Vel caput meū, id est ego ipse in illis sum plenus [rore. & cincinnati mei.] Cincinnati dicuntur capilli retorti & male adhærentes capiti: & per hoc significantur illi, qui licet sint de ecclesia, tamē retorqueunt se & subterfugiūt diuina præcepta, & sic elongando à capite sunt pleni guttis, id est magnis erroribus [noctiū.] quia illi errores ex ignorantia cæcitate proueniūt. [Expoliaui.] Sic me commonet sponsus, sed quomodo ego resumam eam temporalem, ut prauideam correptis in cibo & similia, quæ iam me exui omnibus istis? & hoc dicit, Expoliaui [me tunica,] id est dimisi omnes curas tēporales, quas agebam succinctus tunica. [Laui pedes meos,] i. lachrymis piæ compunctiōis purgavi etiam cotidiana & leuia, quæ quasi puluis adherent affectionibus nostris, & [quomodo inquinabo eos.] Necessè est autē prædicatoribus formam & gesta irascētis quandoque assumere pro faciliore correctione quorundam peccatorum: & sic videntur in tali zelo inquinare consciētias suas: uerūtamen quia sic aliquos deo lucrantur, à deo multiplex præmium recipiunt. [Dilectus meus.] Dixi, quomodo implicabor curis secularibus prædicando aliis, sed oportet me facere, quia cum dominus inspiret

eos, & paratos exhibeat ad recipiendū, ego quomodo negarem officium meum? & hoc est quod dicit, Dilectus meus [misit,] id est inspirauit inferioribus meis, [manum suam,] id est auxilium suum & operationē suam, scilicet quomodo ipse operatus est, & in quibus eum imitari debeant, & quomodo ipse auxilietur uolentibus, secundū eum operari. & hoc per foramen, id est latenter eos uisitando. [& ad tactū eius,] id est ad inspirationem passionis & aliorū quæ fecit, & sui auxiliij. [intremuit,] id est intra se tremuit, dolens de præteritis, ad meliora appetens instrui. [Surrexi.] Vox sponsæ proferentis obedientiam suā, quasi dicat. Inferiores mei iam contremuerunt inspiratione ipsius, & ideo ego surrexi, cessando aliquando à quiete contempationis, & resumendo laborem prædicationis. [ut aperirē] corda aliorum ad perfectam dei cognitionem, & statim [manus,] id est operationes [distillauerūt myrrham,] id est fuerunt amaræ. Oportet enim prædicatores in semetipsis demonstrare mortificationem carnis, qui idem alijs faciendum denunciant. Nemo enim carnē quæ fomes est peccati, nutriendā denunciat. [Digiti mei,] id est quædā discreta opera mea, sunt [pleni myrrha probatissima,] id est ostendit maximas carnis mortificationes, & prædicando & proferendo exemplum sui. [Aperui dilecto meo,] id est corda aliorum præparauit ad cognitionem dei, & hoc feci remouēdo [pessulum] ab ostio. Per ostium accipimus ignorantias & cæcitates quæ obstruūt corda, ne promoueantur ad bene agendum. Pessulum dicimus causam qua aliquis in huiusmodi ignorantia detinetur: ut si quis gaudens in mundanis, prætendat excusationem, quia sit sustentator uiduæ matris. [At ille declinauerat.] Dico quia aperui ostium, sed antequam aperuissem, ipse declinauerat, id est seipsum eis manifestaauerat. Et hic tangit bonitatem dei, qui ex quo inceperit aliquis eum uelle, ipse est paratus adiuuare, & pro muneribus suis ei præmium reddere. Dico declinauerat, sed cum [transierat,] id est incomprehensibilem se eis ostenderat.

Anima mea liquefacta est, ut dilectus locutus est. Quæ si uii, & non inueni: illum uocaui & non respōdit mihi. Inuenerūt me custodes qui circūierunt ciuitatem, percusserunt me, & uulnerauerunt me, tulerunt pallium meum custodes murorum.

— ANIMA mea.] Vox illorum inferiorum quos supra ventrem uocauit, vel ipsius ecclesie corrigentis, sed in persona correctæ, ut sic dicat, Dilectus meus uisitauit me mittendo manum suam per foramen, & admōnit per prædicatores suos: & ideo [anima mea,] id est ratio & intellectus liquefactus est, id est calore spiritus sancti illuminatus, & à duritia infidelitatis separatus, [ut dilectus loquutus est,] id est

id est, postquam dei vocem & admonitionem audiui. Dixi, quia declinauerat & trāsierat, & quia transiuit, [quæsiui eum,] id est perfectam cognitionem ipsius obtinere laboraui. & non inueni. Vocauit, [id est preces immisi vt ipse seipsum perfecte mihi indicaret, & nō respōdit mihi,] i. effectū vocatiōis nō obtinui. Sic quærentē [inuenērūt me,] i. affectionē meam cognouerunt veri illi pastores quos vigiles vocat, quia vigiliam & diligentia adhibēt, vt suos greges custodiant, & alios deo adquirāt, [qui circuibant ciuitatē] diligēter scilicet inquirebāt singulos, vt errantium ignorātiā corrigerēt. Dico, quia inuenerunt & percusserūt,] i. ad compunctiōē me cōmouerunt dolore & recordatiōe præteritorū, [vulnerauerūt me] amore dei [tulerūt palliū meū,] i. remouerūt à me omnia operimēta erroris [custodes murorū,] i. maiores, vt episcopi q̄ custodiūt illos qui sunt muri & defensio aliorū, vt episcopi & alij tales, quos supra vigiles vocauimus.

Adiuero uos filia Hierusalē, si inueneritis dilectū meum, ut nūcietis ei quia amore lāgueo. Qualis est dilectus tuus ex dilecto o pulcherrima mulierum. Qualis est dilectus tuus ex dilecto, quia sic adiurasti nos? Dilectus meus candidus & rubicundus, electus ex milibus.

ADIVRO vos.] Modo introducta loquitur, & cōmonet cōpares suos vt iuuēt eam quærere, & hoc innuit cum dicit, [Si inueneritis dilectū vt nūcietis ei quia amore languo] vt cognita dilectione & affectiōe mea, seipsum plene manifestet mihi. [Qualis est dilectus tuus.] Vox illius qui monetur ad quærendum. Quasi dicat, Rogas vt quæra & tibi indicē, sed prius notifica quib⁹ signis cognoscā dilectū tuū. & hoc est quod dicit, Qualis est dilectus tuus secundū diuinitatē [ex dilecto. Qualis est dilectus tuus] secundū humanitatem. Ideo aut quæro qualis est, quia audio eum mirabilem. ideo quia sic adiurasti nos. [Dilectus meus.] Vox illius quæ modo cōmonebat alios vt inquirerēt & indicarēt sibi amicū suū: & describit eis quedā de ipso, vt istū talē imitētur, & multo altiorē intelligāt. & hoc est quod dicit, Dilect⁹ meus [cādidus] i. dealbatus multa virtute [rubicund⁹] ppter passionē [elect⁹ ex milib⁹,] i. ex vniuersis reb⁹, quia inter oīa nihil aliud meli⁹ potuit inueniri p̄ qd̄ posset gns hūanū redimi.

Caput eius aurū optimū. Comæ eius sicut elatæ palmarū nigræ quasi coruus. Oculi eius sicut colūbæ super riuulos aquarū quæ lacte sunt lotæ, & residēt iuxta fluenta plenissima. Genæ illius sicut areolæ aroma-

tū cōsitæ à pigmentarijs. Labia eius lilia distillātia myrrhā primā. Manus illius tornatiles aureæ, plenæ hyacinthis. Venter eius eburneus, distinctus saphiris, Crura illius columna marmoreæ, quæ fundatæ sunt super bases aureas. Species eius ut Libani, electus ut Cedri, Guttur illius suauissimum, & totus desiderabilis. Talis est dilectus meus, & ipse est amicus meus filia Hierusalem. Quo abiit dilectus tuus, o pulcherrima mulierum, quo declinauit dilectus tuus? & quæremus eum tecum.

CAPVT eius.] Modo describit eum secundū humanitatem, modo demonstrat eum secundū alterā partē. i. secundū diuinitatē. [Caput eius] id est diuinitas quæ est caput dominici hoīs, est [aurū optimum,] i. diuina sapiētia dei optima & perfecta per quā fecit oīa. Comæ eius,] i. illi adhærentes capiti, subtiles & graciles sunt [sicut elatē] i. semper tendentes ad superiora. Elatē quidem dicūtur rami palmæ qui in summo exēūt, & semper in altū se dirigūt, & ferūt eos triūphatores: & ideo bene cōparat eis capillos Christi, q̄ sunt veri triūphatores, [quæ] tales comæ sunt [nigræ] i. despicabiles mūdo. [sicut coruus,] i. loquaces & garruli sicut coru⁹. Vel aliter, Similes coruis: quia natura corui est, vt nō pascat pullos donec sint nigri, i. similes sibi. Interim aut residēt in ore eorū musculæ veniētes ad quendā ipforū fœtorē, & illas deuorāt: ita sancti nullū pascere volunt cibo spiritali, quē nō videāt simile sibi, i. diabolo renunciantē, & catholicæ fidei obedientem. [Oculi eius,] i. illi qui subtili intuitu penetrāt scripturas, & aliis præuidēt. sunt sicut [colūbæ super riuos & iuxta fluenta plenissima.] Colūbæ est natura nidificare vel edificare iuxta aquā, vt se reficiat inde, & vt videat ibi vmbra milui vel accipitris, vt possit effugere: ita sancti iuxta aquas, i. diuinas scripturas immorātur, vt inde reficiātur, & ibi sibi præuideant ab insidiis diaboli. Per riuos accipim⁹ minores doctrinas, vt expositiones & sermones sanctorū. Per fluenta plenissima accipimus doctrinā euangeliorū, vbi plene humana correptio cōtinetur. Colūbas dicit lacte lotas, quia fideles illi quos oculos vocat, sunt purgati & mūdati [lacte,] i. suauis & dulci doctrina, & dilectiōe spūs scti. [Genæ illi⁹,] i. superiores illi sancti q̄ terunt scripturas, & inferiorib⁹ intelligibiles reddunt, sunt [sicut areolæ,] id est, terra bene culta & plantata ab ipso deo. Areolę dico [aromatum,] i. de quibus suauissimi odores orationum & operum præsentantur deo. & hæ [areolæ,] id est hi sancti sunt [cōsitæ à pigmen

tariis, id est à sanctis apostolis & prophetis, qui ipsos ædificant doctrina sua & plantant, qui dicuntur pigmentarij, quia terunt omnia reducendo ad humilitatē, sicut pigmētarij species terūt ad puluerē. [labia eius]. i. p̄dicatores per quos loquitur, sunt [distillantia]. i. annunciantia [myrrhā]. i. amaricationes carnis. nullus enim p̄dicator docet carnē nutriendam. [primam] dicit, quia maxime debet caro mortificari: quia quāto magis caro mortificatur, tanto potius fit robustior spiritus. [Manus eius]. i. operatores etiā in secularibus actib⁹, qui ideo dicūtur manus eius, quia etiam in his talib⁹ operatur deus, sunt [tornatiles]. i. planati & suaues, vt in eis deus nō offendatur. sunt [aureæ]. i. diuina sapiētia operantes. sunt etiā [plenæ hyacinthis]. i. cælo. sunt enī boni operatores manuū, intenti prorsus cœlestibus, & per diuinā sapiētia sciūt operari. per hyacinthū significam⁹ cælū q̄ est aerij coloris. [Venter eius]. i. mollior pars ecclesiæ, vt cōiugati qui licentius mundo vtuntur, sunt [eburnei]. i. casti. Elephas enim frigidæ naturæ est, vnde per ebur castitatē significamus. Ebur enim adeo frigidæ naturæ est, vt superpositus p̄anus ebori, carbone nō vratur. Venter dico [distinctus saphiris]. i. aliquando intentus celestibus. Oportet enim aliquando coniugatos intēdere curis mulierū, aliquando etiā persistere in contēplatione, cuiusmodi apostolus vocat diuisos. I. Cor. 7. f. Per saphirum qui est aerij coloris, accipimus cælum. [Crura illius]. i. illi qui sunt p̄pe nouissima tempora, vt illi qui portant eum & annūciant in his nouissimis temporibus, sunt [columnæ]. i. sustentatores aliorū [argenteæ], fulgentes & resonātes nitore diuini eloquij. [fundatæ sup bases aureas]. i. super apostolos & prophetas qui sunt aurei: quia pleni charitate & sapiētia. [Species eius vt Libani], quasi dicat, Quid enumerarem singula? [Species eius.] i. ipse tot⁹, scilicet caput & corpus, sunt vt [Libanus]. i. candidati & redolentes. [Electus]. i. ipse Christus secundū propriā personā, [vt cedrus.] q̄a sicut cedrus dignior arbor est inter omnes alias, ita Christus vltra omnes hoīes est: & vt illa imputribilis est, & odore suo vermes occidit, sic Christ⁹ spiritualiter. [Guttes illius], i. verbum interi⁹, scilicet sensus verborū ipsius, est suauissimus oībus qui recipiūt. Quid plura? [Totus] est [desiderabilis.] Ecce descripsi vobis qualis esset dilectus meus filiæ Hierusalē, vt & vos ipsi quem talē cognoscitis, fortiter adhæreatis, & mihi de eo debetis credere. quia [ipse est amic⁹ meus], i. mihi familiaris ac bene notus. [Quo abiit.] Vox item illorū qui monentur q̄rere, & audita qualitate ipsius, quærūt quasi locū & terrā in qua eum q̄rant, sicut seculares amicæ sibi inuicē loquerētur, & moneret aliqua aliam vt iuaret eam ad quærendū amicū suum: vt sic dicāt, [O pulcherrima mulierum.] i. inter omnes mulieres, i. philosophos, qui dicūtur mulieres, quia nutriunt alios in suis sectis. Pulcherrima dico, indica mihi quo abiit. i. infra quē locum potero eum inuenire. Hoc dicit secundum

hoc quod est incōprehensibilis, scilicet secundū propriā essentiā ipsius. [Quo declinauit,] dicit secundū hęc quę de eo sciri possunt. quasi dicat, Indica mihi qui sunt illi, in quib⁹ habitet de⁹, & quibus conferat deus cognitionem sui, & quare quærimus: quia ecce [quæremus eum tecum.] Et notatur magna affectio inter eos qui ita se inuiant ad inquirendam cognitionem dei.

CAPVT

VI

Dilectus meus descendit in hortū suum ad areolam aromatum, ut ibi pascatur in hortis & lilia colligat. Ego dilecto meo, & dilectus meus mihi qui pascitur inter lilia.

DILECTVS meus.] Vox illorū qui inuiant alios ad quærendum deū, Vt sic dicant, Vos quæritis, Quo declinauit dilectus meus, & ecce annuncio vobis, quia in ecclesia sua notus est, & ibi habitat, & hoc dicit, [Descendit in hortum suū], i. de cognitione angelorū suppliciter se humiliavit, carnē sumendo, vsq; ad cognitionē hominū. descendit dico [ad areolam], i. ad illos qui sunt areola. i. qui sunt bene culta terra, & plantata secundū voluntatē dei. Areola dico [aromatum], i. illi qui proferūt deo suauē odorē orationum & operū. Descendit dico, ad hoc [vt pascatur] & delectetur [in hortis], i. in fidelibus ecclesię suæ. [& lilia colligat,] i. assumat & reponat in secreta sua, [lilia], i. candidatos in virtutibus, vel colligat & attrahat quosdam in ecclesia sua quos faciat lilia. i. candidatos omni virtute. [Ego dilecto.] Et mihi iterum de hoc debes credere, quia ego [dilecto meo] obsequor in quibus possum, & sum bene ei familiaris: & ideo [dilect⁹ meus] adest [mihi] præbens auxilium suum, & cognitionē suam, [qui pascit] & delectatur [inter lilia.]

Pulchra es amica mea, suavis & decorata sicut Hierusalē, terribilis ut castrorū acies ordinata. Auerte oculos tuos à me, quia ipsi me auolare fecerunt. Capilli tui sicut grex caprarū, quæ apparuerūt de Galaad. Dentis tui sicut greges ouium, quæ ascēderunt de lauacro. Oēs gemellis foetibus, & sterilis nō est in eis. Sicut cortex mali Punici, sic genæ tuæ absque occultis tuis. Sexaginta sunt reginæ, & octoginta concubinæ, & adolescentularum non est numerus. Vna est columba mea, perfecta mea. una est matri suæ, electa genitrici suæ. Viderunt eam filiæ Sion, & beatissimam

Simam prædicauerūt reginæ, & concubinae laudauerunt eam.

PVLCHRA es.] Vox spōsi. Audiēs Christus affectionem ecclesiæ, ideo eam commendat cum dicit, [Pulchra es amica mea] &c. Pulchrā dicit secundum hoc quod habet tantam voluntatem cum cognoscēdi: suauē propter hoc quod alios inuitat ad idem, non inuidens sponsum suū alias habere amicas: decoram dicit secundū opera. [Sicut Hierusalem,] id est ita pulchra sicut Hierusalem celestis, & decora sicut mater tua, scilicet ecclesia illa quæ te generauit & educauit. [terribilis] inimicis, [vt castrorū acies.] quia in te milito, & tu militas in seruitio meo, sicut in castris militatur. & es [ordinata] per institutionem sanctorum. [Auerte oculos.] Tu es ita commendabilis, sed tamen desiste putare quod modo credis, vt possis pertingere ad perfectam cognitionē mei. & hoc dicit, [Ante oculos tuos,] id est, intelligentiam quam exerces ad cognitionem plenā mei: vel oculos ipsos subtilius intuentes. [quia ipsi aduolare,] id est separari ab omni cognitione humana, [me fecerunt] scilicet: quia quanto quis subtilius & altius deum scrutatur, tanto eum altiore & incomprehensibilem cognoscit. Modo, quia dixit, Auerte oculos, ne ista conquereretur se esse indigniorem matre sua, id est Hierusalem, commendat eam sicut fecit superi⁹ matrem, cum dicit, [Capilli tui] &c. Dixi, Auerte oculos, & tamen habes oculos, &c. æque pulchra, sicut illa ecclesia quæ te prædicauit. Nō ideo dixit vt oculos auertat quod peccatum sit, deum plene velle cognoscere, sed est peccatum putare posse adipisci. [Sexaginta sunt reginæ] Reginæ vel vxores dicūtur omnes illi in sancta ecclesia, qui ex sola dilectione dei non spe lucri secularis deo filios generant: concubinae vero qui non ex dilectione dei, sed gratia boni temporalis prædicant, & deo tamen bonos filios generant. Concubinae autem eiiciuntur de domo patrisfamilias, sed filij retinentur. Adolescentule dicuntur illi qui generātur. Et hoc dicit propter has pulchritudines. habes & reginas & reliquas quæ dicūtur sexaginta. Per sexaginta, qui cōficitur ex decem & sex, scilicet perfecti in decem præceptis legis secundum sex opera misericordiae. Per octoginta, qui conficitur ex octo & decem, habemus eos, qui licet decē præcepta aliquantulum custodiāt & prædicent, tamē versantur in secularibus. Octogenarius autem cum in malo accipitur, temporalium curas & implicamenta designat, quia & seculi cursus quatuor climatibus, oriente, occidente, aquilone & austro dirimitur. Concubinae igitur sunt, qui amore temporalium Christum annuntiat. [Vna est columba mea.] Cum dicat tot membra ecclesiæ, vellet aliquis discordiā & nunquā vnionem inueniri in ecclesia, & ideo hoc remouendo dicit, *Quantis tot partes dixerim ecclesiæ, ipsa tamē una est. i. in fide vnita: & est vna matri suæ. i. ita*

est vna sicut mater sua. i. ecclesia illa, quæ istam nutriuit & educauit doctrina sua. & est [vna genitricis suæ]. i. sicut genitrix sua, & sicut prædicatores illi, qui eam conuerterūt, & accipit matrem quantum ad instructionē, genitricē quantum ad conuersionem. & quia talis est sicut per omnia supradicta manifestatū est, ideo quæcunque aliæ [filia viderūt eam] admiratæ sunt eam, [& reginæ & concubinae prædicauerūt] eam [beatissimā] propter gloriam venturam, & [laudauerunt eam reginæ] & concubinae de virtutibus secundum præsentem vitam.

Quæ est ista quæ p̄greditur quasi aurora consurgens, pulchra ut luna, electa ut sol, terribilis ut castrorum acies ordinata?

QVAE est ista.] Vox Iudæorum qui videntes tantū profectū ecclesiarū in gentibus, incipientes moueri ad compunctionē admiratēs, nō inuidentes dicunt, [Quæ est ista]. i. qualis & quanta, [quæ p̄greditur sicut aurora]. i. per terram diffunditur, sicut aurora [consurgēs], in quā sunt quidā, [vt luna]. i. illuminatēs tenebrosos: quidam [vt sol,] id est illuminantes etiam quosdam claros, & sunt quidam in ea terribiles hostibus, quidam sunt [acies castrorū] scilicet muniti vallo fidei, & ordinati multis virtutibus.

Descendi in hortum nucū ut uiderē poma conualliu, & inspicerē si floruisset uinea, et germinasset mala Punica. Nesciui: Anima mea cōturbauit me p̄pter quadrigas Aminadab. Reuertere reuertere Sunamitis, reuertere reuertere ut intueamur te.

DESCENDI] Vox sponsi, vt ita respondeat Iudæis, *Quæritis quæ sit ista? ipsa quidē est amica mea & hortus in quē ego descendi.* [Nucum] ideo, quia in nuce habetur exterius amaritudo, intra testa quædā fragilis, intus est nucleus dulcis: eodē modo sancti exterius amaricationes multas sustinēt intra corp⁹, quod est testa fragilis, verū intus quidē est dulcissimū, quod est anima ornata multis virtutib⁹. descendi dico [vt uiderem,] id est probarē & auxilia per gratiā conferrem illis qui sunt [poma,] id est matura opera deo proferentes, & conualles sunt. i. humiles. [& inspicerē.] Inspicere dei est gratiā cōferre, & fideles p̄bare. [si vineæ]. i. hi quibus magnus cultus impenditur. [Floruisset]. i. initia virtutum protulissent [& si] [mala Punica]. i. illi qui paratos se ostendūt cuilibet passioni. [germinasset]. i. aliquē fructum deo adquisissent. [Nesciui] Vox Iudæorū compunctorū. Dicis quia hæc est amica tua, & inspicias eam cōferendo ei dona spiritualia: ego quidē nesciebam, quia [anima mea] i. sciētia quam in lege habui secundū carnalem

intellectum [conturbauit me,] id est conturbatū à cognitiōe dei reddidit [ppter quadrigas Aminadab,] id est propter quatuor euangelia Christi, quæ mihi videntur destruere legem, quā prius acceperam. Aminadab interpretatur spōtaneus domini, vel pro populo, per quem significatur Christus, qui sponte se deo obtulit, & hoc pro populi redemptione. Per quadrigas quæ feruntur quatuor rotis, intelligimus euangeliū quod fertur per totum mundum quatuor euangelistis. [Reuertere, reuertere] Vox ecclesiæ de gentibus. Cognoscit quidem errorem Iudæorum, commonetque eos ad conuersionē, & ponit quater, Reuertere: quia reuocat eos de quatuor mundi partibus. Sunamitem vocat eam, id est, captiuam à diabolo in Babyloniam, id est in confusionem vitiorum. Fuit quidem quedam Sunamitis captiuata in Babylonia. [Reuertere] dico [vt intueamur te] id est, vt in te vitam nostram conspiciamus, vel vt te præ nimia bonitate miremur.

CAPVT

VII

Quid uidebis in Sunamite, nisi choros castrorum? Quam pulchri sunt gressus tui in calciamentis, filia principis. Iunctura foeminum tuorum sicut monilia quæ fabricata sunt manu artificis. Umbilicus tuus crater tornatilis, nunquā indigēs poculis. Venter tuus sicut aceruus tritici, uallatus lilijs. Duo ubera tua sicut duo hinnuli gemelli capreæ, collum tuum sicut turris eburnea. Oculi tui sicut piscinæ in Esebon, quæ sunt in porta filia multitudinis. Nasus tuus sicut turris Libani quæ respicit cōtra Damascum. Caput tuum ut Carmelus, et comæ capitis tui sicut purpura regis iuncta canalibus. Quam pulchra es & quam decora charissima in delicijs. Statura tua assimilata est palma, & ubera tua botris.

QV ID vide.] Vox Christi. & commonet ecclesiam gentium, vt laboret ad conuersionē Iudæorum, quia non erit inutilis labor & prædicatione eorum, quasi dicat, Tu rogas eam vt reuertatur, à quo non est cessandum, quia uidebis [in Sunamite] id est in Iudæis captiuatis à diabolo [choros] id est cantantes & psallentes domino. choros dico [castrorum] id est in quibus militet deus, & qui sunt bene muniti. [Quam pulchri] Item commonet ecclesia de gentibus ad prædicationem Iudæorum propter aliam causam, scili-

cet, quia multum vtile erit & magnum fructum deo faciet hæc nouissima ecclesia in qua erunt Iudæi conuersi. Non tamen dicitur quod omnes Iudæi tandem conuertantur, sed maior pars. Ideo labora tu ecclesia de gentibus ad conuersionem Iudæorum, quia valde erunt [pulchri] illi [gressus tui] id est vltimi fideles qui te & doctrinam tuam portabunt. pulchri dico [in calciamentis] id est in mortificatione carnis. quia de mortuis animalibus fiunt calciamenta: vel in calciamentis, id est in apostolis & alijs sanctis quorum exemplis & autoritate protegētur vltimi, sicut pedes calciamentis. [filia principis] id est dei. Vel potest hic esse vox Christi ad ipsos Iudæos per apostrophē. [Iunctura foeminum,] id est coadunatio duorum populorum [sicut monilia] quia muniunt & monent quidem alios, vt considerantes suam pulchritudinem & dona spiritualia quæ in ipsis vigent, velint sibi adherere. muniūt vero subditos contra insidias diaboli, & docēt eos castitatem. Monilia dico [fabricata] potentia & operatione summi [artificis,] id est dei ipsius.

[Umbilicus t.] In hac parte ventris mulier habet seminarium generationis, & per hanc partem quæ est in vētre, habemus illos qui cum sint inter carnales vt coniugati, habēt tamē seminariū prædicandi & generandi deo filios. & hi tales sunt [crater,] id est potans & inebrians alios dei dilectione. crater dico [tornatilis,] id est ita planatus secundum voluntatem dei, vbi manus dei nullam inueniat offensam, qui crater [nunquam] indiget [poculis.] quia huiusmodi sanctis nunquam deficiet doctrina qua potēt alios. Vel umbilicus ideo dicuntur huiusmodi sancti prædicatores, quia sicut umbilicus est in medio ventris, ita isti sunt in medio populi concionantes, & reconciliātes eos deo. [Vēter tuus,] id est illa mollior pars ecclesiæ, qui alios non generant, [sicut aceruus tritici uallat⁹ lilijs]. Aceru⁹ ideo dicit, quia multi sunt tales in ecclesia. Tritici dicit, quia & tales sunt suavis cibus & delectabilis dei, & sunt uallati, id est bene muniti [lilijs,] id est in virtutibus. [Duo vbera,] id est prædicatores, qui sunt vbera, scilicet vasa lactis, id est doctrinæ suauiter educantis. hij tales sunt [hinnuli,] quia leues & agiles ad currendum, non prægrauati pondere carnis. [gemelli] dicit, quia sicut gemelli fratres licet sint diuersi, tamē sibi similes, ita hi duo populi Iudæorum & gentilium sibi similes erunt, quia eandem instructionē legis & sequētur & docebūt [capreæ] quia capreæ virtutes habebunt. [Collum tuum,] id est, illi qui in ecclesia nouissima officiū colli habebūt, erunt [sicut turris] quia ad eos confugientes defensionem inueniēt. [eburnea] dicit propter castitatē. [Oculi tui]. i. illi sancti præuisores & subtiliter scripturarum profunditatem intuentes. sunt [sicut piscinæ,] id est aquæ reficiētes doctrina verbi dei omnes sitientes. [in Esebon,] quod interpretatur cingulum mæroris, sunt sancti illi qui sunt oculi, & aquæ dicūtur, & in Esebō: quia semper cincti sunt mærore & propriorum & aliorū delicto-

delictorū, quæ piscinæ. i. doctrine sunt [in porta] i. parati ad refectio[n]em [filię multitudinis,] id est multorum filiorū. Sunt enim quasi in porta: quia omnibus qui accedere volūt parati sunt vt eos spiritali aqua reficiant. [Nasus tuus.] In naso cōtinetur discretio boni ac mali odoris: & per hoc significatur illi qui habent discretio[n]ē bonorum & malorum, vt discernant qui sint bonę voluntatis, & eos instruant, & qui sint simulators & dolosi, & eos reiciant. Hi tales sunt [turris Libani] turris: quia fugiētibus sunt oportuna munitio: Libani, quoniā candidati sunt virtutib⁹. Vel turris, quia sicut turris fortis est munitio, ita sancti in discretione sua non vincuntur, quia fortes, sicut in electione sua nec falluntur, vt bonum iudicent malum, vel, malum bonum [quæ respicit cōtra Damascum] Fuit quidē Damascus contraria semper Hierusalem, & ciues suos inuicē subtrahebant, & interpretatur Damascus potus sanguinis: per quam significantur persecutores sanguinolenti qui persecutionem inferunt, vel gaudent in malis aliorum: cōtra quos respiciunt prædicti sancti, vt aliquos ciues istis subtrahant, & in corpus suū traducant. [Caput tuum], id est mēs tua, vel altiores in ecclesia, sunt [vt Carmelus], id est habētes scientiā circuncisionis. Intelligunt enim per præputiū amputatum, vbi est sedes libidinis, & per quod generatio tota succedit, amputandā à nobis omnem veterem generationem, scilicet depositionem omnium sordium, quæ tandem perfecta erit in communi resurrectione. Carmelus interpretatur scientia circuncisionis. [Et comæ capitis] id est illi qui proxime adhærent capiti ecclesię, scilicet veri pauperes qui Christo proxime adhærent, sunt etiam quasi ornamentum ipsius capitis. Hi tales sunt [sicut purpura regis], id est imitatores passionis Christi, qui verus rex est: purpura dico [iuncta canalibus], id est passio eorum sit iuncta & dependens à canalibus, id est à cogitationibus, & cordibus, scilicet vt cum proponant se imitatores passionis Christi, non sit hoc secundum exteriora tantum, sed etiā secundum interiora. Dicuntur canales vasa illa in quibus tinguntur purpuræ: & sicut purpura si bene adhæreat canali melius tingitur, ita isti passioni Christi melius adaptantur, si per exteriora, & interiora se cōpassibiles ostendant. [Quam pulchra.] Quid per singula? [Tota pulchra es] secundum interiores virtutes, [& decora] secundum opera, [in deliciis], id est in omni spiritali refectio[n]e. [Statura], id est directio [tua] sicut palmę. Sicut enim palma in altum semper fertur, ita fideles isti semper tendunt ad altitudinem virtutum, [& vbera tua], id est doctrine tuę similes sunt [botris], id est vino. sicut enim vinum, ita doctrine tuę inebriant.

Dixi, Ascendam in palmam, & apprehendam fructus eius. Et erunt ubera tua sicut botri vineę, & odor

oris tui sicut odor malorum. Guttur tuum sicut vinum optimum, dignum dilecto meo ad potandum, labiisque & dentibus illius ad ruminandum. Ego dilecto meo, & ad me conuersio eius. Veni dilecte mi, egrediamur in agrum, commoremur in uillis. Mane surgamus ad vineas, uideamus si floruit uinea, si flores fructus parturiunt, si floruerunt mala Punica. Ibi dabo tibi ubera mea. Mandragorę dederunt odorem suum in portis nostris. Omnia poma noua & uetera dilecte mi seruauit tibi.

DIXI, Ascendam] Ponit aliam causam quare ecclesia de gentibus prædicare debeat Iudęis, vt si ita diceret, Tu prædicare debes, quia utilis erit prædicatio tua, & multi conuertentur: tum quia conuersi tales & tam probi erunt, sicut dictum est: tū quia ego ipse veni proprie eos redimere, vnde dictū est, Matthæi. 15, Non sum missus nisi ad oues quæ perierunt domus Israël. & hoc dicit, [Dixi], id est ab æterno disposui [ascendam in palmam], id est in crucem, in qua dicitur quædam pars fuisse de illa arbore: vel in palmam quia ibi obtinuit victoriam diaboli, & de obtentu mundi triumphauit. Dixi ascendam [& apprehendam fructus eius], id est generabunt mihi filios, & proferent bonas operationes. Modo conuertit se ad eam sponsus ipse, cum dicit, [& vbera tua], id est doctrine tuę [sicut botri] nō hederæ, sed [vineę], id est & dulces ad bibendum, & inebriantes aliquos qui diligenter eos audiunt, [& odores tui], id est fama & deuotio tuorum [sicut] odores [malorum] sicut enim poma odore suo aliquos attrahunt: ita isti etiam fama sua sibi aliquos attrahunt & sociant. Erunt quidem valde boni illi vltimi Iudæorum, sicut ostēdit apostolus qui dicit, Ro. 11. b. Et si diminutio eorum diuitiæ sunt gentium, quanto magis plenitudo eorum? licet enim non omnes conuertantur, tamē maior pars eorum cōuertetur. [Guttur], id est verba interiora, scilicet sensus verborum tuorum, est [sicut vinum optimum], id est nutrientia, & inebriantia homines, vt faciant obliuisci totius vitę suę prioris. [Dignum dilecto] Vox ecclesię. & commendat verba illa quæ etiam tam digna sunt vt ea Christus à deo patre accepisset, vt ita dicatur, Dico tuum guttur sicut vinum optimum, & adeo optimum vt sit [dignum dilecto meo], id est Christo [ad potandum], id est vt Christus ea potet, id est sine labore, & cum delectatione [labiis], id est prædicatoribus [& dentibus], id est fortiorib⁹, qui scripturas cōterunt dignum [ad ruminandū], id est

dignum vt labia, & dentes ruminēt, scilicet terant & laborent ad intelligendum. [Ego dilecto meo] quasi dicat, Mihi credendum est, quia ego adsum ei semp familiaris ex cōsciētia secretorū, & ipse me diligit, & hoc dicit [Ad me cōuersio eius], id est ad me amorem suum conuertit. [Veni dilecte.] modo ecclesia audita cōmōnitione Christi parataque ad prædicandum Iudæis, inuitat sponsum vt secū sit in prædicatione illa auxilium sibi conferens: quasi dicat, præcepisti mihi prædicare Iudæis, quod nihil proderit sine auxilio tui: & ideo [dilecte mi veni], id est aspira eos interius, [& egrediamur], id est extra gentes gradiamur [in agrum], id est ad prædicationem illorum qui sine magno labore faciūt fructum, & [commoremur in villis], id est in ædificatione & ordinatione ipsorum. [Mane surgamus], id est studiose laboremus. qui enim studiosi sunt, mane surgunt ad opera sua. Per vineas accipimus illos in quibus laboratur antequam fructum reddant, & [videamus si vineæ], id est illi tanto labore exculti, [floruisse], id est initia virtutū emisissent [si flores], id est illi in quibus iam apparent initia virtutum [fructum], id est matura opera, [parturiunt]. & videamus, [si mala Punica], id est futuri martyres adhuc [floruisse]. Dixi, Veni dilecte, ad quos quidē mecū debes venire, quia [ibi dabo tibi], id est ad tuū honorem [vbera mea,] id est doctrinam meam qua tibi optimos acquirā filios [Mādragoræ.] Dico quia ibi dabo tibi vbera mea, quod bene potero facere, quia ipsi Iudæi iam dederunt mihi bonam opinionem suæ conuersionis, scilicet idoneos se exhibentes ad recipiendā fidem. Mādragoræ sunt herbæ, & habent similitudinē cū humanis mēbris absque capite: per quod significātur Iudæi carentes capite, id est Christo. Per portas intelligimus fidem, quia est porta, & introitus omnib⁹ ad salutem. [Omnia poma]. Dixi quod darem tibi vbera mea, quod vere faciā, quia [seruauit tibi], id est ad honorem tui, sentētiās noui ac veteris testamenti, quibus tibi aliquos fructus faciā. quæ sententiæ, & suauiter sunt redolentes, & audientes ita dulciter attrahunt sicut poma.

Quis mihi det te fratrem meum fugentem ubera matris meæ, ut inueniā te solum foris & deosculer te, & iā me nemo despiciat? Apprehēdam te & ducam in domum matris meæ, & in cubiculum genitricis meæ. Ibi me docebis, & dabo tibi poculum ex uino condito, & mustum malorum granatorum meorum. Læua eius sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me.

QUIS mihi.] Hic ostenditur effectus prædicationis ecclesiæ: quia loquuntur Iudæi audientes sibi annunciandū Christum, & accensi amore ipsius prorumpunt in hæc verba, [Quis mihi det], id est vtinam aliquis mihi annunciet [fratrem meum], id est Christum de carne mea natum [fugentem vbera matris], id est educatū doctrina synagogæ. Modo ex nimio amore conuertit se ad ipsum. Quis mihi det dico [vt te inueniam foris], id est vt hominem te cognoscam in quo turpiter erravi. [& deosculer te], id est delecter in agnita tua humanitate [& iam me nemo] despiciabilem putabit, qui prius fui contemptu: cōibus. [Apprehendam te], id est qui prius fueramus à te separati modo tibi firmiter adhærebimus. Apprehendam dico [& ducam in domum matris meæ], id est illos qui modo seruiunt synagogæ, Christo faciā seruire, & [in cubiculum genitricis meæ], id est quosdam de synagoga tales efficiā in quibus cubet ac quiescat sine offensa deus. [Ibi], id est dum te filiis synagogæ annūciabo, [me docebis]. quia ego aperiā os, & tu illud a dimplebis sicut promissisti, Psal. 80. [& dabo tibi poculum], id est conuertam tibi multos de Iudæis qui erunt tibi poculum, id est delectabilis potus, & refectio per bona opera sua, & in multis virtutibus. Cuiusmodi potum fitit deus, vt ipse dixit in cruce, Sitio, Iohan. 19. scilicet traduco in corpus meum genus humanum. Poculū dico [ex vino condito], id est quod poculum sit vinum, id est viri calētes amore dei, & alios inebriantes dilectione dei. Quod vinū est conditum, id est confectum multis speciebus, id est virtutibus diuersis ipsorum sanctorum, & dabo etiam poculum [mustum] scilicet vinum calidum, feruens ac bulliens: per quod significātur sancti martyres feruentes ad amorem martyrii, qui etiam dicuntur mala granata quia exterius rubei propter passionem, interius candidi propter virtutem. [Læua eius], & bene debeo laborare vt tales sibi adquiram, quia ipse mihi confert solatium, & per temporalia, & per spem æternorum.

Adiuuro uos filiæ Hierusalem, ne suscitatis neque euigilare faciatis dilectam donec ipsa uelit. Quæ est ista quæ ascendit de deserto, deliciis affluēs, innixa super dilectum suum? Sub arbore malo suscitaui te. Ibi corrupta est mater tua, ibi uiolata est genitrix tua. Pone me ut signaculum super cor tuum, ut signaculum super brachium tuū, quia fortis est ut mors dilectio, dura sicut infernus æmulatio.

AD I V R O vos]. Vox sponsi. Audiens nāq; Christus

Christus tantam affectionem ecclesie Iudaeorum, commēdat eam sicut & superiores: & praecepit subditis ne eam inquietent. [Quae est ista.] Vox ecclesie de gentibus. Videns namque filiam suam ecclesiam de Iudaeis ad tantam perfectionem peruenisse gaudens, non inuidens, cū admiratione dicit, [Quae est ista quae ascendit] per gradus virtutum, [de deserto,] & infidelitate sua, in qua erat deserta à deo. [affluens deliciis], id est abundans multis virtutibus [innixa super dilectum suum], id est Christum quem habet fundamentū omnis recte incedens. [Sub arbore malo.] Vox Christi ad ecclesiam illā de Iudaeis modo conuersam, & commendat eis dilectionem suam. Conueniens nāque erat vt cū liber iste totus sit de dilectione dei, in fine sui tractatus commendaret dilectionem. Continuatio. Innixa est ecclesia de Iudaeis super me dilectum suū. [Pone] igitur tu ecclesia de Iudaeis [me super cor tuum], id est regentem cor tuū & cogitationes tuas. Et aliter, [Super], id est cōpressorem totius iniquitatis tuae, pone dico [vt signaculum], id est vt pateat amicis te continere mea secreta: & inimicis item pateat te non esse de eorū secta, vel ab eis secreta quae habes esse clausa & ignota. Vel signaculum, scilicet ita me pone vt teneas in corde imaginem mei. scilicet disponas te similem mihi & in passione & in omnibus aliis pro tuo modo. & pone me [super brachium tuum], id est operationem tuam, vt me rectorē habeas in omnibus operib⁹ tuis. pone dico [vt signaculum], id est vt per ipsa opera pateat amicis te esse familiarem mihi. ac de consortio eorum inimici te intelligant alienam à vita & moribus eorum: & quod hoc debeant facere, praemissa est causa, cum dictum est, [Sub arbore malo] quasi dicat, Merito debes me ponere super cor tuum, quia mortuam in peccatis liberaui te & hoc dicit, Te iacentem & languidam [sub arbore], id est sub peccato facto per arborem [malo], id est in peccato primi parentis. Vel languidam sub peccato crucis quae item fuit de arbore hac, id est malo. Legitur enim in libris Graecorum, quod de eadem arbore in qua peccauit Adam, ramus quidam allat⁹ fuit Hierosolymam, & ibi plantatus excreuit in magnam arborem, de qua postea facta sit crux domini: vt ex quo mors venerat eodem vita repararetur. Dicitur quoque Adam in eodem loco sepultus, in quo postea fixa fuit crux domini. [ibi], id est in arbore illa [corrupta fuit &] violata [mater], id est synagoga Per corruptam notat peccati poenam in quacumque in sententia, qua ex crucifixione domini habuerunt Iudaei poenam, scilicet destructionem illam quam intulerunt eis Titus & Vespasianus. Cum dicit violatam, notat aeternam damnationem quam ex peccato illo habuerunt omnes qui non resipuerunt. Cōtinuatur & aliter versus iste sic, Dixit ecclesia me dilectum suum, & merito debes me diligere, quia ego liberaui te à peccato primi parentis. [Quia fortis est] Videlicet ideo debes me ponere sup

cor tuū, quia dilectio mea fortis est sicut mors. Sicut enim mors non potest impediri quin veniat, ita dilectio dei non potest aliqua persecutione impediri quin saluationem faciat, vt deducit Paulus Ro. 8. g. Vel sicut mors destruit corporeos sensus, ita dilectio dei. Qui enim dilectione dei bene occupatus est, iam non trahit ex visu aliquam delectationem carnis, nec ex cæteris sensibus. Vel sicut mors id est, ipse diabolus qui est causa totius mortis. Sicut enim diabolus suis inimicibiliter damnationem confert, ita dilectio dei saluationem. [Aemulatio], id est effectus dilectionis, scilicet efficere ea quae dilectio, exigit sunt dura & importabilia carni. [sicut infern⁹] i. insatiabilis est illa aemulatio. Nul li enim in quo abundat dilectio, videtur satis sua dare vel cætera facere quae exigit dilectio, immo semper vellet plus facere.

Lampades eius lāpades ignis atque flāmarum Aquae multae non potuerunt extinguere charitatem, nec flumina obruent illam. Si dederit homo omnem substantiam domus suae pro dilectione, quasi nihil despiciet eam.

LAMPADES eius.] Item describit naturam illius dilectionis, quasi dicat, Ad illam dilectionem festinare debetis, quia [lampades eius], id est ardores huius dilectionis, sunt sicut [lampades ignis], id est ardores sancti spirit⁹, & hoc est quod dicit, [ignis]. Sicut enim ignis calorem ministrat, ita spiritus sanctus æstum dilectionis: & quia posset esse ignis qui non luceret, dicit [ac flammaram], id est tales sunt lampades dilectionis quod etiam luceāt, scilicet illi qui habēt has dilectiones lucent aliis, quia alios illumināt verbo & exemplo. Possumus etiam per lampades accipere homines illos in quibus habitat dilectio sicut in lampade ignis. [Aquae multae] Ostendit iterum aliam naturam dilectionis vt & nos amplecti ipsam velimus, vt ita dicatur, Talis est dilectio. Hanc vero dilectionem neque min⁹ neque persecutiones paruae vel magnae poterunt extinguere. Per aquam accipimus min⁹ & huiusmodi paruas tribulationes, quia extinguunt humanos amores. Per flumina habemus maiores aduersitates. [Si dederit homo.] Item commendat dilectionem hanc, vt fortiter nos inuitet ad eam conseruandam, cum dicit esse talem hanc, pro qua si det aliquis [omnem substantiam], id est vniuersam possessionem suam, & super seipsum despiciet eam, id est despiciabilem iudicabit ad comparationem quam obtinebit.

Soror nostra paruula, & ubera habet. quid faciemus sorori nostrae in die quando alloquenda est? Si murus

est, ædificemus super eum propugnacula argentea. Si ostium est, compingamus illud tabulis cedrinis.

SOROR nostra] Dicit sponsus, Lex dilectionis tam grauis est, sed soror, id est ecclesia de Iudæis quæ dicitur soror Christi, quia & de eadem carne, & cohæres regni cum Christo, vt nouiter conuersa est, paruula adhuc tenera in fide [& vbera], id est doctrinam [non habet] ex se, & ideo nisi auxilium ei præbeamus, legem dilectionis ferre non poterit. [Quid faciemus.] Dicit sponsus ad amicos suos, Quia soror nostra adhuc paruula est, oportet vt conferamus auxilia ei, & [quid faciemus ei in die quâdo alloquâda est?] In hoc præsentem tempore in quo instituenda & alloquenda est vt post hanc vitam digna inueniatur, quæ Christo copuletur in nuptiis. [Quid faciemus] dico hoc scilicet [si murus est], id est si aliqui sunt in hac ecclesia qui sint murus & defensio aliorum. [ædificemus super eum propugnacula argentea], id est sententias quibus sciant se defendere & alios impugnare, & hæc [argentea], id est tinnientia compositione eloquij, scilicet sapietes & eloquentes faciamus eos. [Si ostium est], id est si aliqui sunt in hac ecclesia introducentes [compingamus illud], id est aliquid apponamus quod sit eis ad honorem, compingamus dico [tabulis], id est tales adiungamus qui sint tabulæ, id est subtiles & bene dolati ad voluntatem Christi, vt isti tales sint auxilio eis qui sunt ostium. tabulis dico [cedrinis], id est tales adiungantur qui sint cedrini, id est imputrescibiles, & odore suo vermes occidentes.

Ego murus & ubera mea sicut turris, ex quo facta sum coram eò quasi pacem reperiens. Vineam fuit pacifico, ea quæ habet populos. Tradidit eam custodibus, uir affert pro fructu eius mille argenteos. Vineam meam coram me est. Mille tui pacifici, & ducenti his qui custodiunt fructus eius.

EGO murus] Vox ecclesie Iudæorum proferentis perfectionem suam, vt ita dicat, Dicis, si murus est ædificemus. Ego quidem murum habeo id est, quidam sunt in me qui sunt murus & aliorum defensio, & sunt in me [vbera], id est doctores sancti qui sunt [sicut turris] inexpugnabiles & inuincibiles in doctrinis suis. Dico quia hoc habeo & ex eo tempore [ex quo facta sum coram te], id est in beneplacito tuo [quasi pacem reperiens quæ prius discordiam per peccatum habueram.] [Vineam fuit]. Ostendit ecclesia de Iudæis quod ipsa debeat in Christo pacem reperire: quia ecclesia de gentibus quæ nullum dei cultum receperat, pacem cum deo reperit & hoc dicit. [Vineam], id est ecclesia de gentibus in cuius

ius cultu maxime laborandum [fuit pacifico], id est pacem inuenit cum deo. [in ea] supple pace [quæ habet populos], id est in qua pace sunt multi cum deo gentilium, dico quia vinea fuit pacifico, & propter hoc [tradidit eam custodibus] id est ordinavit in ea pastores, & doctores, vel angelicos custodes: cuius ecclesie tanta dignitas est vt ille qui vir vult esse, id est viriliter agere afferat diuidendo conuenienter [mille argenteos] id est omnia quæ de mundo habet, afferat dico & præsentet deo [pro fructu eius], id est pro vita æterna quæ est fructus ecclesie. [Vineam meam.] Vox sponsi. Dixisti quia ecclesia de gentibus mihi esset in pace, non solum ea placet mihi, sed vniuersa [vineam meam], id est omnis ecclesia tam de Iudæis quam de gentibus [coram me est], id est in beneplacito meo semper existit. [Mille tui pacifici], id est omnium simul oblata possessio coram me est. [His autem qui custodiunt fructus eius] vt sancti pastores qui prouident, ne sancti subditi amittant fructus æternitatis, sunt [ducendi] argentei, id est duplex pretium. Ducenti enim duplex est ad centum. Custodes autem sancte ecclesie duplex precium deo offerunt, quia & se immaculatos deo obseruant, & alios lucrantur, & ideo duplici premio remunerantur.

Quæ habitas in hortis, amici auscultant te, fac audire uocem tuam. Fuge dilecte mi, & assimilare capreæ hinnuloq; ceruorum super montes aromatum.

QUAE habitas in hortis]. Quia sponsus modo ecclesie dixerat, Vineam meam coram me, & cætera talia, ne ecclesia putaret statim adsumi ad nuptias, præmonet eam vt iterum dum non assumitur, laboret & operetur, vt bene parata nuptiis copuletur: & hoc dicit, Tu sponsa quæ nondum ducaris in thalamum, sed adhuc habitas in hortis. vniuersusque enim fidelium habitat in hortis, id est in ecclesia. [fac me audire], id est dignam te effice auditui meo: & habes per quos perferas mihi tam orationes quàm opera, vt mihi placent, amicos meos, & hoc est quod dicit, [amici auscultant], id est parati sunt vt bona opera tua deo præsentent. Ad hoc quidem fiunt litanie in ecclesia, vt per sanctorum intercessionem dominum placidum inuenire mereamur. [Fuge dilecte mi] quia me oportet habitare in hortis, nec possum adhuc sociari tibi in thalamo sic sicut vis, id est sustineo mihi abesse præsentiam corporis tui. Hoc autem rogo vt condescendas nobis, & cognitionem tuam non solum perfectis, sed per ipsos ostende inferioribus. Et hoc dicit. [Assimilare capreæ hinnuloq; ceruorum] scilicet descende in colles vt videaris ab humilibus. Tu dico habitans super montes, id est villis altioribus qui sunt eminentes in virtutibus. [Montes dico aromatum], id est de quibus profertur deo odor virtutum ac bonæ operationis.

NENSIS IN APOCALYPSIN
ENARRATIONES.

DEVS ET DOMINVS PATER præuidens tribulationes quas passura erat sancta ecclesia, postquam ab apostolis fuit fundata, disposuit cum filio & spiritu sancto eas tribulationes earumque præmia reuelare. Iacula enim quæ præuidentur minus lædunt. Itaque Christo secundum humanitatem, Christus Ioanni, Ioannes autem ecclesiæ reuelauit. Et merito Christus Ioanni reuelauit, qui præcelebat omnibus priuilegio castitatis, & qui gratia dei interpretatur: quia bona omnia quæ agebat diuinæ gratiæ ascribebat, & qui omnia tormentorum immania mentis æquanimittate sustinebat. Sed quia constat hanc reuelationem visione factam esse, videndum est quo genere visionis. Visio autem alia corporalis, alia spiritualis, alia intellectualis. Visio corporalis, qua videmus cælum & terram & cætera corpora. Visio spiritualis est, quando in eo quod videtur aliud prætenditur. Sicut fuit de Moyse qui vidit rubum non ardentem ardere, Exodi. 3. a. quod aliud significabat. Intellectualis vero, quando spiritu sancto intimante, aliquis concipit aliquid mysticum, sicut sanctus Ioannes in hoc libro fecit. Nam non realiter ista vidit, sed diuino sufflamine intimante, conuenientia signa passionum designatiua in intellectu suo configurauit. Nunc quæ sit materia illius videamus. Materia illius sunt septem signa tribulationum designatiua. Intentio, inuitare nos ad patientiam, vt per patientiam veniamus ad contemplationem, per contemplationem ad reuelationem, inde ad beatitudinem. In quo habeamus finalem causam huius operis. Quia in diuinitate non quæritur de philosophia sed de vita, videamus cui vitæ supponatur. Vita alia theoretica, id est contemplatiua: alia practica id est actiua, sed constat ad contemplationem referri. Et notandum quare magis ad patientiam quam ad alias inuitet virtutes. Ad quod dicitur, quia sicut fides est fundamentum omnium virtutum, sic patientia quodammodo est sustentaculum. Notandum vero quandam partem huius libri pro proemio accipi, scilicet vsque, [Ego Ioannes frater] in qua parte inuitat nos ad audiendum, ad legendum, ad seruandum: quia si hoc fecerimus, beatitudinem consequemur: & sic in primis commendat suum opus. Legendus est liber iste quia est apocalypsis, id est reuelatio & non cuiuslibet, sed Iesu Christi: vel sic, Legendus est liber iste, quia beatus qui legit & qui audit verba prophetiæ huius apocalypsis i. reuelationis Iesu Christi.

CAUSA est quæ beatum Ioannem scribere mouit, quia inrerim dum ipse exul teneretur à Domitiano, in ecclesiis quibus ipse præerat, nequitia multæ inoleuerunt. Ad quarum correctionem ipse commonetur per angelum in visione, siue dormiens siue spiritualiter raptus. Per hoc autem quod Ioannes destitutus omni humano eloquio & auxilio diuinitus visitatur, innuitur nobis vt quantomagis ab hoc terreno tumultu recedimus, tanto potius idonei diuina visitatione iudicamur. Est autem materia in hoc libro ecclesia, de qua omnes fiunt visiones. Quod autem inducitur de Antichristo & dæmonibus, id ad comprobationem ecclesiæ fit. Nunc autem modo tractat de materia, scilicet ostendendo conditionem ipsius ecclesiæ secundum præsentem & futurum statum. Secundum præsentem, quod multas persecutiones oporteat hic pati ecclesiam, & contra in præsentem vel in futuro multas dignitates, vt remissionem peccatorum, illuminationem animarum, & cætera talia: in futuro autem obtinere vitam, & interminabilem lætitiā. Finalis causa est, vt sibi subditos, quibus principaliter scribit, & deinde cæteros animet ad sustinendas tribulationes cum patientia, non diffidentes de remuneratione. Accessus ad literam.

APOCALYPSIS

B. IOANNIS APOSTOLI. CAPVT I.

Apocalypsis Iesu Christi, quæ dedit illi deus potestatem facere seruis suis, quæ oportet fieri cito: & significauit mittens per angelum suum seruo suo Ioanni, qui testimonium perhibuit uerbo dei, & testimonium Iesu Christi quæcunque uidit. Beatus qui legit, & qui audit uerba prophetiæ huius, & seruat ea quæ in ea scripta sunt. Tempus enim prope est.

A Apocalypsis Iesu Christi. Ac si ita commo-neret, Attendite hanc visionem, quia hæc visio reuelata Iesu Christo. & hæc est apocalypsis [Iesu Christi quæ dedit illi deus]

scilicet pater [palam facere seruis suis], id est vt palam faciat humilibus suis, non Iudæis superbis, vel philosophis: ea scilicet [quæ oportet fieri], vt tribulationes in ecclesia & remunerationes [Cito.] & ne quis diceret quis poterit tam diu pati? dicit [cito] scilicet, labores transibunt, & præmia dabuntur: & quod dicit necesse esse hoc fieri, animat eos quasi inuitabile ostendens. [& significauit] Ordo talis est, Deus ostendit Christo, Christus autem Ioāni. Ioannes septem ecclesiis, & bene dicit significauit, quia per quasdam figuras & quasi sigilla ei demonstrauit. Vult autem deus scripturas suas clausas esse, ne inimicis sit locus accedendi, & vt sui exerceantur, & ab eis inuentum gratius habeatur, & hoc est, [Et significauit mittēs per angelū suum,] in persona Christi aliquando loquentem vt cum dicit, In hoc primo cap. b. Ego sum. & & aliquando in persona sui, vt cum prohibet se adorari, vt dicitur inferius cap. 19. b. [Seruo suo Ioanni] Licet Ioannes nondum fecisset euangelium, in prædicationibus tamen multa testimonia filio dei dederat [verbo dei], id est diuinitati cum dixit, Ioan. 1. In principio erat verbum. Filius verbum dicitur, quia sicut per verbum patet intellectus, ita ex operibus factis per suam sapientiam deus nobis innotescit [& testimonium Iesu Christi] secundum humanam naturā cuius sunt hoc vocabula. [quæcūque vidit,] siue carnali siue spiritali oculo. [Beatus qui legit] Cum deberet dicere Ioannes septem ecclesiis, postquam ostendit visionem à Christo sibi ostensam, præmittit hoc vt eos ad visionē faciat attentos, quasi dicat, Quia hæc visio talis est, ideo beatus qui legit vt clerici [& qui audit] [verba] vt laici [prophetiæ], id est visionis huius, & seruat ea quæ in ea scripta sunt] fidem operibus implendo, vitando minata, optando promissa. [Tempus enim] & potestis seruare, quia cito finientur hi labores, & hoc est, Tempus enim prope est.

Ioannes septem ecclesiis quæ sunt in Asia, gratia vobis & pax ab eo qui est & qui erat & qui uenturus est, & à septem spiritibus qui in conspectu throni eius sunt, & ab Iesu Christo qui est testis fidelis, primogenitus mortuorum & princeps regni terræ: qui dilexit nos & lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo, & fecit nos regnum & sacerdotes deo & patri, ipsi gloria & imperiū in secula seculorum. amen.

IOANNES] Christus Ioanni, ipse autem Ioānes ait [septem ecclesiis,] ad literam. vel per septem accipiamus vniuersas, quia in septē die-

bus omnia sunt facta. [Quæ sunt in Asia,] quæ omnes ecclesiæ sunt in elatione. Asia enim elatio interpretatur. Quod præmisit ante salutationem, fuit quasi prologus. In hac autem salutatione nil dicit de persona patris, quia de ea nullus error erat: de persona vero filii & spiritus sancti dicit contra quorundam hæreses [Gratia vobis] detur scilicet quæ peccata vobis remittantur & virtutes infundantur: vel gratia, id est fauor dei sit vobiscum in omnibus agendis. [& pax] id est quies ab omni vitio, vel pax qua deo & sanctis angelis semper concordetis per bonam voluntatem & sanctam actionem [ab eo], id est à filio [qui est], id est qui vere existit: cōtra eos qui dicebant eum cœpisse ex tempore [& qui venturus est] in iudicio. Hic reprobatur error Ebionis, Arrii & multorum aliorum hæreticorum qui dixerunt Christum purū hominē ex Maria sumpsisse initiū [& a spiritibus septem], id est à spiritu sancto: vel septem spiritibus ideo dicit, vt intelligamus septem dona spiritus sancti: vel per septem accipiamus omnia dona spiritus sancti [qui in conspectu throni eius sunt,] vt illuminentur iusti in quibus sedet iudicās deus. Thronus est iudiciaria sedes, [& à Iesu Christo] Repetit de filio, quia de eo plurima dicitur erat [Qui est testis] non negans se filiū dei etiam ingruente morte, & cuiusmodi testis sit dicit [fidelis, primogenitus mortuorum], id est ante genitus ad vitam, non iterum moriturus, vel omnium mortuorum dignior, vel mortuorum mundo, quia ipse immunis fuit à peccato, vt dicitur. 1. Petri. 2. d. [& princeps regni terræ] ad literam: quia siue velint terreni reges, siue non, non possunt nisi quantum ipse permittit: vel caput & princeps omnium bene regentium terram suā. [Qui dilexit nos] quæ audire & venerari debetis quia ipse maxima dilectione dilexit nos. Ioan. 15. Maiorem hac dilectione nemo habet vt animā suā ponat quis, &c. [& lauit nos à peccatis nostris] originalibus, & etiam actualibus [in sanguine suo] non in sanguine animali, sicut in veteri lege, vt ample deducit diuus paulus Heb. 9. per totum cap. & diuus Petrus 1. Petri. d. [& fecit nos regnum,] fidem dādo nobis regni cœlestis [& sacerdotes deo & patri] vt perpulchre deducit diuus Petrus. 1. Petri. 2. b. Deus dicitur secundum creationē: idē & pater, quia omnibus consulit. Rex dicitur ille qui regit & refrænāt illicitos motus: sacerdos qui digne offert preces suas & se deo sacrificat per bonam voluntatem & rectam actionem, sic totaliter se deo dedicādo. Et hic nō loquitur diuus Ioā. de sacerdotio ordine. [Ipsi gloria] & quia ipse talis est, ideo apud nos gloriosus habeatur [& imperiū in secula seculorū] & nos eius regimini subiiciamur in secula consequutiuā horum seculorū, non ad horam tantum. [Amen]. Amen est aduerbium affirmatiuum apud Hebræos, ac si in clamaret, Verum est quod ei debetur gloria.

Ecce uenit cum nubibus, & uide-

bit eum omnis oculus, & qui eum pupugerunt: & plangent se super eum omnes tribus terræ. Etiam amen. Ego sum α & ω, principium & finis, dicit dominus deus qui est & qui erat & qui uenturus est omnipotens.

E C C E venit cum nubibus] & bene debemus eum glorificare, quia iam venit remunerator bonorum, & punitor impiorum. Nubes accipiamus ad literam. Veniet enim iudex cum nube ut ascendit, ut dicitur Actuum. 1. b. quæ nubes bonis refrigerium & confortatio erit, malis excacatio: quod significatum est in nube qua educti sunt filii Israël de Aegypto, Exo. 13. d. Vel per nubes accipiantur iusti: quia ipsi & choruscant miraculis, & intonant minis, & irrigant corda fidelium verbi dei doctrina. [Et videbit eum omnis oculus.] Ad literam: & etiam oculi eorum [qui eum pupugerunt, & plangent se,] super se ex propria miseria [& super eum], id est ut ex infinita gloria eius ac beatorum maxime augeatur calamitas damnatorum. [Omnes tribus terræ], id est terrenitati deditæ. [Etiam amen] Confirmatio laudis & honoris. [Ego sum α & ω] præmissa salutatione antequam narrationem incipiat visionis, ut eos attentos faciat ad ea quæ sequuntur intelligenda, dicit hæc non esse sua verba, sed dominus deus dicit hæc, ut sit probatio ita, Vere venturus est dominus, quia ipse dominus deus dicit, Ego sum quidem ille qui erat & qui est & qui venturus, & hoc dicit, Ego sum α & ω, & horum subditur expositio cum dicitur, [Principium & finis.] Deus dicitur principium, quia ipse & ante omnia fuit, & ab ipso omnia processerunt Job. 1. omnia per ipsum facta sunt. Dicitur finis, quia post ipsum nil erit, & quia eo obtento nil expetibile relinquitur, & hoc est, [Ego sum α & ω, principium & finis] dicit dominus deus qui erat & qui est & qui venturus est.

Ego Ioānes frater uester & particeps in tribulatione & regno & patientia in Iesu, fui in insula quæ appellatur Patmos propter uerbum dei & testimonium Iesu Christi. Fui in spiritu in dominica die, & audiui post me uocem magnam tanquam tubæ dicentis, Quod uides scribe in libro, & mitte septem ecclesiis, Epheso, & Smyrnæ, & Pergamo, &

Thyatiræ, & Sardis, & Philadelphiæ, & Laodiciæ.

E G O Ioānes] finita salutatione antequam narret, exponit quomodo vel quando vidisset, & ibi commendat visionem ex quatuor rebus, scilicet ex personâ videntis, ex loco, ex causa, ex tempore. & sic dicit [Ego Ioannes] Commendatio ex persona: Quasi dicat, Attendite quæ vidi ego apostolus tanti nominis [frater] in unitate fidei [& particeps in tribulatione] & quia tribulatio sine patientia inutilis est, ideo apponit, [& patientia] & tandem [regno] hæc ample deducuntur. Ro. 5. a, & Iaco. 1. a. præmonstratis omnibus his [in Iesu] tribulatus enim dominus patienter habet regnum. [Fui in insula] ad literam, & est commendatio ex loco. Locus enim solitarius aptus est in quo secreta cælestia fidelibus reuelentur. [Quæ appellatur Patmos.] Patmos fretum interpretatur. [Propter uerbum dei] Commendatio per causam [& testimonium Iesu Christi] scilicet quia testimonium perhibui diuinitati & humanitati saluatoris. [Fui in spiritu,] id est spiritualiter vidi [in dominica die] Commendatio ex tempore. Solet enim rerum qualitas tempore notari: ut Abraham vidit angelos in meridie. Gene. 18. a. id est in seruore fidei. Adam vidit angelum in persona quidē dei post meridiem. Gene. 3. b. scilicet post lapsum. Loth vidit perditionem Sodomæ in vespere. Gene. 19. a. quia cito futura erat. Salomon sapientiam recepit nocte. 3. Regum. 3. a. quia non bene conseruauit eam. Significat enim dominica dies requiem illam veram quam iam obtinet & sanctis promittit ille qui dominica die resurrexit, ideoque cessamus in eodem die ab opere. Significabatur eadem requies in veteri lege per sabbatum. Exo. 20. b. sed re impleta cessauit figura. In hac requie iam saltem spe, totus erat apostolus: unde attendenda est reuelatio quæ fit eo tempore [& audiui], id est cognoui [uocem magnam], id est admonitionem de rebus magnis factam [Post me] Post se dicit, quia cum ipse iam eductus de præsentibus sola anteriora intenderet per cōtemplationem, aliorum respicere correctionem admonetur. Vel post se audit, quia idem lege & prophetis admonitum intellexit. [Tanquam tubæ] quia incitatur ad bellum. [Quod uides scribe in libro], id est reconde in memoria, vel ad literam [& mitte septem ecclesiis.] Possumus per septem uniuersas accipere ecclesias: vel ad literam has septem tantum.

Et conuersus sum ut uiderem uocem quæ loquebatur mecum. Et conuersus uidi septem candelabra aurea, & in medio septem candelabrorum aureorum similem filio hominis ue-

stitum podere, & præcinctum ad mamillas zona aurea. Caput autē eius, & capilli erant candidi tanquam lana alba, & tanquam nix. & oculi eius tanquam flamma ignis: & pedes eius similes aurichalco, sicut in camino ardenti. & uox illius tanquam uox aquarum multarum: & habebat in dextera sua stellas septem, & de ore eius gladius utraque parte acutus exibat, & facies eius sicut sol lucet in uirtute sua.

ET conuersus sum ut viderem vocem quæ loquebatur mecum, id est recordationē habui de subditis, ut intelligerem admonitionē. Attendendum quia iste totus liber in septem visiones distinguitur, quare hæc prima de correctione ecclesiæ agit. [& conuersus sum] & quia sic conuersus [vidi septem candelabra aurea], id est septē prenominate ecclesias vel etiā vniuersas. Per candelabra ideo significamus ecclesias, quia sicut candelabra comportant lumen & aliis præbent, ita ecclesia verū lumen quod est Christus & aliis portat, & aliis ipsius claritatem prædicando demōstrat. Aurea, quia ecclesia charitate & sapientia est fundata. [Et in medio] i. paratus omnibus subuenire, i. ab omnib⁹ participari [septē candelabrorū aureorum] i. ecclesiarum [simile filio hominis] Christum quē ideo non filium, sed simile dicit, quia & ipse immunis est à peccato, & iā erat immortalis, & impassibilis [Vestitum podere] Poderis fuit vestis sacerdotalis & talaris in veteri lege, per quā significatur caro Christi quæ vestis fuit, quia in ea diuinitas latuit: sacerdotalis, quia in illa seipsum deo obtulit: talaris, quia permanet in finē seculi [præcinctū ad mamillas zona aurea] cingulo charitatis & veræ dilectionis. Vidit Daniel eundē angelum, scilicet in persona Christi, præcinctum renes in veteri testamento, Danielis. 10. a. quia ibi carnalia opera constringuntur. Hic mamillas præstringit, quia euangelio etiā cogitationes iudicantur, ex quo significatur nobis ut nos cogitationes præstringamus. [Caput eius & capilli]. Describit secundum quod viderat in figura. Per caput accipitur propria persona Christi, p. capillos proxime adherente ei, qui sunt candidi & bene purgati à peccatis [Candidi tanquā lana alba] i. vestimentum pellēs frigus, i. vitia [& tanquā nix.] Nix est candidissima inter oēs creaturas, cui cōparatur candor in mortalitatis, [Et oculi eius velut flamma ignis] Oculi eius sunt dona sancti spirit⁹ vel spirituales in ecclesia, vel diuina præcepta quæ oīa illuminant recipientes, & faciunt ardere igne dilectionis [& pedes eius similes aurichalco, sicut in camino ardenti] pedes i. fideles vēturos in no-

uissimis tēporibus. Vidit similes aurichalco excocto: quia sicut aurichalcū per excoctionē mutatur in colorē auri: ita & fideles illi per immoderatā tribulationē in tempore Antichristi inueterabūtur in melius. Habet alia translatio, [aurichalco libani.] Vnde notatur quod Antichristus in eadē regione sit venturus in qua dñs habitauit [& vox illius tanquam vox aquarū multarum] i. admonitio illius continet vim doctrinarum multarū, quæ doctrinæ lauant sicut aqua, vel tanquā vox quā recipiunt populi multi qui cōparantur aquæ propter fluctuationē: vel vox datrix multarum gratiarū. [& habebat in dextera sua stellas septē.] Per stellas accipit episcopos qui debent alios illuminare verbo & exemplo: quorum licet aliqui modo non lucerent, tamen vocat eos secundū quod erāt instituti à Ioanne, secundum etiā quod erant in dextera, i. in potiore parte [& de ore eius] i. sanctis patribus per quos deus loquitur, [exibat gladius] i. verbū dei ex vtraque parte acutus [exibat] i. vtroque secans, in veteri testamēto opera carnalia, in nouo etiā concupiscentias. [Et facies eius sicut sol lucet in uirtute sua] i. illi qui ei similes esse nitentur, lucebant & cæteros illuminabāt, sicut sol in meridie nulla nube obscuratur, vel sicut ipse Christus.

Et cum uidissem eum, cecidi ad pedes eius tanquam mortuus, & posuit dexteram suam super me dicens, Noli timere. Ego sum primus & nouissimus, & uiuus, & fui mortuus, & ecce sum uiuens in secula seculorum, & habeo claues mortis, & inferni. Scribe ergo quæ uidisti, & quæ sunt, & quæ oportet fieri posthac. Sacramentum septem stellarum quas uidisti in dextera mea, & septem candelabra aurea, septem stellæ, angeli sunt septem ecclesiarum, & candelabra septem septem ecclesiæ sunt.

ET cum uidissem eum, id est, quia talem eū cognoui & in propria persona & in membris, [Cecidi], id est humiliavi me ipsi [ante pedes eius] ut iam paratus essem pati quantum passuri sunt pedes eius. [tanquam mortuus] quia licet mortuus mundo, tamen vere uiuens [& ideo posuit dexteram suam], id est auxilium suum vel spem cōfortantem [super me], id est ultra vires humanitatis, [dicens], id est commonens me per scripturas, [Noli timere] p. me pati tribulationem, quia ego fui mortuus pro vobis qui nō indigebam. Quod notatur ubi dicit, Ego primus &

mus & nouissimus: & quia ipse nō indigens pro nobis pati voluit, modo sine fine viuit, valde animari debemus, vt indigentes pro eo patiamur, vt cum eo tandem aternaliter viuamus, & hoc est, [Ego sum primus & nouissimus & viuus] vera vita secundū diuinitatem. [& fui mortuus & ecce sum viuens] secundum corpus [in secula seculorum: & habeo clauēs mortis] & quia posset aliquis dicere, quis poterit tādiu pati? dicit, Nō patiar vos tētari supra id quod potestis. i. Corin. 10. c. & hoc est [& habeo clauēs mortis & inferni], id est diaboli & membrorum eius. Ipse dicitur mors quia est causa totius mortis: ministri eius inferni, quia locus est in quo ipse habitat. Sed neque diabolus, neq; ministri eius possunt nocere, nisi quantum eis à deo permittitur [Scribe ergo quę vidisti] siue spiritali, siue carnali oculo, vt Paulus. [& quę sunt] vt præsentes tribulationes & præsens auxiliū [& quę oportet fieri post hęc] vniuersas tribulationes quas patiētur sancti in vltimis tēporibus, per quorum exēplū præsens ecclesia ad implēda hęc leuiora maxime animari debet. [Sacramētū septē stellarū] supple scribe. Sacramentum est vbi aliud dicitur, & aliud intelligitur. Quod angelus mysteria quarūdam figurarū aperit, notat in omnibus allegorā inquirendam: tamen non omnes aperit, ne sit aditus furibus in sanctam scripturam.

CAPVT

II.

ET angelo Ephesi ecclesię scribe, Hęc dicit qui tenet septē stellas in dextera sua, qui ambulat in medio septē candelaborū aureorum, Scio opera tua & laborē & patientiā tuam, & quia non potes sustinere malos, & tentasti eos qui se dicunt apostolos esse, & non sunt: & inuenisti eos mendaces, & patientiā habes, & sustinuiisti propter nomen meū, & nō defecisti. Sed habeo aduersum te, quod charitatē tuā primā reliquisti. Memor esto itaque unde excideris, & age pœnitentiā: & prima opera fac. Sin autē ueniā tibi cito, & mouebo candelabrū tuū de loco suo nisi pœnitentiā egeris. Sed hoc habes, quia odisti facta Nicolaitarū quę & ego odi. Qui habet aures audiat quid spiritus dicat ecclesiis. Vincenti dabo edere de ligno uitę quod est in paradiso dei mei.

ET angelo Ephesi ecclesię scribe] E pō scribit de manu cui? subditorū peccata requirit, nec sine eius cōmonitu subditos esse iudicandos psumit. In hac ecclesia Ephesi erant aliqui qui bene deo placebāt, secundū quā partē Ephesus voluntas interpretatur: erant in eadē ecclesia alii qui multū indigebant diuino consilio, secundū quā partē Ephesus consiliū interpretatur. Antequam scribat de operibus ecclesię pmittit de mādante, per q̄ ostendit ipsam idoneū qui talia mandet, vt cū dicat eū tenere septē stellas & c. significat his qui peccauerūt nō esse desperandū, sed per pœnitentiā posse reconciliari, quia nondum proiecit eos deus de manu sua: bonis vero monstrat vt patienter laborent confisi de corona [. Hęc dicit qui tenet septem stellas in dextera sua] quasi dicat licet peccassetis, nondū proieci vos. [Qui ambulat in medio septē candelaborū aureorum] quasi diuidēs sancti spūs dona: vel ambulat scilicet cui non placet quiescere in aliquibus horū. [Scio] i. approbo [opera tua]. Bonę parti prius loquitur, vt horū exēplo ceteri corrigantur [& laborē & patientiam & qui non potes sustinere malos] i. secundum tuā humanitatē sine larga ope misericordię non potes iā pati malitiā eorum, vel non potes sustinere malos, quin corrigas vel expellas ab ecclesia. [& tentasti eos], i. probasti eorum doctrinā [qui dicunt se apostolos esse & non sunt] i. à deo misos vt sic facilius decipiant. Erant tales pseudoapostoli, [& inuenisti eos mendaces] i. falsa predicantes & male viuentes [& patientiam habes] contra mala q̄ isti inferunt per tyrannos. Quod enim isti non potuerūt per suasoria deceptione, querebant per vim efficere. [& non defecisti]. Hic notat eos tanta esse passos, quę possint aliquem compellere ad defectum. [Sed habeo aduersum te]. Ad aliam partem. [Quod charitatē tuā primā reliquisti] quę principalis virtus est. [Memor esto itaque] & quoniā hoc habeo contra te, ideo memorare [unde excideris] id est de excellenti gradu fidelium [& age pœnitentiā] id est redde dignos fructus pœnitentię. Luca: 3 b. [& prima opera tua fac] scilicet opera charitatis. [Sin autem] hoc non feceris, [veniam tibi] ad tuum damnum [& mouebo candelabrum tuū de loco suo, nisi pœnitentiā egeris] scilicet ab omnibus institutis ecclesiasticis eiiciam eos. [Sed hoc habes] bonum. Quauis hoc prædictum habeam aduersum te, tamen non desperes quia hęc placent mihi in te [quia odisti facta Nicolaitarum quę & ego odi] & ideo tu iuste odisti. Nicolaus fuit vnus de septem diaconibus, qui quia redibat ad vxorem suā repudiatus, prædicauit cōmunicādas oēs mulieres: prædicauit cōmestionē idolothytorū. huius hęcresis reprobat̄ur ab ecclesia in cap. Quidā aut̄ heret. 24. ca. 3: Nicolaus stultus populus interpretatur: quales hoc tempore hęcetici vel gentiles, qui & communem iudicant vsum mulierum & idolothyta comedunt [Qui habet], id est quod vni dico, o-

in omnibus dico. [Aures] diuinum intellectum. [Audiat quid spiritus dicat ecclesiis] Quasi dicat, Non sunt verba Ioannis vel angeli, sed ipse diuinæ substantiæ. [Vincenti dabo edere de ligno vitæ]. Et quare audiat? Quia vincenti. Non dicit facienti aliquando, sed perseveranti. Matth. 10. c. & 24. b. Qui perseverauerit usque ad finem hic saluus erit. [Quod est in paradiso dei mei], id est in horto deliciarum scilicet ecclesia. Christus lignum vitæ dicitur, quia idem facit in ecclesia quod lignum vitæ in paradiso. Erat officium ligni illius, ut conseruaret fruente fructu suo à morte & à senio: hoc idem explet Christus in ecclesia sua. Custodit enim fideles suos & à vera morte, & ab omni defectu. Adam enim comedens de ligno vetito perdidit quod sibi conferebat lignum vitæ, & obtinuit in experientia sapientiam boni & mali. Gen. 3. Prius quidem positus in deliciis nesciebat quod esset bonum vel malum: tandem cognouit utrumque utpote expertus utrumque.

Et angelo Smyrnæ ecclesiæ scribe, Hoc dicit primus & nouissimus, qui fuit mortuus & uiuit. Scio tribulationem tuam & paupertatem tuam, sed diues es: & blasphemaris ab his qui se dicunt Iudæos esse, & non sunt, sed sunt synagoga satanæ. Nihil horum timeas quæ passurus es. Ecce missurus est diabolus ex uobis in carcerem, ut tentemini, & habebitis tribulationem diebus decem. Esto fidelis usque ad mortem, & dabo tibi coronam uitæ. Qui habet aures: audiat quid spiritus dicat ecclesiis. Qui uicerit non lædetur à morte secunda.

Et angelo Smyrnæ ecclesiæ scribe] Epūs significatur per angelū, quia & ipse nūcius debet esse uerbi dei. Smyrna interpretatur canticū, quia hæc tota deo placebat. & sicut in cæteris prius ostēdit mandantē idoneū qui talia mandat, & talem describit Christum qui valeat eos consolari qui in nomine eius tribulantur. [Hoc dicit primus & nouissimus qui fuit mortuus & uiuit] Ideo & vos ne deficiatis, quia & vos in æternū mecum uiuetis. [Scio tribulationem & paupertatem] ad litteram [Sed diues es] in spe remunerationis, & est quædam confortatio, [& blasphemaris ab his.] Cumulus tribulationis, si ab hoste familiari vexatur. [Qui dicunt se Iudæos esse] id est confidentes esse [& non sunt.] Si enim filii Abraham essent, opera Abraham facerent, ut eis impropere Christus, Io. 8. c. [Sed sunt synago-

ga] i. cōgregatio [satanæ], i. aduersarij. Synagoga dicitur cōgregatio, quod uidetur pertinere ad irrationabilia quasi pecorum sit. Sed ecclesia dicitur conuocatio, quod manifeste de rationabilibus dicitur. Sed tamen [nihil horum timeas quæ passurus es,] etiam si sint grauiora præteritis. [Ecce missurus est] & vere patieris, quia ecce missurus est [ex uobis diabolus] aliquos [in carcerem]. Pro omni tribulatione ponit carcerem [ut tentemini], i. ut probemini [& habebitis tribulationem] & quamdiu? Omni tempore uitæ uestræ & hoc est, [Diebus decem vel septem], id est omnibus diebus quibus obseruabuntur præcepta legis, id est omni tempore presentis uitæ. Vita iusti ideo denario significatur, quia ipsa subiacet decem præceptis legis. Vita secularis bene septenario significatur, quia septem diebus transigitur [Esto fidelis usque ad mortem] scilicet quicquid illi inferant, tu semper esto fidelis [& dabo tibi coronam uitæ] scilicet excellentiam beatitudinis. [Qui habet aures], id est quod uni promittit vel minatur deus, idem & consimilibus. [Qui uicerit non lædetur à morte secunda] Duæ sunt uitæ animæ, & duæ mortes, & corporis similiter. Prima uita animæ, constantia in uirtutibus. Secunda uita, donari in uitam æternam. Prima mors animæ, iacere in peccatis. Secunda, puniri in æternum. Prima uita corporis, coniungi animæ. Secunda, resuscitari ad uitam. Prima mors corporis, dissolui ab anima. Secunda damnari in iudicio.

Et angelo Pergami ecclesiæ scribe, Hæc dicit qui habet romphæam utraque parte acutam. Scio ubi habitas, ubi sedes est satanæ: & tenes nomen meum, & non negasti fidem meam. Et in diebus illis Antipas testis meus fidelis, qui occisus est apud uos, ubi satanas habitat. Sed habeo aduersus te pauca: quia habes illic tenentes doctrinam Balaam qui docebat Balaac mittere scandalum coram filiis Israel, edere & fornicari: ita habes & tu tenentes doctrinam Nicolaitarum. Similiter poenitentiam age: si quo minus, ueniam tibi cito, & pugnabo cum illis in gladio oris mei. Qui habet aures, audiat quid spiritus dicat ecclesiis. Vincenti dabo manna absconditum, & dabo illi calculum candidum, & in calculo nomen nouum scriptum, quod nemo scit nisi qui accipit.

Et angelo Pergami ecclesie scribe] Pergam^o diuifio cornuum interpretatur. Proponuntur quippe cornua vbi significatur pugna: vt in hac ecclesia quedam mala pars bonam impugnabat. [Hoc dicit qui habet rumphæam] Cum dicit mandantem habere rumphæam, id est gladium secantem nouo ac veteri testamento, ostendit ipsum idoneum qui secernat à bonis malos, à malis bonos: & innuit illis similiter bonum à malo secernendum, vt sequantur bonum & fugiant malum. [Scio]. Bonis loquitur [Vbi habitas] scilicet in medio prauæ nationis. [Vbi sedes est satanæ,] in quibus iam sedet & quiescit aduersarius, [& tenes nomen meum] contra impugnantes, [& non negasti fidem meam] etiam in tali tribulatione quæ cõpelleret aliquem ad negandum. [& in diebus illis,] in quo tẽpore inter ceteros maxime in conspectu meo vir iste [Antipas] claruit. Vel [in diebus illis], id est in illo tẽpore tribulationis quæ fideles illuminat. [Vbi satanas habitat] & ideo illum occiderunt. [Sed habeo.] Quauis prædicta in te mihi placeant [habes illic] scilicet non expellis de ecclesia [tenentes doctrinam Balaam qui docebat Balac] Tangit de veteri historia quomodo Balaam doceret Balac regem Madiam perdere filios Israël, vt peccarent in conspectu dei, scilicet vt alliceret eos ad fornicationem & idololatriam per pulchras mulieres, Numeri. 28. Hæc autem peccata reprehenduntur in aliquibus de ecclesia hac. Pertinet hoc quoque per allegoriam ad presentem ecclesiam. Balaam interpretatur vanus populus, Balac elidēs. Vanus enim populus hæretici dicuntur, qui docent principes terrenos qui sunt elidentes, quomodo decipiant Israël, id est viros deum vidētes: vel vanus populus dicuntur demones qui docent corpus humanum elidere & confundere in se quasdam virtutes. [Ita habes tu tenētes doctrinam Nicolaitarum] sicut doctrinam Balaam. [Similiter pœnitentiã age] & ideo vt de illis, similiter & de istis. [Si quo minus], id est si in aliquo horum minus feceris. [Veniam tibi cito] scilicet vt te interficiã in anima & corpore, [& pugnabo cū illis in gladio oris mei] scilicet verbo dei dicendo, Discedite à me maledicti in ignem æternum. [Vincenti dabo manna absconditum], id est Christum qui significatus fuit in priori manna, qui verus est cibus reficiens & non deficiens, vt dicitur Ioannis. 6. e. Dicitur etiam, manna à manhu, id est quid est hoc? quia cum promississet dominus filiis Israël cibos, & mane tale aliquid inuenissent, mirantes dicebāt, māhu, id est, quid est hoc? Exo. 16. c. [& dabo ei calculum candidum] Calculus est lapis solidus & lucidus, per quẽ significatur sermo diuinus, qui dicitur lucidus quantum ad veritatem, solidus quia infringi non potest. Vel per calculum corpus humanum, solidum contra vitia, lucidum multiplicitate virtutum. Habent alię translationes [carbunculum,] vel [carbonẽ] sed idem semper significatur [& in calculo nomen nouum scriptum], id est filius dei. [Quod

nemo scit nisi qui accipit, quod nomen nemo cognouit plene secundum suam proprietatem, nisi qui accipit calculum, id est nisi in quo habitat sermo diuinus.

Et angelo Thyatiræ ecclesie scribe, Hæc dicit filius dei qui habet oculos tanquam flammam ignis, & pedes eius similes aurichalco. Noui opera tua, & charitatem & fidem, & ministerium, & patientiam tuam, & opera tua nouissima plura prioribus. Sed habeo aduersum te: quia permittis mulierem Iezabel, quæ se dicit propheten docere & seducere seruos meos, fornicari & manducare de idolothytis. Et dedi illi tempus ut pœnitentiam ageret, & non uult pœnitere à fornicatione sua. Ecce mitto eam in lectum, & qui mechantur cum ea in tribulatione maxima erunt, nisi pœnitentiam egerint ab operibus suis, & filios eius interficiam in morte: & scient omnes ecclesie quia ego sum scrutans renes & corda, & dabo unicuique uestrum secundum opera uestra. Vobis autem dico cæteris qui Thyatiræ estis, Quicumque non habent doctrinam hanc, qui non cognouerunt altitudinẽ satanæ, quemadmodum dicunt, non mittam super uos aliud pondus, tamen id quod habetis tenete donec ueniam. Et qui uicerit & qui custodierit usque in finem opera mea, dabo illi potestatem super gentes, & reget illas in uirga ferrea, & tanquam uas figuli confringentur, sicuti & ego accepi à patre meo, & dabo illi stellam matutinam. Qui habet aures audiat quid spiritus dicat ecclesiis.

Et angelo Thyatiræ ecclesie scribe] Scri-
D iij

bit episcopo huius ecclesie sicut & ceteris, siue omnia dicendo de subditis, siue etiam aliqua in personis propriis eorum. Thyatira interpretatur inflammata, quia in hac quidam inflammati sunt. s. mali [hac dicit filius dei.] Premittit hoc ut ostendat idoneum mandantem [qui habet oculos ut flammam] qui oculi sunt ut flamma. [Noui opera tua] approbo castitatem tuam, & cetera bona opera quantum ad te ipsum, & fundamentum operum. s. [charitatem] & fundamentum charitatis, id est [fidem] Præcedit enim fides. s. ut credat, deinde ut amet credita, post hæc bona opera, & hæc dicit charitatem & fidem [& ministerium] quantum ad veros proximos. Quasi, veris Christianis que poteras non negasti, [& patientiam tuam] quia etiam hostes patienter sustinuiti, [& opera tua nouissima] tam charitatem quam cetera bona noui semper in te ampliari [Sed habeo] prædicta placent, sed istud displicet [quia permittis mulierem Iezabel] non eiiciendo, non excommunicando. Iezabel interpretatur fluxus, vel fluxus sanguinis siue sterquilinum propter nimiam immunditiam, & fuit uxor Achab. 3. Regum. 16. vel etiam huius episcopi, vel si hoc non esset suum nomen, sic tamen uocanda est propter immunditiam. Possunt enim nostro tempore omnes illi Iezabel vocari qui dediti immunditiis fornicationem prædicant, & comestionem idolothytorum [propheten] secreta diuina videntem. quid permittis eam [docere & seducere seruos meos fornicari] siue cum mulieribus, siue quo modo cum dæmone. Ecce & quia non vult [ecce mitto eam in lectum], id est in securitatem peccandi. habet alia translatio [mitto eam in luctum], id est in perpetuum dolorem. idem nobis significatur per luctum. [& qui mechantur cum ea] id est qui implent quod docet illa. hoc dicit de contemporaneis. [& filios eius.], id est sequaces ipsius ut qui etiam modo imitantur illam [Interficiam in mortem] perpetua damnatione [& sciēt omnes ecclesie] & de quo quidam adhuc minus sentiunt, quia non statim punio impios, tandem manifeste scient, cum donabo singulos secundum propria merita [Scrutans] cognoscens & diligenter perspicuens. [Renes] carnalia opera, [& corda,] cogitationes & concupiscentias. Malis sic minor. [Vobis autem dico ceteris], id est longe diuersis à prædictis [qui Thyatiræ estis], id est vere inflammati estis, vobis quidem hoc dico [Non mittam super vos aliud pondus], id est aliquid de institutis veteris legis, quemadmodum dicunt. Dicebant enim quidam non posse hominem saluari per solam nouam legem sine circumcisione & ceteris talibus. Modo fit mutatio personæ. Ac si diceret, Thyatiræ sunt omnes illi [quicumque non habent doctrinam hanc], id est [qui non cognouerunt] approbando eam [altitudinem satanæ] id est superbiam. Quamuis illi dicant aliud vobis esse utendum, [tamen id quod habebis tene] donec veniam retribuere [& qui vicerit] ut non cedat eis [&] insuper [qui custodierit usque in finem] vitæ [opera mea] dabo ei potestatem, &

in hoc seculo quia possunt eos gentiliter viuentes excommunicare, & æternaliter dānare [& reget illos in virga ferrea,] id est iustitia inflexibili, [& tanquam vas figuli confringentur] quidam ut pereant, quidam ut melius vas fiant [Sicut & ego accepi à patre meo] secundum humanitatem. [& dabo illi stellam matutinam] & tadem dabo me ipsum. Stella matutina Christum significat, quia stella illa & noctem illuminat & diem præcedit: ita Christus & mundum illuminat & diem communis resurrectionis præcessit. Vel prima resurrectio stella matutina vocatur.

CAPVT

III.

Et angelo Sardis ecclesie scribe. Hoc dicit qui habet septem spiritus dei, & septem stellas. Scio opera tua, quia nomen habes quod uiuas, & mortuus es. Esto uigilans, & confirma cetera quæ moritura erant. Non enim inuenio opera tua plena coram deo meo. In mente ergo habe qualiter acceperis & audieris, & serua, & penitentiam age. Si ergo non uigilaueris, ueniam ad te tanquam fur, & nescies qua hora ueniam ad te. Sed habes pauca nomina in Sardis qui non inquinauerunt uestimenta sua, & ambulabunt mecum in albis, quia digni sunt. Qui uicerit sic uestietur uestimentis albis & non delebo nomen eius de libro uitæ, & confitebor nomē eius coram patre meo & coram angelis. Qui habet aures audiat quid spūs dicat ecclesiis.

ET angelo Sardis ecclesie scribe] Sardis interpretatur pulchritudinis principium. Erant tamen in hac ecclesia quidam qui volebant boni videri, sed non erant Hoc dicit [qui habet septem spiritus dei & stellas.] Ostendit idoneum mandantem, quasi dicat, bonis. Laborate quia possū vobis retribuere: malis, conuertimini, quia aliter peribitis. [Scio opera tua] i. non possunt ante me abscondi [Scio quia nomen habes], id est quod in operibus tuis amas humanam laudem. [& mortuus es] in peccatis: quia qui in vno offendit omnium reus est [Esto uigilans,] & ideo esto diligens & sollicitus de salute [& confirma cetera]. Hic innuitur quod qui in aliquo criminali inuenitur, perdit omnia benefacta quantum ad saluationem, cum dicit moritura erant, illo autem correcto, omnia simul valent ad vitam. Vigila dico [Non enim inuenio opera tua plena]. Non sunt plena opera: quia sunt sine charitate

ritate, vel quoniam fiunt pro laude, vel quoniam sunt associata alicui criminali [coram deo] licet in facie hominum plena sunt, deo tamen non sunt: & quia non sunt plena, enitere vt sint plena. & hoc est [In mente ergo habe qualiter acceperis,] id est per rationem qualiter incepisti operari, & audieris à sanctis patribus. dicunt enim, Qui in vno offendit, oñum reus est. Iacob. 2. b. Si charitatem nõ habuero nihil sum. 1. Cor. 13. & similia. & sol^o qui vigilat placet mihi. [Si ergo nõ vigilaueris, veniam tanquã fur, scilicet vt te occidam & spoliã. Spoliatur quidem dñatus, quando virtutibus non iuuatur [& nescies qua hora veniam ad te. Sed habes pauca nomina.] Nomina ideo dicit, quia sicut per nomina scimus proprietates rerum, ita domin^o nouit omnia facta & proprietates quasi per nomina. [In Sardis.] quia vere sunt Sardis. quia iam incipiunt esse pulchri, [qui nõ inquinauerunt.] criminali macula, vel facta lachrimis deleuerunt [Vestimenta sua,] immortalitatem & innocentiam quibus vestiuntur in baptismo. [& ambulabunt mecum in albis] de virtute in virtutem [mecum,] id est, sicut & ego feci. [In albis] vestibus vestiti, id est innocentia & immortalitate. [Qui vicerit sic vestiatur vestimentis albis], & non solum illi qui boni permanserunt, sed similiter qui aliquando malus fuit, si vicerit. [& non delebo nomen eius de libro vitæ.] Liber vitæ præscientia dicitur diuina, in qua secundum suam diuinitatẽ nil ascribitur vel inde deletur, sed dicitur hoc secundum præsentem statum cuiusque: vt si quis se habeat in bono, dicitur ascriptus in libro vitæ, si ad malum se habeat, dicitur deletus de libro vitæ. [& confitebor,] &c. dicendo, Venite benedicti, vel remunerando secundum placitum dei. [& coram angelis dei] vt gaudeant angeli de consortio eorum.

Et angelo Philadelphie ecclesie scribe. Hæc dicit sanctus & uerus, qui habet clauem David, qui aperit & nemo claudit, claudit & nemo aperit. Scio opera tua. Ecce dedi coram te ostium apertum quod nemo potest claudere, quia modicam habes uirtutem, & seruasti uerbum meum, & nõ negasti nomen meum. Ecce dabo tibi de synagoga satanæ, qui se dicunt Iudæos esse, & non sunt, sed mentiuntur. Ecce faciam illos ut ueniant & adorent ante pedes tuos: & scient quia ego dilexi te, quoniam seruasti uerbum patientiæ meæ, & ego te seruabo ab hora tentationis, quæ uentura est in

orbem uniuersum, tentare omnes habitantes in terra. Veniam cito. Tene quod habes, ut nemo accipiat coronam tuam. Qui uicerit, faciam illum columnam in templo dei mei, & foras non egredietur amplius, & scribam super illum nomen dei mei, & nomen ciuitatis dei mei nouæ Hierusalem, quæ descendit de cælo à deo meo, & nomen meum nouum. Qui habet aures audiat quid spiritus dicat ecclesiis.

ET angelo Philadelphie ecclesie scribe,] Philadelphia amor fratris interpretatur. Erat quippe amor fraternus in ecclesia hac. Sicut & in aliis ostendit idoneum mandatum, qui talia mandet. Cum enim commoneat eos laborare ad conuersionem fratrum, & promittit se eis inde donaturum, præmium optimum præmittit quia uerus est, unde scire possunt, quia confitendis dabit sicut promittit: & quod dare possit, præsignificat, ubi dicit, [Qui habet clauem David,] &c. [Hæc dicit sanctus.] Præmissa probatione quod uerus sit, quia factus est sanctus & uerus in promissis. [Qui habet clauem David.] Ostendit quod possit implere promissa qui habet potestatem, quod habemus per clauem, scilicet secundum carnem sumptam à David, vel potestatem aperiendi David & cæteros prophetas. [Qui] si [aperit] vel corda, vel scripturas: [nemo claudit] si [claudit] nullus aperire potest. [Scio] approbo [opera tua,] & ideo [ecce dedi coram te ostium,] vel corda prius clausa, vel clausulas scripturarum. [quia modicam,] id est humilem [uirtutem habes, & seruasti uerbum meum,] id est prædicationem meam. [Et nõ negasti] etiã in angustiis [nomen meum] & quia talis es, [ecce dabo tibi de synagoga satanæ, qui dicunt se Iudæos esse.] Hoc nomen perdidit negantes Christum filium dei dum dixerunt, Nos nescimus te, [sed mentiuntur.] Conuincuntur hic probare quibusdam similitudinibus, [& faciam illos ut ueniant] ad fidem [& adorent] uenerentur doctores, ut Ioseph fratres sui. [Ante pedes tuos,] id est parati imitari opera tua vel ultimos fideles. & [sciēt quia ego dilexi te.] Dū sunt extra ecclesiam nesciunt deum diligere nec fideles suos, quoniam patitur eos tribulari reducti ad fidem etiam idem prædicant. [Quoniam seruasti uerbum patientiæ meæ,] id est ea quæ narrantur de patientia mea, ut etiam diligant inimicos exemplo mei. Sicut in sequentibus uisionibus, sæpe in sexto, aliquid notat de tribulatione futura nouissimis temporibus: ita hic in sexto angelo, in qua tribulatione Iudæi quidam per prædicationem Helie legem spiritualiter intelligent & saluabuntur, & quia seruasti [& ego seruabo te ab hora tentationis] ne noceat tibi & [ueniam], quasi

dicat, Sed quis poterit tamdiu pati? ne diffidas succumbens, ego [cito] succurram tibi, & hoc dicit, Veniā tibi cito. [Tene quod habes.] Tu interim [tene quod habes vt nemo accipiat coronam tuam,] id est nullus inducatur in locum tibi deputatum, sicut gentes in locum Iudeis promissum. [Qui vicerit faciam illum columnam,] id est sustentamentū aliorum. [& foras nō egredietur amplius,] id est nō recedet amplius à domino. Filius iunior qui deuorauit substantiā suā cū meretricibus, postquam receptus est à patre noluit regredi ad priorem vitam. Luc. 15. c. significat gentilem populum qui prius separatus à deo morte vituli saginati, id est passione Christi, deo reconciliatus nō exibat amplius, [& scribam super illum] vt in ipso patens sit & exemplum ceteris, [Nomen dei mei,] quia de^o vocabitur, [& nomen ciuitatis dei mei,] id est visio pacis dicitur, & hæc ciuitas erit bene munita virtutibus [nouæ Hierusalem,] in qua nil remanet vetustatis, sed vera visio pacis. [Quæ descendit de caelo,] de cōsortio cœlestiū. [A deo meo] deo mittēte virtutes, [& nomen meū,] id est filius dei. Christianus enim gratia vnctus. [Nouum] quod non habet ab Adam. Qui habet [aures,] quod vni deo omnibus dico.

Et angelo Laodiciæ ecclesiæ scribe, Hæc dicit amen, testis fidelis & verus, qui est principium creaturæ dei. Scio opera tua, quod neque frigidus es neque calidus. Vtinam frigidus esses aut calidus. Sed quia tepidus es & nec frigidus, nec calidus, incipiam te euomere ex ore meo. Quia dicis quod diues sum & locupletatus, et nulli^o egeo, et nescis quia tu es miser et miserabilis, & pauper, & cæcus & nudus: suadeo tibi emere à me aurum ignitum probatum, ut locuples fias, & uestimētis albis induaris, & non appareat confusio nuditatis tuæ, & collyrio inunge oculos tuos ut uideas. Ego quos amo arguo & castigo. Emulare ergo, & pœnitentiam age. Ecce sto ad hostium & pulso. Si quis audierit uocem meam, & aperuerit ianuam, introibo ad illum & coenabo cum illo, & ipse mecum. Qui uicerit, dabo ei sedere mecum in throno meo, sicut & ego uici,

& sedi cum patre meo in throno eius. Qui habet aures audiat quid spiritus dicat ecclesiis.

Et angelo Laodiciæ ecclesiæ scribe] Laodicia vomitus interpretatur. Erant enim quidam in ecclesia hac tepidi. Tepidi sunt illi qui tenent aliqua instituta cessantes à malo, & hæc iudicāt sufficere: & ideo fiunt torpentes, noluntque in aliquo bono opere laborare. [Hæc dicit,] Quia dicturus erat rem mirabilem quod tepidi excommunicandi, & de ore suo proiiciendi essent, qui ab hominibus boni credebātur, prēmittit se veracem esse. vt & in his sibi credendum videatur. [Amen,] id est veritas. per ipsum enim omnia patris pmissa implētur, [Testis fidelis] quia quæ audiuit à patre nota fecit nobis, vel testis operum nostrorum apud deum, [& verus] in omnibus verbis suis. [Quod est principium creaturæ dei,] siue primæ creationis, siue creationis ad iustitiam, ex quo si velint resipiscere potest eos iustificare. [Scio opera tua.] Non me latent, [quia neque frigidus es neque calidus.] Frigidus est qui aperte turpiter agit, vel qui fidem non recipit. [Neque calidus.] Calidus est, qui feruet dilectiōe, [Vtinam frigidus esses aut calidus.] Non ideo quod sit bonum esse frigidū, sed quia citius veniunt ad bonum, quia nihil de se confidūt. [Sed quia tepidus es,] id est fide recepta torpes & pigritaris operari, [incipiam] per excommunicationem [te euomere ex ore meo,] id est à consortio fideiū remouere per prædicatores meos qui dicuntur os, quia per ipsos loquitur deus. [Quia dicis quod diues sum] purgatus in baptismo, vel diues in sciētia, [& locupletatus] per opera aliqua, & ideo sufficiens videtur, [& nullius egeo] & ideo sibi iam nullam necessariam virtutem, [& nescis] quia tu es miser, [id est non sufficiens ad salutem] per ea quæ habes, [& miserabilis,] quia tu ipse ignoras miseriam tuam, [& pauper] à bonis operibus, [& cæcus] quia nō vides te insufficientē, [& nudus] à veste immortalitatis & innocentia. Sed misericordiam nō nego. & hoc est, [Suadeo tibi emere à me] fructum pœnitentiæ, [aurum ignitum probatum,] id est charitatem quæ te accendat vel me ipsum. [Vt locuples fias] operibus virtutum. [& uestimētis albis,] id est innocentia induaris. [& nō appareat confusio nuditatis tuæ.] Melius est coram paucis erubescere, quam tandem corā omnibus. [& collyrio inunge oculos tuos] diuino præcepto vel donis spiritus sancti, vel quibuscunq; ratio illuminatur, & vt hoc possis: [æmulare] fratres tuos ceteros qui tribulantur, & ne dicerent deus non diligit eos quos pati permittit, pmissit causam cum dicit, [Ego quos amo arguo,] id est facio cognoscere peccata, [& castigo] sic castos reddo. & quia tales amo: [æmulare ergo & pœnitentiam age] & debes agere, quia non prorsus despexi te, quia ecce adhuc expecto vt aperiam cor tuum. & hoc est, [Ecce sto ad hostiū & pulso,] i. increpo. Si quis audierit vocem

rit vocem meā] intelligendo. [& aperuerit mihi ianuam] bene operādo: [intrabo ad illum] in secreta cordis, [& cœnabo cū illo,] id est delectabor fide & operibus ipsius, [& ipse mecum] gaudebit de cōsolatione mea. [Qui vicerit dabo ei federe mecum,] id est vt mecū iudicet. [In throno meo, sicut & ego vici,] quia & victoria ipsius, & sessio eius causa est victoriæ aliorum. [& sedecum patre meo in throno eius.] Thronus iudiciaria sedes est. Qui habet aurē audiat quid spiritus dicat ecclesiis.

VISIO SECUNDA. CAP. IIII

Post hæc vidi, & ecce ostiū apertum in cœlo. Et uox prima quam audiui, tanquā tubæ loquētis mecum dicens. Ascende huc, & ostendā tibi quæ oportet fieri post hæc. Statim fui in spiritu. et ecce sedes posita erat in cœlo, & supra sedē sedens. Et qui sedebat similis erat aspectui lapidis iaspidis & sardini. Et iris erat in circuitu sedis, similis uisioni smaragdinae, & in circuitu sedis sedilia viginti quatuor, et super thronos uiginti quatuor seniores sedens circum amictos uestimentis albis, & in capitibus eorū coronas aureas, & de throno procedūt fulgura, et uoces, & tonitrua, & septem lampades ardentes ante thronum, quæ sunt septem spiritus dei. Et in cōspectu sedet tanquam mare uitreum simile crystallo. Et in medio sedis, & in circuitu sedis quatuor animalia plena oculis ante et retro.

POST hæc.] In hac secunda uisione agitur de reparatione humani generis, ostendēdo agnū accipientem librum de manu sedētis in throno, & aperientē signacula eius libri, quæ facta ipsius agni bene possunt nos commonere, vt pro ipso pati nō dubitemus. Cum uellet suos animare ad tribulationem, bene prēmisit de correctione ecclesiæ, quia tum maxime prodest pœna, cum nō punit delicta. [Post hæc vidi.] Quantum ad ordinem uisionum non alio tempore, sed eadem dominica. [& ecce ostium apertum in cœlo] scilicet clausura scripturarum quæ est via ad vitam, vel obscuritas cœlestium mysteriorū, vel in his qui cœlum sunt. [Et ecce uox prima.] prima admonitio vel uetus testamentum. [Quoniam audiui tanquam tubæ], scilicet hortantis ad bellū. [Loquentis mecum] non dissentientis à ratione

mea. [Dicens, Ascende huc,] amplifica animam vt hoc possit videre [& ostendam tibi quæ oportet fieri post hæc] in ultimis temporib⁹. [Statim fui in spiritu] abiecta intentiōe terrenorum, fui uidens spiritualiter. [Et ecce sedes posita erat in cœlo.] Sedes dicūtur & angeli & cæteri maiores sancti, qui & sedent in subditis suis, [&] vt celsior [supra sedem sedens. Et qui sedebat,] id est deus pater prius nobis incognitus, modo per incarnationem filij cognoscitur & quasi lapis aspicitur. [Similis erat aspectui lapidis iaspidis & sardini.] Iaspis uiridis coloris est, & aquosi: sardinus est rubei. Per aquaticum colorem significatur nobis iudicium illud quod iam per aquam diluuij factum est, vt habetur Gene. 7. per rubeum illud quod per ignem futurum est: vel per aquaticum colorem significatur aqua baptismi: per rubeum dona spiritus sancti, quæ in baptismo recipiuntur, quibus & peccata cremantur & ad dilectionem accendimur. Sed licet talis, non tamē erat horribilis, quia [iris,] id est pax vel propitiatio dei [erat in circuitu sedis] quasi muniēs & protegens eos. [Similis smaragdo.] Smaragdus est lapis habens uiridem colorem & rubeum: iris similiter, per quæ notātur ea quæ diximus. [& in circuitu sedis] quasi appendētia & consentiētia iudicio, [Sedilia uiginti quatuor] doctores in ecclesia tam in nouo quā in ueteri testamento. Per uiginti quatuor ideo doctores comprehendimus, quia numerus hic cōstat ex duodecim & duodecim, qui item numerus constat ex tribus & quatuor. Sancti uero prædicatores nomē sanctæ trinitatis per quatuor mundi partes annūciāt. [Et super thronos,] id est supra prædicta sedilia [uiginti quatuor seniores.] Non accipitur hic numerus secundum personas, sed secundū officiū: quia per uiginti quatuor hic accipiuntur omnes prædicatores tam ueteris quam nouæ legis. [Sedentes circum amictos uestimentis albis] quæ in baptismo receperunt [& in capitib⁹ eorum] secundum mentes [coronas,] uictorias [aureas] per charitatem vel sapientiam, [& de throno,] scilicet de sede dei, vt de apostolis & similibus, [procedūt fulgura,] id est miracula [& uoces] admonitiones [& tonitrua] comminationes. [Et septē lampades ante thronum quæ sunt septem spiritus dei.] Quæ [sunt ante thronū,] id est accendūt & illuminant omnes iustos ad dilectionē in quibus sedet iudicans deus [& in cōspectu sedis] ad figurā [tanquā mare uitreū simile crystallo] significat baptismum sinceritate fidei lucidum, qui ideo dicitur similis crystallo, quia sicut crystallum ex aqua durefcit in lapidem, ita facit ex mollibus & liquidis baptismus solidos & inuincibiles. [& in medio sedis] ueluti sustinentes, [& in circuitu] quasi excubiæ, [Quatuor animalia.] Animalia dicuntur euangelistæ, & ceteri sancti prædicatores, qui mansueti & bene animati cæteros animāt, qui non dicuntur quatuor secundum personas, sed secundū officium quadrifariæ prædicationis, quia annūciant horum naturas quatuor animalium quæ licet in vno

quoque hominē esse debeant, de Christo tamen dicitur proprie. Dicitur enim Christ⁹ leo, quia fortis est & sine timore: & quia sicut leo premortuus nascitur, & tertia die ad vitam patris voce excitatur, ita Christus die tertia ad vitam surrexit. Dicitur vitulus, quia sacrificatus. Dicitur homo, propter veram naturam humanam. Dicitur aquila, secundum diuinitatem & ascensionem. [Plena oculis ante & retro.] Plena oculis ante & retro dicit, vel quia memores erant praeceptorū peccatorum, & sibi prouidebant in futuro: vel habentes cognitionē & de p̄teritis & de futuris.

Et animal primum simile leoni, & secundū animal simile vitulo, & tertium animal habens faciem quasi hominis, & quartū animal simile aquilæ volanti. Et quatuor animalia, singula eorū habebant alas senas, & in circuitu & intus plena sunt oculis. Et requiem non habebant die ac nocte dicentia, sanctus, sanctus, sanctus, dominus deus omnipotens, qui erat & qui est & qui venturus est. Et cum darēt illa animalia gloriam & honorem, et benedictionem sedēti super thronū, uiuenti in secula seculorū, procidebāt uiginti quatuor seniores ante sedentē in throno, & adorabant uiuentem in secula seculorum amen, mittentes coronas suas ante thronum dicentes, Dignus es dominus deus noster accipere gloriam & honorem & uirtutem, quia tu creasti omnia & propter uoluntatem tuam erant & creata sunt.

ET animal primum simile leoni] &c. [& animal quartum simile aquilæ volati.] Comparatur Ioannes aquilæ, quia in principio tractat de diuinitate, & itē cæteri nomina sumūt ex hoc quod proponunt in suis euāgeliis: & tamen unusquisque naturas supradictas exequitur. Alio ordine posuit Ezechiel hanc uisionē. Ezechiel. i. quia prius posuit hominem, deinde vitulum, post leonē, inde aquilam, sed quia uidit quæ futura erant, eo ordine posuit quo uentura erant. prius enim homo, deinde cætera. Ioannes impleta uidens, leonem praposuit, quasi fundamentum totius nostræ fidei. Vnitur enim fides nostra maxime in resurrectione dominica. [& quatuor animalia] ad hoc prædicandum bene erāt instructa, secundum quatuor prædictas naturas Christi. [singu-

la eorum] nō secundum personās, sed unusquisque ordo [habebant alas senas.] Sex alæ sunt sex opera misericordiæ, satiare esurientē, potare sitientem, vestire nudum, colligere hospite, & uisitare infirmum, & incarceratum: quæ alæ dicuntur, quia istis in altū subleuamur. Vel sex alæ cognitio uniuersorum sex diebus factorum. ex his enim uisibilibus ad inuisibilia cognoscēda perducimur. Vel sit prima ala lex naturalis, quæ fuit in Abraham & cæteris primis patribus: Secunda ala, lex Moyfi: Tertia ala, pphetiæ: Quarta, euangelium: Quinta, institutiōes apostolorū: Sexta, ut Augustini & aliorum qui ordinauerunt uerba, & c. in ecclesia. [In circuitu] ut aliis bono exemplo lucerent, [& intus] quātum ad seipfos, [plena sunt oculis,] diuinis præceptis. [& requiem non habebant] non cessabant, [die ac nocte] in prosperis, vel in aduersis, vel continue, dicētia, [sanctus, sanctus, sanct⁹] ter, quia trinitas in personis. [dominus] semel, quia unitas in deitate. dominus deus omnipotēs [qui erat] sine principio. [& est] sine mutabilitate, [& qui venturus est] ad iudiciū. [& cum darent illa animalia gloriā,] id est cum sancti prædicatores prædicarent deū gloriosum, ut ex resurrectione [& honorem] uenerandum propter opera, vel ex ascensione. [& benedictionem] supernæ remunerationis, vel super omnes angelos. [Sediti super thronum uiuenti in secula seculorum] procidebant uiginti quatuor seniores ante sedentē in throno, id est humiliabant se eis omnes iudices, tam nouæ quā ueteris legis. & non nocet, si idem dicantur modo iudices, modo animalia. [& adorabant uiuentem in secula seculorum] expectātes ab ipso uoce & opere quæ à se non habebāt [mittentes coronas suas ante thronum] attribuentes ei uictorias uitiorum uel tribulationum, [dicentes, Dignus es domine deus noster accipere] cui referimus [gloriā & honore & uirtutē, quia tu creasti omnia & propter,] id est iuxta [uoluntatem tuam erant & creata sunt] non de subito, sed in æterna dispositione omnia habuisti.

CAPVT

V.

ET uidi in dextera sedentis super thronum librum scriptum intus et foris, signatum sigillis septē. & uidi angelum fortem prædicantē uoce magna, Quis est dignus accipere librum, & soluere signacula eius? & nemo poterat in celo, neque in terra, neque sub terra, aperire librum, neque respicere illum. Et ego flebam multum, quoniā nemo dignus inuentus est aperire librum, nec uidere illum. Et unus de senioribus dixit mihi, Ne fleueris

fleueris. Ecce uicit leo de tribu Iuda, radix David aperire librū, et soluere septē signacula eius. Et uidi & ecce in medio throni & quatuor animalium, & in medio seniorum, agnum stantem tanquā occisum habentē cornua septem & oculos septē, qui sunt septem spiritus dei missi in omnem terram. Et uenit & accepit de dextera sedentis in throno librum. Et cum aperuisset librū, quatuor animalia et uiginti quatuor seniores ceciderūt coram agno, habentes singuli citharas & phialas aureas, plenas odoramentorum, quæ sunt orationes sanctorū: & cantabant canticum nouum dicentes, Dignus es domine deus accipere librū, & aperire signacula eius, quoniam occisus es, & redemisti nos deo in sanguine tuo, ex omni tribu & lingua & populo & natione: & fecisti nos deo nostro regnū & sacerdotes, & regnabimus super terram.

ET uidi in dextera sedentis super thronum librum scriptum intus & foris,] librum accipit diuinam dispositionem de reparatione humani generis, quem uidet [in dextera] id est in filio dei. Personæ filij attribuitur tota reparatio humani generis, per quē & impleta est, qui liber est scriptus, id est manifestatus [intus] per nouum testamentum, [& foris] per uetus quod noui clausura est. Vel per foris intelligitur nouum, quod est foris in manifesto: per intus uetus, quod est obscurum [signatū,] id est clausum. [septem sigillis,] id est uniuersis obscuritatib⁹, vel septiformi spiritu per quem fides operatur. [Et uidi angelum] quemlibet de primis patribus, qui dicitur angelus, quia à deo missus. [fortem, prædicantē uoce magna,] inuidentem & cæteris annunciantem, & præ nimio desiderio iam tantum differri conuerentem. [Quis est dignus accipere.] implere [librum] &c. Vbi ostendit illos patres primos Christum tam feruenter desiderasse, qui minima consideratione cum perceperant, innuit quod nos qui iam ipsam rem tenemus, multo feruentius diligere debeamus, & pro eo pati non subterfugiamus. Dicit Ioānes, [& nemo poterat in cælo] ut angelus, [neq; in terra,] ut homo, [neque subter terram,] ut animæ exute corpore, [aperire] implere [librum, neque respicere illum,] id est perfecte intelligere. Vnde illud Esaię. 53. c.

Generationem eius quis enarrabit? Hic assumit personam aliorum priorum patrum. [Et ego flebam multum, quoniam nemo dignus inuētus est aperire,] id est adimplere [librum, nec videre illum] plene intelligere. [Et vnus de seniorib⁹ dixit mihi, Ne fleueris.] Quilibet ppheta, q̄ Christi aduentū annūciādo cōsolatur ceteros. [Ecce uicit] diabolus [leo de tribu Iuda, radix David] procedens à David, vel firmamentū David [aperire ut impleat] [librū & soluere septem signacula eius.] Ostēdit quomodo uidit desideratā, modo exequitur modo uidit cōpletā. [&] sicut ille prædixerat [uidi, & ecce in medio throni] quasi sustentamentum omnium. [& quatuor animalium agnum] Christum, qui uera fuit uictima [stātem] quasi laborantem, & sanctis certantibus subuenientem [tanquam occisum.] quia & si mortuus, tamē ex uirtute dei uiuit, [habentem cornua septem & oculos septē.] Cornua & oculi spiritus sanct⁹, qui dat regnum & exaltationem, quod per cornua notatur, qui dat illuminationē, quod per oculos notatur. Vel cornua sunt sancti eminentiores ipsi capiti proxime adhærentes, & carnē excedentes. [& uenit] ad cognitionē nostrā per carnis assumptionē [& accepit] homo fact⁹ [de dextera sedentis in throno librum] à uerbo sibi uenito. [& cum aperuisset librum quatuor animalia,] scilicet sancti omnes p̄dicatores [& uiginti quatuor seniores,] omnes iudices [ceciderūt coram agno] nihil de se præsumendo, sed humilia sentiendo corā agno, id est ipsum imitando. unde sequitur [habentes singuli citharas.] Cithara significat mortificationē carnis, & sunt in cithara lignum & chorda. Per lignū crux Christi, chordæ caro sanctorū. [& phialas.] Phialæ sunt uasa lata, per quas significantur corda lata usque ad dilectionem inimicorum. [aureas] dicit propter charitatem & sapientiā [plenas odoramentorū quæ sunt orationes sanctorum.] Sicut enim aliquis in bono odore delactatur, ita deus in orationibus sanctorum, [& cantabant canticū nouum] cum exultatione nouum testamentū, quod ecclesia opere profitetur, dū in morte ipsius baptizatur, [dicentes, Dignus es domine deus] tu sol⁹ immunis à peccato: quoniam nisi esset immunis, nō redemisset nos. [In sanguine tuo:] nō ex vno solo ordine, sed [ex omni tribu.] & dicitur tribus à tribus ordinibus, scilicet laborantium, militum, & sacrificantiū, qui ordines continent septuaginta duas linguas: quorum singulæ continent populos multos, populi nationes. Dicitur natio, quando aliqui de populo mouentur & incolunt nouum locum. Per hoc notat redēptos ab omni diuersitate, & hoc dicit, [& lingua] &c. [Et fecisti nos deo nostro regnū,] spiritualiter regnātes, [& sacerdotes] nos ipsos offerentes, & pro illis orantes. [& regnabimus super terram] vel bene cultam, vel super terrenos excommunicando.

Et uidi & audiui uocem angelorū multorum in circuitu throni & ani-

malium & seniorum. & erat numerus eorum milia milium dicentium uoce magna, Dignus est agnus qui occisus est accipere uirtutem, & diuinitatem, & sapientiam, & fortitudinem, & honorem, & gloriam, & benedictionem. Et omnem creaturam quae in coelis est, & super terram, & sub terra, & mare, & quae in eo sunt omnes audiui dicentes, sedenti in throno & agno, Benedictio, & honor, & gloria, & potestas in secula seculorum. Et quatuor animalia dicebant, amen. Et uiginti quatuor seniores ceciderunt in facies suas, & adorauerunt.

ET uidi] in spirituali uisione perstiti. [& audiui] non solum animalia & seniores qui testimonium dabant Christo, sed etiam angelos qui omni studio & affectione iuuant & custodiunt ecclesiam, qui gaudentes de consortio reparato testimonium proferunt de incarnatione domini, de natiuitate, de passione, de resurrectione & ascensione, utpote illi qui in omnibus istis famulati sunt ei, ipsumque testantur iudicem venturum. Vel angeli dicantur subditi animalibus & senioribus, scilicet angelicam vitam ducentes, qui circumdant & ornant suos praedicatores & iudices, testimonio eorum consentientes & illud confirmantes. Numerum finitum ponit, quia deo finitus est numerus eorum, licet nobis sit infinitus. [In circuitu throni] quasi munitores, [& erat numerus eorum.] Multos ponit, quia quanto maior multitudo, tanto maior attestatio, maior exultatio. [Dignus est agnus, qui occisus est accipere uirtutem] immunitatem a peccato, [& diuinitatem,] quia deus fuit etsi uisus mortuus, [& sapientiam] omnium cognitionem & discretionem, [& fortitudinem,] quia uicit diabolum, persistendo in obedientia, [& honorem] in resurrectione, [& gloriam] impassibilitatem, & immortalitatem, [& benedictionem,] exaltationem. & hoc exponit, [& omnem creaturam,] ac si diceret, Ut in nomine Iesu omne genu flectatur, ad Philip. 2. b. [quae in caelo est,] caelestium, [& super terram,] terrenorum, [& sub terra] infernorum, [& mare,] ad literam, uel mundum, [& quae sunt in eo.] Per haec omnia quae Christo attribuit, contundit multorum hereses, quorum singuli aliqua ex his Christo subtrahebant. Deinde [omnes] in simul tam animalia quam seniores & angelos [audiui dicentes.] audiui testimonium confirmantes [sedenti in throno] deo patri [& agno] secundum carnem. [Benedictio,] exaltatio, [& honor] impassibilitatis, [& gloria] in resurrectione, [& potestas,] quia omni-

potens. [in secula, seculorum,] id est non ad horam, sed in aeternum. [Quatuor animalia dicebant, amen.] De istis iterum dicit, quia officium praedicatorum est testimonia confirmare. [Et uiginti quatuor seniores] non superbiētes de iudicio sibi commisso [ceciderunt in facies suas.] humiliauerunt se ei in conscientia sua, scilicet uidentes quo caderent. Qui enim in aliam partem cadit, non bene cadit, quia non uidet quo cadit. [& adorauerunt] uenerantes deum tota intentione mentis.

CAPVT VI.

ET uidi quod aperuisset agnus unum de septem sigillis. Et audiui unum de quatuor animalibus, dicens tanquam uocem tonitruum, Veni et uide. Et ecce equus albus, & qui sedebat super illum habebat arcum, & data est ei corona, & exiit uincens, ut uinceret.

POST QUAM ostendit per agnum completam esse reparationem humani generis, uult etiam annunciare ecclesiae futuras tribulationes, & contra auxiliū, & tandem coronas pro uictoria: ut ecclesia tanto confisa suffragio, & gaudens de promisso, omnino patienter & iocunde sustineat tribulari. [Et uidi quod aperuisset agnus unum de septem sigillis,] uniuersis obscuritatibus, ut fideles scripturas sanctas intelligant. [Et audiui unum de quatuor animalibus, dicens,] non personaliter, sed quia omnes sancti praedicatores unum sunt. [Veni] fide & opere procede, [& uide] intellige impletam esse ueritatem: & sic Ioannes admonetur, ita ipse ceteros, alij similiter quos possunt ad idem debent inuitare. [Et ecce albus equus,] id est ecclesia in baptismo dealbata, quae Christum assidue portat, [& qui sedebat] Christus [super illum habebat arcum.] Arcus significat diuinas scripturas, quibus deus & protegit suos, & l. dit inimicos. In arcu duo sunt, lignum & chorda. Per lignum quod per se est inutile, significatur uetus testamentum: per neruum qui temperat & facit ualere lignum, significatur nouum testamentum, per quod ualeat uetus lex, & [data est ei corona.] Christus quippe in suis de multis uictoriis coronatur, uel ipse secundum humanitatem. [Et exiit] portatus sanctis praedicatoribus, [uincens] in Iudaea, [ut uinceret] in gentibus, uides quidem diabolus ecclesiam institui ad locum implendum, unde ipse ceciderat, nititur omnibus uiribus, ut eam impediatur & peruertatur.

Et cum aperuisset sigillum secundum, audiui secundum animal dicens, Veni & uide. Et exiit alius equus rufus, & qui sedebat super illum datum est ei, ut sumeret pacem de terra,

& ut

Et ut inuicem se interficiant: Et datus est illi gladius magnus.

ET cum aperuisset sigillum secundum] ordine videndi, vel etiam tempore, [audiui secundum animal] quantum ad ordinem [dicens, Veni & vide,] de virtute ad virtutem, ut intelligas. [et exiuit] implens quæ gerit in mente [alius equus] longe diuersus à primo, quia pessimus. [rufus,] sanguinolentus, scilicet manifestus persecutor. [et qui sedebat,] id est diabolus [super illum] adhuc excelsior ipso equo. [datum est ei,] permissum à deo [ut sumeret pacem de terra,] ut auferret omnem quietem ab his qui dediti sunt terrenis. [et ut inuicem se interficiant] gladio materiali, vel persuasionis. [et datus est ei gladius magnus,] scilicet potestas nocendi non tantum in minores, sed etiam in maiores, ut in Petrum & in cõsimiles, vel magnus, quia per totam terram. Hic notatur persecutio per hæreticos facta: quia postquam diabolus per apertos persecutores non proficit, immittit hæreticos, qui ut facilius falsitates suas persuadeant, permiscant etiam vera: & quia hæc persecutio citius decipit quam etiam aperta tribulatio, ponit statim contra hanc quoddam auxilium.

Et cum aperuisset sigillum tertium, audiui tertium animal dicens, Veni & uide. Et ecce equus niger, & qui sedebat super eum, habebat stateram in manu sua. Et audiui tanquam uocem in medio quatuor animalium dicentium, bilibris tritici uno denario, & tres bilibres hordei denario, & uinum & oleum ne læseris.

ET cum aperuisset sigillum tertium, [sicut cetera,] [Ecce equus niger,] offuscans sua vitia aliquibus operibus: [Et qui sedebat super eum,] id est quia quod sui per eum operantur, ei attribuitur, [habebat stateram,] quia dicunt se habere veram discretionem in scripturis, & ideo suas sententias præponderare [in manu sua,] quia opere implent quod prædicant. Ecce auxilium, scilicet prohibetur eis ne lædant suos, & hoc est, [et audiui tanquam uocem in medio] angeli existentis in medio [quatuor animalium dicentium,] ne lædatis fideles meos, quia [bilibris,] id est ecclesia facta de duobus populis, constat mihi [denario vno,] hoc est vno precio, scilicet sanguine meo. Bilibris dicitur mensura, quæ tenet duos sextarios. triticum sunt perfectiores, qui tribulatione attriti igne excocti sunt, deo suavis cibus, id est sine vlla palea. Hordeum sunt non adeo perfecti, in quibus licet valde sint triti, est tamen aliqua palea. [et tres bilibres hordei denario.] id est vnico precio sanguinis, [et vinum] qui alios inebriant. Vinum sunt illi qui in se feruentes inebriant alios ad amorem spirituale. [Oleum] sunt

illi qui vniti spiritu sancto & pleni orationibus persistunt in contemplationem.

Et cum aperuisset sigillum quartum, audiui uocem quarti animalis dicentis, Veni & uide. Et ecce equus pallidus, & qui sedebat de super nomen illi mors, & infernus sequebatur eum. Et data est illi potestas super quatuor partes terræ interficere gladio, fame & morte & bestiis terræ.

ET ecce]. Hic notatur persecutio ex falsis fratribus: quia non proficiens diabolus per apertas tribulationes, vel per manifestas hæreses, immittit falsos fratres, qui sub specie religionis proferant venenum nocendi, sed hi non habent effectum nisi per prædictos. [equus pallidus] quasi ex religione affligens se, [et qui sedebat super illum] diabolus [nomen illi mors.] quia ipse est causa totius nostre mortis, vel quia ipse occidit quosdam in corpore, quosdam in anima. [et infernus,] id est insatiabiles terrenis, vel qui sunt in inferno deputati. [Et data est potestas super quatuor partes mundi,] id est super omnes malos in omni parte terre. [interficere gladio] apertis occisoribus, [fame] diuini verbi, scilicet per hæreticos. [et morte] mala persuasionem. [Et bestiis terræ] tribulationibus & occisoribus, vel ad literam.

Et cum aperuisset sigillum quintum, vidi subtus altare animas interfectorum propter uerbum dei, & propter testimonium quod habebant, & clamabant uoce magna dicentes, Vsq̄ quo domine sanctus & uerus non iudicas & uindicas sanguinem nostrum de his qui habitant in terra? Et datæ sunt eis singulæ stolæ albae, & dictum est illis ut requiescerent tempus adhuc modicum, donec impleantur conserui eorum, & fratres eorum, qui interficiendi sunt sicut & illi.

OSTENSIS tribulationibus, ne isti deficiant, ostendit eis consolationem egregiam, scilicet coronam & gloriam quam recipiunt hi, qui in patientia tribulari non recusant. [Et cum aperuisset sigillum quintum, vidi subtus altare] sub Christo. Altare Christus accipitur, super quem deo offerimus. per ipsum enim mediatorem deo placere possumus, sub quo sunt omnes fidelium animæ, quia & indigniores & magis digni omnes sub eis protectione. vel sub, i. in absconso, quia nemo percipit in hac vita quomodo ibi sint. [animas interfectorum,] vel ap̄to martyrio, vel aliqua

anxietate [propter verbum dei,] quia praecepta dei in se adimpleuerunt, [& propter testimoniū,] quia aliis testati sunt. [Et clamabāt voce magna] inremisso desiderio. [Vsq̄quo domine sanct⁹] habens omnem sanctitatem [& ver⁹] in promissis [nō vindicas sanguinē nostrum,] faciendo discretionem malorū & bonorū, vt impleatur confortiū nostrū, [& vindicas] poenas inferendo [de his, qui habitant] amore [in terra] in terrenis. Desiderant quidē sanctae animae, vt numerus fratrum impleatur, & placet eis iusta sententia, scilicet vt mali puniātur. [Et datae sunt illis singule] albæ stole,] id est beatitudo solius anime, nondū corporis. [& dictum] inspiratum [est illis] à deo, vt paciēter expectarēt. [& hoc est,] vt quiescerent adhuc modicum tempus, donec impleātur cōserui eorū,] ad quam expectationem hortatur eos duobus modis, scilicet gratia dei, & hoc est cum dicit, [conserui eorū,] & item propter fraternam dilectionem ipsorum quos desiderant, & hoc est vbi dicit [& fratres eorum.

Et uidi cum aperuisset sigillū sextū, et terremotus factus est magnus, & sol factus est niger, tanquā sanus cilicinus, & luna tota facta est sicut sanguis, & stellæ coeli ceciderunt super terram, sicut ficus mittit grossos suos, cū à uēto mouetur. Et cœlū recessit sicut liber inuolutus, & omnis mōs et insulæ de locis suis motæ sūt, & omnes reges terræ, et principes, et tribuni, & diuites, et fortes, et omnis seruus & liber absconderūt se in speluncis, & in petris montiū. Et dicunt montibus et petris, Cadite super nos, & abscondite nos à facie sedentis super thronum, & ab ira agni: quoniam uenit dies magnus iræ ipsorum, & quis poterit stare?

ET uidi cum aperuisset sigillum sextum,] Sicut in cæteris sextis, ita in hoc sexto sigillo notat persecutionē, quæ tempore Antichristi futura est, & quem habeat finem, scilicet iudicium futurum. & possunt hæc legi ad literā, vel ad allegoriam. [Et terremotus factus est magnus.] terreni sunt multum turbati persecutione Antichristi, [& sol factus est niger,] Christus sol verus & modo clarus tēpore Antichristi erit obscurus, scilicet non choruſcans ullis miraculis: vel sol dicātur illi potiores in sancta ecclesia qui cæteros illuminant, qui erunt nigri, id est vincti in prædicatione sua, & nihil proficientes [tanquā saccus,] id est licet extra nigri, intus tamē suam

claritatem retinētes. [cilicinus,] id est rei & peccatores reputatione eorum, [& luna,] id est ecclesia [tota] quæ crescit & decreſcit [facta est sicut sanguis,] scilicet sanguinolenta & contrita, [& stellæ coeli,] scilicet minores, & tamen bene clari & illuminātes ecclesiā, [ceciderunt super terram] deuocati sunt ad terrena, [sicut ficus mittit grossos suos cū à uēto mouetur.] Grossus est fructus inanis, q̄ cito cadit: in qua comparatiōe intelligitur, quod hi quos permittit deus cadere ab ecclesia, nō sunt firmiter alligati vera dilectiōe. qui enim deum diligūt nulla tentatione possunt diuelli ab eius dilectiōe, [& cœlum recessit sicut liber inuolutus,] id est sancti prædicatores cessabūt à prædicatione impiorum, [& omnis mōs,] id est omnis eminēs in virtutibus, vel si accipiat in malo, dicemus, omnis mōs, id est elati in superbia, [& insulæ,] id est agitati negociis secularibus recedunt à fide & bonis operibus. Vel insulæ, id est tūsi persecutionibus mouebuntur à statu priori, vel separabūtur ab impiis fide & opere. [Et reges terræ.] Ecce ponit finē, scilicet quid fiat in iudicio, scilicet de omni conditione hominum volēt se abscondere realiter in aduētū iudicis. Vel reges, id est carni obſistētes, [& principes & tribuni] maiores & minores, [& diuites] in bonis operibus, [& fortes] cōtra tentationes, [& omnis seruus,] id est coniugatus, [& liber] à coniugio [absconderunt se] petent suffragia [in speluncis,] id est obumbratione & defensione, [& petris] soliditate [montium,] id est angelorū, qui sunt montes eminentia virtutum. Aut etiam si de profus perditis dicamus, [absconderūt se,] id est confugient ad auxilium dæmonum, quibus seruiuerunt. [Et dicent montib⁹ & petris, Cadite super nos,] vel ad literā, vel secundū prædictas allegorias [à facie se dētis,] à cognitiōe, [& ab ira agni,] & iam necesse est, [quoniā uenit dies magn⁹ iræ ipsorū,] & quis poterit stare, nisi ueſtris auxiliis adiut⁹?

CAPVT

VII.

Post hæc uidi quatuor angelos stātes super quatuor angulos terræ, tenentes quatuor uentos terræ, ne flaret uentus super terā, neque super mare, neque in ullā arborē. Et uidi alterū angelū ascēdentē ab ortu solis, habētē signū dei uiui. Et clamauit uoce magna iiii. angelis, quibus datū est nocere terræ & mari, dicēs, Nolite nocere terræ, et mari, neq; arborib⁹, quoadusq; si gnemus seruos dei nostrē in frōtib⁹ eorū. Et audiui numerum signatorum centū quadraginta quatuor milia signati, ex omni tribu filiorum

rum

rum Israel. Ex tribu Iuda, duodecim milia signati. Ex tribu Ruben, duodecim milia signati. Ex tribu Gad, duodecim milia signati. Ex tribu Aser, duodecim milia signati. Ex tribu Neptali, duodecim milia signati. Ex tribu Manasse, duodecim milia signati. Ex tribu Symeō, duodecim milia signati. Ex tribu Leui, duodecim milia signati. Ex tribu Isachar, duodecim milia signati. Ex tribu Zabulon, duodecim milia signati. Ex tribu Benjamin duodecim milia signati.

DESCRIPTO tanto bello ecclesiæ, ne sui deficerent confortat eos per quoddam suū auxiliū, scilicet cum diabolus sit paratus ubiq; fidelib⁹ nocere, prohibetur à domino, vt nunquā suos possit impedire. [Post hæc] secundum ordinem visionum [vidi quatuor angelos stantes supra quatuor angulos terræ,] id est diabolos, qui tantum dicuntur angeli secundū dignitatē creationis: vel quia mittūtur ad puniendos malos & pbandos bonos. Quatuor dicit eos, quia nocere habēt in quatuor partibus mūdi, [tenentes quatuor ventos terræ.] Per ventos accipit prædicatores: quia sicut ventus excutiens nubes irrigat terram & facit fructificare, & faciem terræ hilarem facit: sic prædicatio mentes hominū. Quatuor dicuntur isti sicut prædicti. [ne flaret ventus super terram.] Per terram accipit habitātes in terra, vel terrenis deditos. p[mare] habitātes in insulis, vel variis fluctuantes vitiis. Per [arbo rem,] quæ iam aliquantulum de terra excreuit, scilicet qui fidē recepit, vel qui iam paratus est fructum facere. Ecce auxiliū contra prædictos angelos: quia Christus prohibet eos nocere suis. [Et vidi angelum,] id est Christum, [alterum,] id est diuersum à prædictis [ascendentem] mundū, [ab ortu solis,] i. illuminantem sicut sol [habentem signum dei viui,] id est crucem, qua suos signāret, vel immunitatem à peccato ex quo deus apparet, [& clamauit voce magna quatuor angelis] quando dæmones in passione à potestate deiecit cū magno imperio. Clamare dei facere est, [quibus datum est nocere terræ & mari, dicēs.] De arbore tacet, quia ipsa excreuit de terra. [Quousq; signem⁹ seruos dei nostri] donec ego interius eos & exterius signo crucis discernamus [in frontibus eorum.] Signū in fronte, quod quidē in aperto est, significat confessionē oris, quæ nec in tribulatione debet taceri: signū in pectore confessionem cordis significat. [Et audiui] intellexi [numerum signatorū] omnes eos signandos, qui per istos significantur [centū quadraginta quinq; milia.] Finitum numerū ponit signatorum, quia deo finit⁹, licet nobis sit infinit⁹. Hūc

aūt numerū ideo ponit, quia per suas partes significat prædicatores sanctæ trinitatis. Constat enim ex duodenario in seipso multiplicato. Per duodecim, qui tribus & quatuor constat habemus eos, qui sunt signati fide sanctę trinitatis in quatuor partibus mūdi: per mille significamus perfectionē, [ex omni tribu,] id est ex omnibus gentibus [filiorum Israel,] qui sunt viri deum videntes. [Ex tribu Iuda,] id est confitens. Hoc sufficit his, qui non habent tempus operandi. Iudas qui quartus fuit inter filios Iacob, hic primus ponitur: vnde nobis datur intelligi, quod hæc generatio nō sit historialiter, sed spūaliter. Dan sextum filium præterit, quia ex progenie ipsius nascetur Antichristus, ex quo innuitur ex omni numero sanctorū Antichristus eiciendus. [Ex tribu Ruben,] id est videns filios, vt sunt illi, qui aliquantulū operantur. [Ex tribu Gad,] i. accinctus scilicet contra quamlibet tentationem. [Ex tribu Aser,] id est beatus, scilicet mundanis nō intentus. [Ex tribu Neptalim,] id est latitudo, scilicet hi sunt q̄ ex charitate aliis sua largiūtur. [Ex tribu Manasse,] id est oblitus, per quē significatur gētilis populus, qui oblitus idolorū deo seruiuit, qui bene sexto loco inducitur, quia Christus sexta ætate nat⁹ est. [Ex tribu Symeon] tristitia, sed recordatio de præteritis peccatis, quæ summa custodia est ad conseruationem virtutū. [Ex tribu Leui,] id est additus, per quem significantur illi qui non sunt contenti institutis, sed ex se multa bona assumūt. [Ex tribu Isachar,] id est merces, scilicet, qui iam fastidiunt terrenā habitationē, & omnino intendūt ad remunerationem vt ille, Cupio dissolui & esse cum Christo. ad Philip. i. [Ex tribu zabulon,] id est habitaculum fortitudinis, scilicet laborē nō recusantes, sed aliquādo de contēplatione ad actionē pro necessitate fratrum descendētes. [Ex tribu Ioseph,] i. augmentum, s. ecclesiā in numero sanctorū multiplicantes. [Ex tribu Benjamin,] i. fili⁹ dexteræ: hi sunt qui à p̄pitatione dei omnia reputant, nihil à se.

Post hæc vidi turbā magnā, quam dinumerare nemo poterat, ex oībus gentibus, & tribubus, & populis, et linguis stātes ante thronū, et in cōspectu agni, amicti stolis albis, & palmæ in manibus eorum. Et clamabāt uoce magna dicētes, Salus deo nostro, qui sedet super thronū & agno. Et oēs angeli stabāt in circuitu throni, & seniorū, et quatuor aīaliū, & ceciderūt ī cōspectu throni in facies suas, et adorauerūt deū dicētes, amē. Benedictio et claritas, & sapiētia, et gratiarum actio, et honor, et uirtus, et fortitudo

deo nostro in secula seculorū, amen.

POST HEC.] Istud quod modo dicit, est quasi expositio supradictorū, scilicet quod superius dixit sub finito numero signatorum, hic dicit turbam innumerabilem: quod ibi per duodecim tribus, hic per vniuersitatem gentium: quasi dicat, Sicut erat prædictum, ita vidi completum. [Post hæc vidi turbam magnā, quam dinumerare nemo poterat,] licet numerus deo sit cognitus, hominibus tamen est incertus, [ex oībus gentibus,] etiā barbarissimis, [et tribubus] in vnaquaque gente, [et populis, et linguis,] in eodem populo sunt diuersæ lingue, scilicet ex omni diuersitate linguarum, [stantes ante thronū] id est parati obedire deo iudici, vel etiam suis prælatis, [et in cōspectu,] vt & conspiciāt & conspiciantur [agni] Christi, & hi erant [amicti stolis albis] innocētia & immortalitate, [et palmæ in manibus eorū,] id est victoriæ quæ ex operibus procedūt, [Et clamabāt,] & modo & in futuro maxime clamabūt, & p̄ hæc omnia debet ecclesia maxime animari. [voce,] affectione [magna, dicentes,] Salus deo nostro, scilicet quæcunque bona habemus siue remissionem peccatorum, siue operationem bonam, vel æternam gloriam nihil à nobis, sed omnia radicaliter à deo & consummatione vt dicitur. 1. Corinth. 12. a. & ad Galat. 3. a. & ad Philip. 2. b. nihilominus dei adiutores sumus vt deducit D. Paulus. 1. Corinth. 3. b. [et agno] filio dei Christo, [et omnes angeli stabāt.] Angelos inducit de consortio sanctorum gaudentes, & eorum testimonium confirmantes. [et ceciderunt,] humiliauerunt se ei, [in cōspectu throni,] vt conspiciant & conspiciantur [in facies suas] in conscientias suas rationabiliter vidētes quod faciunt, [et adorauerunt deum dicentes, amen.] Amen scilicet quicquid ei attribuitis verum est. Vel amen ad sequentia legamus. amen, id est verum in omnibus promissis. Psal. 144. Fidelis dominus in omnibus verbis suis. [et benedictio] exaltatio, quoniam habet vltra omnem creaturā, vel nostra exaltatio in virtutib⁹. [et claritas] impassibilitas, vel nostra claritas in operibus bonis. [et sapientia,] quia omnia scit, vel quia noscites facit, [et gratiarum actio,] id est gratias de omnibus bonis, quæ habemus, referre debemus sibi. [honor,] id est veneratio, quæ sibi ab omni bono exhibetur, [et virtus] potentia impediendi inimicos, quā etiā dat suis. [et fortitudo] affectus virtutis, quam habet à seipso, non indigens petere aliunde, & per hæc data deo variæ hæreses contundūtur [in secula seculorum,] neque hoc ad tempus, sed æternaliter.

Et respondit unus de senioribus dicens mihi, Hi qui amicti sunt stolis albis, qui sunt, & unde ueniūt? Et dixit illi, Domine mi tu scis, & dixit mihi, Hi sunt qui uenerunt de tribulatione magna, & lauerunt stolas suas, &

dealbauerunt eas in sanguine agni. Ideo sunt ante thronū dei, & seruiūt ei die ac nocte in templo eius. Et qui sedet in throno habitat super illos. Nō esuriēt, neque sitiēt amplius, neque cadet super illos sol, neque ullus æstus: quoniā agn⁹ qui in medio throni est reget illos, et deducet eos ad uitæ fontes aquarū. Et absterget deus omnem lachrymam ab oculis eorum.

POST QVAM cognouit beatus Ioannes turbam illā in tāta dignitate, curat cognoscere, qua via ipsa ad hæc peruenire potuit, vt doceat ceteros idem attendere. [Et respondit,] scilicet satisfecit desiderio meo, ac si quæsiuissem. [Vnus de senioribus.] Omnes sunt vnus, qui idē docēt. [Qui sunt?] quam digni [domine mi tu scis,] scilicet doce me nescium. [Hi sunt, qui uenerunt,] & etiam venturi sunt, [et lauerunt] bona operatione [stolas suas] innocentiam, vel corpora sua. [ideo sunt ante thronū dei,] scilicet placent deo iudici, [in templo eius,] vel in præsentī ecclesia, vel exuti corpore sunt templū & habitatio eius, & ideo fruētes vero pane, & hoc dicit. [Et qui sedet in throno,] qui dedit cognitionē angelis. [Habitat super illos,] dabit eandē cognitionem etiam illis. Non esurient neque sitient amplius,] potati, scilicet fonte vitæ, [neq; cadet super illos sol, neq; ullus æstus,] maior neq; minor tribulatio, [quoniā agnus, qui in medio throni est, reget illos,] deducēdo de virtute in virtutē. [Et deducet eos ad vitæ fontes aquarū,] & per hoc tandem ducet ad fontes aquarū vitæ, id est ad indeficientem refectioem. [et absterget deus omnem lachrymam ab oculis eorum] iam nullus dolor prorsus in eis esse poterit.

CAPVT

VIII.

ET cum aperuisset sigillum septimum, factum est silentiū in cœlo, quasi dimidia hora.

VISIO TERTIA.

Et vidi septē angelos stantes in conspectu dei, et datæ sunt illis septē tubæ. Et alius angelus uenit, & stetit ante altare habēs thuribulū aureum. Et data sunt illi incensa multa, ut daret de orationibus sanctorū super altare aureū, quod est ante thronū dei. Et ascēdit fumus incēsorū de orationibus sanctorū de manu angeli coram deo. Et accepit angelus thuribulum aureum,

aureum,

aureum, & impleuit illud de igne altaris, & misit in terrā. Et facta sunt tonitrua, & uoces, & fulgura, & terremotus magnus. Et septē angeli, qui habebant septem tubas, præparaauerunt se ut tuba canerent.

ET cum aperuisset sigillum septimum factū est silentium in cælo. Pax, quia per totum mundum post mortem Antichristi erit pax quasi media hora, scilicet non diu durabit quies illa, quoniam cito veniet iudicium.

VISIO TERTIA.

ET vidi.] In hac tertia visione agit de officio prædicationis iniuncto septem angelis, qua prædicatione ostendet fieri septem persecutiones & plagas mortales reprobatorum: neq; hic deuiat ab intentione, sed multū hortatur & iauitat eos, qui sunt in ecclesia, vt patiēter tribulationes sustineāt: aliter enim fient extra ecclesiam & percutiētur. Ponit hanc visionem ad similitudinem figuræ illius vbi filij Israel tubis canentes prostrauerunt muros Hierico. Iosue. 6. c. [Et vidi septem angelos] vniuersos, vel septiformi spiritu imbutos. [stantes,] paratos deo obedire: vel non cessantes piis subuenire [in conspectu dei.] quia non displicet deo damnatio impiorum. [& datae sunt illis tubæ septem,] id est officium prædicationis. [Et alius angelus] longe dignior, scilicet Christus [venit] per humanitatē sibi unitam. [& stetit,] id est paratus deo nostras orationes offerre ad similitudinē sacerdotis, [ante altare.] Dicitur ipse Christus altare super quem deo offerimus: nihil enim prodesset quicquid faceremus nisi ipso mediante, id est nisi in virtute passionis eius. & significatur hic altare à nostra cognitiōe tam remotum per altare aureum, quod est in sancta sanctorum, [habens thuribulū aureū,] id est vas ignis, per quod significatur corpus Christi, vel apostolorum, qui sunt vasa spiritus sancti. [Et data sunt illi incensa,] id est orationes à multis sanctis deo oblatae, [vt daret de orationibus sanctorū omnium,] id est vt representaret deo patri orationes sanctorum. [supra altare aureum,] id est supra seipsum: quia ipse est totius boni fundamentum: vel diuinitati, quæ est supra humanitatē, [quod est ante thronū dei,] id est in beneplacito sedētis in thronum, & hic notat vt quod placeat altari, placeat & sedenti. [Et ascendit fumus,] id est cōpunctio præcreata ex oratione [de manu angeli] operatiōe Christi, [& accepit angelus] Christus [thuribulū] quos prius habebat paratos, vt per eos aliqd faciat. [Et impletur illud de igne altaris,] id est spiritu sancto, quo ipse plenus erat, [& misit in terram] facere fructum. [Et facta sunt] ab illis [tonitrua,] id est minæ [& voces] admonitiones, [& fulgura] miracula, [& terremotus] terreni inde moti sunt, scilicet quidam ad bonū, quidam ad malū. [Et se-

ptem angeli] vniuersi prædicatores [parauerunt se vt tuba canerēt,] id est in se parauerunt opere, quod aliis volebant prædicare, vel prouiderunt quid conueniret cuique personæ, vt Salomoni profundiora.

Et primus angelus tuba cecinit. Et facta est grādo & ignis mixta in sanguine, & missum est in terram. Et tertia pars terræ combusta est, & tertia pars arborum concremata est. Et omne fœnum viride combustum est.

ET primus angelus] ordine narrationis: vel quia hic fuit prima excæcatio, scilicet in Iudæa prædicantibus apostolis, [tuba cecinit] magna prædicatione intonuit, [& facta est grando] aliis grauis, aliis suavis, [& ignis] irascibilis irati sunt contra prædicationem [commixta in sanguinē,] quæ duo fuere causa perditionis ipsorū, [& missum est in terram,] & hoc totum missum est in Iudæam, quæ est terra bene culta lege & prophetis. [Et tertia pars terræ.] Duæ quidem partes, scilicet perfectiores & minus perfecti, saluæ sunt: tertia, id est omnes reprobi perierūt. [combusta est,] id est à deo excæcata, & à ministris eius damnata. [& tertia pars arborum concremata est.] Arbores sunt illi qui de terra excreuerūt, scilicet altiores in lege, quorū pars reproba damnata est, [& omne fœnū viride,] id est omnes prorsus dediti gaudiis seculi.

Et secundus angelus tuba cecinit, & tanquam mons magnus igne ardens missus est in mare. Et facta est tertia pars maris sanguis, & mortua est tertia pars creaturæ, quæ habebant animas in mari, & tertia pars nauium interiit.

ET secundus angelus tuba cecinit] ordine narrationis, vel etiam reipsa. Iudeis enim reprobatis, conuersi sunt apostoli ad gentes, de quibus ita tertia pars damnata est, [tanquam mons magnus,] id est diabolus pro elatione. [igne ardens,] id est inuidia insaniens ad nocendum. [& missus est in mare] in gentes. Dicitur diabolus missus ad gentes, licet in eis esset, quia cum prius secure omnes gentes obtineret, dormiebat & quiescebat in eis, iam non compellēs eas ad peccandum. Postquam vero duas partes perdidit de his, insaniit in reliquis cupiens retinere. [Et facta est tertia pars maris sanguis] peccatores, [& mortua est tertia pars creaturæ,] id est philosophorum, qui habent maiorem discretionem inter gentes. Gentiles dicuntur mare, quia sunt fluctuantes maximis vitiis. [& tertia pars nauium interiit,] id est rectorum inter gentes.

Et tertius angelus tuba cecinit, & cecidit de cœlo stella magna ardens tanquam facula, & cecidit in tertiam partem fluminum & in fontes aquarum, & nomen stellæ dicitur absinthium. Et facta tertia pars aquarum in absinthiū & multi hominū mortui sunt de aquis, quia amara factæ sunt.

ET tertius angelus tuba cecinit] ordine narrationis, vel quia postquam diabolus Iudæos & gentiles excēcare non potuit, seminavit hēreses, & sic aliquos peruertit [& cecidit] apparuit qđ ceciderat [de cœlo] ad literā, vel de ecclesia [stella,] id est diabolus qui dicitur stella secundum creationem, [ardens] inuidia, [tanquam facula.] Facula ardet & cōsumitur, ita diabolus, qui semper ardet inuidia tandem consumetur, scilicet cum potestatem non habebit, sed torquebitur cum aliis. [& cecidit in tertiam partem fluminum,] scilicet tertium sensum videlicet seminavit in scripturas, [& in fontes aquarum.] Fontes dicuntur unde procedūt flumina, & per hoc signatur nobis euangelium, quod est fons & summa totius nostræ fidei, ex quo procedunt flumina, id est expositiones, in quibus omnibus duo sunt sensus fidelium, historialis, & allegoricus. tertius est, cum hēreses inducuntur, [& nomen stellæ] erat [absinthium] amaricatio.

Et quartus angelus tuba cecinit, et percussa est tertia pars solis, & tertia pars lune, & tertia pars stellarum: ita ut obscuraretur tertia pars eorum, et diei non luceret tertia pars et noctis similiter. Et uidi et audiui uocem unius uolantis aquilæ per medium cœlū dicētis uoce magna, Væ, uæ, uæ habitantibus in terra. De cæteris uocibus trium angelorum, qui erant tuba canituri.

ET quartus angelus tuba cecinit] quartus ordine narrationis, vel etiam re ipsa, quoniam cum diabolus non posset excēcare omnes Iudæos, vel gentiles, & etiam hēreses seminasset, tandem filios ecclesiæ aggressus est expugnare, & quosdam inde subtraxit, tam de maioribus quam de minoribus, [& percussa est] subtractione gratiæ, [tertia pars] omnes reprobi, [solis] maiorū doctorū, [& tertia pars lune] minores, sed tamen bene lucētes. [& tertia pars stellarum,] id est simpliciores, sed tamen illuminantes, [ita ut obscuraretur tertia pars eorum,] id est amittent bonam cognitionem, & bonam operationem, [& tertia pars diei non luceret,] id est qui illuminati fuerant à

maioribus, [& noctis similiter] illuminati à luna & stellis, scilicet à minoribus. Has quatuor damnationes sine aliqua prænunciatione narrauit, utpote præteritas, & quæ quotidie eueniūt: ad cæteras quæ sequuntur ponit prænunciationem, quia illæ tres futuræ sunt in nouissimis temporibus. [Et uidi] in uisione perstiti. [& audiui uocem unius aquilæ.] Omnes sancti prædicatores aquila dicuntur, quia & alte volant pennati uirtutibus, & perspicaciter rem intuentur. [Volantis per medium cœlū,] id est ecclesiæ quæ celat in se diuina secreta, [dicentis uoce magna,] quia in toto mundo prædicanda, vel quia magnū quid annūciat, [uæ, uæ, uæ,] [ter] de cæteris uocibus trium angelorum, qui erant tuba canituri,] accipiens hoc.

CAPVT

IX.

ET quintus angelus tuba cecinit. Et uidi stellam de cœlo descendisse in terram. Et data est ei clauis putei abyssi. Et aperuit puteū abyssi, & ascendit fumus putei, sicut fumus fornacis magnæ, & obscuratus est sol, & aer de fumo putei. Et de fumo exierunt locustæ in terram. Et data est illis potestas, sicut habēt potestatem scorpiones terræ. Et præceptum est illis, ne lederent foenū terræ, neque omne uiride, neque omnem arborem, nisi tantum homines, qui nō habent signū dei uiui in frontibus. Et dictum est illis ne occiderent eos, sed ut cruciarēt mensibus quinque, & cruciatus eorum cruciatus scorpionis, cum percutit hominem. Et in diebus illis quærent homines mortem, & non inuenient, & desiderabunt mori, & fugiet mors ab ipsis. Et similitudines locustarum similes equis paratis in prælium, et super capita earum tanquam coronæ similes auro, et facies earum sicut facies hominum. Et habebant capillos sicut capillos mulierum, & dentes earum sicut leonum erant, & habebant loricas ferreas. Et uox alarum earū sicut uox curruum equorum multorum currentiū in bellum. &

lum. & habebant caudas similes scorpionum & aculei in caudis earum. Potestas earum nocere hominibus mensibus quinque. Et habebant super se regem angelum abyssi cui nomen Hebraice abaddon, Græce autem apollyon, & Latine habet nomen exterminans.

ET quintus], & ordine & narratione. Hæc est damnatio eorum quos diabolus immittit parare vias ante faciem Antichristi [& vidi stellam de cælo cecidisse in terram.] Ad literam, & laborantem ne quis locum suum impleat [& data est ei clavis,] id est potestas à deo concessa est ei [putei abyssi.] Abyssi dicuntur tenebrosi & profundi peccatores: putei profundiores inter eos [& aperuit puteum abyssi] hæreses quæ latebant in cordibus eorum proferre fecit [& ascēdit fumus putei], id est mala doctrina eorū excaecans [sicut fumus fornacis magnæ], id est similis doctrinæ Antichristi quæ est fornax probans bonos, & redigens in cinerem ligna, scilicet malos. vel ad literam [& obscuratus est sol] quidam alios illuminantes [& aër de fumo putei, id est quidam illuminati] & de fumo exierunt locustæ in terram, id est præambuli Antichristi. Natura locustæ est vt de fumo oriatur. Discipuli tales bene locustis cōparantur, quia sicut locustæ nec volare possunt & tamen nituntur & saliant, sed statim deficiunt & ad terram decidunt, nec super terrā incedere possunt, & viridia corrodunt, ita hæresiarchæ illi nec p̄ profundā cognitionem in altum volare possunt, nec per bonam operationem firmiter incedunt, sed superbia saliant & in peius recidunt, & sunt corrosores bonorum [& data est illi potestas] concessa à deo [sicut habent potestatem scorpiones terræ] Scorpioni bene comparantur, quia sicut ille blādus facie cauda pungit occulte, ita hæretici decipiunt per hæc temporalia, persuadendo hæc esse optima & ad vitam sufficientia quæ sunt vltima & viliora. vel ideo scorpioni comparantur, quia sicut scorpius pungit & non sentit, sed paulatim diffunditur venenum & vrit, sic decepti ab hæreticis prius non sentiunt, sed tandem perimuntur. [& præceptum est illis] Ecce auxilium quod dat sanctis deus contra istos, scilicet prohibet eis ne noceant alicui suorum [ne læderent] in anima [fœnum terræ], id est adhuc carnales & in fide rudes, & ideo faciles decipi. [neque omnem viride], id est iam prouectos [neque omnem arborem] paratos vt iā faciant fructum [nisi tantum hi qui non habent signum dei viui] in veritate [in frōtibus suis], id est in aperta confessione [& datum est eis] permissum est eis à deo cruciare corpora, animas non ledere, sic quidem faciunt hæretici, postquam deficiūt in persuasionem, per vim quærunt nocere, & hic de

bonis dicitur [ne occiderēt eos] morte spiritali [sed vt cruciarentur mensibus quinque], id est secundum corpora quæ quinque sensibus vtuntur. Habet alia litera mensibus sex propter sex ætates quibus hæc vita distinguitur [& cruciatus eorum vt cruciatus scorpii] scilicet cum nō possent per se nocere accusant eos apud principes scilicet [& in dieb⁹ illis quærēt homines mortē] timentes lapsum [& nō inuenient eam] vt probatiores reddantur [& fugiet mors ab ipsis] quia cura gregis astringet eos labori. Dixit superius istos nocere vt scorpiones, modo describendo eos vult tales ostendere qui sic possint nocere. [Et similitudines locustarum] imaginariæ locustæ. [Similes equis paratis ad prælium] quia veloces ad discurrendum, feroces ad impugnandū, nec prouidi in quos incurrant siue in ciues, siue non. [Et super capita eorum] super doctores eorum. Vel in mentibus vbi in se & coram aliis superbiunt [tāquam coronæ,] victoriæ de præcipitatis [similes auro] non per veram sapiētiam, sed per mundanam sapientiam [& facies eorum tanquam facies hominum.] Ad literam: quia extra ostendent se humanos & pios, sed intus occultabitur eorum iniquitas [& habebant capillos sicut capillos mulierū] capillos mores effœminatos, & fluxu dependentes, paratos quidem ad aliorum deceptionem, vel capillos minores qui per deceptiones istis adherent. [Dentes eorum], id est ipsi laniantes. [Sicut leonum erant] quia & lacerant & fœtorem scilicet verba fœtida & sententias proferūt deprauatas. [Et habebant loricas sicut loricas ferreas], id est obstinationem cordis quam non penetret sagitta veritatis: vel loricas sententias falsitatis quæ non admittant aliquam doctrinam veritatis [& vox alarum], id est tumultus sentētiarum quem faciūt postquam ratione deficiunt [sicut vox currum equorum multorum currentiū in bellum] ad literam vel sicut diuersi equi variis viis ad idē bellum currunt, ita isti diuersis hæresibus ad impugnandam ecclesiam. [& habebant caudas similes scorpionum.] Per caudas accipit principes terrenos, ad quos recurrunt hæretici postquam nec ratione nec tumultu proficiunt. Principes ideo dicuntur cauda, quia sicut per caudam ferit scorpio ita principibus hæretici, postquam nō proficiunt persuasionem. Vel caudæ dicuntur dolosæ sententiæ quibus coram blandiuntur, latenter pungunt [& aculei], id est peccatum quo stimulant alios ad peccandum [erant in caudis earum. Potestas eorum nocere hominibus] & etiam bonis secundum corpus [mensibus quinque] Ostenso quales inter se sint, monstrat etiam per quem hæc possint [& habebant super se regem angelū abyssi], id est diabolum, qui dominatur omnibus qui sunt in profundo vitiorum [cuius nomē Hebraice abaddon] quasi dicat, à quo caute vobis omnis ecclesia, & ideo nominat eum omni lingua scilicet Græce, Hebraice & Latine, quibus scilicet linguis scriptū est euangelium [Græce autem apollyon Latine exterminans] à patria

vice idem significatur in cæteris linguis.

Væ unum abiit. Ecce ueniūt adhuc duo uæ. Post hæc & sextus angelus tuba cecinit, & audiui uocem unam ex quatuor cornibus altaris aurei, quod est ante oculos domini, dicentem sexto angelo qui habebat tubam, Solue quatuor angelos qui alligati sunt in flumine magno Euphrate. Et soluti sunt quatuor angeli qui parati erant in horam & diem & mensem & annum, ut occiderent tertiam partem hominum: & numerus equestris exercitus uicies milies dena milia audiui numerum eorum. Et ita uidi equos in uisione, & qui sedebant super eos habentes loricas igneas & hyacinthinas & sulphureas. & capita equorum erant tanquam capita leonum, & ex ore ipsorum procedit ignis & sulphur. & fumus. Ab his tribus plagis occisa est tertia pars hominum, de igne & fumo, & sulphure, quæ procedunt de ore ipsorum. Potestas enim equorum in ore ipsorum est, & in caudis eorū. Nam & caudæ eorum similes serpentibus habentes capita & in his nocent. Et cæteri homines qui non sunt occisi in his plagis, neque poenitentiam egerūt de operibus manuum suarum, ut non adorent dæmonia & simulachra aurea & argentea & ærea & lapidea & lignea, quæ neque possunt uidere, neque audire, neque ambulare, & non egerunt poenitentiam ab homicidiis, neque à ueneficiis suis, neque à fornicatione sua, neque à furtis suis.

Væ unum abiit] narrata est una dånatio. [Post hæc & sextus angelus tuba cecinit] ordine narrationis & ordine tēporis. Hic est enim damnatio malorum in tempore Antichristi. [& audiui uocem unam ex quatuor cornibus alta-

ris aurei.] Altare Christus dicitur, cornua prædicatores Christum subleuantes, & parati pro eo mori sicut sanguis ponebatur in cornibus altaris. Vel altare ecclesia se immolās, in qua sunt cornua defensores aliorum. Quatuor dicuntur sancti illi prædicatores, propter quatuor quæ de Christo annunciant, vel quatuor cornua quatuor euangelia quæ docent detegere fraudes Antichristi [quod est ante oculos domini] supra quod quicquid offertur deus acceptum habet [dicētes sexto angelo qui habebat tubam] Præcones scilicet præteriti temporis præmonent futuros quid sit futurū [Solue quatuor angelos] prædica esse solutos ut caueāt sibi electi: vel solue excommunicando malos, & sic absoluentur & regnabunt in eis [qui alligati sunt in flumine magno Euphrate] Duæ dicuntur contrariæ ciuitates, Hierusalem & Babylon. Babylon quæ est confusio & diaboli mansio dicitur, & altera dei. Apud Babylonē est fluuius Euphrates realiter, per quem significantur mūdani principes, inundantes & fluctuantes, in quibus dicitur diabolus ligatus dum per eos latenter operatur: soluitur in eis dum manifeste operatur. Vel dicantur soluti, quia à passione Christi refrenati non tantum potuerunt quantum tunc poterunt [& soluti sunt quatuor angeli] & impletum est sicut preceptum erat [qui parati erant in horam & diem & mensem & annum] Per horam accipimus dimidium annum, per diem annū, per mensem annum, per annum idem, & sic habem⁹ tres annos & dimidium, scilicet tempus persequutionis Antichristi. Vel per horam notemus quod continue nocere quærebant, quia nec horam intermittebāt p cætera qđ diu hoc faciebāt [ut occiderent tertiam partem hominum], id est reprobos [& numerus equestris exercitus] Soluto diabolo multi præcipitantur [uicies milies dena milia] Dena milia sunt sancti decem præceptis legis perfecti contra quos ponitur duplex numerus, quia mali sunt plures [.Audiui numerum eorum] Quasi dicat. Bene pono numerū, quia ego audiui numerū, scilicet multo ampliores intellexi quam boni essent [& ita uidi equos in uisione] sicut intellexeram quod ad destructionē aliorum equitarent, sic intellexi quod per diabolum hoc facient quem ipsi portant uelut equi dominos: uel diabolus accipiatur equus: mali, fessores, qui super ipsum fundantur [& qui sedebant super eos habebant loricas igneas & hyacinthinas & sulphureas], id est muniebant eos sententiis de quibus sequitur æterna pœna. Vbi est fumus & ignis & fætor. & ponitur hic p causa effectus. huiusmodi enī lorica, æterna pœna efficitur. Vel lorica æterna pœna quæ nūquā dimittit quos accipit. [& capita eorum] Describit ipsos equos ut idoneos ostendat qui nocere possint. Capita appellat ipsos maiores inter ministros diaboli [erant tanquam capita leonum] quia laniant & foetent ut superius in plaga locustarum dictū est. Hic bene ponit faciē leonis, postquam dixit eos habere faciē hominis, quia

quia hæretici aliquid humilitatis ostendunt, sed ministri Antichristi quod docent hoc etiam cogunt quibuscumque tormentis confiteri [& de ore eorum] prædicatione, quia ipsa est causa pœnæ [procedit ignis & fumus & sulphur] Idem significauit superius per hyacinthum qui est lapis fumidi coloris. Istæ quidem tres diuersæ pœnæ redduntur etiam in inferno secundum diuersa commissa in hoc mundo. Ignis ibi datur his qui hic habuerunt nimium æstum cupiditatum. Fumo ibi afficiuntur illi qui in hoc mundo obcæcantur ignorantia superbix, fœtor ex sordiditate prauorum operum. [ab his plagis occisa est tertia pars hominum de igne & fumo & sulphure, quæ procedunt de ore ipsorum. Potestas eorum in ore ipsorum est.] Bene dixit, quod hæ pœnæ de ore eorum prodeant, quia potestas eorum nociua est in mala prædicatione [& in caudis eorum], id est in occultis deceptionibus. [Nam & caudæ eorum] Bene dixi quod in caudis sit potestas. nam & [confimiles] sunt [serpentes] & blandiuntur facie, & occulte fundunt venenum. [Habentes capita, & in his nocent] quæ caudæ habent capita, scilicet aliquos maiores per quos mordeant [& cæteri homines qui non sunt occisi in his plagis.] De his qui fuerunt in ecclesia, omnes reprobi mortui sunt, & cæteri, scilicet qui nunquam fuerunt de ecclesia similiter mortui sunt in peccatis suis siue pagani siue Iudæi. [Neque pœnitentiam egerunt de operibus manuum suarum.] Ostendit quoniam & isti mortui sunt. [Ut non adorarent demonia & simulachra aurea & argentea & ærea & lapidea.] Ostendit diuersa genera simulachrorum vt & in singulis eorum stultitia denotetur, & hoc proprie de gentibus [quæ neque videre possunt neque audire.] Per hoc plane ostendit nõ esse adoranda, & contundit eorum inertiam qui talia adorant [& non egerunt pœnitentiam ab homicidiis suis.] Hęc pariter possumus accipere & de Iudæis. [Neque beneficiis suis neq; a fornicatione sua] & per has partes intelligamus de reliquis vitiis.

CAPVT

X.

ET uidi alium angelum fortẽ descendentem de cœlo amictum nube, & iris in capite eius, & facies eius erat ut sol, & pedes eius tanquam columna ignis. & habebat in manu sua libellum apertum, & posuit pedem suum dextrum supra mare, sinistrum autem super terram. Et clamauit uoce magna, quemadmodum leo cum rugit. Et cum clamasset loquuta sunt septem tonitrua uoces suas. Et cum loquuta fuissent septem to-

nitrua, scripturus eram, & audiui uocem de cœlo dicentem, signa quæ locuta sunt septem tonitrua, & noli ea scribere.

DESCRIPTA persecutione quæ erit tempore Antichristi in ecclesia, ponit ecõtra auxilium quod imminet eis, scilicet Christum. fideles enim considerantes talia de Christi consolatione reficietur [Et uidi aliũ] a prædictis cõtrarium [fortem] cui hostis resistere non potest, [descendentem] humiliatẽ se usque ad cognitionem nostram. [De cœlo] de cognitione angelorum. [Amictum nube] latentem in carne quæ est quibusdam refrigerium, quibusdam obcæcatio [& iris in capite eius], id est pax secundum propriam personam secundum quod dicitur. 2. Corint. 5. d. deus erat in Christo mundũ sibi reconcilians. [Et facies eius erat ut sol], id est qui veram de eo habet cognitionem lucet & illuminat [& pedes eius] ipsum portantes erant [tanquam columna], id est firmi in fide & alios sustentantes [ignis] quia spiritu sancto accensi [& habebat in manu sua librum apertum], id est habebat omnes scripturas operatione sua completas. vel reparationem humani generis manifeste omnibus iam per ipsum adimpletam [& posuit pedem suum] prædicatores [dextrũ] firmiores [supra mare], id est super fluxiores in peccatis [sinistrum autem], id est minus firmos [super terram] super eos qui aliquantulum defidebant & si non perfecte [& clamauit uoce magna.] Per hos pedes loquutus est magna [quemadmodum cum leo rugit] Vox quidem leonis ostendit eius virtutem & infert terrorem: vel sicut nulla fera circuitum leonis audet transgredi, sed remanet in sylua audito rugitu, ita quisque fidelis conclusus fide & donis spiritus sancti remanet in ecclesia, audiens quid deus minetur excõtibus. [Et cum clamasset] & ideo quia isti ab eo missi prædicauerunt [loquuta sunt septem tonitrua], id est prædicauerunt vniuersi successores terrorem cæteris inferentes. [Voces suas] tempore suo congruentes [& cum loquuta fuissent septem tonitrua, scripturus erã, & audiui] quia intelligerẽt, sancti [uocem] diuinam admonitionem [dicentem de cœlo] exponentes ne spargerent margaritas ante porcos, vt dicitur Matth. 7. a. [Signa] sigilla scilicet vt amicis pateat, inimicos lateat: & hic innuit quod non sit tacendum fidelibus [quæ loquuta sunt septem tonitrua, & noli ea scribere], id est noli ea manifestare infidelibus, in quibus nihil utile generent. Hic per suã personã ubi scribere prohibetur, significat nobis quod tempore Antichristi prædicatio cessabit. Volentes enim sancti ex præcedentium imitatione publice prædicare, intelligent infructuosum, & potius tempore illo conculcandum uerbum dei. erit enim tempore illo destructio cõtraria ædificationi Christi, quia sicut Christus est caput prædicationis & totius bonitatis, ita

Antichristus caput erit totius malitiæ & extinctionis verbi dei.

Et angelus quem uidi stantem supra mare & super terrã, leuauit manum suam ad cœlum. & iurauit per uiuentem in secula seculorũ, qui creauit cœlum & ea quæ in illo sunt, & terram & ea quæ in illa sunt, & mare & ea quæ in eo sunt, quia tempus amplius non erit. Sed in diebus uocis septimi angeli cum cœpit tuba canere, cõsummabitur mysterium dei, sicut euangelizauit per seruos suos prophetas.

CONTRA immensam illam tribulationem quæ futura est tempore Antichristi, & cõtra defectum prædicationis quæ summa resectio est, tempore persecutionis, ponit eis consolationem scilicet quam Christus promittit suis, quia eis amplius non erit tempus, id est quia carebunt omni mutabilitate: & ut securos faciat præmittit quasi argumenta exemplum sui, quia assumptus est in celũ, iã est immortalis, & quia iurat eis hanc stabilitatem per uiuentem in secula seculorũ [&] hoc est, [Angelus] Christus [quẽ uidi stantem super mare & super terrã, leuauit], id est exaltauit [manum suam], id est humanam naturam, qua ipse operatus est [ad cœlum] & iurauit, firmiter statuit, quia sicut Christus resurrexit, ita & nos resurgemus [per uiuentem in secula seculorum] scilicet per seipsum. Iurare dei per uiuentem in secula seculorum, nihil aliud est nisi quia sicut ipse uere uiuit, ita certum est quod promittit. [Qui creauit cœlum & ea quæ in eo sunt] Modo ostēdit cum potentem nos resuscitare, quoniam ipse ex nihilo fecit omnia [& terram & ea quæ in ea sunt, & mare & ea quæ in eo sunt.] Vbi hæc omnia à deo dicit creata, destruit hæreses quorundam qui astruebant res quasdam à dæmone creatas. [Quia tempus non erit amplius.] Bonis quidem non erit mutabilitas, quia impassibiles erunt & immortales: malis æterna mutabilitas secundum diuersas pœnas [Sed in diebus septimi angeli, cum cœperit tuba canere, cõsummabitur mysteriũ dei], scilicet remuneratio sanctorum, quod est secretũ quod nec oculus uidit, & cætera [sicut euangelizauit per seruos suos prophetas] prædixerunt enim prophætæ primum & secundum aduentum domini.

Et uocem audiui de cœlo iterum loquentem mecum & dicentem, Vade & accipe librum apertum de manu angeli stantis super mare, & su-

per terram. Et abiit ad angelum dicēs ei ut daret mihi librum, & dixit mihi, Accipe & deuora illum, & faciet amaricare uentrem tuum: sed in ore tuo erit dulce tanquam mel. Et accepi librum de manu angeli, & deuorauit eum, & erat in ore meo tanquam mel dulce. Et cum deuorassem eum, amaricatus est uenter meus. & dixit mihi, Oportet te iterum prophetare populis & gentibus & linguis, & regibus multis.

ET audiui uocem de cœlo] diuinam admonitionem [iterum], id est de eisdem agentē. [loquentem mecum & dicentem], [Vade] profice in uirtutē dei, & gratia dei te dignum exhibe. [Accipe librum de manu angeli] & sic intellige scripturam à deo completā per carnem assumptā. [stantis supra mare & supra terrã] parati adiuuare accedentes, [& abiit ad angelum] quasi obediens ampliaui mentē. & hic aperte docet quid debeat facere. [Dicēs ei] opere & oratiōe [ut daret mihi librum], id est ut aperiret mihi sensum scripturarum [& dixit mihi], quia si quem paratum uidet quod bonum est sponte offert. [Accipe & deuora illum], id est tracta diligenter operando & inquirendo [& faciet amaricare uentrem tuum] quia graue est carni implere diuina præcepta. Per uentrem qui est mollis & fragilis accipit carnem [Sed in ore tuo erit dulce tanquam mel], id est prædicando & cogitando [& accepi librum de manu angeli] operatione & gratia Christi [& deuorauit eum: & erat in ore meo tanquã mel dulce. Et cum deuorassem eum amaricatus est uenter meus] graue est enim nostræ carni ieiunare & cætera quæ præcipiuntur [Et dixit mihi], scilicet commonuit me ad prædicationem, manifestans mihi quia de captione illa exirem. [Oportet te iterũ prophetare populis, gentibus, & linguis & regibus multis] iniuncta prædicatione dedit mihi scripturas auxilio.

CAPVT

XI.

ET datus est mihi calamus similis uirgæ dicens, Surge & metire templum dei & altare eius & adorantes in eo. Atrium autem quod est foris templum eice foras, & ne metiaris illud, quoniam datum est gentibus. Et ciuitatem sanctam calcabunt mensibus quadraginta duobus. Et dabo duobus testibus meis, & propheta-
tabunt

tabunt diebus mille ducentis sexaginta, amicti saccis. Hi sunt duæ oliuæ & duo candelabra in conspectu domini terræ stantes, & si quis eis uoluerit nocere, ignis exiet de ore ipsorum & deuorabit inimicos eorū. Et si quis uoluerit eos lædere, sic oportebit eum occidi. Hi habent potestatem claudendi cœlum, ne pluat diebus prophetiæ ipsorum: et potestatem habent super aquas conuertendi eas in sanguinem, & percutere terram omni plaga, quotiescunque uoluerint. Et cum finierint testimonium suum, bestia quæ ascendet de abyssso, faciet aduersus illos bellum. Et uincet illos, & occidet illos. Et corpora illorum iacebunt in plateis ciuitatis magnæ quæ uocatur spiritualiter Sodomam & Aegyptum, ubi & dominus eorum crucifixus est: & uidebunt de populis & tribubus, & linguis & gentibus corpora eorum per tres dies & dimidium, & corpora eorum non sinent poni in monumentis: & habitantes terram gaudebunt & iocundabuntur, & munera mittēt inuicem: quoniam hi duo prophete cruciauerunt eos qui habitabāt super terram.

ET datus est mihi calamus,] id est scriptura. Per calamum enim antiqui scribebant. [Similis virgæ,] scepro. quia reges constituit [dicens] admonens. [Surge] egredere, ne pigriteris prædicare [metire] prædica cuique secundū suā capacitatem, ut sic facias eos templum dei, sicut ille qui uult templum fundare, metitur iaciens fundamentum & longitudinem & latitudinem, & c. [Templum dei & altare eius,] id est Christum. minoribus nanque est prædicanda incarnatio & similia: maioribus unitas trinitatis & talia [& adorantes in eo] scilicet constituas qualiter in eo de beant adorare [Atrium autē quod est foris templum,] id est falsos Christianos qui se simulant ecclesiam, sed tamen factis negant [eiice foras] & est ratio præmissa quod sint eiiciendi, quoniam sunt foris, scilicet non operantur ut ecclesia & hoc est quod dicit, quod est foris templum eiice foras excommunicando, o-

stende extra esse [& ne metiaris illud, quoniam datū est gentibus,] id est omnino subtrahe prædicationem, quoniam conformes sunt gentibus [& ciuitatē sanctā cōculcabit] & isti ecclesiam ad iure uiuendum congregatam persequentur [mensibus quadraginta duobus] scilicet toto tēpore prædicationis Antichristi. & per hoc uideatur innuere quod omnis persequutio sanctæ ecclesiæ in quocūque tempore sit ab Antichristo, sicut illa quæ erit in tempore suo. Et ut præsentem confortet ne propter persequutionem, quæ quidem adhuc leuis est, desistant à prædicatione, dicit quia in tempore sequissimæ illius persequutionis prædicabunt Helias & Enoch: & hoc dicit [& dabo uerbum dei duobus testibus meis, & prophetabunt diebus mille ducentis sexaginta] prædicabunt tribus annis & dimidio, & tunc incipiēs regnare Antichristus interficiet eos aperte [amicti saccis,] id est veste pœnitentiāli, nō quod his opus esset pœnitentiā, sed quia in se opere impleant quæ alios docent. [Hi sunt duæ oliuæ.] Oliua est arbor plena succo, & isti pleni sunt spiritu sancto [& duo candelabra lucentia,] quia aliis præbent lumen [in conspectu domini terræ stantes] in beneplacito dei. Modo ostendit quomodo inuincibilem potentiam dat suis deus damnandi impios, & hoc est, [& si quis eis uoluerit nocere] à ueritate deuocando [ignis exiet de ore eorum,] id est spiritualis sententiā [& deuorabit] damnabit [inimicos eorum.] & si quis eos uoluerit lædere] corporaliter [sic oportet eum occidi,] sic spirituali sententiā [& hi habent potestatem claudendi cœlum,] id est scripturas quæ celant archana dei [ne pluat diebus prophetiæ ipsorum,] quia non prædicabunt nisi cōgruo tempore. Hæc figura talis fuit dum Helias per tres annos & dimidium pluuiam realiter cessare fecit. 3. Regum. 17. a. [& potestatem habent supra aquas,] id est doctrinas suas quæ mentes fidelium irrigant [conuertendi eas] quantum ad peruerse intelligentes [in sanguinem] in peccatum, sicut legitur Moyses fecisse in Aegypto, Exodi. 7. c. [& percutere terram] terrenos omni plaga sicut fuerunt Aegyptij ut patet in libro Exodi [quotiescunque uoluerint. & cum finierint,] id est consummauerint [testimonium] scilicet prædicationem, [bestia] Antichristus [quæ ascendet] ad regnum [de abyssso,] per tenebrosos [faciet aduersus eos bellum] ad literā. vel disputationibus [& uincet illos & occidet illos] corporaliter. [& corpora eorum iacebunt in plateis] ut sic terreantur alii ab imitatione eorum [ciuitatis] Hierusalē [magnæ] olim in uirtutibus nūc in malitia [quæ uocatur [spūaliter] Sodomam,] id est muta, quia tunc non prædicabitur in ea [& Aegyptus,] id est tenebrosa, quia tunc erit sine cognitione dei [Vbi dominus eorum crucifixus est. & uidebunt de tribus & linguis & gentibus corpora eorum per tres dies & dimidiū,] Quidam uidebunt oculis, quidā sola fama, quia toto tēpore illius nequissimi impostoris & hæresarchæ Antichristi prædicabitur, Videte ne

fitis confimiles illis qui sic iacent inhumati. [& corpora eorum non sinent poni in monumentis. & inhabitantes terram] mali scilicet [gaudebunt super illos & iocundabuntur & munera mittent ad inuicē] hoc est signum iocunditatis [quoniam hi duo prophetae cruciauerunt,] id est nequitias illorum contundendo, [qui inhabitant super terram.]

Et post tres dies & dimidium spiritus uitæ à deo intrauit in eos, & steterunt super pedes suos, & timor magnus cecidit super eos qui uiderunt eos: & audierunt uocem magnam de cœlo dicentem illis, ascendite huc. Et ascenderunt in cœlum in nube, & uiderunt illos inimici eorum: & in illa hora factus est terremotus magnus, & decima pars ciuitatis cecidit, & occisi sunt in terremotu, nomina hominum, septem milia. & reliqui in timore sunt missi & dederunt gloriam deo cœli.

OSTENSA tribulatione eorū per quorū exemplum istum inuitabat ad prædicandum, & etiam si opus esset ad patiendum, ostendit & ipsorum coronas, ut similiter istum de primo securum faciat, & hoc est [Et post tres dies & dimidium spiritus uitæ] anima æternaliter uiuificans, non anima iam tantū seruitura his sensibus [à deo intrauit in illos] scilicet intraturum uidi [& steterunt] scilicet iam impassibiles & immortales [super pedes suos,] scilicet firmi, non indigentes, quo innitantur sicut prius uiuentes in fenio [& timor magnus cecidit sup eos] quasi pondus opprimens [qui uiderunt eos] scilicet glorificatos [& audierunt uocem magnam] magnæ operationis [de cœlo] à Christo vel archangelo [dicentem] in ipso actu adimplentem, [illis, ascendite huc,] ad consortium sanctorum. [Et ascenderunt in cœlum in nube] quæ ipsis sit refrigerio, inimicis sit timori. [& uiderunt illos inimici eorum, & in illa hora] tempore glorificationis eorū [factus est terremotus magnus] mouebuntur terreni, vel in occisione eorum mouebitur ecclesia [& decima pars ciuitatis,] id est mali licet ad hoc sint constituti ut decimus ordo ex hominibus restitueretur [cecidit] in pœnas vel de ecclesia [& occisi sunt in terremotu] æterna morte, vel quia postea non resipuerunt [nomina hominum] scilicet quos deus præsciuit malos per proprias distinctiones quasi per nomina [septem milia] uniuersi perfecti in malitia [& reliqui] scilicet boni qui non ceciderunt in pœnas [sunt missi in timore], scilicet timent casum vel in reuerentia dei [& dederunt gloriã

deo cœli] sibi nihil attribuendo.

Væ secundum abiit: & ecce tertium uæ ueniet cito. Et septimus angelus tuba cecinit, & factæ sunt uoces magnæ in cœlo dicentes, Factum est regnum huius mundi dei nostri & Christi eius & regnabit in secula seculorum amen. Et uiginti quatuor seniores qui in conspectu dei sedent in sedibus suis, ceciderunt in facies suas, & adorauerunt deum dicentes, Gratias agimus tibi domine deus omnipotens, qui es & qui eras, qui accepisti uirtutem tuam magnam, & regnasti: & iratæ sunt gentes, & aduenit ira tua, & tempus mortuorum iudicari, & reddere mercedem seruis tuis prophetis, & sanctis, & timentibus nomen tuum, pusillis & magnis, & exterminandi eos qui corruerunt terram.

VÆ secundum abiit] Secunda damnatio dicta est [& ecce tertium uæ ueniet cito,] narratione vel etiam tēpore [& septimus angelus tuba cecinit] ordine narrationis & tēporis. Cum angelus iste annunciet iudicium, nō dicitur uæ, nisi quantum ad partem malorū [& factæ sunt uoces magnæ in cœlo dicentes,] id est laudes deo de iustorum saluatione, & malorum damnatione. [Factum est regnum huius mundi dei nostri] scilicet qui prius erat vilis & abiectus mundo, iam obtinet sibi regnum coronans bonos & puniens malos [& Christi] filii [eius, & regnabit] scilicet regnum illud tenebit [in secula seculorum] in æternum non redibunt sancti vel damnati, ut mundum rursus incolant, sicut uolunt quidam heretici [& uiginti quatuor seniores] scilicet non soli minores, sed etiam maiores glorificabunt deum [qui in conspectu dei,] id est considerantes quid deo placet [sedent] scilicet iudicāt etiam in præsentem [in sedibus suis] in sibi subditis [ceciderunt in facies suas] scilicet humiliauerunt in conscientia uera [& adorauerunt deum dicentes Gratias agimus tibi domine deus omnipotens] quia nos saluasti & impios damnasti. [Qui es & qui eras, qui accepisti uirtutē tuā magnam] resurgendo, spiritū sanctum tuis dando, ecclesiam colligendo [& regnasti] tuos à diabolo defendendo, in super illius potestatem cōfringendo. [& iratæ sunt gentes] pro regno tuo. [& aduenit ira tua] & tandem modo apparet ira tua in eis. [& tēpus mortuorū] aduenit oportunitas

tunitas tam bonorum quam malorum [iudicari] vt secernantur boni à malis [& reddere] aduenit [mercedem seruis suis prophetis] & sibi & aliis prauis dentibus [& sanctis] in fide saltem fundatis. [& timentibus nomen tuum] hic comprehendit quoscunque fideles . [pusillis & magnis.] & exterminandi eos] & aduenit tempus vt extra terminos veræ patriæ ponantur [qui corruerunt terram] scilicet seipsos mala operatione, alios doctrina vel exemplo.

VISIO QUARTA.

Et apertum est templum dei in cælo, & uisa est archa testamenti eius in templo eius. Et facta sunt fulgura & uoces & terremotus, & grando magna.

IN hac quarta visione agitur de pugna ecclesiæ & diaboli, & ostenditur quibus auxiliis ecclesiæ vincatur diabolus. Vnde fideles maxime debent animari, ne ab ecclesia recedant. Antequam tractet istam quartam visionem præmittit aliquid de secunda, scilicet de reuelatione mysteriorum, & de tertia, id est de officio prædicationis impleto per septem angelos, quia hæc visio pendet ex illis, quoniam ex reparatione hominum, & de damnatione malorum elicitur ecclesia quæ hic pugnat [Et apertum est templum dei in cælo,] id est patuerunt mysteria ecclesiæ quæ figurabantur per tabernaculum. [& uisa est archa testamenti,] id est Christus, in quo sunt absconditi thesauri sapientiæ, ad Col. 2. a. in quo est vetus & nouum testamentum, sicut in archa erant tabulæ & manna, & cetera. Vel impletum, [in templo eius] in ecclesia quæ est in cælo per bonam vitam. [& facta sunt] Ecce de tertia visione [fulgura] miracula vt prædictum est per angelos [& uoces] admonitiones [& terremotus] quidam sunt moti ad bonum, quidam non. [& grando magna quia prædicationis puniens & contundens uisa est intolerabilis.

CAPVT XII.

ET signum magnum apparuit in cælo. Mulier amicta sole, & luna sub pedibus eius, & in capite eius corona stellarum duodecim. Et in utero habens, & clamat parturiens, & cruciatur ut pariat.

ET signum magnum apparuit] ex his uidi quãdam figuram procedentem magnum quid-

dam significantem [in cælo] quia res cælestis fuit quæ apparuit. [mulier] ecce signum, quia significat ecclesiam [amicta sole, Christo, qui eam obumbrat & illuminat] & luna] mundus, quia deficit & crescit [sub pedibus eius.] quia à mundo sustentantur in necessariis. Mulier significat ecclesiam : quia sicut mulier parit & nutrit, ita ecclesia parit homines in lucem & fidem, & nutrit eos omni verbo diuino [& in capite eius corona stellarum duodecim,] id est in Christo uictoria mundi acquisita per duodecim apostolos. Vel in capite, in principio ecclesiæ eadem corona [& in utero,] id est in memoria latet aliquid sicut in utero. [habens] uerbum dei. [& clamabat] prædicando [parturiens] laborans, vt aliques in lucem emittat [& cruciatur] ab inimicis vel à seipsa, quia non potest parere Christo quos uellet: vel quia affligit seipsam vt quod aliis prædicat ipsa opere impleat vt pariat.

Et uisum est aliud signum in cælo. Et ecce draco magnus rufus, habens capita septem, & cornua decem, & in capitibus suis septem diademata erant, & cauda eius trahabat tertiam partem stellarum cæli, & misit eas in terram. Et draco stetit ante mulierem, quæ erat parturitura ut cum peperisset, filium eius deuoraret. Et peperit filium masculum qui rectorus erit omnes gentes in uirga ferrea, & raptus est filius eius ad deum & ad thronum eius. Et fugit mulier in solitudinem ubi habet locum paratum à deo ut ibi pascant illam diebus mille ducentis sexaginta.

ET] contra hanc mulierem, [uisum est aliud signum in cælo. Et ecce draco,] id est diabolus qui dicitur draco secundum fortitudinem [magnus] quia magnæ potestatis. Ideo dicit draconem uisum in cælo, vt ostendat ipsum propinquum ad impugnamdam ecclesiam : quia si diceret eum in inferno, non uideretur ratio quod posset cum ecclesia pugnare quam in cælo uiderat [rufus] secundum occisionem. [habens capita septem] principes uniuersos per quos operatur. [& cornua decem,] id est decem regna. Historialiter quidem erit quod Antichristo adhærebunt decem reges, quibus cæteri respondebunt. Per hos decem intelliguntur omnes mali diabo-

lo adhaerentes. Vel decem cornua dicantur diuitiis quibus potentes decalogum impugnant. [& in capitibus suis septem diademata erant] vniuersae victoriae de peruersis. [& cauda eius] deceptiones quibus vitia celantur vt cauda turpia. [trahebat] ad infidelitatem omnes reprobos. & hoc dicit, [tertiam partem stellarum caeli] scilicet eorum qui aliquando illuminauerunt ecclesiam [& misit eas in terram] in delectationem terrenis. Descripta muliere per se & dracone per se, ostendit pugnam ipsorum [& draco] diabolus tali potestate confusus [stetit] paratus [ante mulierem] nocere & impugnare ecclesiam [quae erat paritura] quae laborabat ad partum, & ideo putabat draco eam sibi citius cessuram, [vt cum peperisset filium eius deuoraret] Ideo stabat vt cum mulier aliquem in lucem fidei emisisset, draco iste eum ad peccatum deuoraret [& peperit filium] scilicet Christum [masculum] propter fortitudinem. Ecclesia parit Christum, quia immittit ipsum in singulis mentibus fidelium, vel quia Christus carnaliter fuit de his qui fuerunt ecclesia. [qui rectorus erit omnes gentes in virga ferrea] in iustitia inflexibili [& ecce.] Hic ponit vnde ecclesia habeat spem incipiendi pugnam. Ex hoc quod filius suus raptus est ad dexteram dei, confisa tanto auxilio pugnare incipit, secunda de sua resurrectione conuincit. & hoc est [Raptus est] caro contra naturam carnis [filius eius ad deum,] ad aequalitatem dei, [& ad thronum eius] vt cum patre iudicet [& mulier] ecclesia per auxilium filii [fugit] a gloria [in solitudinem] vt mente deserat superbiam huius mundi. Quare illuc? Quia ibi [habet locum paratum a deo] & hoc est quod dicit. Vbi habet locum paratum a deo, id est quia deus parauit ei talem locum, quaedam confortatio est [vt ibi pascat eam] praedicationis doctrina [diebus mille ducentis sexaginta] tribus annis & dimidio, id est praedicatione quam dominus tanto tempore fecit a fide, pascitur ecclesia.

Et factum est praelium in caelo magnum. Michael & angeli eius praeliabantur cum dracone: & draco pugnabat & angeli eius, & non ualuerunt, neque locus inuentus est amplius in caelo eorum. Et proiectus est ille draco magnus serpens antiquus qui uocatur diabolus & satanas, qui seducit uniuersum orbem, proiectus est in terram, & angeli eius cum illo missi sunt. & audiui uocem magnam in caelo dicentem, Nunc facta est salus & uirtus & regnum deo nostro & potestas Christi eius,

quia proiectus est accusator fratrum nostrorum, qui accusabat illos ante conspectum dei nostri die ac nocte: & ipsi uicerunt illum propter sanguinem agni, & propter uerbum testimonii sui, & non dilexerunt animas suas usque ad mortem. Propterea letamini caeli, & qui habitatis in eis.

ET factum est] ecce aliud auxilium [praelium magnum in caelo. Michael & angeli eius praeliabantur cum dracone.] Praeliatur quidem Michael inspirando fidelibus per quae crebras diaboli tentationes exuperent, vel inferendo corporale auxilium, vel per seipsum, vel per quemcunque minorem angelum, quia omnes ei sunt subditi [& draco pugnabat & angeli eius, & non ualuerunt] deicere ecclesiam in peccatum [neque locus inuentus est eorum amplius in caelo] scilicet non potuerunt amplius illam mulierem per tentationes superare. & agitur hic de occulto bello scilicet per suggestiones. [Et proiectus est draco ille magnus] auxilio filii & angelorum a bonis. [Serpens] propter calliditatem [antiquus] propter primam seductionem [qui uocatur diabolus] quasi dicerent, a quo caute uobis omnes, quia iste diabolus uocatur, id est fluens a bonis scilicet ad malos, [& satanas] aduersarius [qui seducit uniuersum orbem] secundum reprobos [proiectus est in terram,] cadens a fidelibus atrocius impugnat caeteros [& angeli eius] cum illo missi sunt. Ecce ponit quandam exultationem in caelo de hac victoria ecclesiae, & hoc est [Audiui uocem magnam in caelo dicentem] vel ab angelis, vel ab animabus sanctis. [Nunc] ex tempore Christi [facta est salus] remissio peccatorum in baptismo [& uirtus] confortatio ad operandum in confirmatione [& regnum] quia regit suos de uirtute in uirtutem [deo nostro & potestas Christi eius,] quonia haec omnia per Christum operatus est [quia proiectus est accusator fratrum nostrorum,] id est diabolus qui perducendo ad peccatum reddit accusabiles. [qui accusabat illos] scilicet officium suum est accusare, a quo officio nunquam ipse cessabit [ante conspectum] quia nihil latet eum. per quod multum monet cauere [ante conspectum dei nostri die ac nocte] assidue [& ipsi uicerunt eum] non cedendo suggestionibus eius [propter sanguinem agni] scilicet imitando passionem Christi [& propter uerbum testimonii sui,] quia non tacet uerbum diuinum ubi locus est, & fidem quam testatus est Christus [& non dilexerunt animas suas usque ad mortem] scilicet animalitates suas, scilicet non satisfaciendo carni, vt inde perirent animae. [Propterea letamini caeli] angeli vel sancti apostoli [& qui habitatis in eis.] inter eos scilicet minores.

Væ terræ & mari, quia descendit diabolus ad uos habens iram magnam, sciens quod modicum tempus habet. Et postquam uidit draco quod proiectus est in terram, persequutus est mulierem quæ peperit masculum. Et datæ sunt mulieri duæ alæ aquilæ magnæ ut uolaret in desertum in locum suum, ubi alitur per tempus & tempora & dimidium temporis à facie serpentis. Et misit serpens ex ore suo post mulierem aquam tanquã flumen, ut eam faceret trahi à flumine. Et adiuuit terra mulierem, & aperuit terra os suum, & absorbit flumen quod misit draco de ore suo. Et iratus est draco in mulierem, & abiit facere prælium cum reliquis de semine eius qui custodiunt mandata dei, & habent testimonium Iesu. Et stetit super arenam maris.

V A E terræ & mari quia descendit diabolus ad uos] & quia proiectus est diabolus à bonis, væ vobis in quibus ipse modo habitat, quia sic iam adhærebit, vt nequeat separari [habens irã magnam,] quia videt sibi multos subtrahi & in locum suum restitui [Sciens quia modicum tempus habet] inde magis insanit. [& postquã vidit draco quod proiectus est in terram] cum videt diabolus se per occultam fraudem non posse proficere [persequutus est mulierem] aggreditur aperte impugnare [quæ peperit masculum] à quo habet auxilium in aperta pugna [& datæ sunt mulieri] deus dedit [duæ alæ] duo testamēta vel gemina dilectio, vel duæ vitæ actiua & cōtēplatiua [aquilæ magnæ] quia in altū volant. s. vsque ad ipsum deum, & sunt perspicacis intuitus in scripturis. [vt volaret in desertum in locum suum], scilicet à deo sibi datum [vbi alitur] alimonia doctrinæ veritatis prædicatæ à deo [per tempus & tempora & dimidium temporis] per hoc tempus, scilicet per tres annos & dimidiū [à facie] à præsentia [serpentis] callidæ deceptionis. [& misit serpens ex ore suo] ex prædicationis inspiratione [post mulierem] vt eam affligeretur, sed nec attingere potuit [aquam] tribulationem [tanquam flumen] maxime inundantem & fluctuantem [vt eam faceret trahi à flumine] in peccatum [& adiuuit terra mulierem] scilicet Christus dedit vires ecclesiæ patiendi aduersa, vel sancti orando. terra Christum signi-

ficat propter stabilitatem, qui absorbit omnem tribulationem, quia idoneum se fecit vt reciperet quicquid sibi inferretur, quia recipiens iniustam mortem damnauit mortem, & item cæteras tribulationes quas omnes iniuste sustinuit, & hoc est quod sequitur, [Et aperuit terra os suum, & absorbit flumen quod misit draco ex ore suo, & iratus est draco in mulierem,] quia licet non possit deuincere, non tamen desistit inuidere, & locum inuasionis quærere [& abiit facere prælium] iam deferens firmiores. [cum reliquis], scilicet cum minoribus [de semine eius, qui custodiunt mandata dei] quales sunt qui opere implent [& habent testimonium Iesu] scilicet quod credunt coram testantur [& stetit super arenam maris] super reliquias non stetit, quia nõ omnes eos sibi adiungit, sed supra arenam scilicet infructuosos, nec vinculo fidei alligatos [stetit,] id est secure immorat⁹ est, in quibus sua vestigia apparent.

CAPVT

XIII.

ET vidi de mari bestiam ascendentem, habentem capita septem & cornua decem, & super cornua eius decem diademata, & super capita eius nomen blasphemie.

ET vidi de mari] de mundo [bestiam] collectionem omnium bestialiter viuentium [ascendentem] per alios se exaltantem [habentem capita] principes [septem] vniuersos. [& cornua decem] scilicet regna & potentias per quæ impugnant decem præcepta legis, & per illa decem regna quæ Antichristo realiter adhærebunt, significatur omnia illa in quibus est impugnatio legis. [& super cornua eius decem diademata.] quia non est aliquod præceptum quod per principes non infringatur, & de quo ipsi non coronentur [& super capita eius] in principibus [nomen blasphemie] quia dicunt Christum nõ fuisse deum & similia: vel quia dicunt istum deum hanc suam familiam ideo repræsentat nobis vt eam videamus aptam quæ & arenam retineat in sua infidelitate, & alios sciat adtrahere.

Et bestia quam vidi similis erat pardo, & pedes eius sicut ursi, & os eius sicut os leonis. & dedit illi draco uirtutem suam, & potestatem magnam. Et unum de capitibus suis vidi quasi occisum in morte, & plaga mortis eius curata est, & admirata est uniuersa terra post bestiam, & adorauerunt bestiam dicentes, Quis similis bestie, & quis poterit pu-

gnare cum ea. & datum est ei os loquens magna & blasphemiam, & data est illi potestas facere menses quadraginta duos. Et aperuit os suum in blasphemias ad deum blasphemare nomen eius, & tabernaculum eius, & eos qui in caelis habitant. Et datum est illi bellum facere cum sanctis, & vincere illos. & data est illi potestas in omnem tribum & populum & linguam & gentem: & adorauerunt eam omnes qui habitant terram, quorum non sunt scripta nomina in libro uitae agni, qui occisus est ab origine mundi. Si quis habet aurem audiat. Qui in captiuitatem duxerit, in captiuitatem uadit. Qui gladio occiderit, oportet eum gladio occidi. Hic est patientia & fides sanctorum.

Et bestia quam vidi similis erat pardo] quia sicut pardus est animal maculosum, ita isti maculosi diuersis haeresibus, vel etiam quia collecti ex diuersis populis [& pedes eius sicut vrsi] discursores, qui annunciando bestiam portant eam, & sunt feroces, & temere conculcantes sicut vrsus. [& os] maiores in sermone [sicut os leonis,] quia laniant sanctas scripturas & foerentes sententias mittunt [& dedit illi draco virtutem suam] vt faciat miracula, [& potestatem magnam] seducendi multos [Et vidi vnum de capitibus suis] Antichristum, scilicet principale caput [quasi occisum in morte] finget quidem se blasphemus nebulo ille mori, & die tertia resurgere [& plaga mortis eius curata est] ficta resurrectione [& admirata est vniuersa terra post bestiam] imitando bestiam [& adorauerunt bestiam] per principale caput scilicet per Antichristum [dicentes. Quis similis bestiae? & quis poterit pugnare cum illa?] scilicet voluntati eius resistere [& datum est] permissum est a deo [ei os loquens magna] in sui magnificatione [& blasphemiam] dicendo filium dei se esse [& data est illi potestas facere] talia [menses quadraginta duos. & aperuit os suum in blasphemias] in tantam fiduciam prorupit vt quod prius occulte, modo publice audeat blasphemare [ad deum] negando Christum esse deum [blasphemare nomen eius,] id est omnem institutionem ipsius per quam laudabilis apparet [& tabernaculum eius,] id est illos in quibus ipse militauit, vocans eos degeneres & pannosos, ostentans reges suos [& eos qui in caelo habitant] etiam supernos spiritus [& datum est illi] permissione dei [bellum facere cum sanctis, & vin-

cere illos] corporaliter [& data est illi potestas in omnem tribum & populum & linguam & gentem. & adorauerunt eam] bestiam [qui inhabitat terram,] scilicet reprobi [quorum non sunt nomina scripta in libro vitae agni qui occisus est ab origine mundi,] in suis, vt in Abel, vel quia ita dispositum fuit ab initio mundi [Si quis habet aurem audiat] Quaedam admonitio est, ne hac bestiam imitemur, licet sic habere potestatem videamus, quia tandem damnabitur bestia, & omnes sequaces sui. [Qui in captiuitatem duxerit] scilicet a fide nos seducendo vt Antichristus [in captiuitatem] in damnationem [vadit. Qui in gladio] materiali vel persuasionis [occiderit] vt Antichristus & sui, [oportet eum gladio occidi] verbo dei [Hic est] & quia isti peribunt, ideo contra ipsos est nobis habenda fides & patientia, ne nos cum ipsis pereamus [patientia] contra tribulationes [& fides] contra malos persuasores [sanctorum.

Et vidi aliam bestiam ascendentem de terra, & habebat cornua duo similia agni, & loquebatur sicut draco. Et potestatem prioris bestiae omnem faciebat in conspectu eius. Et fecit terram & habitantes in ea adorare bestiam primam, cuius curata est plaga mortis, & fecit signa magna, ut etiam ignem faceret de caelo descendere in terram in conspectu hominum, & seducit habitantes terram propter signa quae data sunt illi facere in conspectu bestiae, dicens habitantibus in terra, ut faciant imaginem bestiae quae habet plagam gladii. Et uiuit, & datum est illi ut daret spiritum imagini bestiae, & ut loquatur imago. Et faciet ut quicumque non adorauerint imaginem bestiae occidantur. & faciet omnes pusillos & magnos, & diuites, & pauperes, & liberos & seruos, habere characterem eius in dextram manu, aut in frontibus suis, & ne quis possit emere aut uedere nisi qui habet characterem bestiae, aut nomen aut numerum nominis eius. hic est sapientia. Qui habet intellectum computet numerum bestiae. Numerus

merus hominis est, & numerus eius est sexcenti sexaginta sex.

DESCRIPTA tribulatione quæ fiet per Antichristum & suos maiores, subiungit aliam quæ fiet per suos apostolos, quos per totum mundum seminabit, & hoc dicit, [& vidi aliã bestiam] priore minorem [ascendentem] in cumulum superbiæ [de terra] per deditos terrenis [& habebat duo cornua similia agni] quia simulabunt se habere innocentiam & veram doctrinam, & miracula sicut Christus habuit, vel duo testamenta sibi usurpabunt [& loquebatur sicut draco, scilicet seductorie loquetur sicut diabolus in Antichristo [& potestatem prioris bestie omnem faciebat,] id est omnes modos decipiendi & nocendi quos Antichristus habuit [in conspectu eius] ut placeant Antichristo [& fecit terram & habitantes in ea,] id est terrenos & in amore terræ perseverantes. vel terram secundum corpus, habitantes in ea secundum animas, [adorare bestiam primam] Antichristum [cuius curata est plaga mortis] Hoc enim habebunt fundamentum sue prædicationis, sicut apostoli resurrectione Christi [& fecit signa magna] ad confirmationem prædicationis suæ [ut etiam ignem faceret de cælo descendere in terram in conspectu hominum] quia sicut apostoli acceperunt spiritum sanctum in specie ignis, ita malignum suum spiritum faciet isti descendere in specie ignis, & in hoc quasi superabunt apostolos, quia hoc etiam manifeste facient [& seducit habitantes in terram propter signa quæ data illi facere in conspectu bestie] ad laudem Antichristi, quia per vocationem nominis eius fiebant signa eorum [dicens habitantibus in terram ut faciant imaginem bestie], scilicet ut conformes se faciant Antichristo, opera ipsius imitando. [qui habet plagam gladii & vixit] Ecce item ponit fundamentum suæ prædicationis [& datum est illi] permissum à deo ad probationem suorum. erunt enim perfecti qui ei non cedent [ut daret spiritum] malignum [imagini bestie, & ut loquatur imago bestie,] i. habeat in ipsis effectum spiritus sancti, id est loquatur variis linguis. [& faciet] minor bestia per principes mundanos. [ut quicumque non adorauerint imaginem bestie] imitatores Antichristi [occidantur] secundum corpus [& faciet] prædicando bonitatem fidei [omnes pusillos & magnos, & diuites & pauperes, & liberos & seruos, habere characterem eius in dextra manu]. s. signum, quia opere ostendebat se ei seruire, quod est dicere, Isti pseudoapostoli dicent quia iste dominus suus nullius conditionis hominem abiicit, alius iste qui præcessit qui dictus fuit Christus solos pauperes secum habebat [aut in frontibus suis]. s. aperte confitebuntur eum deum esse [& ne quis possit emere aut vendere] ad literam, vel verbum dei. qui enim prædicat dat precium. s. verbum dei. & accipit mercedem, scilicet recipientes verbum homines aut se ipsos vendunt [nisi qui habet characterem bestie] id est qui se ei conformes dicebant [aut nomen,]

id est Antichristi vocantur. s. deum eum esse confitentes [aut numerum nominis eius.] Numerum nominis eius accipiunt hi qui remunerationem ab eo expectant. quod faciendum esse in numero literarum nominis notat. [Hic est sapientia.] Quædam admonitio est, quia in hoc erit multa deceptio [Qui habet intellectum computet numerum bestie] computando intelliget etiam per numerum nominis eum non esse remuneratorem [Numerus enim hominis est, & numerus eius est, sexcenti sexaginta sex] licet sui per hunc numerum deum esse predicent, sapiens tamen percipiet hunc numerum non esse dei, sed puri hominis. Quia hic liber Græce factus fuit, secundum Græcos numerus de quo hic dicit est inquirendus. significant enim numerum omnes literæ apud Græcos. [nomen eius] ANTEMON quod ei conuenit secundum hoc quod Christo contrarius dicitur, ex literis illius nominis A VNÛ numeratur, N quinquaginta, T treceti, E quinq; M quadraginta, O septuaginta, S ducenti. Sunt alia multa nomina, sed ex singulis colligitur eadem summa. s. sexcenti sexaginta sex. Sex qui primus perfectus est, significat illos minus perfectos qui coniugati sunt, & pro modo suo custodiunt mandata domini. sexaginta qui fit ex sex & decem, significat mediocriter perfectos. centum significat perfectissimos, qui mentis & corporis integritatem conseruant. Hi reddunt fructum alij senarium, alij sexagesimum, alij centesimum: & discipuli Antichristi prædicabunt neminem posse saluari, nisi Antichristo proferat aliquem de fructibus istis.

CAPVT

XIIII.

ET vidi, & ecce agnus stabat supra montem Sion, & cum eo centum quadraginta quatuor milia habentes nomen eius, & nomen patris eius scriptum in frontibus suis. Et audiui uocem de cælo tanquam uocem aquarum multarum, & tanquam uocem tonitruui magni: & uocem quam audiui sicut citharædorum citharizantium in citharis suis. Et cantabant quasi canticum nouum ante sedem & ante quatuor animalia & seniores. & nemo poterat dicere canticum, nisi illa centum quadraginta quatuor milia qui empti sunt de terra. Hi sunt qui cum mulieribus non sunt coinquinati. uirgines enim sunt. Hi sequuntur agnum quocumque ierit. Hi empti sunt ex omnibus primitiæ

deo & agno, & in ore ipsorum non est inuentum mendacium, sine macula sunt ante thronum dei.

O STENSA sœuissima persecutione quã patietur ecclesia ab Antichristo & apostolis eius, ad consolationem ipsius ponit Christum adiutorẽ & eius familiã, & hoc est [& vidi] perstiti in visione & [ecce] euidẽter [agnus] Christus qui pro nobis immolatus apparuit [stabat] vt adiuuaret [supra montẽ Sion,] i. supra ecclesiã [celsam] in eminentia virtutum, & deum cõtemplantem [& cũ eo centũ quadraginta quatuor milia] scilicet fide sanctę trinitatis ex quatuor mundi partibus collectos [habentes nomẽ eius] quia Christiani dicentur [& nomẽ patris eius] vel quia dei dicẽtur, vel quia deum esse non tacebunt. [Scriptum in frõtib[us] suis] aperta cõfessione oris & operis. [& audiui vocẽ] desiderium vel admonitionem [de cœlo] scilicet ab his qui erãt cũ eo, [tanquam vocem aquarum multarum] i. multorũ populorum, quia de multis populis fuerant congregati. & [tãquã vocẽ tonitru[m] magni], quia terror est omnibus inimicis. [& vocẽ quã audiui sicut citharę] carnis mortificatorũ [citharizãtiũ in citharis suis] scilicet proprias carnes suas affligẽtes, vt quod aliis prædicarent, in se operãdo adimplerẽt, [& cantabant quasi canticũ nouum.] scilicet cũ magna exultatione annunciabant reparationẽ per agnũ adimpletam: vel cantabant canticum nouũ de integritate animæ & corporis exultabant, quæ exultatio in eis nunquã veterascit, sed semp̄ floret & noua est. [ante sedẽ] vt deo sedenti placeat, vel vt ipsis in quibus deo iudicat. [& ante quatuor animalia] i. in præsentiã sanctorũ prædicatorũ, vt ipsis quoq; placeret cãtus eorũ. [& seniores] iudices. [& nemo poterat dicere canticũ] perfectã exultationẽ deo reddere, [nisi illa centũ quadraginta quatuor milia] nisi integri anima & corpore [qui empti sanguine agni sunt de terra] ideo vos qui de terra estis ne desperetis. hic sumitur auctoritas à beato Iohannẽ de gloria innocentũ. [Hi sunt qui cum mulieribus nõ sunt coinquinati] ad literã, vel aliqua mollitię seculari. [Virgines enim sunt. hi sequuntur agnũ] i. imitãtur Christum [quocunq[ue] eierit] i. secundũ corpus & secundũ animã. [Hi empti sunt ex oĩbus primitiã] potior pars deo & agno [& in ore eorũ nõ est inuentũ mendaciũ] & si aliquãdo fuit. [sine macula]. s. sine operationis sordẽ & verbi. & si aliquãdo aliqua fuit, [ante thronum dei iudicis,] vt placeant ipsi deo.

Et uidi alterum angelum uolantẽ per medium cœlum habentem euãgelium æternum, ut euãgelizaret sedẽtibus super terram, & super omnem gentem & tribum, & linguam & populum dicentem magna uoce, Timete

dominum, & date illi honorem, quia uenit hora iudicij eius. Et adorare eum qui fecit cœlum & terram & mare & omnia quæ in eis sunt, & fontes aquarum.

DESCRIPTA impugnatione facta per duas bestias, & supposito auxilio agni, & ostensa dignitate familiæ, subiungitur admonitio vt ad hãc familiã accedamus. & hoc est [& vidi alterũ angelum] i. prædicatores, qui alteri sunt à Christo [volantẽ,] à terrenis se remouẽtẽ [per mediũ cœlũ] per ecclesiã & etiam per mediũ ecclesię, vt ab omnibus possit intelligi æqualiter. vel per mediũ, per cõmunia. s. per catholica, non faciẽtẽ proprias sectas. [habẽtẽ euãgelium æternũ], bonum nunciũ. s. prædicationẽ æterna promittentẽ & cõplentes sic remunerantẽ, [vt euangelizaret] ad hoc habentẽ vt annũciat [sedentibus super terram] i. immorãtibus in cõtemptu mundi. [& super omnẽ gẽtem & tribũ & linguã & populũ] quasi dicat, vt euãgelizaret super omnem diuersitatẽ hominũ, [dicẽs uoce magna,] persuasiõe magna annũciante, [Timete dominũ] casto timore, s. propter suã propriã bonitatem [& date ei honore], præbete ei omnimodã uenerationẽ opere & ore ipsũ glorificãtes [quia uenit hora iudicij eius] ne deficiatis quia nõ longo tẽpore patiemini [& adorare eũ] & quod per vos nõ potestis ab ipso petite. [Qui fecit cœlũ & terrã] & ipse potest vos tales facere, quia ex nihilo fecit omnia. & mare & oĩa quæ in eo sunt, & fontes aquarũ.

Et alius angelus secutus est dicens, Cecidit cecidit Babylon illa magna ciuitas. quæ à uino iræ suæ fornicationis potauit omnes gentes.

ET alius angelus] quia alia denunciat [sequutus est dicens, Cecidit cecidit] bis ponit cecidit quia duplicẽ casum corporis & animæ annũciat: vel per duplicatã intelligimus omnimodã ruinam, sed non potuit toties repetere [Babylon] cõfusi, uitiis ciuitas prauis munita, [illa magna] p̄ supbia. [Quæ à uino iræ suæ fornicationis potauit oēs gentes] gẽtiliter uiuentes potat quidẽ Babylon à uera semita deuiando aliquos de omni gẽte, [de uino fornicatiõis,] multis nequitiis quæ sunt eis uinum. s. dulcis potus & inebrians, [quæ] fornicatio est iræ dei, quia ipsam sequitur dinina uindicta. Vel [irę dei], quia deus permisit illos sic fornicari.

Et angelus tertius secutus est illos dicens uoce magna, Si quis adorauerit bestiam & imaginem eius, & acceperit characterem in fronte sua, aut in manu sua, & hic bibet de uino iræ

iræ dei, quod mixtum est mero in calice iræ ipsius. Et cruciabitur igne & sulphure in conspectu angelorum sanctorum, & ante conspectum agni. Et fumus tormentorū eorum in secula seculorum ascendet. Nec habent requiē die ac nocte qui adorauerunt bestiam & imaginem eius, & si quis accepit characterem nominis eius. hic patientia sanctorum est, qui custodiunt mandata dei & fidem Iesu.

ET tertius angelus] alia denūciatio. quia iste angelus minatur & deterret ne nōs bestiam sequamur. [sequutus est illos dicens, Si quis adorauerit bestiam] Antichristum, [& imaginem eius:] vt se conformem faciat sequacibus eius [& accepit characterē] signum fidei ipsius [in frōte sua,] vt manifeste eum confiteatur. [aut in manu sua,] vt opere eum imitetur, [& hic bibit] sicut babilon [de vino iræ dei.] de pœna quā propinat iratus deus. Per vinum significamus pœnam, quia inebriat: vel vinum dicitur, quia e contrario pro delectatione, quæ in vino intelligitur redditur, [quod mixtum est mero in calice iræ ipsius.] bibit quis de vino, sed nō correptiōis, potius damnationis. & hoc est quod dicit, mixtum mero, scilicet de fece, id est æterna damnatione. Per calicem domini intelligimus vindictā, quia ipsa datur ad mensuram, in quo calice est merū & fex. Merum est vindicta corrigens. Fex est vindicta damnās. [Et cruciabitur igne & sulphure] fectore [in conspectu angelorū sanctorū,] vt tanto potius confundantur. [& ante cōspectū agni. & fumus tormentorum eorū in secula seculorū ascendet,] id est tenebrositas damnationis æterna erit contra quorundam hæreses. Quod quædam de damnatione malorū numerat, non dicit pro describenda damnatione, sed vt per hoc nos deterreat ab eorum cōformitate: & ideo si aliquid alicubi de istis dixerit, non debet dici superfluū, quia ad aliud dicitur. [Nec habent requiem die ac nocte,] nec mirū si Antichristus & hi qui pæsentialiter eum viderunt, sic puniantur, quia & pæcessores, & ministri eius eadē pœna afficientur, [qui adorant bestiam & imaginem eius, & si quis accepit characterem nominis eius. hic scilicet] in contuitu æternæ pœnæ [patientia sanctorum est, qui custodiunt mandata dei] opere implendo geminam dilectionem [& fidem Iesu,] & qui etiam si non habeant spacium operandi, saltem deum confitentur.

Et audiui uocem de cœlo dicentem mihi, Scribe, Beati mortui, qui in domino moriuntur. A modo iam, dicit spiritus, ut requiescant à laboribus

suīs. Opera enim illorum sequuntur illos. Et uidi, et ecce nubem candidā, & super nubem sedentem simulē filio hominis, habentē in capite suo coronā auream, et in manu sua falcem acutā.

ET audiui uocem de cœlo,] Item egregia consolatio, ac si dicerēt fideles, Mali sic dānabuntur, sed nobis, qui Christum sequimur quid erit? Omnis beatitudo. & hoc est [dicentem mihi, Scribe] in firma memoria cōde, & aliis intima. [Beati mortui] seculo [qui in domino moriūtur,] qui in confessione domini vera dissoluūtur, illi sunt beati. [A modo iam, dicit spiritus.] Et hoc, quasi dicat, Nō sunt mea uerba, sed spiritus hoc dicit [vt à modo] à tempore resurrectiōis [requiescāt à laboribus suis,] quos hucusque passi sunt. [Opera enim illorum sequuntur illos,] id est merces operum sequūtur illos, quasi dum in mundo erant videbantur sua opera perditā, quia semper tribulabātur, sed modo inueniēt ea florida. Post promissionem beatitatis & completionē ad maiorem suorum confortationem videt etiam impiorum damnationem ad maximam dehortationem. [Et uidi & ecce nubem candidam,] vel carnem in qua latuit dominus, vel sanctos qui eum obumbrant, vel realem nubem [& supra nubem sedentem,] scilicet Christum [similem filio hominis,] quia iam impassibilis & immortalis [habentem] ad modum triumphantis [in capite suo] secundum propriam personam, vel secundum diuinitatem [coronam,] uictoriam de diabolo [auream,] propter sapientiam, [& in manu sua,] in potestate, [falces acutas,] iudicium quo separantur boni à malis.

Et alter angelus exiuit de templo, clamans uoce magna ad sedentem super nubem. Mitte falcē tuam & mete, quia uenit hora ut metatur, quoniā aruit messis terræ. Et misit ille qui sedebat supra nubem falces suas in terram, & messuit terram.

ET alius angelus exiit] manifeste apparuit [de templo, qui prius inter malos latuerat,] clamans uoce magna. ostendens magna affectione quod desideret separationem malorū à bonis, vt consortium eorū impleatur. [Ad sedentem super nubem] Christum. [Mitte falcem tuam] exerce iudicium, [& mete,] collige tuos, [quia uenit hora ut metatur,] opportunū est, quia iam completur numerus tuorum, [quoniā aruit messis terræ,] quia consummata est nequitia malorū. [Et misit ille qui sedebat super nubem falces suas in terram,] id est exercuit iudiciū sicut suū erat, [& messuit terram] diuisit bonos à malis.

Et alius angelus exiuit de templo

quod est in cœlo, habens & ipse fal-
cem acutam.

OSTENSA potestate dei ad iudicandum, ostendit item sanctos iudicatos per præceptum domini, per quod magnum solatium datur sanctis, ut ipsi in fide persistant & bonis. [Et alius angelus] sancti aliud officium habentes [exiuit,] qualis esset apparuit [de tēplo,] de secreto loco, [quod est in cœlo, habens & ipse] sicut & Christus [falcem acutam.

Et alius angelus de altari exiuit, qui habet potestatem super ignem, & clamauit uoce magna ad eum, qui habebat falcem acutam dicens, Mitte falcem tuam, & uindemia botros uineæ terræ: quia maturæ sunt uuæ eius. Et misit angelus falcem suam in terram, et uindemiauit uineam terræ. Et misit in lacum iræ dei magnum, et calcatus est lacus extra ciuitatem, & exiuit sanguis de lacu usque ad frenos equorum per stadia mille sexcenta.

ET alius angelus, [scilicet Christus] [exiuit de altari.] clarus apparuit, ueniens [de altari,] id est de loco secretiori, scilicet tunc cognitus ab omnibus, deo consubstantialis [qui habebat potestatem,] quasi bene potens prædicare, & dare [super ignem] super poenā æternalem, [Et clamauit uoce magna,] magno imperio [ad eum qui habebat acutam falcem dicens, Mitte falcem tuā, & uindemia botros] separa maturos in nequitia [vineæ terræ.] Vna dicitur grapa, uua botri grana, [quia maturæ sunt uuæ eius,] quia nequitia eorum completa. Per messem terræ, id est per uuas vineæ terræ damnatio malorum: sed secundum diuersos modos significatur, quia per vineam illos accipimus, qui maiori studio mala operantur, sicut vineæ, ut fructum faciat, maior cura adhibetur. [Et] tali imperio [misit angelus falcem suam, & uindemiauit vineam terræ, & misit in lacum iræ dei magnum,] id est in infernum ubi multi iram dei patientur. [Et conculcatus est,] puniti sunt, [lacus] in Inferno positi. [extra ciuitatem,] quia poena illa non erit purgatoria. [Et exiuit sanguis de lacu,] scilicet æterna poena pro peccato, non uinum, quod in cellario dei poneretur, [usque ad frenos equorum,] id est usque ad rectores eorum puniendos, scilicet diabolos, [per stadia mille sexcenta.] Stadium dicitur quantum currebat Hercules uno anhelitu, & per stadium mensurabant Græci plateas, in quibus luderent. & per hoc significat damnandos omnes deditos ludis, & diuitiis huius seculi, vel minus perfectos in hoc, quod per sex habemus, vel perfectiores quod per centum, vel perfectissimos quod per mille.

ET uidi aliud signum in cœlo magnū & mirabile, Angelos septem habentes plagas septem nouissimas, quoniam in illis consummata est ira dei. Et uidi tanquam mare uitreum mixtum igne, & eos qui uicerunt bestiam & imaginem illius, & numerum nominis eius stantes supra mare uitreum, habentes citharas dei, & cantantes canticum Moysi serui dei, & cantantes canticum agni dicentes, Magna & mirabilia sunt opera tua domine deus omnipotens: iustæ sunt & ueræ uia tuæ rex seculorum. Quis non timebit te domine & magnificabit nomen tuum? Quia tu solus pius es, quoniam omnes gentes uenient & adorabunt in conspectu tuo, quoniam iudicia tua manifesta sunt.

IN suprapositis uisionibus exequutus est status ecclesie à reparatione ordine usque ad iudicium: in tribus quæ sequuntur immoratur circa nouissima tempora, quia de istis parum & occulte in aliis scripturis dictum erat: & est materia in hac quinta uisione, septem angeli habentes septem phialas, ex quarum effusione fiunt septem plagæ, id est destructiones iniquorum qui erunt tempore Antichristi, quæ destructio maxime hortatur præsentibus ad patiendum. [Et uidi aliud signum,] scilicet quandam figuram aliud significantem [in cœlo, quia coelestes erant qui significabantur] [magnum,] quia magna inde contingunt, [& mirabile,] quia mirum est hominem alios posse damnare [angelos septem] prædicatores omnes [habentes] iniunctas à deo ad effundendum in malos [plagas septem nouissimas,] id est omnimodam excacationem malorum in tempore Antichristi, [quonia in illis consummata est ira dei] vere plagas habebunt, quonia iram dei super iniquos exercebit, & vere nouissimas, quoniam non faciet alias deus in malos. [Et uidi tanquam mare uitreum,] id est baptismum, quia ibi puritas fidei exigitur [mixtum igne,] quia ibi dona spiritus sancti habentur. [& eos qui uicerint bestiam] Antichristum, [& imaginem eius] uicantes illi conformari, [& numerum nominis eius.] non sunt per numerum decepti, [stantes supra mare uitreum] innitentes baptismum quod accepere [habentes citharas dei,] mortificantes carnem. Dei dicit, quia deus prior fecit, vel quia sic faciendum instituit,

instituit, & cantantes,] cum lætitia implētes [canticum Moyſi ſerui dei,] vetus teſtamentum quod intelligitur idem eſſe cum nouo, [& canticum agni] nouū teſtamentū, [dicētes] alios admonentes. [Magna] ex prima creatione, [& mirabilia] in recreatione [ſunt opera tua domine deus omnipotens: iuſtæ & veræ ſunt viæ tuæ rex ſeculorū.] Viæ ſunt inſtitutiones dei, per quas ipſe ad nos, & nos ad ipſum vadimus. Veræ ſunt, merito iuſtæ, quia reddūt unicuiq; pro merito. Veræ ſunt, quia eo ducunt quo promittant. [Quis non timebit te domine,] & ex hoc quis nō ſeruiet tibi ex amore, [etiam magnificabit nomen tuum] opere & prædicatione, [quia ſolus] pius es, [& vere timend⁹ es,] quia gratis iuſtificas. [quoniā omnes gentes venient,] & vere magnificabunt, quia aliqui de omni gente venient ad te fidē recipiendo. [& adorabūt] in ſpiritu & veritate [in conſpectu tuo] in beneplacito tuo. [quoniā iudicia tua manifeſta ſunt,] & vere adorabunt, ſcilicet cognoſcent eſſe ex iuſtitia, quod bonos recipis, malos reiicis. Oſtenſa dignitate & potentia eorum qui plagas inferre debent, vult oſtendere cauſam, qua digni videantur mali, vt plagas ſuſtineant, & prius oſtendit, quod cum reuelentur eis myſteria eccleſiæ excæcati malis meritis ſuis non poſſunt intrare.

Et poſt hæc uidi, & ecce apertum eſt templum tabernaculi teſtimonij in cælo. Et exierunt ſeptem angeli, habentes ſeptem plagas de templo, veſtiti lapide mundo, cādido: et præcincti circa ſua pectora zonis aureis. Et unus ex quatuor animalibus dedit ſeptem angelis ſeptē phialas aureas plenas iracundiæ dei uiuentis in ſecula ſeculorum amen. Et impletum eſt templū fumo à maieſtate dei et de uirtute eius. Et nemo poterat introire in templum, donec conſummarentur ſeptem plagæ ſeptem angelorum.

ET poſt hæc uidi, & ecce apertum templum tabernaculi teſtimonij,] id eſt aperte reuelata ſunt myſteria eccleſiæ quæ eſt tabernaculū, quia in ea deus habitat, & in ea ad temp⁹ militat [teſtimonium in cælo,] quæ continet in ſe nouum & vetus teſtamentum. [Et exierunt,] & quia ita aperta erunt, exierunt [angeli] prædicatores, id eſt manifeſte reprehendunt male operantes, [habentes ſeptem plagas de templo] confirmatis illis qui ſunt eccleſia, [veſtiti lapide] firmitate, [mundo] à vitiis [cādido] ppter virtutes. [& præcincti circa pectora ſua,] id eſt refrenantes etiam cogitationes, [zonis aureis,] cingulo charitatis. [Et vnus] omnes vnus, quia omnes idē præ-

dicant [de quatuor animalibus dedit ſeptem angelis ſeptem phialas aureas plenas iracundiæ dei uiuentis in ſecula ſeculorū,] id eſt fecit ipſos ampla vaſa deo per ſapientiam & charitatem [plena iracundiæ dei] ad diſpenſandum improbos. [Et impletum eſt templum,] licet aperta eſſent myſteria eccleſiæ bonis, tamen malis obſcura erant [fumo,] obſcuritate [à maieſtate dei] à præſentia [& de uirtute eius,] quia cui claudit nemo aperit, [& nemo] de reprobis [poterat in templum introire,] id eſt in eccleſia, ſcilicet fieri de eccleſia, [donec conſummarentur ſeptem plagæ ſeptem angelorū,] donec completa ſit omnimoda damnatio. Non ideo ſic determinat, vt tunc recipiantur, ſed conſtat poſtea non intraturos.

CAPVT

XVI.

ET audiui uocem magnam de templo dicentem ſeptem angelis. Ite & effundite ſeptem phialas iræ dei in terram. Et abiit primus angelus, & effudit phialam ſuam in terram. Et factum eſt uulnus ſæuum ac peſſimum in homines qui habent characterem beſtiæ, & eos qui adoraauerunt imaginem eius.

ET audiui] intellexi [uocem] diuinam inſpirationem, vel aliquam admonitionē [de cælo dicentem ſeptē angelis, Ite,] procedite in obedientia, iam tempus eſt damnationis malorū, [effundite ſeptem phialas iræ dei in terram] in deditos terrenis. Cum iſti angeli iam prædicent, & aperta ſint myſteria quæ prædicant, & tamen quidā intrare recuſent, habent angeli conuenientē cauſam percutiendi, ad quod diuina uoce commoñetur. [Et abiit primus angelus, & effudit phialam ſuam in terram: & factum eſt uulnus ſæuū] damnatio nociua [& peſſimum] inſanabilis, [in omnes qui habent characterē beſtiæ, & eos qui adoraauerunt imaginem eius.] In ſexto angelo uidetur idem dixiſſe, ſed tamen aliud eſt. Ibi nanque eſt oſteſum quæ mala ſancti patiētur in tempore Antichriſti, & ſi quid inductum eſt de damnatione malorum ad conſolationem iuſtorum fuit. hic autem ſpecialiter oſtenditur damnatio impiorum, & ideo ſi eadem uerba ponuntur hic quæ ibi poſita ſunt non ſuperfluunt, quia ad diuerſa inducuntur. Item uidetur in ſexto angelo idē dixiſſe qui tuba cecinit, ſed tamen ibi maxime oſtendit perſequutionem, quam mali faciunt ſanctis. Si quid dictum fuit præter hæc de damnatione impiorū, accidens erat: quare ſi eadem aliqua hic dicantur, ubi damnatio malorum ſola conſideratur, nō eſt ſuperfluum. Item aliud, quia ibi nulla damnatorum diſtinctio fuit, hic ſinguli angeli diuerſis generibus malorum plagas inferunt.

Et ſecundus angelus effudit phialā

suã in mare. et factus est sanguis tanquam mortui. & omnis anima uiuens mortua est in mari.

ET secundus angelus] in officio] effudit phialam suam in mare] in eos qui sanctos contundunt. [& sanguis factus est,] scilicet damnatio pro sanguine quem fuderunt. [tanquam mortui,] quia non euadent illam damnationem cum uiuus fundat sanguinẽ, ipse non potest euadere, [& ois anima uiua mortua est in mari,] id est omnis consentiens illis damnabitur, qui uiuere videntur, quia non aperte persequuntur.

Et tertius angelus effudit phialam suam super flumina, & super fontes aquarũ, & factus est sanguis. Et audiui angelum aquarum dicentem, Iustus es domine, qui es & qui eras sanctus, qui hæc iudicasti, quia sanguinẽ sanctorum & prophetarum effuderunt, & sanguinem dedisti eis bibere, digni enim sunt. Et audiui alterũ angelum dicẽtem, Etiam domine deus omnipotens, uera & iusta iudicia tua.

ET tertius angelus effudit phialam suam super flumina] super peruersos doctores tam maiores quam minores, & hoc dicit, [& super fontes aquarũ, & factus est sanguis,] quia & isti sanguinem fuderunt, vel spiritualiter, vel corporaliter. [Et audiui angelum aquarum dicentem,] scilicet intellexi, ipsos prædicatores non sibi, sed domino hanc vindictã attribuentes, & iuste fieri confirmãtes. per aquas accepimus bonas doctrinas. [Iustus es domine qui es & qui eras.] venturum non ponit, quia ex pximo aduentu quasi iam uenientem videt. [qui hæc iudicasti,] scilicet qui huiusmodi damnationẽ malis soluisti. [quia sanguinem sanctorũ] minorũ [& prophetarum] maiorũ [effuderunt, & sanguinem] æternã scilicet poenã [dedisti eis bibere] bibere dicit, quia pro delectatiõẽ, quam habuerunt in tormentis sanctorum hæc recipiẽt. [digni enim sunt.] Iustus es qui iudicasti, quoniam isti digni erãt. Et quia testimonium illud recipiendum est, quod plures confirmant: inducit alios testimonium priorum confirmantes. [Et audiui alterũ angelum] discipulos priorũ [dicentem, Etiam domine deus omnipotens,] id est uerũ est, quicquid de eo dixisti. ex se enim profert testimonium [uera & iusta iudicia tua,] quia cõplent quod promittunt, scilicet merita cuique tribuunt, ut si quis sanguinẽ fudit, pro eo bibat poenam sanguinis.

Et quartus angelus effudit phialam suam in solem: & datum est illi æstu affligere homines & igni, &

æstuauerunt homines æstu magno, & blasphemauerunt nomen dei habentis potestãtẽ super has plagas, neque poenitentiam egerũt ut darẽt illi gloriã.

ET quartus angelus effudit phialam suam in solem,] in Antichristum qui se dicit lumen mundi. [& datum est.] permissum est à deo [illi] Antichristo [æstu affligere homines] minori tribulatione [& igni] maiori tribulatione, [& æstuaauerunt homines æstu magno] deficientes propter tribulationes, [& blasphemauerunt nomen dei] ut illi qui Antichristum fatentur deum esse blasphemant, & cæteris modis, [habetis potestatem super has plagas,] licet blasphemarent, ipse tamen habet potestatem, quoniam cui uult dat, cui uult amouet. [neque egerunt poenitentiam,] non resipuerunt [ut darent illi gloriã,] ut si corde dolebant ut coacti: non tamen deum palam prædicant ore vel opere.

Et quintus angelus effudit phialã suam super sedem bestię. Et factum est regnum eius tenebrosum, & manducauerunt linguas suas præ dolore, & blasphemauerunt deum cœli præ doloribus & uulneribus suis, & non egerunt poenitentiam ex operibus suis.

ET quintus angelus effudit phialam suam super sedem bestię,] id est super familiares Antichristi. [Et factũ est regnum eius,] id est illi qui de familiaritate eius maxime gloriabãtur [tenebrosum] potius excæcatum, [& manducauerunt linguas suas.] id est reficient se malis operibus suis, vel alij sermonibus aliorum: & est dictũ ex similitudine morientis, qui præ nimio dolore & infirmitate interiori linguam suam comedit [præ dolore] ppter inuidiam & cætera uitia quę intus nutrierunt. [& blasphemauerunt deum] dicentes magnum fuisse [præ doloribus] propter illatas plagas, vel propter interiora uitia. [& uulneribus suis,] quæ ipsi sibi fecere manducatione linguarum. [& nõ egerunt poenitentiam ex operibus suis.]

Et sextus angelus effudit phialã suam in flumen illud magnũ Euphratem, & siccauit aquam eius, ut præparetur uia regibus ab ortu solis. Et uidi de ore draconis, & de ore bestię, & de ore pseudoprophetę spiritus tres immundos exire in modum ranarum. Sunt enim spiritus dæmoniorum facientes signa: & prodeunt ad reges

totius

totius terræ cōgregare illos in prælium ad diem magnum dei omnipotentis. Et ecce uenio sicut fur. Beatus qui uigilat & custodit uestimēta sua, ne nudus ambulet, & uideant turpitudinē eius, & cōgregabit illos in locū qui uocatur hebraice Hermagedon.

ET sextus angelus effudit phialam suam in flumen, in mundum, [illud magnū Euphratem, & siccauit aquam eius,] quia prædicabit & mundum cremandum & omnem affluētiam eius, vel substantiam [ut præpararetur via regibus ab ortu solis,] quia finito mūdo erit resurrectio mortuorum fidelium, qui ueniēt ab ortu solis, id est à Christo, qui tunc incipiet lucere, id est oībus se manifestare. habet alia translatio, [regi Christo. Et uidi de ore draconis,] de inspiratione diaboli, [& de ore bestiæ,] de uerbis Antichristi, [& de ore pseudoprophetæ,] de uerbo apostolorum Antichristi. Tres posuit ad generationē immundorum spirituum, ut notet cuique illorum persuasionem sufficere ad præcipitium miserorum, [spiritus tres immundos exire,] scilicet dæmones, quos hi prædicti generant: qui dicuntur immundi, quia immunda persuadent. [In modū ranarū.] Sicut enim ranæ in luto habitant, & garulæ aliis quietem auferunt: sic & isti uere immundi sunt. [sunt enim spiritus dæmoniorū facientes signa,] miracula, [& prodeunt ad reges totius terræ cōgregare illos] conducere in vnā uoluntatem [in prælium] contra fideles [ad diem magnum dei omnipotentis,] sed malo suo, quia cito ducentur ad diem iudicij [dei] dico dicētis, [Ecce uenio.] Vel ita, Vere ueniet, quia ipse testatur, [sicut fur:] ideo dicit fur, quia negligētes & dormiētes occidet, & spoliabit omnibus bonis. & ideo, [beatus qui uigilat,] qui diligēter sollicitatur de salute animæ suæ, [& custodit uestimenta sua,] innocētiam & immortalitatem, quæ in baptismo recepit, [ne nudus] à uirtutibus [ambulet] resurgat, [& uideant] sancti [turpitudinem eius] peccata. patebunt enim uniuscuiusque peccata, ac si ipsi coram eis in ipsis actib⁹ essent, [& congregabit] superius dixit, prodeūt congregare, & ecce ponit effectum, quia perficient quod quærunt, & hoc est, Congregabit [illos in locum] secundum suam uoluntatem [qui uocatur Hebraice Hermagedon.] Hermagedon interpretatur mōs furum, per quē significatur Antichrist⁹, qui est caput omniū qui sanctis fidem furari uolunt, & ad quem confugiunt nequissimi, & ita in ipso congregantur omnes qui ei adhærent.

Et septimus angelus effudit phialam suam in aerem, & exiuit uox magna de templo à throno dicens, factū est. Et facta sunt fulgura, & uoces,

& tonitrua, & terremotus factus est magnus, qualis nunquam fuit, ex quo homines fuerunt super terram, talis terremotus sic magnus. Et facta est ciuitas magna in tres partes, & ciuitates gentium ceciderunt. Et Babylon magna uenit in memoriam ante deum dare ei calicem uini indignatiōis iræ eius. Et omnis insula fugit, & montes non sunt inuenti. Et grando magna sicut talentum descendit de cælo in homines, & blasphemarunt deum propter plagam grandinis, quoniam magna facta est uehementer.

ET septimus angelus effudit phialam suam in aerem, [id est in aeris potestates, scilicet diabolus, cui locus ille deputatus est: quia si haberent locum terram, non possemus pati eorum corruptiōes.] [Et exiuit uox magna,] id est aperte magna annuncians, [de tēplo] de ecclesia [à throno] dicens. Hæc autem accipit ecclesia à deo. [Factum est,] id est consummata sunt omnia, & finis adest. [Et facta sunt] ab eisdem septē angelis [fulgura,] miracula. [& uoces,] admonitiōes. [& tonitrua] minæ, [& terremot⁹ factus est magnus.] quia commouebuntur terreni aduersus bonos. [qualis nunquam fuit, ex quo homines fuerunt super terrā, talis terremotus sic magnus] à tempore Abel. Ostenso super quos angelus phialas suas effundant, secundum distinctionem damnatorum, supponit quid tandem contingat ex effusione illa, scilicet quod licet damnati repugnent, quasi ab ipsa effusione acceperint incrementum, tamen demerguntur in infernū. [Et facta est ciuitas magna in tres partes,] scilicet propter tres prædictas damnationes, damnata est Babylon. in tres partes dicit, quia secundū Iudæos, & secundum gentiles, & secundū falsos Christianos: per Babylonem accipiuntur hic maiores. & cæteræ [ciuitates gentium ceciderunt] cæteræ collectiones gentiliter uiuentium. In hac damnatione intellexi puniēdos pro singulis peccatis. & hoc est [& Babylon magna uenit in memoriam ante deum,] scilicet recordatus est deus singula peccata, quæ prius ignorare uidebatur, cum non puniret [dare illi calicem uini indignationis iræ eius] dei, ad hoc uenit ut daret illis deus calicem, id est pœnam mensuratam [uini] contra delectationes quas habuerant. pœnam dico procedentē ab irato, indignate deo. tūc dicitur indignatio, quādo & grauior pœna & perdurās infertur. [Et omnis insula fugit, & mōtes nō sunt inuenti.] &c. non inuentus est aliquis sanctorum inter eos. per montes eminentiores uirtutibus ut apostolos: per insulas illos accipim⁹, qui cōtusionem mun-

di passi sunt. vel ad literam dicamus, quia tunc neque mons, neque insula erit. crematus enim erit mundus. [Et grando magna,] scilicet aeterna poena quae contundet, id est ponderosa, & ad mensuram. [sicut talentum.] talentum magnum est centum viginti librarum, mediū septuaginta duarū, minus quinquaginta. de medio hic dicit: quia peccatores de septuaginta duabus linguis non effugient hanc vindictā. [Descendit de caelo in homines, & blasphemauerunt deū propter plagam grandinis.] in inferno nanque positi, & scientes se iuste puniri, dolebūt tamen de potentia domini, & cum summo habebunt odio. [quoniam magna facta est vehementer.]

CAPVT XVII.

ET uenit unus de septem angelis, qui habebant septem phialas, & locutus est mecum dicens, Veni ostendam tibi damnationē meretricis magnae, quae sedet super aquas multas, cum qua fornicati sunt reges terrae & inebriati sunt qui inhabitant terram de uino prostitutionis eius. Et abstulit me in desertum in spiritu.

ET venit vnus de septem angelis, qui habebant septem phialas, & locut⁹ est mecum dicēs,] Sicut Ioannes hic habet personā dicentis quantum ad angelum, & ita nos debemus habere ad Ioannem. Postquam ostendit plagas quas inferūt angeli tempore Antichristi, & damnationē quā inde patientur impij, monetur ostendere causas ipsius damnationis: & sic monet nos quid modo nobis cauendum sit, quoniam idem diabolus qui tūc aperte capiet, quotidie decipit occulte, & ad idem praecipitat homines. [Veni] profice intelligendo [ostendam tibi damnationem meretricis magnae] causam damnationis meretricis, qui deo relicto fornicati sunt cum dæmone. Meretrix ista dicitur Baby'lon, quia & allicit & seducit vt Antichristus. & alij suo tempore, [quae sedet super aquas multas,] id est regnat super multos populos quos attrahit ad se per luxuriam. vnde dominus ad Iob. Iob. 40. b. Virtus eius, id est diaboli, in lumbis eius, & fortitudo illius in umbilico ventris eius. quoniam viros quorum seminariū in lumbis est decipit, & in umbilico dum mulieres quarum semē est in umbilico decipit, vnde propheta ad Hierusalem quasi ad meretricem in tempore ort⁹ tui, id est hoc tempore scilicet non est praecisus umbilicus tuus, id est non refrenasti luxuriam. [cum qua fornicati sunt reges terrae.] potentes scilicet, [& inebriati sunt.] quia sicut ebrius interim excecabuntur, vt deum nec diligant, nec timeant. [Qui inhabitant terram,] id est gloriae terrae intenti sunt. [De uino prostitutionis eius,] scilicet de delectatione aperta fornicatiōis. [abstulit me in spiritu in de-

sertum,] scilicet vt viderem reprobos, qui deserti sunt à deo.

Et vidi mulierem sedentem super bestiam coccineam plenam nominibus blasphemiae, habentem capita septem, & cornua decem. Et mulier erat circumdata purpura & coccino, & inaurata auro, lapide precioso & margaritis, habens poculum aureū in manu sua plenum abominationum, & immunditiae fornicatiōis eius, & in fronte eius scriptum mysterium, Babylon magna, mater fornicationum & abominationum terrae.

ET vidi mulierem,] scilicet Babylonem. quia hi & molles sunt, & seducti velut Eua. [Sedentem super bestiam,] & hi habent fundamentum diabolum, per quem operantur, [coccineam,] id est sanguineam. quia sanguinem sanctorū fudit, vel eloquia dei male intelligere facit. [Plenam nominibus blasphemiae.] quia dicunt mala quae faciūt deo non displicere [habentem capita septem] quinque sensus, quib⁹ consentiendo seducimur, & quibus solis vita puerilis regitur. Sextū caput error, vt in his qui possunt ratione vti: septimū caput Antichristus. per quae septem diabolus ducit homines ad peccatum. [& cornua decem.] decem regna, quae erunt tempore Antichristi, per quae alia intelliguntur. Bestia talis erat. [& mulier erat.] circumdata purpura,] scilicet regali veste. per quod notatur potētia eius. [& coccino,] quia occidunt nolentes sibi consentire. [& inaurata auro.] quia videbuntur illuminati diuina sapientia, vel etiam mundana, quae praeciosior res est inter mundana. [& lapide precioso.] lapidem preciosum accipit charitatem quam fingunt se habere, sicut carbunculus preciosior est inter lapides. [& margaritas.] per margaritas accipit alias virtutes quas fingunt se habere. [habens poculum aureum in manu sua,] id est diuinas scripturas, quibus potantur fideles ad salutem, quas habent in manu sua in prauis expositionib⁹, vel quia fingunt bene operari. [plenum abominationum & immunditiae fornicationis eius,] quia docent secundum suas expositiones immunditias multas, & fornicari cum dæmone, per quod separantur à bono, quia finis eorum malus est. [Et in fronte eius scriptum mysterium,] scilicet in aperto habent signum, quod rudibus est mysterium, sed sapiētibus aperta cognitio: & est quaedam confortatio fidelibus, ne ab ipsa seducantur. in qua talia manifeste vident. [Babylon, magna confusio, mater fornicationum] proponentes se exemplum peccandi pro quibus terreni à salute fidelium repelluntur. [& abominationū terrae.

ET vidi

Et uidi mulierē ebriam de sanguine sanctorū, & de sanguine martyrum Iesu. Et miratus sum cum uidissem illā admiratiōe magna. Et dixit mihi angelus, Quare miraris? Ego tibi dicā sacramentū mulieris, & bestię quę portat eam, quę habet capita septem, & cornua decē. Bestia quam uidi fuit & nō est, & ascēsurā est de abyssō, et in interitū ibit, et mirabūtur inhabitātes terrā, quorū nō sūt scripta nomina in libro uitę à cōstitutione mundi, uidētes bestię quę erat & nō est.

Et uidi] posita causa dānationis, ponit & ipsam dānationē, ac si diceret, uidi peccantē, uidi & pro peccato dānatā. & hoc est, uidi [mulierē ebriā de sanguine sanctorū] ebriā dicit quia sumitur uindicta de effusiōe sanguinis. ut prae nimis doloribus nesciat iam ubi sit.] & de sanguine,] &c. maiorum, s. qui nō timēt Christū testari esse deū. [Et miratus sum cū uidissem illā,] &c. hic habet personā illorū qui cum vidēt malos in mundo exaltatos mirātur, cum audiūt quę pōnē eis promittūtur, & cum ita sint puniendi, quare deus permittit eos exaltari. Sed docētur intelligere illā exaltationē datā ad maiore excācationem. Et dixit mihi angelus, quid miraris? [Noli mirari, sed intellige quid sit.] [Ego tibi dicam sacramentū,] &c. id est cur puniūtur mali, & diabolus, qui eos peccare facit: quod nō patet nisi doctis, [quę habet capita septē, & cornua decē. Bestia,] &c. i. diabolus qui facit homines bestiales, [fuit,] regnauit ante aduentū Christi. [& nō est.] nato Christo vis sua periit. [& ascēsurā est,] &c. quia tēpore Antichristi potestātē recipiet & habebit locū in malos [de abyssō] de profundis in uitiis. [& in interitū ibit,] quoniā mortuo Antichristo, iam nō habebit locū. [& mirabūtur inhabitantes terrā.] dolebūt nanq; mali cum suā potestātē, quę tāta fuit sic adnihilatā videbūt. [quorum nō sunt scripta nomina in libro uitę à cōstitutione mundi.] qui nō sunt p̄sciti ad salutē in eterna p̄sciētia dei. [uidētes bestię quę erat & non est.] quę potestatem habuit ante tempus Christi, cuius potestatem mors Christi destruxit.

Et hic est sensus, qui habet sapientia, septē capita septē mōtes sunt super quos mulier sedet, & reges septē sunt, quinque ceciderūt. Vnus est, et alius nondū uenit. Et cum uenerit oportet eū manere breue tēpus. Et bestia quę erat & nō est, & ipsa est o-

ctaua, & de septē est, & in interitum uadit. Et decē cornua quę uidiisti, decē reges sunt qui regnū nōdum acceperūt: sed potestatem tanquam reges una hora accipient, potestātē post bestię. Hi unū cōsiliū habēt, & uirtutē, & potestātē suā bestię tradūt. hi cum agno pugnabūt, & agnus uincet illos, quoniam dominus dominorum est & rex regum, et qui cum illo sunt uocati electi & fideles.

Et hic est sensus,] scilicet in cōsideratione æternæ pōnæ est exercendus sensus sapientis, ut ostēdat potestātē negligendā, ex qua puenit pōna & dānatio æterna. [qui habet sapientiā. septē capita septē mōtes sunt,] &c. quia per hęc septē eleuat diabolus hoīes in superbiā. [& reges septē sunt.] hi idem sunt qui montes, & reges dicūtur propter potestātē secularē. [quinque ceciderūt.] assensio quinque sensuū abiit cum infantia. [& vnus,] error qui manet nobiscū etiā in matura ætate, [& alius nondū uenit] Antichristus, qui maxime cogit ad peccandū. Adā si in obediētia p̄stitisset, sensib⁹ corporis ad nullam delectationē uerteretur magis in aliquo quā in omnibus. Sed ex suo peccato ita corrupti sunt sensus, ut iam naturale sit, læuia tactu, saporā, canora, visu pulchra quērere. hi sunt quinque reges per quos diabolus hoīes in pueritia regit: quia ipse fuit causa cur corrūperētur. hi sunt quinque uiri Samaritanæ, de quibus Ioan. 4. In iuuetā seducit, vel succedit error. Nam postq̄ discretionē habet, si peccat, iam nō sensibus sed errori deputatur. de quō dñs, Et nūc quę habes nō est tu⁹ uir. habemus etiā hos quinque reges, in quinque regibus quos uicit Abraham, de quib⁹ Genes. 14. [& cum uenerit oportet,] &c. quædā confortatio est, ac si diceret, ne cedatis. [Et bestia quę erat & nō est, & ipsa,] &c. de septem est, quia diabolus, & similiter peccat, & similiter punietur. Octaua est, quia omnes transcendet in nequitia & in pōna. [Et in interitū uadit.] Et decem cornua quę uidiisti, decem sunt reges,] tēpore Antichristi, ut Daniel dicit, Erunt decē regna principaliter Antichristo adhærētia, quorū reges notantur in cornibus propter elationem, & impugnationem, [qui regnum nondū acceperūt.] licet aut illi nondū regnū acceperint, indicia tamen eorum p̄cedūt in multis. [sed potestātē tanquā reges.] quia non uere reges, sed tyranni. [vna hora.] & quia tēpus breue est resistite, nunquā cedatis ei. [accipient post bestię.] nō prius tempore, sed ut sequaces. & inferiores eo. [Hi unum,] &c. negādi Christū, in quolibet malo consentiendi. [& uirtutē.] quā ex propriis uiribus habent. [& potestatem suā.] quia ex subditis. [Bestię tradunt,] quia Anti-

christo oīa attribuūt. [Hi cū agno pugnabunt.] verbo & opere, vt seducant ei fideles suos. [& agnus vincet illos.] dando suis constantiā, & alios tandē excacādo. [quoniā dñs dñorum est.] vtēs etiā malis ad vtilitatē, & purgationē suorū. [Et rex regū. & ideo etiā vincet reges terræ, quoniā præciosam habet familiā. & hoc est, [& qui cum illo sunt vocati.] p̄ p̄dicatores electi ab æterno. [& fideles.] in custodia fidei & operū executiōe.

*Et dixit mihi, Aquas quas uidi-
sti ubi meretrix sedet, populi sunt &
gētes et linguæ. Et decē cornua, quæ
uidisti in bestiā, hi odiēt fornicariā,
& desolatā faciēt illā, et nudā, et car-
nes eius manducabunt, & ipsam igni
concremabūt. Deus enim dedit in cor-
da eorū ut faciant quod illi placitum
est, ut dēt regnū suū bestiæ donec con-
summētur uerba dei. Et mulier quam
uidisti est ciuitas magna quæ habet
regnum super reges terræ.*

ET dixit mihi, Aquas,]&c. scilicet Babylō, vel Antichristus, qui iam regnat per mysteriū. [populi sunt.] id est fluitates in vitiis. [& gētes,] ex omni hoīm gente collecti. [& linguæ. Et decem cornua,] &c. & ideo vos nolite cōformari ei, quia hi qui modo adhærēt tandē dolebūt, & odiēt bestiā dolētes & sciētes se fuisse seductos per eam. [& desolatā faciēt illā.] quia solatiū quod modo faciunt ei tandē cessabit. [& nudā.] quia imperium eius quod per ipsos excreuerat, iam nō habebit locū. [& carnes ei⁹,] &c. i. tormēta pro delectationibus eius quas consecuti sunt. [& ipsam igni cremabunt.] quia ipsi erūt causa quare diabolus puniatur, quoniā per ipsum decepti sunt. [Deus enim.] quasi dicat, & cum talē sciāt finem quare sequūtur eū? excacauit enim eos deus malis meritis eorū. & hoc est, [Deus enim dedit in corda eorum,] &c. id est illi, scilicet diabolo, [vt det regnū suū bestiæ,] ita faciūt quod placitū est bestiæ illi, quoniā permittūt se regnū diaboli. [donec consummētur,] &c. s. donec compleātur quæ promissa sunt de præmio malorū & bonorū. s. donec separētur boni à malis. [Et mulier quā uidisti,] &c. i. multitudo magna potentiū munita omni praua obstinatiōe. [q̄ habet regnū,] &c. quia dominatur & compellit in elatione magna.

VISIO SEXTA. CAP. XVIII.

*ET post hæc uidi aliū angelū de-
scendentē de cælo, habentē pote-
statē magnā, & terra illuminata
est à gloria eius, & exclamauit in for-
ti uoce dicens, Cecidit cecidit Baby-*

*lon magna, & facta est habitatio dæ-
moniorū, & custodia omnis spūs im-
mūdi, & custodia oīs uolucris immun-
dæ: quia de ira fornicatiōis eius bibe-
rūt oēs gētes, et reges terræ cum illa
fornicati sūt, & mercatores terræ de
uirtute deliciarū ei⁹ diuites facti sūt.*

IN hac sexta uisione agitur de poenis vltimis quas patiētur impij in inferno pro singulis peccatis. & primū ostendit de Babylone, & in ea ostēdit diuersos ordines: postea de Antichristo & pseudopropheta, deinde de ipso diabolo. & est visio aperte diuisa ab his in quibus dānatio malorū ostēditur, cū hic nō dānatio, sed poenæ quæ damnationē sequūtur ostēduntur. & ideo si quid de dānatione malorū ostēdatur, nō est superfluū, quia ad aliud inducetur. Cum autē has poenas executurus sit, ostēdit Christū potentē hoc facere, et etiā hoc ipsum Christū adnūciantē, vt sit maior fides. [Et post hæc uidi alium angelum,] Christū [descendentē de cælo,] humiliantē se ad cognitionē hoīm ex cognitiōe angelorū, vel ad assumptionē carnis de equalitate patris. [habentē potestatem magnā,] & scdm diuinitatē & humanitatem. vnde dicitur Matth. 28. data est mihi omnis potestas in cælo & in terra, quod tā potēs dicit, potest efficere. [& terra illuminata est,] i. ecclesia pulsata tenebris ignoratiē. [à gloria eius] à gloriosa p̄dicatione. [& clamauit.] adnūciauit. [in forti uoce.] quia quod dixit ad effectū p̄duxit. [dicens, Cecidit cecidit Babylō.] repetitio notat duplicē casum. s. corporis & aīe. vel infinitū casum. [magna.] quia multos amplectitur. p̄mittit causam ruinæ. [& facta est,] &c. dæmonium est collectio dæmonū. [Et custodia oīs,] &c. quia custodit in se diabolū obediēdo ei in prauis actibus. [uolucris immundæ] &c. tūc cōparatur uolucris diaboli, quoniā facit aliquē efferre se & superbire de immūditia sua. [quia de ira fornicatiōis eius,] i. fornicatione pro qua irascitur de⁹. [biberūt oēs gentes, & reges terræ.] s. potentes seculi. [mercatores terræ,] &c. ad literā. vel dicātur mercatores oēs qui vendūt aīas suas pro his secularib⁹. [de uirtute deliciarū ei⁹.] de effectu deliciarum de peccato. vnde dicitur, omnis diues vel iniquus, vel hæres iniqui. [diuites facti sunt.]

*Et audiui aliam uocē de cælo dicen-
tem, Exite de illa popul⁹ meus, & ne
participes sitis delictorum eius, et de
plagis eius nō accipiatis: quoniā per-
uenerūt usque ad cælū peccata ei⁹, &
recordatus est dominus iniquitatū ei⁹:
reddite illi sicut ipsa reddidit uobis,
& duplicate duplicia, secundū opera
eius in*

*eius in poculo quo miscuit, miscete ei
duplū. Quantū glorificauit se, & in
deliciis fuit, tantū date illi tormentū
& luctū, quia in corde suo dicit, Se-
deo regina & uidua nō sum, & luctū
nō uidebo. ideo in una die ueniēt pla-
gæ eius mors, & luctus, & fames, &
igni comburetur: quia fortis est deus
qui iudicauit illā, & flebūt, & plan-
gēt se super illā reges terræ, qui cū il-
la fornicati sunt, & in deliciis uixe-
runt, cum uiderint fumū incēdij eius
lōge stātes propter timorē tormēto-
rū eius dicētes, Væ, uæ, ciuitas illa
Babylō magna, ciuitas illa fortis, quo-
niam una hora uenit iudicium tuum.*

ET audiui,] Ponit admonitionem. quia si nūc
nō sum⁹ de illis, nec tandē dānabimur cum illis.
[aliā vocē] Christi inspirationē, vel prædicationem,
[de cœlo dicentē, Exite]&c. opera eorum
ne faciatis, [& ne participes sitis,] &c. nec con-
sensum adhibeatis. consensum quidē præbēt qui
laudant, & adulātur, & qui corrigere debet, & nō
facit. [& de plagis eius nō accipiatis,] & tunc nō
eritis participes pœnarū. quas plagas ideo reci-
piet, [quoniā peruenerunt peccata,] &c. id est ad
contemptū dei per impœnitentiā. Tunc dicūtur
peccata venire vsq; ad cœlū, quando perueniūt
ad illud peccatū peccandi. quod nō quia transi-
rent peccando, scilicet ad contemptum dei, vnde
æque redditur æterna pœna, & illi qui peccauit
trib⁹ annis, & illi qui centū annis: quoniā vterq;
venit ad illud punctū, quod nunquā trāsiret pec-
cādo. [& recordat⁹ est dñs,] &c. & minorū quo-
rum videbatur oblitus, dū permittebat eos pro-
sperari. [Reddite illi.] admonet etiā sanctos, vt
diuinam vindictā exerceāt in illos. [sicut & ipsa
reddidit vobis,] scilicet sicut ipsi pœnas intule-
runt vobis, quāuis purgatorias, ita vos reddite il-
lis pœnas sed æternas. [& duplicate,] i. animæ &
corpori. [duplicia] duplo grauiores reddite quā
ipsi vobis. [scđm opera ei⁹] nō oīb⁹ æquales, sed
vnicuiq; pro meritis. [In poculo quo,] &c. scili-
cet sicut illi tormēta vobis intulerunt, ita vos il-
lis. Redditur & aliquando eodē genere. [Quantū
glorificauit se, & in,] &c. nō de his tantū quæ in
alios fecerunt puniētur, sed etiā de gloria & de-
lectatiōe quā inter seipsos habuerūt: vel vt osten-
dat descriptionē quantū vnicuiq; sit reddendū,
scilicet quantū peccauit, scilicet alij plus alij mi-
nus. tormentū ad corp⁹. luctū ad animā. [quia in
corde suo dicit.] ostendit quo modo glorificauit.
[Sedeo,] quasi stabilis. [regina] dignitate & po-
tētia. [& uidua nō sum.] nō desunt mihi seruito

res, vel quia habet consolationē in temporalib⁹.
[& luctū nō uidebo] nō timet defectū suę pote-
tia. [ideo in vna die] in hora iudicij. [ueniēt pla-
gæ eius.] præmisit causas dānationis, modo po-
nit ipsas causas & pœnas. [Mors] separatio à ve-
ra vita. [& luctus] contra gaudia quæ hic habuit.
[et fames] à vera refectiōe. [q̄a talis est domin⁹]
cui nullus potest resistere, vel tandē inflexibilis
omni prece. Communē dixit de dānatione Ba-
bylonis, modo distinguit p diuersos ordines da-
mnatorū. [& flebūt,] dolebūt in animo. [& plan-
gent se,] &c. dolorē cordis ostendēt, q̄a dolebūt
patiētes, & de propria miseria, & de dānatione
subditorū. [reges terræ,] vel etiā boni reges. vel
qui aliquando cum ea fornicati sunt dolebunt,
quod eis vnquam similes fuerunt. [cum vide-
rint fumum incendij, eius.] cum viderint signa
suæ pœnæ. [longe stantes,] voluntate. istud quod
sequitur planum est.

*Et negociatores terræ flebunt, &
lugebūt super illā, quoniā merces eo-
rum nemo emet amplius, Merces au-
ri, & argenti, & lapidis preciosi &
margaritæ, & byssi, & purpuræ, &
serici, & coccini, et omne lignū thyi-
num, & omnia uasa eboris, & oīa ua-
sa de lapide precioso, & æramēto, et
ferro, & marmore, et cinnamomū, &
amomū, et adoramentorū, et unguētū,
& thuris, & uini, & olei, & similia,
& tritici, & iumentorū, et ouīū, et e-
quorū, et rhedarū, et mancipiorū, &
aiarum hoīm, & poma desiderij aiæ
discesserūt à te: et oīa pingua, et cla-
ra perierūt à te, et amplius illa iā nō
inueniēt mercatores horū qui diuites
facti sunt ab ea, lōge stabūt propter
timorē tormentorū eius flentes ac lu-
gētes, & dicētes, Væ, uæ, ciuitas il-
la magna, quæ amicta erat byssino, et
purpura, et cocco, et deaurata est au-
ro, et lapide precioso, et margaritis,
quoniā una hora destituta sunt tātæ
diuitiæ. Et oīs gubernator, et oīs qui
in locū nauigāt, et nautæ, et qui in ma-
ri operātur lōge steterūt, & clamaue-
runt uidētes locū incēdij eius dicētes,
Quæ similis ciuitati huic magnæ?*

Et miserunt puluerem super capita sua, & clamauerunt plangentes & lugentes, & dicentes, Væ, uæ, ciuitas magna in qua diuites facti sunt omnes qui habent naues in mari de precijs eius, quia una hora desolata est.

A L I V S ordo damnatorum de his qui sunt in Babylone. [Et negociatores terræ] ad literā. vel omnes qui vendūt animas pro terrenis. [Flebunt super illā, & lugebūt,] scilicet continuū habebūt dolorē. quia dolebunt ea perire in quibus sperabant obtinere felicitatē. quoniam [merces eorū nemo emet ampli⁹.] has scilicet [merces auri.] & c. [& serici.] apud Seres facti. [et omne lignū thynum] nemo emet. [& aramēta.] vt baccilia. [& odoramentorū,] scilicet merces. [& animarū hominū.] venditur solum corpus, vt si Christianus Christiano vēdatur. tum quasi aīa, vt si apud paganos animā suā saluare nō possit. [Et poma desiderij animę discesserūt à te,] Babylon. hic notat q̄a etiā pro minimis dāentur hoīes, si in his minimis delectētur, & c. [Et oīs gubernator. vt patres familiarū,] & omnis qui in loco nauigat. sicut illi qui proponūt sibi aliquid determinatū. vt marcas auri, vel aliqd̄ huius generis. [& nauatæ.] vt seruiētes gubernatorū [& qui in mari operantur] vt omnes Babylonios comprehendat, dicit, [& qui in mare operatur,] i. qui in mundo sperāt, & delectātur. [longe steterūt.] voluntate ne incēdantur. [& clamauerūt dicētes, Quis similis huic ciuitati,] in miseria. & miserūt pulueres super capita sua. quod est signum pœnitentię, quanuis tarde: vel puluerem, id est concupiscentiam terrenorum p̄posuerunt capiti suo, id est animę. [de p̄cijs eius.] ad literā, vel de peccatis.

Exultate super eam cœli & sancti apostoli & prophete, quoniā iudicauit deus iudiciū uestrū de illa, & sustulit unus angelus fortis lapidē quasi molarē magnū, & misit in mare dicēs, Hoc impetu mittitur Babylō illa magna ciuitas, & ultra iā nō inuenietur. Et uox citharædorū & musicorū & tibia canentiū, & tuba nō audietur in te ampli⁹. Et oīs artifex oīs artis non inuenietur in te ampli⁹, & nox molaræ non audietur in te ampli⁹, et lux lucernæ nō lucebit ī te ampli⁹. Et uox sp̄si & sp̄sæ non audietur adhuc in te, quia mercatores tui erant p̄cipes terræ: quia in ueneficijs tuis

perierunt oēs gentes, & in ea sanguis prophetarū & sanctorū inuētus est, & omniū qui interfecti sunt in terra.

P O S I T A damnatione impiorū ponit exultationē. & cōmonet sanctos vt congratulētur diuino iudicio, et hoc est [Exulta super eam cœlū.] vt angeli, [deus iudicauit iudiciū uestrū de illa,] .s. iudicans ea quæ peccauit in nos. Postq̄ ostēdit singulorū ordinū damnationē, ostēditur sibi modus. .s. quod sibi p̄monstratū fuerat, videt completū. [Et sustulit.] eleuat deus mundū in potentijs vt grauius demergat. [vnus angelus fortis] Christus [lapidē,] lapidea corda habentes. [quasi molarē magnū.] semp̄ per hęc mundana volentes: q̄a alios terit. [& misit] in infernū. [Hoc impetu mittitur Babylō.] sicut in hac figura vides. vel quāto plus exaltātur, tanto grauius cadēt. [& ultra iam nō inuenietur,] sicut quidā heretici putāt. [& vox citharædorū] enumerat & illa perire de quibus nō dixerat. [& vox sp̄si, & sp̄sæ] letitia nuptiarū. [quia mercatores tui erant principes terræ,] scilicet dantes animas suas pro terrenis, nimiam potestatē exercuerāt, quod iam pati nō volo. Nunc quasi ad ipsam Babylonē loquitur de casu suo, condolens miserię eius, nūc ad auditores cōuertitur, vt fideles exhoretur. [quia in ueneficijs tuis, ad litteram, vel venenosis persuasionibus.] perierūt omnes gentes. [aliqui de gente.] & omniū qui interfecti sunt. [quia si malus malum occidit nō excusat occisorē nequitia occisi.]

CAPVT

XIX.

Post hęc audiui quasi uocē magnā tubarū multarū dicentiū alleluia. Laus, & gloria, & uirtus deo nostro est, quia uera & iusta iudicia ei⁹ sunt, qui iudicauit de meretrice magna, quæ corrupit terrā in prostitutione sua & uindicauit sanguinē seruatorū suorū de manibus eius. Et iterū dixerūt, alleluia. Et fumus ascendit in secula seculorū. Et ceciderūt seniores uiginti quatuor, & quatuor animalia. Et adorauerūt deū sedentem super thronū, dicentes, amē, alleluia. Et uox de throno exiuit dicens, Laudem dicite deo nostro oēs serui eius, & qui timetis eum pusilli & magni.

V I D I T completam damnationem Babylonis, modo audit exultationem sanctorum de hac damnatione sicut commoniti fuerant ubi dixit, Exulta cœlum. [Post hęc audiui quasi uocē] exultationem [magnam tubarum in cœlo.] sanctorū qui tubæ

qui tubæ sunt, scilicet intonantes prædicatione [dicentium alleluia,] alleluia. non est vox alicuius linguæ, sed est vox angelica, non habet propriam interpretationem in aliqua lingua, & significat trinitatem, per alle, patrem, per lu, filiū, per ia, spiritū sanctū. nec simpliciter illā diuinā substantiā, sed cū laude & illa inexplicabili. [Laus] laudandus propter resurrectionē, [& gloria] propter ascensionē, & immortalitatē. [& virtus deo nostro est,] quia vicit diabolum. & ideo hæc sunt ei, perficit enim quod promittit, & ideo [vera & iusta.] secundū merita cuiusq; [iudicia eius sunt, qui iudicauit de meretrice quæ corruptit terrā.] alius alium. [in prostitutione sua.] & vindicauit sanguinem seruorum suorum] requirēs eum [de manibus suis & iterū dixerūt, Alleluia.] per hanc iterationem intelligimus infinitā laudē. [& fumus eius in secula seculorū.] vindicauit sanguinē nō temporaliter, sed æternaliter. Ponit exultationem maiorū de damnatione prædicta. & isti confirmāt testimoniū præcedentiū & ex se testimonium dant. [& ceciderunt seniores,] iudices vigintiquatuor & quatuor animalia,] doctores. [& adorauerunt deum sedentem super thronum dicentes.] confirmatio superiorum, scilicet verum est, quod de⁹ ita gloriosus est [alleluia.] vbi dicūt alleluia. ponit ex se laudem. [Et vox.] admonitio [de throno] de secreto loco. vel de his in quibus sedet iudex. [exiuit dicēs.] ad audientiā omniū. Posita damnatione & pro ea sanctorū exultatione, ponit admonitionem vt subterfugiamus talium conformitatē. [Laudem dicite deo nostro] bene operemini, [oēs sancti eius, & qui timetis eum.] casto timore. [pusilli & magni] secundū ætatē. vel qui nequeūt altiora perficere, vt vende oīa, & scdm Christū magni sunt q̄ hæc possunt.

CAPVT

XIX.

ET audiui quasi uocē tubæ multæ, & sicut uocē aquarū multarū, & sicut uocem tonitruū magnorū dicentiū, alleluia, quoniā regnabit dominus deus noster omnipotens. Gaudeamus & exulemus & demus gloriam ei, quia uenerūt nuptiæ agni, & uxor eius præparauit se, & datū est illi ut cooperiat se byssinū splendens candidū. Byssinū enim iustificationes sunt sanctorum. Et dicit mihi, Scribæ. beati qui ad cœnam nuptiarū agni uocati sunt. Et dicit mihi, hæc uerba dei uera sunt. Et cecidi ante pedes eius ut adorare eū. Et dixit mihi, Vide ne feceris, Conseruus tuus sum & fratrum tuorum habentium testimo-

nium Iesu. Deum adora. Testimoniū enim Iesu est spiritus prophetiæ.

OSTENSA lætitia quam habēt sancti de dānatione malorū, supponit aliā quā habent de impletionē consortij, & aduētū regni dei. [Et audiui quasi uocē] exultationē sanctorū prædictorum. [tubæ multæ,] qui per prædicationem quasi tuba intonuerūt. [& sicut uocē aquarū multarū.] quia de multis populis collecti sunt. [& sicut uocem tonitruorū magnorū.] terrebit enim impios sanctorū exultatio. [dicentiū alleluia.] quoniā regnat dñs de⁹ noster omnipotēs] quasi antea regnū fuit impiorū. [gaudeam⁹] scdm beatitudinē animæ. [& exulemus] ex corporis glorificatiōe. [& dem⁹ gloriā ei,] s. nos ab eo oīa habere reputem⁹. [quoniā uenerūt nuptiæ] agni, quoniā iuncta est ecclesia Christo. [& uxor eius] præparauit se. [conueniēs erat vt iungeretur, quia ipsa ecclesia idoneā se p̄buit vt reciperetur.] [& datū est illi] interim. [vt cooperiat ei byssinū.] scdm præsentē statū dedit dñs ecclesiæ suæ iustificationes quibus se uestiret, & deo paratam se ostenderet. [splendēs. Byssinū enim iustificationes sunt sanctorū.] & dixit mihi. Beati,] inuitat præsentēs ad prædictas nuptias. [q̄ ad cœnā nuptiarū agni uocati sunt.] perfecte ita ut perueniāt. [Hæc uerba dei.] & ut maiorem exhortationem faciat, dicit hæc uerba esse dei, & quia dei ideo [vera. Et cecidi ante pedes eius.] quia eū maiore me intellexi. parat⁹ ad obediendū humiliari me ei, & debetis uos humiliari doctorib⁹ uestris. [vt adorare eū] i. uenerarer ut maiore. [Et dixit. uide ne feceris.] ante incarnationē Christi nō p̄hibuit se angelus adorari, quia uidebat oēm hominē se inferiore. Sed post ascensionē Christi, quia uidit hominē supra oēs angelos exaltatū, timuit ab hoīe adorari. [conseruus tuus sum, & fratrum tuorum habentiū testimoniū Iesu.] ego & tu ceteriq; fratres tui vnū deū habemus. [Deū adora. testimoniū Iesu est spiritus prophetiæ.] quia omnes prophetæ testimoniū perhibent Iesu. & non ex se, sed spiritus sanctus per ipsos.

Et uidi cœlū apertū. Et ecce equus albus, & qui sedebat super eum uocabatur fidelis, & uerax, & in iustitia iudicat & pugnat. Oculi autē eius sicut flāma ignis, & in capite eius diademata multa, habēs nomen scriptum quod nemo nouit nisi ipse. Et uestitus erat ueste aspersa sanguine, & uocatur nomen eius uerbum dei. Et exercitus qui sunt in cœlo sequebantur eum in equis albis, uestiti byssino albo mundo, & de ore ipsius processit gladius acutus, ut in ipso percutiat gētes.

Et ipse reget eos in uirga ferrea, et ipse calcet torcular uini furoris irae dei omnipotentis, et habet in uestimento et in foemore suo scriptum, Rex regum et dominus dominantium.

O S T E N S A dānatione Babylonis, & sanctorum exaltatione supponit damnationē Antichristi, & pseudoprophetarum ubi dicit, [et apprehensa est bestia] quorum damnatiōis causam praemittit, cum dicit, contra Christū pugnabūt: & quia incredibile videretur quod Antichristus & sui qui tam potētes erunt sic possent damnari, praemittit potentiam damnantis & secundū diuinitatem, & secundū humanitatem, cuius potētiae nullus possit resistere. Ex qua etiam ipsius dignitate inuitat nos ad eius imitationē. [Et uidi caelum apertum,] sed reuelata sunt mihi mysteria ecclesiae, & quod homo possit caelū ascendere, & deum agnoscere, quasi dicat, Vidi uocatos ad nuptias, uidi quod possent venire, quia & bonum habemus adiutorem: & bonos monitores. [et ecce equus] & hoc est, apparuit equus, i. caro christi portans uerbum dei. [albus.] quia sine peccato. [et qui sedebat super eū,] diuinitas. [uocabatur fidelis.] quia promissa implet. [et uerax.] quia in nullo mentitur, ut dicitur ad Titum. i. a. & Hebræo. 6. d. & alios ueraces facit. & cum iustitia iudicat. quia unicuique reddit secundū opera, ut dicitur Roma. 2. a. & pugnat in suis contra diabolum. [Oculi autē eius sicut flamma ignis.] dona spiritus sancti, uel diuina praecipua, uel charitas. quae comburit uitia, illuminat habentē, & accendit ad amorē dei. [et in capite eius,] secundū diuinitatē. [diademata multa,] quia per eam & ipse, & sui coronantur. [habēs nomē scriptum quod nemo nouit.] plene intellexit. [nisi ipse] & cui ipse reuelauit. [Et uestitus erat veste.] carne. [aspera] in passione. [sanguine.] uel ecclesia. quae in martyribus occiditur. [et uocatur nomē eius uerbum dei.] per quē pater se mundo nunciauit. & per quem omnia fecit. Ioan. i. [et exercitus qui sunt in caelo.] fideles contra diabolum dimicantes, qui sunt in ecclesia. [Sequebantur eum,] i. imitantur [in albis equis.] i. in corporibus dealbatis multis uirtutibus. [uestiti byssino,] i. iustitia. [albo,] secundū uirtutes. [mundo] à criminali macula. [Et de ore ipsius,] i. praedicatione. [procedit gladius,] i. diuina sententia. [utraq; parte acut.] quia percutit secundum corpus & secundū animā, uel nouo & ueteri testamento, uel utroq; populo gentili & Iudæo. [ut in ipso percutiat oēs gentes.] quosdam ad uitam, quosdam ad mortem. [et ipse reget eos] bonos de uirtute in uirtutem, malos de uitio in peius [in uirga ferrea.] inflexibili iustitia. [et ipse calcet torcular uini furoris irae dei omnipotentis,] id est mortē, quae ab irato deo primo homini peccati illata est, resurgēs destruxit, uel torcular tribulatio est quam deus iratus & furiosus infert, de qua tribulatiōe exit [ui

num,] id est quidā sancti eliciuntur. & dicitur furor irae continuatio. [et habet uestimēto,] id est in carne. [et in foemore.] per hoc notat Christū de uera pgenie hominis fuisse. [Scriptum] quod nō posset inde deleri. uel in cordibus fidelium qui sunt uestimentum, id est [scriptum, Rex regum] sanctorum. [et dominus dominantium] omnium qui subditis dominantur.

Et uidi unum angelū stantem in sole, et clamauit uoce magna dicēs omnibus auibus quae uolant per medium caeli. Venite, congregamini ad cenā magni dei, ut māducetis carnes regum et carnes tribunorum, et carnes fortium, et carnes equorum et sedentiū in ipsis, et carnes omnium liberorum ac seruorum, et pusillorum et magnorum.

O S T E N S A dignitate Christi, per quam diabolum expugnare poterit, subdit admonitionem praesentium, ut huic tali adhaereāt. [et uidi angelū] praedicatorum [stantē in sole,] in aperto, ut ab omnibus audiretur. [et clamauit uoce magna,] id est admonitione audienda, [dicēs omnibus auibus,] id est fidelibus qui & agiles sunt, & pennati uirtutibus, [quae uolant per mediū caeli,] id est per catholicam fidem, nullam sibi faciētes propriam sectam. [venite] bene operando [congregamini,] à diuersis partibus caeli, uel in eadem fide nihil proprii apponentes. Deo enim placet unitas. [ad cenā magni dei.] cenam accipit ipsum Christū, qui est uera cenā reficiens, & nunquam deficiēs, uel consortiū sanctorum. & bene cenam non prandium, quia talem refectiōem nullus labor, sed pperua quies sequitur. [ut manducetis carnes regum,] id est delectemini in cruciatu maiorum & minorum impiorum. [et carnes fortium,] in uiribus corporis [equorum] subditorum [et sedentium in ipsis] praelatorum &c.

Et uidi bestiam et reges terrae, et exercitus eorum congregatos ad faciendum praelium cum illo qui sedebat in equo, et cum exercitu eius. Et apprehensa est bestia, et cum illa pseudo-propheta qui fecit signa coram ipso, quibus seduxit eos qui acceperunt characterem bestiae, qui adorant imaginē eius. Uini missi sunt hi duo in stagnū ignis ardētis sulphure, et ceteri occisi sunt in gladio sedētis super equū qui procedit de ore ipsius, et omnes aues saturatae sunt carnibus eorum.

ET uidi

ET vidi bestiam] Antichristum. qui est principale caput bestiae. [& reges terrae,] pseudoapostolos. [& exercitus ipsorum congregatos] i. oēs ei feruientes. [ad faciendum praelium cum illo.] contra Christum & suos blasphemias, tribulationibus & miraculis. [qui sedebat in equo,] &c. quasi diceret multum debetis esse solliciti, vt ad hanc coenam veniatis, quia diabolus paratus est nocere vobis, quem tamen dei auxilio vincere poteritis. [Et apprehensa est bestia] & ideo bestia punita est aeternaliter. [& cum illa pseudopropheta qui fecit signa coram ipso, quibus seduxit eos qui acceperunt characterem bestiae] qui credunt in eum [& qui adorant imaginem eius.] Viui missi sunt hi duo :] .s. Antichristi & sui maiores poenas sentient, quam alij, sicut illi qui viui comburuntur si mortuus comburatur, nihil sentit. [in stagnum] propter tenebras [ignis ardentis sulphure & ceteri.] vt sequaces istorum [occisi sunt,] minori quidem poena punietur. [in gladio sedentis super equum qui procedit de ore ipsius & omnes aues saturate sunt] sancti delectabuntur in poena istorum.

CAPVT

XX.

ET vidi angelum descendente de caelo, habentem clauem abyssi, & catherenam magnam in manu sua. & apprehendit draconem serpentem antiquum qui est diabolus & satanas, & ligauit eum per annos mille, & misit in abyssum, & clausit & signauit super eum, ut non seducat amplius gentes, donec consummentur mille anni. Post haec oportet illum solui modico tempore.

DICTA damnatione Babylonis & Antichristi, & pseudoapostolorum eius, supponit damnationem ipsius diaboli, & determinat tempus damnationis scilicet paulo post seductionem. & item ponit causam damnationis scilicet quia solutus insaniet immoderate, & praemonstrat potentiam danatoris, scilicet vt qui in humili aduetu, & etiam mortuus cum ligare potuit, glorificatur iam impassibilitate & immortalitate: & possit eundem prorsus destruere. [Et vidi angelum descendente de caelo] Christum humiliantem se in carne. [habentem clauem abyssi,] id est potestatem omnium profundorum in nequitia, quia non possunt facere nisi quantum deus permittit. [& catherenam magnam.] inuitabilem potentiam, qua alligabitur satanas. [in manu sua] in operatione scilicet per passionem & resurrectionem. [& apprehendit draconem serpente,] nescientem tenuit, scilicet quia ipsum peccasse ostendit. vbi hominem omni peccato immunem, quasi peccatore iudicauit [antiquum.] quia a prin-

cipio mundi nocuit [qui est diabolus & satanas.] ponit quasi interpretationem ipsius. [& ligauit eum] priori potestate priuauit. [per annos mille] a tempore Christi, vsque ad tempus Antichristi. mille dicit, quia numerus ille perfectus. & hic ponit apostolus numerus determinatum pro in determinato, quia vt dixit Christus discipulis suis, Actuum. i, Non est vestrum nosse tempora vel momenta quae pater posuit in sua potestate. [& misit eum in abyssum.] quia eiectus a fidelibus, omnibus malis dominatur. Sciendum quod similiter in Abraham & aliis fidelibus diabolus fuit ligatus, sicut in istis praesentibus, sed in illis ligauit spes futuri Christi, in istis ipse Christus. [& clausit.] quia nescit an quos modo habet, possit retinere: & quos non habet possit acquirere. [& signauit super illum,] id est signo crucis eum superauit, & a fidelium mentibus repulit. [vt non amplius gentes decipiat.] tam libere sicut prius, vsque ad tempus Antichristi [donec consummentur mille anni.] dixi donec consummentur, quia postea soluetur modo praedicto: hoc est. [Post haec oportet eum solui modico tempore.] quia deus ita constituit, vt tunc iterum libere decipiat, sed ne timeatis, quia breui tempore.

Et vidi sedes, & sederunt super eas, & iudicium datum est illis, & animas decollatorum propter testimonium Iesu, & propter uerbum dei, & qui non adorauerunt neque bestiam, neque imaginem eius, nec acceperunt characterem in frontibus aut in manibus suis, & uixerunt & regnauerunt cum Christo mille annis. ceteri mortuorum non uixerunt, donec consummentur mille anni. Haec est resurrectio prima. Beatus & sanctus qui habet partem in resurrectione prima. In his secunda mors non habet partem, sederunt sacerdotes dei & Christi, & regnabunt cum illo mille annis. Sed cum consummati fuerint mille anni, soluetur satanas de carcere suo, & exhibit & seducet gentes quae sunt super quatuor angulos terrae, Gog & Magog, & congregabit eos in praelium, quorum numerus est sicut arena maris. Et ascenderunt super latitudinem terrae, & circui

G iij

erunt castra sanctorum, & ciuitatem dilectam: & descendit ignis de caelo & deuorauit eos, & diabolus qui seducebat eos missus est in stagnum ignis & sulphuris, ubi & bestia & pseudopropheta cruciabuntur die ac nocte in secula seculorum, amen.

ET vidi sedes.] ligato diabolo vidi fideles solutos, & minores praelatis obedire paratos, & praelatos iudicare in subditis. quod dicitur de statu praesentis vitae. [iudicium datum est illis.] à deo. & vidi in tempore huius ligationis [animas decollatorum] fidelium in gloriam, nunquam ad inferos descendere, sicut Abraham & prophete descenderunt, quauis iusti. [propter testimonium Iesu.] secundum humanitatem. [& propter verbum dei.] secundum diuinitatem. [& qui non adorauerunt.] & aliorum fidelium non decollatorum. [neque bestia. [Antichristum.] neque imaginem eius] pseudoapostolos eius. [nec acceperunt characterem] signum eius [in frontibus,] in manifesta confessione. [aut in manibus suis.] in operatione [& vixerunt. & regnauerunt cum Christo.] potentes erunt etiam facere miracula. [mille annis,] & non dico hoc futurum tantum post communem resurrectionem, sed etiam tempore ligationis. & [caeteri mortuorum non vixerunt,] id est mortui in anima statim punientur post dissolutionem: quod ideo inducit, quia vellent aliqui nullum puniri toto tempore ligationis satanae. [donec consummentur mille anni.] tunc autem manifestum est quod non viuent.

[Haec est resurrectio,] scilicet quod fideles in vita sua liberabuntur à peccatis, & animae statim post dissolutionem fruuntur aeterna gloria. [prima] quia sequitur resurrectio animae & corporis [beatus.] quia beatitudinem consequetur. [& sanctus,] confirmatus quia non deficiet illa beatitudo. [qui habet partem in resurrectione prima.] quia non omnes possunt esse eiusdem beatitudinis, & perfectionis. [In his secunda mors non habet potestatem.] & verae beatus, quia damnatio animae & corporis simul non erit in eo. [sed erunt sacerdotes dei & Christi.] se ipsos & laudes continuas offerentes deo in trinitate, & secundum humanitatem Christo. [& regnauit cum illo mille annis] non solum post communem resurrectionem, sed interim [soluetur satanas.] recipiet potestatem. [de carcere suo.] de cordibus reproborum in quibus modo ligatus est. [& exhibit] aperte [quatuor angulos terrae,] in quatuor partibus mundi. [Gog & Magog.] ad litteram. sunt populi in montanis conclusi versus aquilonem, & hi soluti, & primi decepti, seducet alios. vel ad allegoriam. vt per istos intelligatur omnes mali. Gog. interpretatur testum. per quod intelliguntur omnes occulte nocentes, Magog interpretatur detectum. Per quod intelliguntur

omnes aperte nocentes. [& congregabit eos in praedium, quorum numerus est sicut arena maris.] sterilis & innumerabilis. [& ascendent,] superbient. [super latitudinem terrae,] per totum orbem. [& circueuerunt castra sanctorum,] inuadentes sanctos non poterunt intrare, in quibus, militat deus. [ciuitatem] munitam virtutibus, & ideo à deo [dilectam.] Posita causa ponit damnationem, quia post illam seductionem, & ministri damnabuntur à deo, & hoc est, [& descendit ignis de caelo & c. vbi & bestia. & pseudo propheta cruciabuntur.] quia eundem locum poenarum dat diabolo & suis, maxime nos deterret ne sui efficiamur. [die ac nocte.] continue. vel die de gloria sanctorum, nocte de propria miseria. [in secula seculorum,] & hoc in eternum.

Et vidi thronum magnum candidum & sedentem super eum, à cuius conspectu fugit terra & caelum, & locus non est inuentus ab eis. Et vidi mortuos magnos & pusillos stantes in conspectu throni, & libri aperti sunt. Et alius liber apertus est qui est vitae, & iudicati sunt mortui ex his quae scripta erant in libris, secundum opera eorum. Et dedit mare mortuos qui in eo erant, & mors & infernus dederunt mortuos qui in ipsis erant. Et iudicatum est de singulis secundum opera eorum, & infernus & mors missi sunt in stagnum ignis: haec mors secunda est. & qui non est inuentus in libro vitae scriptus missus est in stagnum ignis.

POSITA distinctione diaboli & suorum, addit mundi destructionem. destruetur enim mundus, quia à malis corrumpitur, scilicet terra, & aer, & aqua: nec tamen eorum substantia peribit, sed forma mutabitur vsque ad globum lunae. aether manebit. fixa tamen erunt omnia quae nunc ibi mouentur ad seruitium hominum. [Et vidi thronum.] ecclesiam [magnum,] multitudine [candidum,] ex virtutibus, vel propter impassibilitatem & immortalitatem. [& sedentem super eum] Christum [à cuius conspectu.] praesentia [fugit terra] ab hac specie. [& caelum,] aer. [& locus non est inuentus ab eis] secundum priorem statum. [Et vidi mortuos.] malos [magnos & pusillos] tam maiores quam minores, [stantes] corporaliter. Sape locutus de glorificatione sanctorum & poenis impiorum, non fecerat apertam mentionem de corporibus an simul reciperentur cum corporibus, quod hic aperte facit.

facit. [Et in conspectu throni.] quia sancti aperte conspicient merita singulorum. [& libri,] id est conscientiarum singulorum, [aperti sunt. & alius liber apertus est qui est vitæ] quem qui imitati sunt vitam habebunt, alij damnabuntur, [& iudicati sunt mortui,] id est mali, [ex his quæ scripta erant in libris,] scilicet opera ipsorum, quia alij, maior alij minor dabitur pœna. [Et dedit mare mortuos suos qui erāt in eo,] corpora quantuncunq̄ fuissent disiecta: & aliqui volebāt ea corpora tantum viuificari quæ viua vel integra inuenirentur, ostendit contra, omnia corpora quantuncunq̄ fuissent disiecta in illo æquē viuificari, [& mors,] id est diabolus [& inferus,] locus ille, [dederunt mortuos qui in ipsis erant] animas mortuorum. & hæc contra illos qui dicebant tunc creari nouas animas. [Et inferus.] oēs insatiabiles, vel profundi in vitiis, [& mors.] diabolus, [missi sunt in stagnum ignis: hæc mors secunda est] Quædam ammonitio est, Cauete vobis à morte prima, ex qua secunda est [& qui nō est in libro vitæ inuentus,] prædestinatus ad vitam.

VISIO VII. CAPVT XXI.

ET vidi cœlum nouum & terram nouam. Primum enim cœlum & prima terra abiit, & mare iam non est, & ciuitatem sanctam Hierusalem nouam vidi descendentem de cœlo à deo paratam, sicut sponsam ornatam viro suo. Et audiui uocem magnam de throno dicentem, Ecce tabernaculum dei cum hominibus, & habitauit cum eis: & ipsi populus eius erunt, & ipse deus erit cum eis eorum deus. Et absterget deus omnem lachrymam ab oculis sanctorū. Et mors ultra non erit, neque luctus, neque clamor, neque dolor erit ultra quæ prima abierunt.

VISIO SEPTIMA.

IN hac septima visione agit de innouatione elementorum, & glorificatione sanctorum, demonstrans merita per quæ ita sint sancti glorificandi. [Et vidi cœlum,] id est aërem innouatū. [primum enim cœlum & prima terra abiit] primus status eorum immutatur. [& mare iam non est] neque in motu, neque in prioribus qualitatibus, & tamen non est certum an aqua purgetur igne, quo purgabuntur aër, & terra, an aliqua sua materiali purgatione. [Et ciuitatem,] ecclesiam [sanctam] in omni quiete firmatam. [Hierusalem.] iam plene Christum videntem, qui est pax vera [nouam] propter resurrectionē

corporum [descendentem,] id est humiliantem. quia quicquid boni habet intelligit ex meritis & dei gratia se accepisse, [à deo paratam, sicut sponsam ornatam viro suo] Sicut enim sponsus præmittit munera ante nuptias, vt inde se ornet, vt tandem in nuptiis placeat: sic Christus ecclesiæ, fidem & virtutes theologas infundit in baptisate. Cum dixisset se vidisse innouationem elementorum, & glorificationem sanctorum, quia incognitum erat, incredibile videretur, & ideo apponit auctoritatem sanctorum qui hæc sibi dixerunt, & etiam dei. [Et audiui vocem] admonitionem [magnam] quia de magnis dei secretis agit, [de throno dicentem] ab illis in quibus sedet deus. [Ecce] in euidenti est, [tabernaculum dei cum hominibus,] id est humanitas, in qua deus militauit, est in eadem gloria cum hominibus qui eum sunt imitati, [& habitabit cum eis] id est sicut Christo gloria illa erit æterna, ita & suis. [Et ipsi populus eius erunt] in nullo offendentes, quod non potest esse dum in hac carne sunt, & ipse deus & secundum deitatem, [cū eis erit eorum deus] quasi singulariter, quia nunquam ab eorum præsentia separabitur. Posita gloria remouet omnem tristitiam, [& absterget deus omnem lachrymam ab oculis eorum] quantuncunq̄ tristitiam tam ab oculis mētis quā carnis, [& mors ultra non erit] ostendit nō esse lachrymas, quia nulla erit causa lachrymarū [neque mors] dissolutio animæ & corporis, neque separatio à Christo, [neque luctus,] continuus dolor, [neque clamor] aliqua magna commotio auferens quietem, [neque dolor erit,] parua qualibet motio, scilicet iam non est locus istorum, cum non sit peccatum ex quo hæc omnia procedunt. Posita auctoritate sanctorum, ponit ipsius dei.

Et dixit qui sedebat in throno, Ecce noua facio omnia. & dicit, Scribe, quia hæc uerba fidelissima sunt. & uera. Et dixit mihi, factum est. Ego sum α & ω , initium & finis. Ego sitienti dabo de fonte aquæ uiuæ gratis. Qui uicerit possidebit hæc, & ero illi deus & ille erit mihi filius. Timidis aut & incredulis & execratis, & homicidis, & fornicatoribus & ueneficis, & idololatriis, & omnibus mendacibus, pars illorum erit in stagno ardente igne & sulphure quod est mors secunda.

ET dixit qui sedebat in throno, Ecce noua facio omnia] tam elementa quam sanctorum gloriam, [& dixerunt, scribe] quædam admonitio, ac si diceret, Quicquid mihi ostensum est de

hac inuouatione, ad præsentium utilitatem est, ut & ipsi festinent optinere illam glorificationem, [quia hæc verba fidelissima sunt] habilia ut eis fides adhibeatur [, & vera,] quia complebuntur. [Et dixit mihi factum est,] ne ipse quereret quid post illam inuouationem futurum esset dicitur sibi, nihil restare faciendum, sed tunc omnia consummata. [Ego sum & & &] ostendit quod hanc inuouationem facere possit, quia ipse omnia creauit, & in ipso omnia consummabuntur, [& sitiendi] desideranti me. [dabo de fonte] scilicet me ipsum qui sum principium omnis beatitudinis, [aquæ viuæ,] quia viuere facit [gratis,] per solam gratiam. [Qui vicerit,] id est permanserit sitiendo, vel qui tentationes superauerit, [possidebit,] firmiter obtinebit [hæc] deum & beatam inuouationem [& ero illi deus,] æterna satietas, [& ille erit mihi filius] ut supra populus sanctus: in quo bene complacuit domino.

[Timidis autem,] id est qui fide accepta timēt eam prosteri, vel qui timent eam accipere, [& incredulis] qui dubitāt de resurrectione, ut infideles, [& execratis,] excommunicatis [& homicidis, & fornicatoribus, & veneficis, & idololatriis, & omnibus mendacibus] quibus mentiri est in usu [pars illorum,] &c. id est, vnusquisque particeps erit harum poenarum, pro meritis suis. Descripta gloria quam sunt sancti habituri, dicit quo merito & quo auxilio sint hæc adepturi.

Et uenit unus de septem angelis habentibus phialas plenas septem plagis nouissimis. Et locutus est mecum dicens, Veni ostendam tibi sponsam uxorem agni. Et sustulit me in spiritu in montem magnum & altum, & ostendit mihi ciuitatem sanctam Hierusalem descendentem de coelo, habentem claritatem dei. lumen eius simile lapidi precioso, tanquam lapidi iaspidi sicut crystallum. Et habebat murum magnum & altum, habens portas duodecim, & in portis angulos duodecim. Et nomina scripta quæ sunt nomina duodecim tribuum filiorum Israel. Ab oriente portæ tres, & ab aquilone portæ tres, & ab austro portæ tres, & ab occasu portæ tres. Et murus ciuitatis habens fundamenta duodecim, & in ipsis duodecim nomina apostolorum & agni.

ET venit vnus de septem angelis] aliquis de sanctis prædicatoribus, &c. [Veni] amplifica

intellectum [ostendam tibi] sponsam modo factam [uxorem agni. Et sustulit me in spiritu,] i. eleuauit me spiritualiter ut cognoscerem Christum, & super ipsum fundatam ecclesiam, [in montem] quia munimentum suorum [magnum] quia totum orbem replet, [& altum] quia insuperabilis est, &c. [Habentem claritatem dei,] id est apertam cognitionem de deo. Ostendit cur ecclesia habeat claritatem. [Nā lumen eius,] id est ipsa lucens pro modo suo se exhibuit simile Christo, qui fuit lapis preciosus, quia firmus in proposito, & lucens splendore omnium virtutum, & hoc dicit, lumen eius, [simile lapidi precioso, tanquam lapidi iaspidi] iaspis est durus & viridis, ita ecclesia viret fide, & in ea firma est [sicut crystallum,] nihil celans, quia ibi pura confessio, [& habebat murum magnum & altum,] id est Christum defensorem, qui est magnus secundum resurrectionem, altus secundum ascensionem, vel defensores aliorum qui sunt magni vincendo hæreticos, alti insuperabiles [habens portas duodecim] prophetas, per quorum exemplum, alij ad fidem introducuntur, [& in portis duodecim angulos] per angulos accipimus apostolos qui perstiterunt in fide & vestigiis prophetarum, [& nomina scripta,] quia omnes fideles sunt fundati, & quasi inscripti in prophetis: vel quia omnes fideles extant in dilectione priorum patrum [quæ sunt nomina duodecim tribuum filiorum: Israel,] id est omnium fidelium secundum prædictas interpretationes. [Ab oriente portæ tres, ab aquilone portæ tres] Iudæi oriens dicuntur, à quibus ortus est sol iustitiæ, & in his portæ tres: quia his primum fides ciuitatis nunciata est: aquilo frigida gentes, quæ post Iudæos crediderunt: austrum ardentes, ut sancti martyres: occasus significat illos in quibus fides & charitas frigescent, vel illos qui in nouissimis temporibus credituri sunt in prædicatione Heliæ & Enoch, numerus duodecim portarum, quæ per quatuor mundi partes sub ternario ponuntur, pertinet ad ministerium apostolorum, per quos fides trinitatis per orbem quadripartitum diffunditur.

[Et murus,] id est quicumque defensores ecclesiæ fundantur in prophetis, in quibus fides præcessit, [habens fundamenta duodecim,] id est prophetas in quorum fide fundati sunt apostoli. ex ipsis enim successit fides in apostolos, & etiā credulitatem habuerunt ex prophetis, qui etiam idem dixerāt: vel fundamenta accipiamus apostolos in quibus fundatur tota munitio ecclesiæ, quod supponit, [& in ipsis nomina duodecim apostolorum] expositio est quæ fundamenta accipiat, & in ipsis est nomen [agni] quia ipsum semper prædicauerunt. quasi ita diceret, Vidi ita ciuitatem munitam & ornatam, nō tamen omnes æquales, sed pro modo suo quemque perfectum.

Et qui loquebatur mecum habebat mensuram, arundinem auream, ut metiretur ciuitatem, & portas eius & mu-

Et murum, et ciuitas in quadro posita est. Longitudo eius tanta est, quanta et latitudo. Et mensus est ciuitatem de arundine aurea per stadia duodecim milia. Longitudo et latitudo et altitudo eius æqualia sunt. Et mensus est muros eius centum quadraginta quatuor cubitorum, mensura hominis quæ est angeli.

ET qui loquebatur mecum] angelus in persona Christi, [habebat mensuram] scilicet diuisionem gratiarum mensuratam, [harundinem.] hanc quidem mensuram, id est diuinam scripturam [auream,] dei sapientia composita. [vt metiretur ciuitatem,] id est vt secundum mensuram daret omnibus intelligentiam scripturarum, [et portas eius] qui alios introducunt ad fidem, [et murum] defensores aliorum. [Et ciuitas in quadro posita est] ciuitas dicitur in quadro posita, quia quatuor habet æqualia latera, fidem, spem, charitatem, operationem, quæ dicuntur æqualia, quia quantum credit tantum sperat, quantum sperat tantum diligit, quantum diligit tantum operatur. vel quadrum dicamus quatuor principales virtutes, quarum alia non debet aliam excedere in homine: prudentiam, id est discretionem boni à malo, quam sequitur temperantia, scilicet vt malum cognitum, vitet: post hæc fortitudo, vt aduersa patiatur, facienda viriliter operetur: dehinc iustitia, vt oibus secundum merita retribuatur. Exponit quadraturam. [longitudo], id est longanimitas quæ in fide est tanta est quanta & latitudo, scilicet charitas, quia quantum credit tantum amat. [et mensus est ciuitatem per stadia duodecim milia,] id est perfectos de quatuor mundi partibus, in fide trinitatis adunatos, per stadia solent mensurari plateæ, in quibus currunt ludentes, per quod notat ciues istos oportere currere & tendere ad brauium, [longitudo,] longanimitas, [et latitudo,] dilatatio secundum charitatem, [et altitudo eius æqualia sunt,] in his quæ sperat. quantum enim credit & amat, tantum sperat [et mensus est muros,] defensores [centum quadraginta quatuor cubitorum.] Cubitus in quo est manus, & significat operationem [mensura hominis quæ est angeli] ostendit angelum habuisse formam hominis, vt aperte notet qui significabatur, verum angelum, dei filium & verum hominem fuisse. Dixerat in hac ciuitate esse muros, portas, fundamenta, ipsos inter se esse inæquales, hic exequitur, murus ipse qualiter sit in materia, & ita dicit,

Et erat structura muri eius ex lapide iaspide: ipsa uero ciuitas aurum mundum simile vitro mundo. Fundamenta muri ciuitatis omni lapide

precioso ornata. Fundamentum primum iaspis. Secundum sapphirus. Tertium chalcedonius. Quartum smaragdus. Quintum sardonix. Sextum sardius. Septimum chrysolithus. Octauum, berillus. Nonum, topasius. Decimum chrysopasus. Undecimum, hyacinthus. Duodecimum, amethystus.

ET erat structura muri eius] scilicet maiores in defensione [ex lapide,] id est quasi lapides. propter firmitatem [iaspide] quia virentes in fide. [Ipsa uero ciuitas,] id est tota illa ecclesia, scilicet tam muri quam ipsi defensi, [aurum] propter sapientiam, [mundum] ab omni coinquinatione, [simile vitro mundo] per hoc notat puritatem fidei, scilicet quicquid ore dicit corde credit. Fundamenta muri ciuitatis] ipsi prophetae vel apostoli [omni lapide precioso ornata] sunt ornati in se ipsis omni genere virtutum.

[Fundamentum primum, iaspis] quia primum fundamentum omnium virtutum est in fide.

Iaspis] viridis virorem fidei immarcescibilem significat [Sapphirus] similis sereno celo, qui percussus radiis solis ardentem emittit fulgorem, significat altitudinem spei sanctorum, quorum conuersatio est in cælis, qui & à viro sole innotuati ardentius æterna querunt, & alios querere docent. [Chalcedonius] quasi pallens ignis lucernæ nitet, & fulget sub diuo, non in domo, significat flammam charitatis internæ, quæ in abscondito bona agit, sed cum aliis prodesse iubetur, mox apparet quid fulgoris habeat intus: sculpetibus resistit, ictu solis, vel digitorum attritu exandens ad se paleas trahit, id est sancti à nullo queunt vinci, & ad se fragiliores trahunt. [Smaragdus] nimie viriditatis, super herbas & frondes Scythiæ inuenitur, id est fortis eiusdem fidei inter aduersa quæ frigore significantur, confessio, quæ quia tanta per euangelium mundo innotuit, quarta dicitur propter quatuor euangelia. [Sardonix] inter virtutes humilitas, inferius inger, in medio candidus, superius rubeus, id est sancti in passione rubei, interius candidi, sed sibi per humilitatem despecti. quæ quia infirmitate corporis descendit, quod quinque sensibus agitur, quinta est. [Sardius] sanguinei coloris martyrij gloriam significat: sextus, quia Christum sexta forma crucifixus. [Chrysolithus] vt aurum fulget, scintillasque emittit ardentes, id est spiritualis inter miracula prædicatio. auro superna sapientia, scintillis exhortatio, vel etiam miracula significantur: quod quia per spiritum sanctum fit, septimo loco ponitur. [Berillus] est prædicantium perfecta operatio. Vt enim aqua sole percussa refulget: qui non aliter nisi septangula politur forma, quia ex angulorum percussione splē-

dor acuitur. aqua sensū hominis significat, splendor solis diuinam sapientiam, qua amplius fulget, sed non perfecte diuina vel humana sapientia, nisi operibus consummetur. perfectio operū per septem intelligitur, cum hoc numero opus mundi factum sit: vrit manum tenentis, quia qui sancto iungitur, eius conuersatione accenditur.

[Topazius] quantum rarior, tātum preciosior, bicolor, ex auro & ætherea claritate, maxime lucens, cum solis splendore tangitur, superans omnium gemmarum claritates, in aspectum suū singulariter prouocans aspicientes, quem si polis obscuras: si naturæ relinquis, clarior est: & nihil charius regibus inter diuitias: contemplatiuam vitam significat, quam sancti reges omnib⁹ operum diuitis & gemmis virtutum præferūt, & in eam maxime mentes dirigunt: & tātō amplius, quanto frequentius diuina gratia illustratur: ex interna claritate aureus color, ex dulcedine contemplationis æthereus, quæ attritu scilicet sæpe vilescit. Vix enī poterit aliquis simul doloribus angi, & tranquilla mente gaudia cœli intueri. & sicut in octo actiua vita, sic in nouem contemplatiua, quæ est angelorum, quorum sunt nouem ordines: vel quia vno gradu abest à denario mortis scilicet. [Chrysoptasus] viridis aureæque mixturæ, quidam etiam purpureus cum guttis aureis. & nascitur in India, significat eos qui virorem æternæ patriæ charitate merētur, & aliis purpuram martyrij ostendūt: & quia exemplū domini sequuntur, in India, id est prope ortum solis sunt, & quia cum Christo regnare expectant, in denario numero sunt, & decalogus implebitur per dilectionem dei quæ nona fuit: igitur in chrysoptaso opus martyrij indicatur & premium. [Hyacinthus] cum aëre mutatur, in sereno perspicuus, nubilo marcescit, indicat doctores ad alta leuatos, sed propter infirmos condescendentes. [Amethystus] est purpureus mixto colore violæ & rosæ, leniter quasdam flammam fundens, purpureus decor, cœlestis regni habitum, viola sanctorum verecundiam, rosa preciosam significat mortem, qui inter aduersa mēte sunt in summo, qui non modo inter se, sed ad persecutores flammam charitatis fundunt. Significat igitur amethystus, cœlestis semper regni memoriam in animo humilium.

CANTICVM.

CIVIS cœlestis patriæ, regi regū cōcinite, qui est supernus artifex ciuitatis vranicæ, in cuius ædificio talis extat fundatio.

Iaspis coloris viridis, profert virorem fidei, quæ in perfectis omnibus nusquam marcescit penitus, cuius forti presidio resistitur diabolo.

Sapphirus habet speciem cœlesti throno similem. designat cor simplicium, spem certā postulantium: quorum vita & moribus delectatur altissimus.

Chalcedoni⁹ pallidam ignis habet effigiem, subtrahit in publico, fulgorem dat in nubilo, virtutem fert fidelium occulte famulantium.

Smaragdus virens nimium, dat lumen olea-

ginum: est fides integerrima, ad omne bonū patula, quæ nusquam scit deficere à pietatis opere.

Sardonix constans tricolor, homo fertur interior, quem denigrat humilitas, in quo albescit castitas, ad honestatis cumulum, rubet quoque martyrium.

Sardius est puniceus, cuius color sanguineus ostendit & martyrium rite agonizantium, sextus est in catalogo, crucis hæret mysterio.

Auricolor chrysolithus scintillat velut clibanus, præterdit mores hominum, perfecte sapientium, qui septiformis gratiæ sacro splendescunt iubare.

Berillus est limphaticus, vt sol in aqua limpidus, figurat vota hominum ingenio sagacium, quibus plus libet sumere pulchræ quietis ociū.

Topazius quo rarior, eo est preciosior, nitore rubet chryseo, & aspectu æthereo, cōtemplatiuæ solitum vitæ monstrat officium.

Chrysoptasus purpureus, auricolor ac flammeus, cuius splendor in tenebris, flammam eibrat oculis, hæc est perfecta charitas, quam nulla sternit feritas.

Hyacinthus est purpureus, virore mediocimus, cuius decora facies mutatur vt temperies, vitam signat angelicam discretionem premitam.

Amethystus præcipuus colore violaceus, & notulis purpureus, præterdit cor humilium, Christo commemorantium.

Et duodecim portæ, duodecim margaritæ sunt per singulas: & singulæ portæ erāt ex singulis margaritis. Et plateæ ciuitatis aurum mundum tanquam vitrum perlucidum, & templum non uidi in ea. Dominus enim deus omnipotens, templum illius est & agnus. Et ciuitas non eget sole, neque luna, ut luceant in ea. Iam claritas dei illuminabit eam, & lucerna eius est agnus, & ambulabunt gentes in lumine eius, & reges terræ afferent gloriam suam & honorem in illam, & portæ eius non claudentur per diem. Vox enim nō erit illic. Et afferent gloriam & honorem gentium in illā, nec intrabit in ea aliquid coinquinatum & faciens abominationem & mendacium, nisi qui scripti sunt in libro uitæ agni.

ET duodecim portæ duodecim margaritæ sunt per singulas, id est omnes introductores in quatuor mundi partibus fundati fide sanctæ trinita-

trinitatis, introducunt duodecim, id est omnes ex quatuor partibus mundi ad fidem trinitatis qui sunt margaritæ, id est lucidi & solidi. [Et singulæ portæ erant ex singulis margaritis,] id est vnusquisque de ipsis introductoribus sunt splendentes & firmi virtutibus. [Et plateæ ciuitatis] id est quibus licet vti latioribus præceptis, vt sunt coniugati, [aurum] sapientia & charitate pleni, [mundum] à criminali macula, [tanquam vitrum perlucidum] nullas sordes in se celantes: vel quia possunt mali in operibus eorum velut in speculo nequitiam suam cognoscere. [Et templum non vidi in ea] hic tantum locus orationis & oblationis, quæ ibi locum non habent. [Dominus enim deus omnipotēs, templū illius est,] omnimoda requies. [Et ciuitas non eget sole neque luna vt luceant in ea] ad literam, vel prædicatoribus maioribus, & minoribus quibus hic terreni indigent ad illuminationem. [Nam claritas dei patris, & lucerna eius est agnus] lucerna est testa continens lumen: ita humanitas Christi continet deitatem, qua illuminantur omnes volentes. [Et ambulabunt gentes in lumine eius] Ostendit magnum & mirabile esse lumen illius venturæ ciuitatis, quæ etiam præsentis statu illuminat homines, & perducit ad illam æternam ciuitatem per speciem, & quosdam radios cognitionis illius æternæ beatitudinis. [Et reges terræ] qui bene regent se & alios, [afferent gloriã suã] ad similitudinem victorum qui spolia in suas vrbes ferunt, ita isti gloriam suam in adquisitos deo ferent [illam], id est ad laudem illius ciuitatis facient non ad suam & [honorem] puritatem conscientiæ, [in illam] pro illa habenda, [& portæ eius non claudentur per diem] de venturo statu dicit. hic enim clauduntur portæ prædicatione, ne mali furentur, & conculcent verbum dei. [Nox enim non erit illic] ostendit quare ibi non sit claudenda, quia nulla ignorantia, nulla obscuritas, & ideo nec locus furibus, sed ibi omnimoda serenitas erit. [Et afferent] ipsi reges representabunt deo, [gloriam], id est glorificatas gentes, [& honorem] honorabiles secundum puritatem propriarum conscientiarum, [nec aliquid intrabit in eam,] licet ibi non sit nox, nec porta clausa, non tamen intrabit qui libet, [coinquinatam] consensor immunditiæ. [Et faciens abominationem] aliquod criminale, [& mendaciū] qui delectatur in mendaciis inueniendis, [nisi qui scripti sunt in libro vitæ agni] quid plura? Nullus intrabit nisi præscitus in æterna dispensatione dei, vel nisi imitatores vitæ Christi qui est nobis propositus liber ad imitandum.

CAPVT XXII.

ET ostendit mihi fluuiū aquæ vitæ, splendidum tāquam chrysalum, procedentem de sede dei & agni, in medio plateæ eius, & ex utraque parte fluminis lignum vitæ af-

ferens fructus duodecim, per menses singulos reddens fructum suum. Et folia ligni ad sanitatem gentium, & omne maledictum non erit amplius. Et sedes dei & agni in illa erunt, & serui eius seruiant illi, & uidebunt faciem eius, & nomen eius in frontibus eorum, & nox ultra non erit. Et non egebunt lumine lucernæ, neque lumine solis: quoniam dominus deus illuminat illos, & regnabunt in secula seculorum.

POST QUAM situm ciuitatis, dignitatem, muros & fundamenta ostendit, describit refectionem quam deus ciuitati tribuit, & in præsentis, & maxime in futuro, hic enī dat refectionem quodā modo per baptismum & sui corporis & sanguinis sacramētū, & tamē parū est hoc respectu illius futuræ beatitudinis vbi Christus erit omnia in omnibus. Quæritur de baptismo, quare potius fiat aqua, quàm alio quolibet elemento: ad quod respondetur, quod aquæ natura est vt extinguat, & in baptismo extinguitur ardor peccatorum. [Ostendit mihi fluuium] abundantiam [aquæ vitæ] refectionis, quæ viuificat omnes habitantes [splendidū], scilicet Christum, qui erit omnimoda reformatio [tanquā chrysalum] quia ibi sola puritas, & nihil absconditum [procedentem de sede dei & agni] de maioribus in quibus sedet deus. per ipsorum enim instructionem recipiunt minores illam beatitudinē, [in medio plateæ eius] in communitates eorum qui latiori vita incedunt. [Ex utraque parte fluminis] & in hoc præsentis & in futuro, [lignum vitæ afferens fructus duodecim] Christus, qui dat refectionem, & dat illos qui præparant alios ad eandem refectionem: qui dicuntur duodecim, quia deo fructificant quatuor partibus mundi ad eandem fidem trinitatis, [per menses singulos] per omnes ætates vel assidue [reddens fructum suum] Citra flumen, id est in hac vita habemus lignum vitæ, scilicet corpus & sanguinem Christi quibus reficimur: ultra flumen habebimus ipsum Christum præsentem & indeficientem refectionem. Vel per citra flumen accipiamus tempus, quod fuit ante baptismum. habebant enim illi priores sancti, vt Moyses & alij, Christum, refectionem suam, licet per alia instrumenta quam modo sint. Per ultra flumen accipiamus tempus post baptismum, per quos significamus iustos in nouo testamento: quod præsignauit Moyses qui duxit filios Israël vsque ad flumen Iordanis, & Iesu Naue qui de flumine duxit eos in terram promissionis, [& folia ligni ad sanitatem gentium] præcepta Christi quæ tegunt & ornant fructum si impleantur conferunt sanitates, quæ

sparguntur per duodecim fructus, scilicet prophetas & apostolos, & eorum successores. [& omne maledictum non erit amplius.] subtractio gratiae. [Et sedes dei & agni in illa erunt.] i. quiescet deus & agnus in illis sine ulla offensioe. [& serui eius seruiant illi.] laudabunt in æternum, [& videbunt faciem eius.] non in enigmate sicut nunc, sed deum & Christum prout sunt. vt dicitur. I Corinth. 13. d. [& nomen eius in frontibus eorum.] quia dei & agni vocabuntur in aperto, sicut hic aperte eum confessi sunt. [Et nox ultra non erit] nulla ignorantia, [& non egebunt lumine lucernæ.] id est doctrina veteris legis, vel minorum prædicatorum, qui illuminant noctem. [neque lumine solis.] doctrina nouæ legis, vel maiorum prædicatorum. Sicut in principio commendauit visionem, sic in vltimis facit.

Et dixit mihi, Hæc uerba fidelissima, & uera sunt, & dominus deus spirituum prophetarum misit angelum ostendere seruis suis quæ oportet fieri cito, & ecce uenio uelociter. Beatus qui custodit uerba libri huius.

ET dixit mihi, [id est angelus qui cætera.] hæc uerba [quicquid uerbis & figuris ostensum est,] [uera sunt.] quia sic implebuntur. [fidelissima] habilia quibus fides adhibeatur. [& dominus deus spirituum prophetarum.] & bene credere debes, quia ille qui in potestate dona spiritus sancti habet, per quem locuti sunt prophetae [misit] & cætera. Cum deus in trinitate faciat dona misericordie, ideo tamen attribuuntur personæ spiritus sancti. quia spiritus sanctus significat benignitatem, & ex benignitate dei procedunt hæc omnia dona. [misit angelum suum ostendere.] & sicut angelus mihi, ita ego uobis seruis suis non philosophis, vel superbis seculi. [quæ oportet fieri cito.] quia non possunt non expleri, sicut præscita sunt, [& ecce uenio uelociter.] & vere cito, quia ipse dicit. Et hoc etiam dicit, [Beatus qui custodit,] opere implet, [uerba libri huius.]

Et ego Ioannes qui audiui & uidi hæc. Et postquam audissem & uidissem, cecidi ut adorarem ante pedes angeli, qui mihi hæc ostendebat. Et dicit mihi, Vide ne feceris. Conseruus tuus sum & fratrum tuorum prophetarum, & eorum qui seruant uerba libri huius. Deum adora. Et dixit mihi. Ne signaueris uerba prophetiæ libri huius. Tempus enim prope est. Qui nocet noceat adhuc, & qui in

sordibus est sordescat adhuc, & iustus iustitiam faciat adhuc, & sanctus sanctificetur adhuc. Ecce uenio cito, & merces mea mecum est reddere unicuique secundum opera sua. Ego & & ω, primus & nouissimus, principium & finis. Beati qui lauant stolas suas, ut sit potestas eorum in ligno uitæ, & per portas intrent in ciuitatem sanctam. foris canes & uenefici & impudici, homicidæ & idolis seruientes, & omnis qui amat & facit mendacium.

ET ego Ioannes.] Item commendatio libri ex propria persona, quasi dicat, Ego qui nihil falsi soleo uobis adnunciare, [qui audiui] uoces. [& uidi hæc] figuras. [Et postquam audissem & uidissem, cecidi ut adorarem,] quasi oblitus prioris prohibitionis, uult angelum iterum uenerari ut maiorem. ex quo nobis innuit, quod sicut ipse angelum, ita nos debemus habere eum in ueneratione, non tamen eum sicut deum adorare. & debemus intelligere per obseruantiam libri angelis parificari. [ante pedes angeli.] quasi ut omnino me contemptibilem quantum ad ipsum ostenderem, scilicet pro hac causa qui hæc ostendebat mihi. [Vide,] & c. prophetarum maiorum, & eorum minorum. [Ne signaueris uerba prophetiæ libri huius, nec claueris dicta libri huius,] sicut præceptum est de uerbis septem tonitruum, sed omnibus prædica, & uere non sunt claudenda hæc uerba, ut per hoc acquirantur aliqui fratres. [quia tempus prope est.] & quia posset sibi obiici hæc non esse prædicanda, quia mali peiores erunt, respondet quasi obiectis, hoc iustitiam esse, ut malus peior fiat, hoc est [qui nocet.] alius [noceat] magis. [& qui in sordibus est sordescat adhuc,] quantum ad se ipsum sordescat magis. [& iustus iustitiam faciat adhuc.] iustus in alium iustior fiat, [& sanctus sanctificetur adhuc.] in seipso sanctior sit. Et uere tempus prope est, quia [ecce uenio cito, & c. secundum opera sua,] uni plus, alij minus. Et bene hoc possum, quia [ego & & ω primus] ante omnes creaturas, [& nouissimus] quia nulla creatura post eum [principium,] quia ex ipso omnia processerunt, [& finis,] quia in ipso omnia consummabuntur. Et quia dixerat, nocens noceat, sordidus sordescat, ne dicat malus, ideo sibi nihil prodesse si poeniteat, dicit, quia etiam hi tales beati erunt, si poenitentia peccata deleant. & hoc est, [Beati qui lauant stolas suas.] ita dico lauant, ut possint refici ligno uitæ, & hoc est, [ut sit potestas eorum in ligno uitæ, & per portas intrent.] per introductionem sanctorum [in ciuitatem sanctam. foris canes] contradicentes, & oblatrantes ueritati, & immundi

immūdi in seipſis erunt extra ciuitatem. & hoc dicit, [qui amat mendacium] audiēdo, [& facit,] inueniendo.

Ego Iesus miſi angelum meum teſtificari uobis hæc in eccleſiis. Ego ſum radix & genus Dauid, ſtella ſplendida & matutina. Et ſpōſus & ſponſa dicunt, Veni. & qui audit dicat, Veni. Qui ſitit ueniat, qui uult accipiat aquam uitæ gratis.

COMMENDAVIT librū per angeli dignitatem, & per ſuam propriam perſonam, modo ex Chriſti autoritate, ac ſi dicat, Sciatis omnes hæc uerba ex me procedere, [ego Iesus] & cætera & mihi eſt bene credendum quia [ego ſum] ſuſtentaculum Dauid, & ab ipſo genitus, hoc eſt [radix] ſuſtentamentum, [& genus Dauid] ab ipſo ſecundum carnem generatus, [ſtella ſplendida,] id eſt lumen afferens mūdo, & adnuncians diem ſicut lucifer, id eſt, communem reſurrectionem, per meam reſurrectionem, [& matutina] in mane facta. Poſt alias cōmendationes & commendationes ponit & ex ſponſo, vel ſpiritu, id eſt trinitate & fidelibus.

[Et ſpōſus & ſponſa] fideles [dicunt, Veni] ad notitiam libri, [& qui audit,] id eſt intelligit [dicat, Veni], ſcilicet maiores dicāt aliis ut ueniāt [& qui ſitit, ueniat,] non tamen intrabit quilibet, ſed ſolus qui deſiderat & opere implet id quod deſiderat [& qui uult accipiat aquam uitæ gratis] & ſufficit uoluntas efficax.

Conteſtorego omni audienti uerba prophetiæ libri huius. Si quis ap-poſuerit ad hæc apponet deus ſuper

illum plagas ſcriptas in libro iſto, & ſi quis diminuerit de uerbis libri prophetiæ huius, auferet deus partem eius de ligno uitæ & de ciuitate ſancta, & de his quæ ſcripta ſunt in libro iſto. Dicit qui teſtimoniū perhibet iſtorum etiam, amen. Venio cito, amen. Veni domine Ieſu. Gratia domini noſtri Ieſu Chriſti cum omnibus uobis, amen.

CONTESTOR], poſtquam cōmendauit librū per multas auctoritates quia ſciuit quosdam hæreticos in Aſia, quorū mos erat auferre de libris ſanctorum quæ ſuis hæreſibus cōtra irent, & interſerere ſuas hæreſes, ut ex ſanctis ſuos errores confirmarent, excommunicat omnes qui vel apponunt huic libro vel inde ſubtrahunt, & hoc eſt [contesto] & cætera. [Dicit] quaſi dicat ego excommunico, & Ieſus excommunicat [qui teſtimoniū perhibet iſtorū] ſcilicet Ieſus, [etiā Amen,] id eſt uera ſunt oīa quæ dicta ſunt, & ideo ſi quis mutauerit excommunicetur. [Venio cito, amen] & ſeruate ne mutetis uerba, quia ego cito uenio, ut vindicem mutatores, [dicit] dominus. Uerba apoſtoli, & confirmat Chriſtum cito uenturum. [Veni domine Ieſu,] dicit apoſtolus domino, ex nimia affectione deſiderantis, ut ueniat ad remunerandū.

[Gratia] & cætera. [Amen], id eſt ſine defectio. A enim ſine, mēne defectio dicitur. Ego id eſt pater in prælatione, tamen frater in regeneratione unius matris eccleſiæ. Benedictus per omnia deus. Amen, id eſt ueritas. Omnes concedite, Amen.

ERRATA.

Fol. 54. col. a. lin. 41. leg. auctoritas. eod. fol. col. b. lin. 41. leg. diuina
fol. 63. col. b. lin. b. leg. Communiter. fol. 64. col. b. lin. 26. leg. exhortetur.
fol. 38. col. a. lin. 24 leg. ſaccus

PARISIIS,

Excudebat Guil. Morelius, Calend.

April. 1549.

H ij

1 En la anuñciacion de maria. 2. Anselmi. festiui. t. 2. 104 pagina. 2. cap. 3.
2 En el dia del niño perdido. t. 1. 274. p. 1. col. 1.
3 En el bap̄tismo de xpo. ibid. col. 4. una epigrama
4 En la purificacion de m̄a s. 278. p. 1. col. 1.
5 En la transfiguracion de xpo, 282, p. 1. col. 2.
6 S. Pedro. 237. p. 1. col. 1. Sermones eius de orationibus
7 Torca. 2. 4. 282. p. 1. col. 2.
8 En el bap̄tismo de xpo. 279. p. 2. col. 1.

